304

EDITURA UNIVERS

Françoise Mallet-Joris

MINCIUNILE

„Carte cu un stil dens, raţional, balzacian, *Minciunile* s-a bucurat de un mare succes de critică şi de librărie, Françoise Mallet-Joris demonstrînd că poate să exploreze [...] şi căile lumii reale. Originalitatea stilului ei ironic şi incisiv, plin de forţă, se apleacă de astă dată cu o minuţiozitate flamandă asupra agoniei frămîntate a unui om de afaceri."

Pierre de Boisdeffre

COLECŢIA GLOBUS

Lei 8,75

9

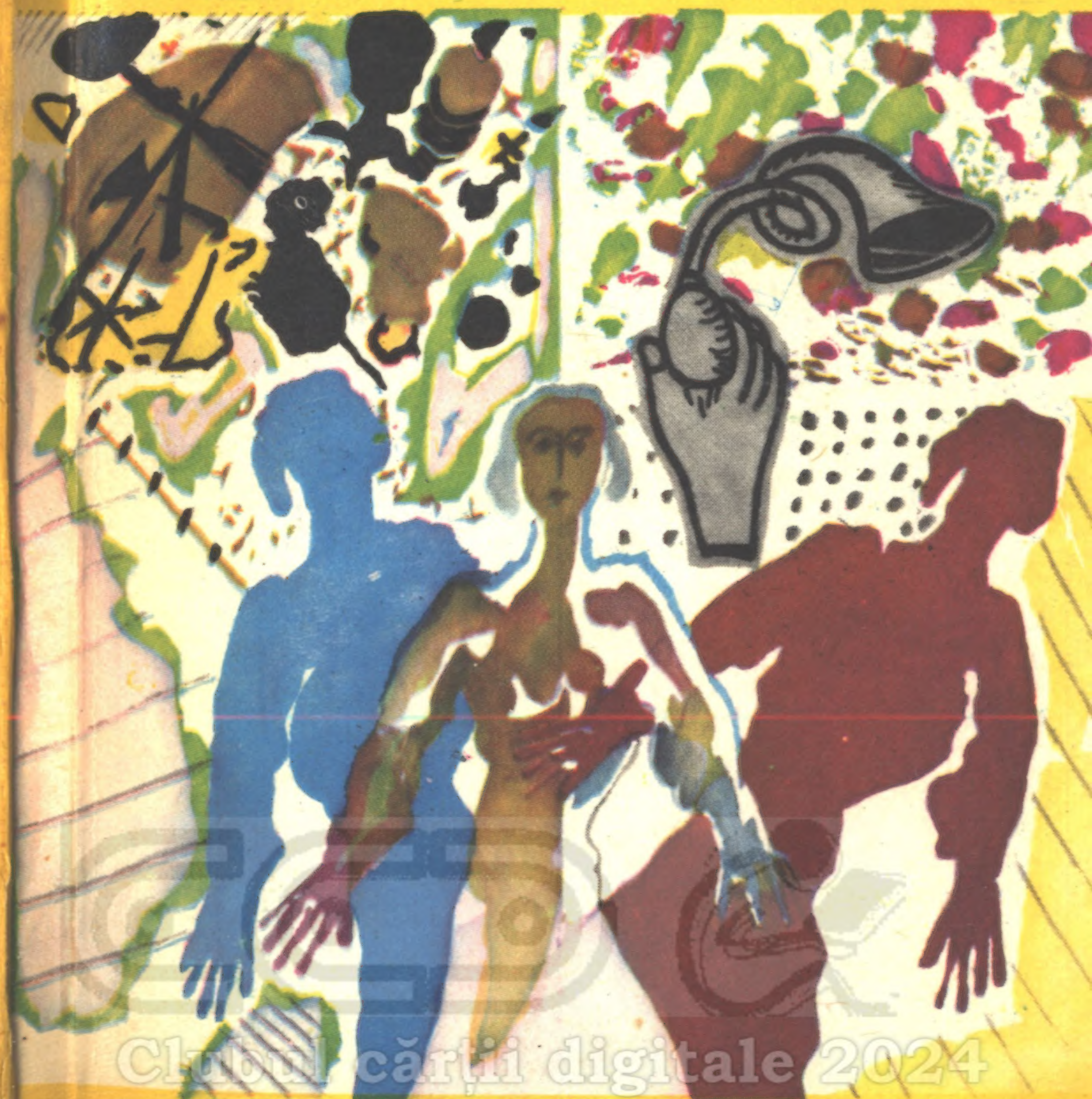
FRANÇOISE MALLET-JORIS MINCIUNILE

1978

FRANÇOISE MALLET-JORIS

Minciunile

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu. Ilustraţia: Florin Ciubotaru

GLOBUS

Françoise Mallet-Joris

MINCIUNILE

Traducere de
Şerban Velescu

EDITURA UNIVERS
Bucureşti

1978

PARTEA ÎNTÎI

Totul era cenuşiu afară, pereţii lungi ai spitalului întunecat, bazinul de formă pătrată unde apa clipocea încetişor, casele jur-împrejur, pînzele adormite ale bărcilor. În casa cu balcon dublu, înfiptă ca o sfidare în mijlocul caselor vechi, dărăpănate, în camera mare, plină de umbră răcoroasă, un trup robust, nemişcat, mima somnul.

Totul era liniştit, cheiurile, antrepozitele închise, cafenelele unde abia mijea cîte o luminiţă şi fluviul nemişcat ce emana o ceaţă uşoară prin care, pe docurile plutitoare, se vedeau agitîndu-se nişte siluete ireale.

Corpul întins pe patul de stejar tot nu se mişca. Doar pumnii crispaţi şi, din cînd în cînd, cîte o tresărire a pleoapelor violacee arătau că bătrînul se trezise. Bătaia inimii, respiraţia chinuită, erau oare perceptibile în liniştea camerei ? Lui i se părea că le desluşeşte zgomotul.

Totul era cenuşiu afară, rece, pur, sub vîntul care se iscase dis-de-dimineaţă, măturînd mirosurile de bere, de prăjeală, de peşte, de io-

doform, toate bătrînele, liniştitoarele mirosuri umane, pînă la cel al patului scăldat în sudoarea neliniştei.

Iar în casă totul dormea. Şi-i închipui deodată : Suzanne, micuţa bonă, dormind la mansardă, cu trup de animal tînăr, grăsuţ, ghemuit, respirînd repede şi puternic ; Castereau, omul de dîrvală, odihnindu-se în linişte, în pofida bolii de ficat, cu faţa lui slabă şi gălbejită, în sfîrşit destinsă, infestînd aerul cu respiraţia-i agitată ; bucătăreasa, cu mîinile încrucişate ca de moarte, cu carnetul de socoteli sub căpătîi ; la etajul I, nu departe de el, doamna Nunez, sora lui, respirînd aerul cu aviditate, profitînd de somn cu aceeaşi lăcomie, cu aceeaşi poftă jovială pe care o etala şi la masă ; în sfîrşit, jos, în salonaşul care dădea în grădină, Alberte, cu faţa ei albă, imobilă, cu părul negru împletit cuminte, cu picioarele apropiate, mîinile încrucişate, ca statuile liniştite ce împodobesc mormintele.

Mai departe, în cartierul de sus al oraşului, într-una din acele case unde domneşte ordinea, nepotul său Philippe dormea alături de nevastă-sa Simone, care uitase propria-i urîţenie şi infidelităţile soţului. Iar fiica lor, Louisette, o blondă grasă şi ştearsă, visa actori de cinema. Şi Roger, nepotul său, dormea lîngă nevastă-sa, într-un pat fals stil Ludovic al XV-lea, iar copiii lor dormeau şi ei. Şi Maalens contabilul bîlbîit, dormea între perdele de creton la Hotelul Smyrna ; şi domnişoara Paule, dactilografa, dormeau şi Henri şi Yves, secretarii săi, toţi cei pe care îi chema pe numele mic, pe care îi conducea printr-o simplă încruntare a sprîncenelor, cărora le făcuse atîta bine, ei şi ceilalţi, întregul oraş împrejurul său dormea un somn greu, ingrat.

El singur, nemişcat, în mijlocul acestui oraş de piatră, al acestei case de plumb, trăia, gîndea, aştepta. Şi neliniştea informă a dimineţii se apropia de pat, afectuoasă, grăbită, grăbită, ca un cîine de coşmar.

Singurii treji, docherii soseau acum în port, îşi trimiteau unul altuia lăzi grele de fructe, bine înfipţi pe picioare, cu mijlocul încins într-o centură neagră, lată, fericiţi fără să ştie, de forţa lor echilibrată şi de dimineaţa răcoroasă de vară. Sirena unui vapor stîrnea, din cînd în cînd, cîţiva pescăruşi. Ceva scîrţîia în cala unui petrolier. O lămîie căzută străluci cîteva clipe în umbră. O barcă cu pînze cenuşii se îndepărta. Încă un moment de tăcere. Undeva, pe o plajă, marea spăla oase de păsări.

Renunţînd la prefăcătorie, corpul întins se răsuci, respiraţia greoaie se înteţi, ochii, în sfîrşit, se deschiseră. Un braţ plin de cute, de cicatrici, de pete se ridică, dominînd această masă grea de carne. Căzu înapoi.

— Şaizeci de ani, se gîndi el. Poate încă douăzeci de ani de viaţă...

În fiecare zi, cea dintîi privire (o umbră de privire pe care o strecura printre gene, sperînd mereu să întîlnească o rază vie a zilei) găsea fereastra tot mai întunecată. Totuşi era

vară. O vară proastă, ce-i drept. Cețoasă, străbătută de ploi scurte și de raze palide... Ora ? Să fie șapte ? Poate șase ? În fiecare zi se trezea mai devreme. Și sufocările, greutatea asta pe piept, durerile sfîșietoare din brațul stîng... „Un simplu reumatism, spunea Roger. Agravat, bineînțeles, de tulburări nervoase. Un pic de falsă anghină pectorală. Nimic prea serios. Cu viața pe care o duci — poți să trăiești o sută de ani..."

În sfîrșit, se făcuse ziuă. Un pas sub fereastră. Curînd, va auzi fluieratul poștașului, bidoanele lăptarului ciocnindu-se, ușile negre ale antrepozitelor trîntindu-se, sirena uzinei gemînd. Dar nu. Din nou liniște. Era probabil mai devreme ca ieri.

— Va trebui să-i cer lui Roger să mărească doza, spuse el, aproape cu voce tare. Și își aminti imediat, fără să vrea, de cîte ori, în ultimii doi ani, pronunțase cuvintele acestea. Calmante, simple calmante, apoi puțină morfină...

Neliniștea înfrîntă pentru o clipă, apărea din nou după cîteva săptămîni de răgaz, neliniștea absurdă, fără noimă, nedreaptă. Un val de mînie îl cuprinse la gîndul acestei nedreptăți. Va consulta alt medic. Un medic care o să-l vindece. Roger nu-l credea, pentru că era nepotul său... Dar Roger îi spunea că totul se va aranja, că nu era nimic : probabil că avea dreptate. Trebuie să fi fost un medic bun și asta cu atît mai mult cu cît el, Klaes van Baarnheim, i-o poruncea. Dar nu putea porunci nimic somnului. Și neliniștea era încă în cameră, șușotind

ceva, rîzîndu-și de bătaia grăbită a inimii bătrîne, speriate, urmărind pulsațiile acelei spaime copilărești.

Furios, reuși cu multă greutate să îndrepte din umeri masa grea a bustului puternic. Așezat, va rezista mai bine acestor fantome vagi, comparabile doar cu cele care se strecoară chiar și în copilăria cea mai liniștită, așa cum o față fără nume se arată pentru o clipă într-o ușă întredeschisă. Șușoteala se potolea ; neliniștea dădea înapoi, bătea în retragere, se mai îndărătnicea o clipă ; dar inima bătea mai rar, respirația devenea mai ușoară și era pe cale s-o alunge cu totul, cînd, fără voie, ridică ochii spre oglinda din fața patului și se văzu aplecat înainte, cu sprîncenele încruntate, cu mușchii încordați într-un efort ridicol de a lupta împotriva invizibilului, a inexistentului...

Imaginea aceasta absurdă îl umplu de furie.

— E vina lor, mîrîi el mînios. E vina lor ! Și, întorcîndu-se pe marginea patului, apucă tabloul de sonerii care comanda toate camerele casei. Nu exista nici o cameră, nici un colț unde să nu fie, astfel, prezent, prin intermediul acestui sunet ascuțit, imperativ. Apăsă cu ambele mîini, apăsă frenetic, închipuindu-și-i, cu un fel de bucurie, pe toți smulși brutal din somn, îmbrăcîndu-se în grabă, înnebuniți. Peste tot, în bătrîna casă sonoră, soneriile sunau, sunau, necruțînd pe nimeni, sfîșiind pînă și tăcerea camerelor goale. Se și auzeau ușile trîntindu-se, voci răsunînd, falsetul acru al doamnei Nunez, vocea profundă a Albertei, flecăreala veselă a Suzanei. Într-o clipă, toți vor fi

acolo, întrecîndu-se să-l corcolească, prevenindu-i cele mai mărunte dorinţe, înconjurîndu-l cu tumultul, cu viaţa artificială de care avea nevoie ca de un sînge tînăr. Într-o clipă avea să fie iarăşi cel mai iubit tată, frate, stăpîn, centrul acestor rumori înnebunite, pivotul în jurul căruia se învîrtea casa. Apoi se vor auzi sirena uzinei şi sutele de oameni care lucrau pentru el, datorită lui ; secretarul îi va aduce dosarele, nepotul, Philippe, va veni să primească ordine, un conducător de sindicat va cere o majorare de salarii, un concurent va cere un ajutor. O să aibă de primit săraci şi ajutoare de împărţit. Va discuta, va hotărî, va cîştiga. Rîsul său zgomotos, imperios, mîniile sale joviale vor umple casa : Ziua vie va fi început. Acest corp fără nume, luptînd împotriva forţelor obscure, va fi Klaes van Baarnheim, din nou, pentru totdeauna. Cu un suspin de uşurare, se lăsă să cadă pe spate.

*

De la fereastra sufrageriei se vedea, pe partea cealaltă a bazinului, unde dormitau bărcile avariate, spitalul. La stînga, maşina roşie a negustorului de măruntaie proaspete făcea o pată pe peretele alb. O mare rumoare tristă, alcătuită din voci neliniştite, clinchete de gamele (mulţi muncitori îşi aduceau prînzul acolo şi mîncau în picioare, aşteptînd ora de vizită), un tropăit prelung de vite răbdătoare urca pînă la fereastra deschisă, în faţa căreia stătea bătrînul.

„Va trebui să le pun o bancă, se gîndi el ; o să vorbesc cu doctorul Franck. Ca să poată să aştepte în condiţii mai bune." În sfîrşit, uşa se deschise spre o curte prăfuită, umbrită de trei platani, şi mulţimea intră încet, certată de interni tineri, cu aer important.

Domnul van Baarnheim îşi bea satisfăcut cafeaua.

— Philippe, notează că e nevoie de o bancă în faţa spitalului, spuse el. Cere autorizaţie de la municipalitate, o să plătesc. Oamenii ăştia de treabă mănîncă în picioare şi nu-mi place.

— Mi se pare că asta intră mai curînd în atribuţiile lui Henri, spuse Philippe cu răceală. Nu-i plăcea să fie considerat ca făcînd parte din personalul de serviciu.

— Henri... Henri. Lui am altceva să-i spun.

Făcu cu greutate cîţiva paşi, pînă la masa mare, încărcată cu hîrtii. Se sufoca ori de cîte ori încerca să-şi deplaseze trupul invadat de grăsime : la început picioarele cam scurte, apoi burta, braţele, cîndva musculoase şi robuste, umerii largi care în tinereţe îl făceau să pară un colos, atîta timp cît rămînea aşezat, adăpostit înapoia biroului. Şi acum grăsimea, inevitabilă ca o maree, îl năpădea pînă la gîtul puternic pe care i-l mîngîiau fetele, transformîndu-i corpul într-o masă neputincioasă. Doar capul neatins scăpase de dezastru, depăşindu-l prin urîţenia sa îndrăzneaţă, prin trăsăturile puternic marcate, pleoapele striate de violet, strecurînd o privire imperioasă, părul aspru care îi mai fascina încă pe trecători, de la servitori şi pînă la muncitorii din fabrică, sen-

sibili la forța care, uneori, continua să emane din această ruină impozantă.

În fața biroului, Henri Beck aștepta. Rotofei, ovin, cu o față aiurită, sub părul frizat, totul în el, de la vesta țipătoare pînă la mîinile butucănoase, respira o prostie sigură. „E evident, se gîndi Philippe, care se refugiase într-un colț și observa scena amuzat, că bietul băiat nu poate inspira decît antipatie. E făcut pentru genul ăsta de necazuri. Cravata asta groaznică, în carouri ! Și ce ghete ! Dar e de bună-credință. Și la urma urmelor, un băiat cinstit. În sfîrșit ! Unul în plus și nimic mai mult."

— Dar, domnule, spunea secretarul cu o voce gîtuită care se mai căznea să fie demnă, m-ați autorizat să procedez astfel de mai multe ori. Am crezut că n-o să vă supere cu nimic...

— Ei, dragul meu, răspunse Klaes van Baarnheim frecîndu-și mîinile cu o jovialitate de temut, în ce împrejurări te autorizasem să iei din casă un avans din salariu ?

— Cînd s-a îmbolnăvit maică-mea, murmură celălalt, ați avut bunătatea...

— Bunătatea ! (Van Baarnheim izbucni în rîs.) Sînt mulțumit că binevoiești să o recunoști. După socotelile dumitale, aveam mai curînd impresia că găsești lucrul absolut normal ! Bunătatea ! Nerecunoscătorule ! izbucni el deodată. Pentru că te-am ajutat, te-am scos din mizerie, din noroi, din șanț ? Nu mă întrerupe ! Mă răsplătești devalizîndu-mi casa ! Și găsești că asta e o scuză ? Pentru că uneori am consimțit să ascult plîngerile dumitale ipocrite (o fi oare cu adevărat bolnavă mama dumitale ? știu eu dacă ai mamă ?), să te ajut, te consideri îndreptățit să mă furi, să socotești că punga mea e a dumitale, că îți este deschisă la orice oră, să te înfrupți din ea ca să joci la curse, să te ții după fuste, să... Dar dacă ar fi așa, domnule, toți cerșetorii orașului ar fi îndreptățiți să facă la fel !

Secretarul se îndreptă, făcînd o tentativă derizorie de a-și păstra demnitatea. Obișnuit cu furtunile pe care Klaes van Baarnheim le declanșa pentru cel mai mărunt fleac, creierul său greoi nu putuse încă să perceapă în vocea imperioasă nota de jovialitate accentuată, neliniștitoare care, la fabricantul de bere, semnala dorința de a termina.

— Totuși, domnule, făcu el cu vocea lui nazală, încăpățînată, era vorba de salariul meu, de prețul muncii mele...

Un uriaș hohot de rîs îl întrerupse.

— Salariul lui ! L-ai auzit, Philippe, a rostit cuvîntul ăsta : salariul lui ! Iată un băiat pe care l-am cules de pe stradă, în pragul sinuciderii, gata să cerșească, un băiat pe care l-am hrănit, l-am îmbrăcat (era în zdrențe, Philippe, îți amintești ?), un băiat pe care l-am tratat ca pe un fiu, un incapabil pe care, cu o răbdare de înger, l-am învățat o meserie, un nimic pe care l-am făcut om important în societate, poate chiar succesorul meu, dacă s-ar fi purtat bine ! Și băiatul ăsta vine să-mi pretindă un salariu ! (Tonul bătrînului deveni dintr-o dată mai blînd, aproape plîngător.) Ah,

Henri, Henri, ţineam la tine, băiete! Amarnic mă mai decepţionezi!

„Ce spui! se gîndea Philippe, ireverenţios. De mult timp nu s-a amuzat atît de bine..."

Totuşi, tînărul prinsese puţin curaj şi, cu o volubilitate stîngace, agresivă, încerca să se facă auzit.

— Dar, domnule, spuneţi-mi ce-mi reproşaţi de fapt? Totuşi nu e posibil... Chiar dumneavoastră m-aţi încurajat de sute de ori... Dacă v-am făcut ceva, spuneţi-mi-o deschis. Am încercat întotdeauna să vă fiu pe plac... Nu înţeleg...

„Nu, nenorocitule, nu înţelegi. Dacă ai înţelege, nu ţi-ai da atîta osteneală. Nu vezi că soarta ta e hotărîtă şi că tot ce încerci ca să prelungeşti agonia nu face decît să-i ofere un spectacol gratis şi să-l distreze pe seama ta?"

— Nu, nu, Henri, orice ai spune, băiete, zise fabricantul de bere cu un ton îmblînzit, nu pot admite... În sfîrşit, de ce?

— Domnule, cînd o să vă spun despre ce este vorba, sînt sigur că o să mă înţelegeţi, spuse celălalt, care credea partida cîştigată şi căpăta curaj. E vorba de o tînără — o, de familie excelentă — cu care trebuia să ies în oraş; din familia Gysels, cea a notarului (îşi drese glasul un moment). Şi cum nu aveam smoching... vă spun, domnule, pentru că vă spun totul... nu-i aşa, sînteţi ca un părinte pentru mine... Şi nu-i ceva oficial, nu-i aşa... Dar în fine, nutreşte multă simpatie faţă de mine. Şi am crezut...

— O fată din familia Gysels, murmură gînditor bătrînul. Şi ca să te plimbi cu o fată pe care n-o iubeşti, pe care nu poţi s-o iubeşti, ca să încerci să pui mîna pe averea asta prin mijloacele cele mai josnice — cînd mă gîndesc că îndrăzneşti să te lauzi cu simpatia pe care ţi-o acordă sărmana fată — pentru asta, biet şi mărunt arivist, îl furai, îl trădai pe binefăcătorul tău? Ascultă-mă bine, Henri, reluă el, zdrobindu-l cu privirea pe tînărul care-şi pierduse toată trufia, dacă mi-ai fi spus: „Am luat banii ca să mă plimb cu o fată pe care o iubesc, o fată cinstită şi simplă, de la care nu aştept nimic", te-aş fi iertat, poate. Dar să te văd încă o dată dovedindu-mi caracterul tău murdar, josnic, e prea mult. Chiar şi un părinte, din moment ce îndrăzneşti să-mi dai numele ăsta, renegîndu-ţi propriul tată (acest muncitor merituos şi simplu), chiar şi un părinte n-ar face pentru tine mai mult decît fac eu: în camera ta ai să-ţi găseşti bagajele făcute, mai grele la plecare decît la sosire. O să mai găseşti într-un plic ceea ce ai îndrăznit să numeşti salariul tău. Ia costumele pe care ţi le-am dat, banii pe care nu i-ai cîştigat, şi ia şi iertarea mea, Henri. Dar să nu mai calci niciodată în casa asta! Pentru că atunci aş fi în stare să-ţi spun tot ce gîndesc despre tine.

Nemişcată, mută, cu gura întredeschisă, cu ochii mari, sărmana oaie arăta destul de jalnic. Suficienţa i se spulberase dintr-o dată, astfel că, pe omul acela prăbuşit, costumul ţipător, faimoasa cravată cu carouri distonau

foarte puternic cu figura învinsă. Philippe se însărcină să-l conducă pînă la ușă. Cînd reveni, Klaes van Baarnheim se trîntise în fotoliu și părea destins.

— Am sunat ca să cer bere, spuse el vesel. Ah, ce oboseală, ce decepții cînd vrei să faci bine !

„Dimpotrivă, ce distracție, se gîndi Philippe. Ce elixir, pentru un bătrîn, modul acesta de a face binele."

Probabil că fusese puțin speriat, bietul Klaes, în ziua în care, posesor al unei uzine care funcționa cu maximum de randament, al unor participări importante la banca Damiaen, a două imobile, a două mașini, ajunsese la capătul dorințelor. Pentru că acest om de treabă — să fim drepți cu el — nu avea imaginație. Cîteva amante, mulți bani, tablouri false ale pictorilor primitivi, reprezentau puțină agoniseală pentru șaizeci de ani de viață. Din fericire, de cîțiva ani, își descoperise calități filantropice neașteptate. Finanța clinica doctorului Franck, ajuta pe săraci, îi primea chiar — și acesta era lucrul cel mai frumos — la masa sa, sub propriu-i acoperiș. Philippe văzuse mulți asemenea protejați, favoriți de o zi, de o săptămînă, de o lună (pînă acum recordul era deținut de un pianist ungur care își păstrase locul trei luni !). Cît de încîntați se arătau, compătimiți cu atîta generozitate de bătrînul fabricant de bere, atît de luxos instalați, adorați, copleșiți ! Și cum răspundeau dragostei binefăcătorului lor ! Cum îi dăruiau sufletul lor ! Cum, la început neîncrezători, ajungeau,

încet-încet, să-i încredințeze gîndurile lor cele mai intime, dorințele cele mai ascunse. Și cum îi înțelegea bătrînul, cum îi aprecia, cum îi mai cuprindea în universul lui, emoționat de propria-i bunătate, pe ei înșiși, pianul lor, cafeneaua lor care dăduse faliment, atelierul lor de dantele, pe sora lor șchioapă, pe bătrîna lor mamă, pînă în momentul cînd, pentru un cuvînt, un gest, un vis, sau pur și simplu pentru că îl supsese cu totul, îi arunca din nou în neant, le interzicea să mai rămînă fie și o zi sub acoperișul său, le distrugea cariera, cerea restituirea unui împrumut pe care ambii îl consideraseră drept un cadou, îi lua înapoi surorii șchioape cîrja, mamei oarbe renta, și-și termina opera tratîndu-i pe toți de nerecunoscători care nu urmăreau decît banii lui.

„Și toate astea, se gîndea Philippe, în fața bătrînei figuri destinse, considerîndu-se drept un binefăcător al omenirii !" Toată această plăcere o dobîndea avînd conștiința împăcată și, la urma urmelor, pentru atît de puțini bani ! Ar fi cheltuit mai mult ca să întrețină o dansatoare ; dar ce dansatoare i-ar fi dat această gamă de satisfacții : mulțumire de sine (primul stadiu — ajută pe un nefericit) ; interes romanesc (nefericitul îi povestește viața) ; senzația de a fi făcut o afacere bună (cumpără un suflet, așa cum cumpără niște cearșafuri, pentru că nefericitul care se îneacă socotește geamandura ca pe-o divinitate) ; plăcerea descoperirii (un nerecunoscător !) ; disprețul (toți oamenii sînt la fel) ; milă față de sine însuși

(eu, care l-am scos din noroiul unde se bălăcea !) şi, în sfîrşit, indignare (ieşi afară, nenorocitule !) ; fără să mai socotim iertarea acordată cu generozitate mizerabilului care-şi vede viaţa ruinată.

Casieri, secretare, contabili, servitori sau simpli bufoni, mereu acelaşi procedeu care, uneori, îngreuna mult afacerile. Ei şi ! Klaes van Baarnheim putea să şi-o permită. Era luxul său. Dealtfel, cei care rămîneau erau de compătimit în aceeaşi măsură. Nu că Philippe s-ar fi plîns : el era bun la toate, parazit şi săritor prin vocaţie tot atît cît şi de nevoie. Dar prin ce minune de răbdare îndurau ceilalţi tirania bătrînului şi, mai ales, insuportabila lui dorinţă ca toţi din preajmă-i să fie sau să pară fericiţi ? Ceea ce le lipea tuturor pe buze un surîs artificial, stîngaci, infirm, care-l amuza pe Philippe. Ai fi zis că toţi din casă purtau o uniformă, o uniformă care îi strîngea la încheieturi, dîndu-le aspectul unor manechine. Dealtfel, van Baarnheim se înconjura cu plăcere de diformităţi : fuseseră momente cînd casa era un adevărat azil de deşeuri umane. Unul şchiopăta, altul gîngăvea, altul era epileptic... „Un infirm e o fiinţă mult mai vulnerabilă, mai uşor de înduioşat, de degustat decît un alt om !“ se gîndi Philippe nu fără venin.

Şi asta se putea numi, bineînţeles, bunătate.

— Ah, uite şi berea ! spuse bătrînul berar satisfăcut. E producţie nouă, dragul meu Philippe. Optsprezece grade ! Făcută special pentru mine şi pentru prietenii mei. O, dacă aş

vrea s-o pun în vînzare, am bate uşor marca Guinness. Dealtfel, nu spun că n-o s-o fac într-o bună zi...

Băură în tăcere, faţă în faţă, ciudat de diferiţi ; berarul impozant, în pofida umerilor puţin căzuţi, masiv, cu mîini enorme, cu păr des, încă negru, cu pleoape umflate ce-i dădeau aspectul unui leu ; şi Philippe care, în pofida celor patruzeci de ani, avea ceva tineresc în linia fină a cefei, în silueta subţire, elegantă, în mîinile îngrijite, în mişcările vioaie, tăcute. Doar faţa unde, sub riduri de amărăciune, de bucurie, de ironie, transpărea mai ales o uriaşă plictiseală, doar ochii pe care nici răutatea nu mai reuşea să-i însufleţească, aveau o sută de ani...

— Era să uit... spuse deodată bătrînul. Şi afacerea noastră ?

— Ce afacere ? spuse Philippe surprins.

— Ei bine, femeia aceea nenorocită... în sfîrşit, trebuia s-o vezi, nu ?

Philippe începu să rîdă.

— Nu credeam că te preocupă atît de mult, spuse el. Am văzut-o, i-am împărtăşit intenţiile dumitale generoase...

— Şi ?

Tonul berarului ascundea prost o nerăbdare care îl uimi pe Philippe.

— Şi poţi să ai conştiinţa împăcată. Nu vrea bani, nu vrea să plece din cartier, pe scurt, se simte bine aşa cum e. Trebuie să spun că nu mi-a părut... să zicem... în plenitudinea facultăţilor mintale. Dar s-a exprimat foarte clar.

— Haide, Philippe, glumești. Vrei să spui că cere o amînare ? Sau vrea mai mult ? Una sau alta, dar n-o să-mi spui...

— Trebuie să spun că am fost tot atît de surprins ca și dumneata, zise Philippe cu nonșalanță. Mă așteptam s-o văd grăbindu-se să nu scape ocazia. Dar, în sfîrșit, dacă nu vrea...

— Înseamnă că n-a înțeles ce voiai de la ea... A crezut că vrem s-o gonim, s-o expulzăm, cînd de fapt e vorba, pur și simplu, să-i asigurăm o viață mai bună, mai demnă, mai...

— Îți repet că a înțeles foarte bine. Am mers pînă acolo încît i-am întins chiar și banii, și i-a refuzat. Era foarte clar.

Berarul rămase mut, stupefiat parcă.

— În sfîrșit, bîlbîi el după o clipă, nu e posibil... Trebuie să fie nebună !

Philippe fu cît pe-aci să izbucnească în rîs. „Bineînțeles, trebuie să fii nebun ca să-i refuzi binefacerile. Furia asta de-a face binele mi se pare cam suspectă. Ei da, dragul meu unchi, sînt pe pămînt oameni care se simt foarte bine cu beția lor, cu mizeria lor și care n-au nevoie de dumneata. E greu de înghițit gălușca, nu-i așa ? Poate că există chiar și oameni care nu invidiază situația asta admirabilă pe care ți-ai făcut-o cu atîta osteneală. Ce imoralitate ! Să îndrăznești să nu fii nefericit !"

— De ce să-ți mai faci griji pentru soarta ei ? spuse el perfid. Ți-ai făcut datoria, unchiule. Ai luat copilul, îi plătești mamei o mică pensie, ce vrei mai mult ? Dacă femeia asta se simte bine așa...

— Bine așa ! se indignă berarul. Dar e de neînchipuit ! E... (căută un cuvînt pe măsura naivei sale indignări, renunță). Nu, Philippe, e ceva la mijloc. Vrea să-mi facă rău, îți spun... Nu am doar prieteni în orașul ăsta ; soră-mea îmi spunea ieri că, din cauza nenorocitei ăsteia, unii răspîndesc despre mine zvonuri foarte neplăcute.

„Ah, ce inimă bună !" Philippe se amuza. Doamna Nunez, sora berarului, știa, cînd se prezenta ocazia, să-și ia cîte o măruntă revanșă, exasperată de tributul de recunoștință pe care Klaes o făcea să-l plătească, pentru că o primise, văduvă fiind, în casa lui.

— Doar dacă... medită berarul, doar dacă nu e vorba de vreun șiretlic... Da, nu cred că e chiar așa de nebună. Un sistem ca să obțină mai mult. Da, da, da... În concluzie, un fel de șantaj.

Începu să rîdă. Dispoziția i se schimba repede. Și apoi, pe terenul discuțiilor se simțea la el acasă.

— Sîntem niște proști, dragul meu Philippe. Femeia asta e mai puțin tîmpită decît pare. O s-o trimit imediat pe Alberte să-i vorbească. O să se pricepă ea să vorbească cu maică-sa.

— Crezi ?

— Desigur. E o fată bună. Iată un copil pe care nu regret că l-am luat în casa mea. Știe ce-mi datorează, e discretă, rezervată.

Alții adoptă un cîine, o maimuță, spusese el, eu de ce nu m-aș ocupa de micuța asta ? Fata trebuie să fi avut paisprezece-cinci-

— Haide, Philippe, glumeşti. Vrei să spui că cere o amînare ? Sau vrea mai mult ? Una sau alta, dar n-o să-mi spui...

— Trebuie să spun că am fost tot atît de surprins ca şi dumneata, zise Philippe cu nonşalanţă. Mă aşteptam s-o văd grăbindu-se să nu scape ocazia. Dar, în sfîrşit, dacă nu vrea...

— Înseamnă că n-a înţeles ce voiai de la ea... A crezut că vrem s-o gonim, s-o expulzăm, cînd de fapt e vorba, pur şi simplu, să-i asigurăm o viaţă mai bună, mai demnă, mai...

— Îţi repet că a înţeles foarte bine. Am mers pînă acolo încît i-am întins chiar şi banii, şi i-a refuzat. Era foarte clar.

Berarul rămase mut, stupefiat parcă.

— În sfîrşit, bîlbîi el după o clipă, nu e posibil... Trebuie să fie nebună !

Philippe fu cît pe-aci să izbucnească în rîs. „Bineînţeles, trebuie să fii nebun ca să-i refuzi binefacerile. Furia asta de-a face binele mi se pare cam suspectă. Ei da, dragul meu unchi, sînt pe pămînt oameni care se simt foarte bine cu beţia lor, cu mizeria lor şi care n-au nevoie de dumneata. E greu de înghiţit găluşca, nu-i aşa ? Poate că există chiar şi oameni care nu invidiază situaţia asta admirabilă pe care ţi-ai făcut-o cu atîta osteneală. Ce imoralitate ! Să îndrăzneşti să nu fii nefericit !"

— De ce să-ţi mai faci griji pentru soarta ei ? spuse el perfid. Ţi-ai făcut datoria, unchiule. Ai luat copilul, îi plăteşti mamei o mică pensie, ce vrei mai mult ? Dacă femeia asta se simte bine aşa...

— Bine aşa ! se indignă berarul. Dar e de neînchipuit ! E... (căută un cuvînt pe măsura naivei sale indignări, renunţă). Nu, Philippe, e ceva la mijloc. Vrea să-mi facă rău, îţi spun... Nu am doar prieteni în oraşul ăsta ; soră-mea îmi spunea ieri că, din cauza nenorocitei ăsteia, unii răspîndesc despre mine zvonuri foarte neplăcute.

„Ah, ce inimă bună !" Philippe se amuza. Doamna Nunez, sora berarului, ştia, cînd se prezenta ocazia, să-şi ia cîte o măruntă revanşă, exasperată de tributul de recunoştinţă pe care Klaes o făcea să-l plătească, pentru că o primise, văduvă fiind, în casa lui.

— Doar dacă... medită berarul, doar dacă nu e vorba de vreun şiretlic... Da, nu cred că e chiar aşa de nebună. Un sistem ca să obţină mai mult. Da, da, da... În concluzie, un fel de şantaj.

Începu să rîdă. Dispoziţia i se schimba repede. Şi apoi, pe terenul discuţiilor se simţea la el acasă.

— Sîntem nişte proşti, dragul meu Philippe. Femeia asta e mai puţin tîmpită decît pare. O s-o trimit imediat pe Alberte să-i vorbească. O să se priceapă ea să vorbească cu maică-sa.

— Crezi ?

— Desigur. E o fată bună. Iată un copil pe care nu regret că l-am luat în casa mea. Ştie ce-mi datorează, e discretă, rezervată.

Alţii adoptă un cîine, o maimuţă, spusese el, eu de ce nu m-aş ocupa de micuţa asta ? Fata trebuie să fi avut paisprezece-cinci-

miile. Era un fel de aplicație a atenției, ca și a oricărei alte facultăți exercitată în detrimentul altora : ajunsese la o remarcabilă finețe a percepției. Găsea într-asta plăceri pe care desfrîurile sistematice încetaseră să i le mai ofere. Cele mai neînsemnate legături, relațiile tainice între oameni cu înfățișări dintre cele mai indiferente, dușmănia cea mai bine ascunsă, dorința ignorată chiar de cel care o încerca, i se revelau parcă grație unui al doilea văz. Și încruntarea ochilor, freamătul buzelor, degradările imperceptibile pe care emoția le produce unei figuri îi erau de ajuns ca să evoce o legătură, o ruptură, o ură, întocmai ca un geolog ce-ar ridica de pe jos o piatră ca să reconstituie o lume dispărută. Acest viciu devenit dar îl ajutase să prospere. Pentru că se întîmplă cu oamenii de afaceri ca și cu îndrăgostiții : cînd obiectul dorinței lor e evocat, se degajă o emoție, o tulburare pe care zadarnic încearcă să o ascundă. Cel care iubește banul nu e mai puțin emotiv decît alții ; după cum încrunta din sprîncene cutare comanditar, după felul în care cutare bancher își freca mîinile, Philippe simțea înșelătoria, minciuna, viclenia elementară și îi biruia fără nici un efort pe oamenii aceștia grași, vîrîți pînă în gît în răutatea lor candidă. Se amuza chiar în asemenea măsură, încît era mereu tentat să piardă afacerea, să nu profite de avantaj : plăcerea de a-l auzi bîlbîindu-se sub privirea sa pătrunzătoare pe omul important, de a-l simți emoționat ca un licean înapoia ochelarilor lui groși, cu mîinile umede și cu respirația saca-

dată, sentimentul tulbure de a pătrunde fără osteneală într-un domeniu tainic, aproape că îi erau de ajuns. Dar își redobîndea simțul datoriei, cînd se gîndea la nevastă-sa, Simone, la fiică-sa Louisette, la amanta sa, Clara, și atunci încheia una dintre afacerile acelea avantajoase și puțin dubioase ce se ascundeau dincolo de fațada bonomă a Marilor Magazine Brenner, Decorațiuni și Mobile.

În cazul de față, sentimentul datoriei îl readuse la Klaes van Baarnheim, sursă sigură de venituri, și îl auzi declarînd :

— N-ai procedat cum trebuia, Philippe. Femeia asta, care mi-a cedat-o pe fiică-sa pentru o pensie lunară, n-o să refuze suma pe care i-o propun ca să părăsească cartierul. Alberte o să se ducă imediat s-o vadă și să-i repete propunerea mea.

— Și dacă refuză din nou ? spuse Philippe malițios.

Klaes era întotdeauna atît de sigur că totul trebuie să se dea în lături din calea lui ! N-ar fi neplăcut să-l vadă într-o zi împiedicîndu-se de-un ciot...

— N-o să refuze, spuse berarul cu o jumătate de zîmbet. E de ajuns să uit să-i plătesc pensia o dată sau de două ori... Afară doar dacă...

— Dacă ?

— Dacă nu încearcă intr-adevăr să-mi creeze dificultăți. Dar nu-i posibil, nu-i așa ? După tot ce-am făcut pentru ea, pentru Alberte, ar trebui să fie nebună. Și dacă e nebună...

— Ei bine ?

— Dacă e nebună, Doamne, e cu totul altceva. În propriul ei interes ar fi bine, poate...

Rămase gînditor cîteva clipe. „E în stare s-o închidă, se gîndi Philippe cu simpatie. Bravul şi bătrînul meu unchi! O poţi păţi dacă-i stai în cale. Şi ce minunată nevinovăţie: spre binele ei! Sînt sigur că socoteşte purtarea Elsei faţă de el foarte urîtă. Să nu-i accepte banii!" Nu se mai plictisea, amuzat, cel puţin, de infantilismul acestui om bogat, puternic, care se considera fericit şi pentru care cea mai mică rezistenţă, orice pulbere persistentă, orice grăunte de nisip căpătau proporţiile unui munte împotriva căruia îşi arunca toate forţele de bătrîn luptător.

Klaes van Baarnheim îşi regăsise vioiciunea. Avea în el ceva de copil care se sperie uşor şi se distrează uşor; copilăreşti erau şi setea aceasta de cîştig, de victorie, ferocitatea veselă care făceau din afacerile lui un joc pasionant şi crud. Acum răsfoia vesel dosarele de pe masă. Îi plăcuse întotdeauna să muncească, aşa cum îţi place să mănînci: cu lăcomie, ore în şir. Puţini secretari rezistau.

— Bine, spuse Philippe, văzîndu-l absorbit. Te las.

— Asta e. Pe mîine, dragul meu Philippe. Trimite-mi-l pe Henri. Ah, nu, uitasem! (Rîse, cu rîsu-i sănătos, olimpian, cu toată buna dispoziţie revenită.) Trebuie să fie pe cale să-şi facă valizele, animalul! Trimite-mi-l pe Yves, dacă e în casă. Bun băiat! O să-i măresc leafa.

Redevenise pe deplin el însuşi, împărţind favoruri şi furii cu o nedreptate de-a dreptul divină.

— Pe mîine, unchiule. Te-ai înţeles cu sindicatul?

— Foarte bine.

— Le-ai acordat ceva?

— Nimic.

Închizînd uşa, Philippe începu să rîdă. Vulpoiul bătrîn nu ajunsese încă la capătul resurselor. Degeaba se juca de-a copiii răsfăţaţi, era încă puternic. Acum va petrece un răstimp „dezvoltîndu-şi producţia", discutînd cu muncitorii, va ajunge să se tîrască prin fabrică unde totul mergea bine fără el, va zdrobi un concurent nenorocit... Un om fericit... Fericit? Şi totuşi era de ajuns un grăunte de nisip, o biată femeie ca Elsa, ca să se nelinişteasca... Asta şi pentru că era oarecum sătul de bunurile acestei lumi. „În cîteva luni n-o să mai ştie ce să-şi dorească." Philippe revăzu ridurile tot mai adînci ale bătrînului, auzi din nou răsuflarea scurtă, se gîndi la pronosticul neliniştitor al lui Roger... „Şi-a trăit traiul, gîndi el filozofic. Poate să moară." Şi apoi, asta i-ar aranja bine treburile chiar lui, Philippe, îi şopti simţul datoriei. Ei, haide, totul era în ordine.

■

— Ajunge pentru astăzi, băiete, suspină satisfăcut Klaes van Baarnheim. Ai chitanţele?

Dacă i se adresează cu „dumneata" nepotului, pe care nu-l iubeşte deloc, berarul îl tutuieşte cu plăcere pe cel de-al doilea secretar al său,

care rezolvă cu mai puţină competenţă problemele ce-i sînt încredinţate, dar care îi oferă plăcerea de a avea la cheremul său pe un Sarfati, moştenitor al primei familii din A., ruinată în urmă cu zece ani, dar al cărei prestigiu l-a obsedat, în tinereţe, pe fabricant. Pentru că Yves nu-l intimidează ; din partea acestui băiat subţire şi frumos, îmbrăcat cu o corectitudine aproape excesivă, pe care cel mai mic zgomot îl face să tresară, nu există pericolul nici celei mai mici răzvrătiri şi îl încovoaie fără efort sub bunătatea sa apăsătoare.

— Altceva nimic, domnule ?

— Nu cred. Ah, ba da, să-i spui lui Maalens să nu verse pensia Elsei Damiaen luna asta. O să vedem...

— Bine, domnule.

Yves Sarfati nu cere explicaţii. La drept vorbind, nu cere niciodată. De la catastrofa întîmplată cînd avea doisprezece ani, ruina subită, fuga maică-si, mobilele vîndute, taică-său şi el părăsind casa luxoasă de pe Cheiul Negustorilor, ca să locuiască într-o cămăruţă lîngă antrepozite, studiile făcute cu greu (unde erau timpurile cînd îl scuteau de orice efort ? „Yvon e atît de fragil..." suspina maică-sa) a rămas cu o nervozitate, o permanentă teamă de lucruri şi de oameni (dacă toate astea se mai prăbuşesc o dată ?), pe care o ascundea cît putea mai bine sub o aparenţă aproape afectată. Flerul bătrînului negustor nu dăduse greş : sub faţa aceasta rece, cu ochi frumoşi de un albastru foarte închis, fisura exista, gata să se redeschidă. Yves nu face de ruşine colecţia berarului : Maalens,

idiotul care îşi idolatrizează stăpînul şi pe care îl chinuie în aceeaşi măsură ; Suzanne, mica tîrfă, gata să treacă din mînă în mînă, mereu veselă, mereu venală, strîmbîndu-se la unul, ripostînd altuia, certînd servitorii bărbaţi pe care-i dirijează cu bagheta, îndeplinind, în general, rolul unui bufon ; ba mai puţin : rolul micii maimuţe obişnuită naturilor moarte olandeze, al cărei ochi maliţios şi gol se zăreşte în colţul vreunui tablou ; şi doamna Nunez, sora bătrînului, care îşi purta frumos ruina, pe sine însăşi şi văduvia ei, dar care suferea pentru faptul că nu era decît o protejată sub acoperişul fratelui ei ; şi fiul ei, Roger, medic titular şi cal de bătaie al nopţilor de insomnie ; şi domnişoara Paule, dactilografa, pe care mulţi o credeau cocoşată, într-atît umilinţa îi încovoia umerii fragili... Şi Alberte, cu mersul ei împiedicat. Lui Klaes îi plăcea să se simtă arbitrul acestor destine oarecum infirme. Într-un cuvînt, cu excepţia cîtorva certuri, se ocupă de ei cu solicitudine. „Vreau ca toată lumea să fie fericită în jurul meu", spunea el. E sincer. Vrea într-adevăr. Numai că nu prea îi place să te dispensezi de el, ca să fii fericit, asta e.

— Henri pleacă, spune el pe neaşteptate.

Yves s-a întors cu spatele ca să aranjeze dosarele, şi berarul nu remarcă paloarea care i-a cuprins brusc figura.

— Ei, nu spui nimic ? insistă el cu o maliţiozitate greoaie. Nu întrebi de ce ? Ce spui de asta ?

Yves nu spune nimic. Nici nu se gîndeşte la asta. Îi e frică, asta e totul, o frică iraţio-

nală, nebună, care îl ține nemișcat, așteptînd lovitura, anunțul că și el... Dar două mîini grele se lasă pe umerii lui.

— Dar e palid de tot, pe cuvîntul meu, exclamă berarul izbucnind în rîs. Nu cumva, din întîmplare, îți închipui că... Prostule ! Da, o să ai mai mult de lucru, dar o să primești salariul lui Henri, asta e tot. Mai plînge-te acum !

Culoarea revine subit în obrajii palizi.

— Dar, domnule, nu sînt capabil...

— Ești perfect capabil. Și dacă nu ești la curent, bătrînul tău patron o să-ți dea o mînă de ajutor, asta-i tot. Iată o problemă rezolvată. Începînd de mîine, te instalezi, îi ocupi camera de la parter, și să nu-mi mai pomeniți de individul acela.

— Domnule, dar...

— Ce mai e ?

— Tatăl meu e bolnav și nu-mi place...

— Îți place, îți place... Ah, să mai ajuți oamenii ! În fine, fiindcă sînt bine dispus, o să-i plătesc o infirmieră tatălui tău. Și dacă e grav bolnav, o rezervă la clinica doctorului Franck. Le dau destui bani oamenilor ăstora ca să... Bine, bine, nu-mi mulțumi. Mai bine ajută-mă să urc scara.

Sprijinindu-se de umărul subțire al băiatului, urcă încet scara monumentală. Cu cîteva săptămîni înainte putea să o urce singur. Dar, începînd din primăvară, simțea niște dureri ciudate la inimă și junghiul obișnuit din umărul stîng se accentuase, avea acum nevoie de sprijin ; nu se hotăra să cumpere un baston. Ajuns

în cameră, se trînti pe patul acoperit cu catifea roșie.

— Mulțumesc, băiete. Am făcut treabă bună astăzi, nu ?

— Da, domnule. Dați-mi voie să vă mai mulțumesc o dată.

— Nu fi prost, băiete. E absolut normal. Trimite-mi-o pe Suzanne.

Yves dispăru.

Cu un suspin de ușurare, berarul se întinse mai comod. Nu era nemulțumit de modul în care își petrecuse ziua. Henri dat afară, Yves promovat, fabrica mergea bine, imobilele aduceau venituri regulat, prețul diamantelor era în scădere, în ciuda pronosticurilor lui Philippe. Încă puțin și s-ar fi plîns că n-are destul de lucru. Avea destul... Dar și asta se va aranja. Alberte trebuia să fie pe drum și o s-o convingă ușor pe maică-sa. Și dacă Alberte nu reușește, s-a terminat cu pensia acesteia.

Suzanne întîrzia. Nerăbdător, întinse brațul ca să sune, dar durerea reveni, imperioasă, strîngînd toată partea stîngă ca într-un clește, și bătrînul rămase nemișcat. Da, totul se va aranja. Își aminti de nenumăratele cereri de bani ale acestei fete. Săptămîna trecută, chiar, primise unul din acele bizare plicuri verzui pe care doar ea le folosea. Cu toți banii ăștia, își spuse el înciudat, ar fi putut să-și înjghebe o prăvălioară. Ei, haide, doar n-o să se gîndească acum la Elsa. Avusese destule amante.

„Și nici un bucluc, niciodată !“ își spuse el nemulțumit. În general, le alegea destul de sărace, ca să nu aibă neplăceri. Și nu avea. Dim-

potrivă, unele îi mai scriau ca să-i mulțumească. Yvonne, pe care el o internase în sanatoriu ; Ada, căreia îi cumpărase o prăvălioară sub arcade ; și văduva aceea al cărei nume îl uitase, ce situație magnifică îi făcuse fiului ei ! Și asta își permitea... Deodată, o revăzu așa cum îi apăruse prima oară. Cu permanentul ei ridicol, buclat prea tare de un coafor de sat, cu rujul de buze agresiv, prost aplicat, cu un fond de ten de star și sub el o figură banală, drăguță, moale, de țărăncuță. Și cu poșeta aceea mare, de pînză cerată neagră, avînd fermoar de nichel mînuit cu ceea ce credea ea că se numește distincție. Slăbuță, cu un aer suferind. Nu, la drept vorbind, nici măcar drăguță nu era. Cerceii aceia de stras ! Și cum se fițîia, povestindu-i că plecase de la țară, unde îl ajuta pe unchiul ei la treburile fermei, „fiindcă nu era făcută pentru asta". Și nici la oraș nu era prea mulțumită. La început zăpăcită, desigur, de tot ce-ți lua ochii, de lumini, de romanescul facil al portului, de sirenele vapoarelor, de marinarii beți, de cîntece, de conversațiile pasionante ale noilor ei prietene, scînteietoare, strălucitoare de bijuterii ieftine și de amoruri ușoare... Dar în scurt timp găsise că nici asta nu era ceva demn de ea. Hrana insuficientă, cămăruța strîmtă unde trebuia să doarmă... Și-apoi, își băteau joc de accentul ei provincial, de prostul ei gust pentru podoabe. Pentru că, pe deasupra, se îmbrăca și fără gust. După atîția ani, într-un colț prăfuit al memoriei lui, regăsea rochia roz-pal cu fundițe albe pe care o purta în ziua aceea și care lăsa să i se vadă

„solnițele" claviculelor. Ce putuse oare să-l atragă la fata asta ? Realmente, nu-și putea aminti. Nu se pricepea să se analizeze.

Dacă ar fi reflectat mai mult, ar fi aflat răspunsul : privirea avidă cu care ea îl fixase, privirea aceea înfometată, apoi surprinsă, apoi extrem de uimită. Cum, bărbatul acesta atît de bine îmbrăcat, cu aspect prosper, respectabil (cuadragenar ce-i drept, dar revistele sentimentale sînt pline de cuadragenari seducători, cărora tinerele fete le pansează inimile rănite de viață), bărbatul acesta îi vorbea, o aborda ? Așa că își simți îndrituită buna părere pe care o avea despre sine și care se cam clătinase în timpul foametei. În sfîrșit, totul se petrecea așa cum își visase dintotdeauna : urma să devină o doamnă ! Se simți ceva mai orgolioasă. Iar el... el era, la rîndul său, mîndru că o simțea atît de grabnic cucerită. Să intre în viața aceea sărmană și să o transfigureze ca un vrăjitor, asta îl flata de minune. Se simțea cel mai bun dintre oameni, nu-i voia decît binele. Avea s-o facă să trăiască vreo cîteva săptămîni de neuitat, apoi avea s-o înzestreze sau să-i cumpere un mic fond comercial. Ceva de genul ăsta. Ea va fi fericită datorită lui, încă o dată va fi transformat o viață care, fără el, ar fi rămas ternă și mizerabilă.

Își plimbă cucerirea. Ea cunoscu efemera mîndrie de-a merge la brațul unui bărbat cunoscut, salutat. Triumfă în fața prietenelor pe care le întîlni din întîmplare. Cinară. Privirea ei de țărancă zări notele de plată (pe care, de altfel, el nici nu prea le ascundea) și fu cuprinsă

de respect. Merseră la cinema. Filmul era foarte emoționant ; Elsa se identifica pe loc cu Greta Garbo. Două ore mai tîrziu urcară împreună treptele hotelului *Anglia*. Ea trecu prin fața băiatului de la ascensor cu un aer mîndru care pe berar îl distră mult, deși nu lăsă să se vadă nimic. „Biata copilă ! Un fleac o mulțumește..." Pentru că el considera Hotelul *Anglia* un fleac. Această sărăcie a Elsei îi ațîță dorința. Își alegea întotdeauna amante sărace, ca să le poată copleși cu cheltuieli mici. Intrară în cameră. În cele din urmă, trupul Elsei, acest trup cam slăbuț, cam cenușiu, se zbătu sub greutatea victorioasă. Pentru o clipă, o neliniște străbătu sărmanul ei creier, apoi se stinse, în mîndria absurdă de a fi femeie... Asta era tot. Destinul îi fusese fixat ca un fluture în ac. Totul urma să se desfășoare și să se înlănțuie. Ea nu trebuia să se mai ocupe de nimic.

Au fost, într-adevăr, cîteva săptămîni frumoase. O dusese prin restaurante de mîna a doua, unde ea se considera regină și se fîțîia în rochii din ce în ce mai țipătoare. Părea că-l admiră nespus. Săptămînile acestea fuseseră asemănătoare celor pe care le petrecuse cu alte amante. Totul se desfășura normal. Și pe urmă... doar se gîndi și simți aprinzîndu-se în el furia și indignarea... și pe urmă venise ziua cînd el îi dăduse să înțeleagă, cu drăgălășenie, cu respect chiar, că pînă și cele mai bune lucruri au un sfîrșit, că el era un om ocupat, că nu va mai putea să-i consacre timp (de obicei, nu folosea atîtea perifraze ; fusese prea drăguț, și de aici se trăgea tot răul), dar că nu avea de ce

să se neliniștească : va avea viitorul asigurat. Trebuia doar să-și exprime dorința. Prefera oare o sumă frumoasă care să-i permită să se mărite la țară ? Sau un post avantajos într-un birou ? Chiar și o gestiune, ceva care să aibă viitor ?

El se aștepta la o explozie de bucurie, amestecată poate cu cîteva păreri de rău decente, dar nu la nerecunoștința aceea încăpățînată. Nu mersese oare pînă acolo încît să declare că nu avea nevoie de banii lui ? Mai încercase (tot cu prea multă bunătate) s-o liniștească. Dar ea scuipase torente de injurii, iar făptura ei mică și slabă era zguduită de furie, afișînd o demnitate ridicolă, cu micul și meschinul ei orgoliu rănit, spunîndu-i cele mai neplăcute cuvinte, pe care berarul nu le mai auzise de mult timp. O fată culeasă din port, în plin cartier al Triunghiului, o fată de la țară, care nici măcar nu avea cu ce să-și astîmpere foamea, care lua Hotelul *Anglia* drept un hotel de lux, care se îmbrăca întocmai ca o maimuță de flașnetar ! A fost și el dur. Ca să termine, îi oferise trei mii de franci. Trei mii de franci erau o sumă pe timpurile acelea ; dar trebuise să țină seama de faptul că fusese fată. Și-apoi voise să termine. Ea, în cele din urmă, bineînțeles, acceptase. Trei mii de franci nu se refuză. Pentru ca suma era enormă.

Klaes se simți foarte ușurat. Ceva, în toată povestea asta, îi fusese deosebit de neplăcut. Cînd te simți extrem de binevoitor față de o lume întreagă e întotdeauna penibil să constați

că lumea nu-ţi răspunde la bunăvoinţă. Se grăbi să uite, aşa cum uiţi, cu un oarecare sentiment de umilinţă, un căţel care te-a muşcat. Şi după cîteva săptămîni, cînd o scrisoare a Elsei îl încunoştinţă că era însărcinată, nu se mai neliniştise : adevărată sau falsă, ştirea putea fi obiectul unei tranzacţii. La el asta conta. Şi mai trimisese bani.

— Băgaţi de seamă că nici nu ştiam dacă era al meu copilul, îi plăcea lui să spună. Dar un copil e un copil, nu-i aşa ? Nu m-am tocmit.

Trecuseră ani mulţi. O uitase pe Elsa. Doar Maalens, contabilul lui, îşi amintea de ea şi îi expedia în fiecare an o sumă care trebuia să servească la întreţinerea fetiţei al cărei nume van Baarnheim nici măcar nu-l cunoştea.

Prima dată cînd îşi manifestase curiozitatea în legătură cu copilul fusese în urmă cu şapte sau opt ani. Odată i se spusese că-i seamănă ; nu dăduse nici o atenţie faptului. Dar la cincizeci de ani (acum îşi dădea seama, în momentul în care simţise primele semne ale reumatismului) începuse să-şi spună că, dacă, la urma urmelor, fetiţa asta era fiică-sa, trebuia, poate, să facă ceva pentru ea.

— Şi am făcut. Am făcut şi o să mai fac.

Promisese să o înzestreze dacă rămînea lîngă el pînă la vîrsta de douăzeci şi cinci de ani. Dacă o trimitea înapoi la maică-sa mai înainte de a-i împlini, urma să primească totuşi ceva. Oferta era generoasă. Toată lumea i-o spusese.

Începu să rîdă, aproape cu voce tare. Ce priviri, ce curiozitate, ce şuşoteli se iscaseră

prima dată cînd ieşise, într-o duminică, pe promenadă, cu fiica lui legitimă. Lucrul ar fi putut să capete o întorsătură proastă : lumea s-ar fi putut indigna, i-ar fi putut întoarce spatele. Dar nu, fusese admirat. Popularitatea lui, dimpotrivă, crescuse. Numai doamna Nunez protestase.

— S-o aduci pe asta sub acoperişul tău !

Îi vedea şi acum obrazul înroşindu-se sub stratul de pudră, eforturile ei zadarnice de a părea că-i dă un sfat dezinteresat. De fapt, o păstrase pe Alberte mai ales ca s-o necăjească pe soră-sa, cel puţin în primele luni. Apoi se obişnuise cu ea. Dar supărarea doamnei Nunez creştea.

— Nici nu se ştie dacă n-o să se smintească şi ea.

— Tu eşti cea care se sminteşte, Odilia, ridicase el din umeri.

— Ba deloc. Cu ereditatea ei...

— Ce ereditate ?

— Cum, nu ştii ? Dar nefericita aceea căreia, Dumnezeu ştie de ce, îi plăteşti o pensie, nu e în toate minţile. Lumea din cartier ştie. Chiar şi muncitorii tăi ştiu. Cît de plăcut e să văd numele tău circulînd în Triunghi, nu-i aşa ? Şi ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, o mai aduni de pe drumuri şi pe fetiţa asta care, dealtfel, nu-ţi poartă nici o recunoştinţă, i-o smulgi maică-si care...

— Dar ce înseamnă asta ? urlase el (dar el urla mai ales din principiu : o ştia pe Odilia bîrfitoare şi plină de venin într-un mod atît de firesc, încît acorda prea puţină atenţie vor-

belor ei). Numele meu circulă în Triunghi? I-am smuls-o pe Alberte maică-si? Ce înseamnă toate prostiile astea?

Domol şi fără să pară deloc impresionată, doamna Nunez se aşezase. Era o matroană solidă, năpădită de grăsime ca frate-său, cu care semăna destul de mult, avînd în plus o sticlire de răutate în ochii negri şi bulbucaţi.

— Prostii, chiar aşa şi sînt, dragul meu Klaes. (Doamna Nunez afecta un ton de milă superioară, de natură să-l exaspereze pe frate-său : era una din revanşele ei.) Nu ştii în ce viespar te-ai vîrît. Toată lumea rîde. Închipuie-ţi...

El ridicase doar din umeri. Cu o anume doză de exasperare totuşi.

Trecuseră din nou anii. Din cînd în cînd, cîte o înţepătură de ac. I se raportase că Elsa se arătase beată şi îmbrăcată într-o rochie albă care, pretindea ea pe chei, era rochia ei de mireasă. O servitoare dată afară aruncă, plecînd, cîteva cuvinte despre „femeia aceea care a înnebunit din cauza domnului"...

Roger Nunez, examinîndu-l, îi mai spunea cîte o bîrfă... Oh! ştia el cît caz trebuia să facă de asta : Roger şi maică-sa n-o sufereau pe Alberte şi încercau să-i facă rău, servindu-se de amintirea Elsei. Reuşiseră totuşi, puţin cîte puţin, să-l exaspereze. De exemplu, cînd el declara, ca de obicei : „Nu vreau decît oameni fericiţi în jurul meu", se lovea, dintr-o dată, în mod neplăcut, de amintirea Elsei şi a feţei ei mici, crispată de mînie. Atunci dori ca ea să părăsească oraşul, apoi hotărî chiar să plece.

Ea, care i-o cedase pe fiică-sa pentru o pensie, va consimţi cu uşurinţă să se mute în alt oraş pentru nişte bani. Hotărîrea asta aranja totul.

O să plece şi-aşa, o s-astupe gura lumii. Petrecu cincisprezece zile de linişte deplină, fără să se grăbească deloc să treacă la acţiune. Elsa avea să plece. Dealtfel, ce prostie că se frămîntase pentru atîta lucru. Şi dacă ea nu voia să plece?

— E ceva bolnăvicios, murmură el, ducînd mîna la inima cuprinsă subit de un junghi. E ceva bolnăvicios. Haide, haide...

Îşi potolea durerea, aşa cum potoleşti un animal, cu cuvinte scurte, liniştitoare. O să plece. Alberte va reuşi acolo unde Philippe dăduse greş. Bună fetiţă, Alberte. Îi vorbea rar, dar prezenţa ei admirativă nu-i displăcea. Era supărător că trebuia să-i ceară asta. Dar liniştea înainte de toate...

Respira greu, cu un uşor sforăit în piept, ca şi cum ar fi fost răcit. Şi s-ar fi cufundat în acest nou motiv de nelinişte, dacă Suzanne n-ar fi intrat cu pasul ei vioi, ochii negri strălucindu-i vesel, aducînd în cameră un aer de bucurie şi de prospeţime.

— Ei bine, aşa te grăbeşti? De o oră te aştept. Repede, medicamentele.

Ea mergea de colo pînă colo prin cameră, săltăreaţă, rîzătoare, ca o minge mică de cauciuc sărind pe pardosea, fără ca, în aparenţă, să-i pese de el.

— Ce încet te mişti! Şi dacă te-aş da afară, ce-ai zice?

— Oh, n-aţi putea face una ca asta, domnule. V-ar fi milă de-o biată orfană, spuse Suzanne, încruntîndu-şi comic feţişoara.

— Crezi tu ! mormăi el. Hai, vino aici ! Vino aici, cînd îţi spun !

Se apropie şi miinile bătrînului i se aşezară pe coapse, trăgînd spre el corpul tînăr, indiferent.

*

În limbajul Triunghiului, Mariile sînt prostituatele prea sărace, prea urîte sau prea ghinioniste ca să găsească o casă şi care se oferă marinarilor, muncitorilor sau, în zilele de bîlci, micilor fermieri din împrejurimi, la cîte un colţ de zid, în vreun antrepozit, după lăzi, chiar într-o barcă nefolosită sau sub porticul întunecat al vreunei capele. Să fie oare vorba de-o batjocură ? De o aluzie la fecioara Maria în căutarea unui adăpost ? Oare s-ar mai putea cumva găsi în acest obicei şi în blîndul prenume al Fecioarei, dat unor fiinţe bolnăvicioase şi lipsite de frumuseţe, o formă a indulgenţei superstiţioase care, în alte ţări, este acordată săracilor cu duhul şi nebunilor ?

Mariile îşi şi începuseră peregrinarea pe străduţele strîmte ale părţii de jos a oraşului. Se însera. Era pe acolo Şchioapa, cea care locuia într-o pivniţă împreună cu mai mulţi băieţei, care nu se ştie dacă erau ai ei şi exercitau meseria de „şobolani", altă specialitate a Triunghiului ; după cum arată şi numele, şobolanii se strecurau în cala vaselor, pe care le jefuiau după poftă. Mai era o Marie-a-şlepurilor, care avea şi ea un băieţel ce stătea prin zona ecluzelor şi care îndulcea timpul liber al piloţilor de vas ; o Marie-a-docherilor ale cărei servicii erau rezervate acestei onorabile bresle şi care nu era lipsită de farmec, în pofida faptului că avea albeaţă pe ochiul drept ; bea zdravăn şi cînta plăcut o mulţime de cîntece deocheate. Şi Marie-ora-şase, cea care în fiecare sîmbătă se înfiinţa acolo, la poarta fabricii, ca şi Marie-cu-zdrenţele, care accepta plata în natură şi, ca atare, exercita şi meseria de negustoreasă de haine vechi.

Toate o salutară pe Alberte în timp ce se grăbea spre *Trei Cocori.* Ea le răspunse rece.

Alberte e înaltă, frumoasă, cam robustă, pe drept cuvînt fata berarului. Chipul cu trăsături regulate, părul brunet, ochii negri sub pleoapele puţin cam grele, buzele senzuale sînt marcate de aceeaşi energie care menţine încă adunate la un loc trăsăturile veştejite ale bătrînului şi care sfidează timpul. Şi totuşi, în mersul acesta prea măsurat pe care şi-l înfrînează în mod vădit, în crisparea bărbiei, ca şi în privirea aparent calmă dar căreia îngrijorarea îi da o culoare întrucîtva tulbure, după cum alga invizibilă colorează balta netedă, se simte o anume constrîngere tulburătoare ce-o înconjoară pe această fată robustă şi simplă, cu o nelinişte subtilă, abia perceptibilă pînă şi ei însăşi. Fără îndoială, faptul poate fi uşor definit : de şase ani de cînd Alberte a venit în casa berarului, n-a încetat să-şi supravegheze gesturile, modificîndu-şi felul de-a vorbi, de-a mînca, de-a trăi, aşa cum doar copiii pot s-o facă, pentru că, susceptibilitatea lor sumbră,

percep cu promptitudine cea mai măruntă ironie. Această atenţie continuă a contribuit, fără îndoială, la ascuţirea unei inteligenţe restrînse, limitate, a unei judecăţi succinte, nu vulgară dar grosolană. Ceea ce a făcut din copila asta dezrădăcinată o fiinţă oarecum diformă, piezişă, aşa cum se întîmplă cu tot ce atinge şi manevrează mîna tiranică a bătrînului.

Apropiindu-se de *Trei Cocori*, Alberte mai încetini pasul. În spatele clădirii lungi şi cenuşii, ecluza mugea cu zgomot de furtună. Apoi urma cîmpia întinsă, aurie, pe care digurile mici, supraînălţate, mărginite de sălcii, o împărţeau cu o echitate aparentă şi liniştită sub cerul neted. Vîntul începea să bată în jurul fetei acum nemişcată şi pătrunderea prin ferestrele deschise, făcînd să zboare perdelele în carouri, trîntind uşile cu ochiuri mici de geam şi făcînd-o pe vreo servitoare s-alerge speriată prin cîte-o curte în care feţele de masă proaspăt spălate fluturau cu un zgomot de vele.

Alberte împinse, suspinînd, uşa grea de stejar. În sală, Trina, chircită ca o găină slabă şi negricioasă, în mijlocul apelor murdare, freca podeaua cu înţeleaptă încetineală. Băncile de lemn erau îngrămădite pe mesele lungi şi un puternic miros de detergent urca în valuri, luptînd cu vîntul aducător de furtună.

— Trina, mama-i aici ?

Indexul Trinei se ridică spre tavan.

— Sus, spuse ea laconică. Dar...

— Cum, nu e... singură ?

— O, poţi să urci, n-o s-o deranjezi, spuse Trina rîzînd scurt.

Alberte nu mai asculta. Întotdeauna revedea cu o nelinişte tainică decorul familiar : sala cu bîrne groase de stejar, jamboanele înnegrite atîrnate de lustra de fier, florile de hîrtie, cenuşii din cauza prafului, pe tejghea, în fund... Mirosul era mereu acelaşi în sala asta prin care alergase în copilărie, duhoare acră de bere vărsată, miros de mucegai de la ecluză, care impregna cu umezeală pereţii vechi, fum rece de pipă, care stăruia prin colţuri şi parfum dulce-amărui, pătrunzător, de la săpunul negru cu care erau spălate, în fiecare dimineaţă, mesele afumate de generaţii de fumători.

Aici trăise paisprezece ani, frecventînd vag şcoala Triunghiului, servind la mese seara, tratată cam aspru de patron, fără îndoială un pic curtată de consumatorii ameţiţi, de cînd împlinise treisprezece ani şi-şi vădise precocitatea, dar nu mai nefericită decît alta. Bine hrănită, la adăpost de frig. Şi nu se purtau rău cu ea. Elsa era iubită, în pofida acceselor ei de furie, a pretenţiilor, a aroganţei de moment pe care i-o dădea alcoolul. Patronul localului *Trei Cocori*, un negustor gras şi şiret, o trata aproape cu respect. Pe jumătate nebună cum era, uşurinţa şi modul în care împărţea în unele seri cu multă dărnicie banii trimişi de van Baarnheim atrăgeau clienţii. Şi, în afară de asta, îi făcea să rîdă, deci un dublu avantaj.

Să rîdă : Alberte auzise rîsul acesta indulgent în care desluşea totuşi puţin dispreţ (dispreţul oamenilor din Nord faţă de cei care cîştigă banii uşor şi nu ştiu să se bucure de

viață) și care o înconjura încă din copilărie. Fără să-și dea seama, suferise din această cauză, iar suferința ei se tradusese prin tăcerea încăpățînată în care se închidea ca într-o armură, în fața efuziunilor publice ale mamei sale. Astfel că, în ziua în care i se spusese că de atunci înainte va locui la tatăl său, bogatul fabricant de bere van Baarnheim, a cărui grădină se zărea de partea cealaltă a fluviului, simțise o imensă ușurare. Și niciodată nu venea cu plăcere să-și revadă mama.

Trina continuă neobosită să-și verse veninul, răbdătoare ca o țesătoare care știe că fiecare nod compune un veșmînt.

— Biata femeie, nu-i vinovată de ce face, nu-i așa ? Dar să zicem că bătrînul moare uite-așa, deodată, tu primești ceva ? Ea o să-ți rămînă pe cap, nu trebuie să uiți asta, și tu nici măcar n-ai o meserie. Ei da, acum duci o viață ușoară, dar cine-și termină cozonacul...

— Bine, eu urc, spuse Alberte.

Străbătuse sala și începuse să urce scărița în spirală. Trina rămase ca prostită, cu răsuflarea tăiată, aproape indignată că-și vede întreruptă munca răbdătoare. Cum, ea care se pregătea să audă plîngeri, să compătimească, să calculeze... Ar fi trebuit să se aștepte la așa ceva din partea Berthei.

Fata asta fusese întotdeauna de-o fudulie nesuferită. Și acum, cînd avea rochii frumoase, bineînțeles că devenise o nesimțită, o disprețuia pe Trina, care o știa de mică. Nerecunoștința tinerilor ! Suspinînd prelung, dureros, bătrîna ridică din umeri. Fața obosită și ursuză

se încreți și mai mult și femeia își îndoi genunchii reumatici pe podeaua umedă.

*

Prin ușa vechiului pod pentru fîn, răzbătea o voce ascuțită în care se deslușea o nuanță de agresivitate.

— În realitate, spunea vocea cu oarecare emfază, îmi poartă pică pentru că eu sînt de familie bună. Așa-i întotdeauna, nu ? Ei nu pot suporta ca cineva să le fie superior. Pe mine mă cheamă Elsa Damiaen !

— Ca și banca, spuse o altă voce moale, indiferentă.

— Uite ce mi-au făcut, strigă vocea ascuțită, enervată peste măsură. Închipuie-ți că încearcă să mă facă să cred că nu am drept la partea mea de la bancă, pentru că am fost măritată cu berarul van Baarnheim ! Căci am fost...

Alberte intră în cameră. Se făcu dintr-o dată tăcere. Camera era întunecoasă, unul dintre storuri mai stătea coborît, ascunzînd o dezordine de necrezut. În odaia aceasta destul de mare se zăreau vestigiile unei splendori eteroclite : patul îmbrăcat în stofe prăfuite care trebuie să fi fost roz, șifonierul monumental din care ieșeau haine vechi, fonograful pus pe jos, colivia împopoțonată și goală, evantaiele japoneze prinse în pioneze pe pereți... Peste tot, pe cercevelele celor două ferestre, pe scaunele de lemn alb, pe masa crăpată, pe bufetul împodobit cu statuete și decorat cu desene cubiste — o grămadă de șervețele, de dantele grosolane care Elsei probabil că-i păruseră, cîndva,

culmea luxului. Dar chiar și aceste șervețele erau pătate, găurite, presărate cu mucuri, cu coji de portocale, cu pahare goale. Așezat la masă în fața unei sticle de bere, în mijlocul camerei, un fel de grămadă de zdrențe, pe care sta pusă o șapcă, emitea vagi mormăieli. În fața lui, o femeie stătea în picioare, mică, slabă, cu obrajii roșii, ochii strălucitori, cu capotul desfăcut pe pieptul gol.

— Bertha, spuse ea uimită, fixînd-o pe Alberte care înainta. Dar tu nu vii niciodată seara ! Tu...

Vocea febrilă se înmuia, putîndu-se parcă desluși un accent de teamă.

— Ei bine, vezi că am venit, spuse Alberte calmă.

Și, adresîndu-se grămezii de zdrențe :

— Am venit s-o văd pe maică-mea, spuse ea articulînd clar cuvintele. Vrei să ne lași, te rog ?

— Ce ? mormăi grămada.

Șapca se ridică și Alberte putu zări o figură informă, încrețită ca un măr de toamnă, în care dormitau doi ochi de un albastru spălăcit.

— Hai, ieși, spuse ea, punînd mîna pe umărul cerșetorului.

Acesta se ridică, clătinîndu-se.

— Ce, se închide, făcu vocea moale. Ei bine, da' politicoși mai sînteți în cîrciuma asta. Mie mi-e încă sete ! Și-apoi, cuconița mi-a promis...

Alberte, hotărîtă, îl împingea spre ușă.

— Bine, bine, plec, vă las în intimitate, rînji el. Dar cel puțin, dați-mi ceva. E adevărat că te ține ceasuri în șir să asculți povești fără cap și fără coadă, palavre de te-ntrebi de unde le scoate, bune de pus pe muzică... Dar dă-mi odată drumul ! Ce mai, aici toți sînt nebuni !

Se zbătea, dorind cu orice preț să rămînă în cameră, cînd Alberte, care roșise violent, îi strecură ceva în mînă.

— Prefer asta, spuse el, vîrînd bancnota în buzunar. Am și eu demnitatea mea, donșoară pe care nu vă cunosc. Îi dau și eu arvună ălui de mi-a vîndut pontul. De patru ore-s aici... Bine, bine, plec...

Alberte închisese ușa în urma omului care se auzi coborînd cu greu scara.

Elsa se așezase, calmată ca prin minune. Sosirea fiicei ei o trezea totdeauna din beție. Fixînd podeaua cu un aer îmbufnat, rămase nemișcată.

— Ei bine, mamă ? spuse Alberte venind să se așeze lîngă ea. Dar nu reușea să adopte un ton afectuos, supărată s-o vadă mereu pe Elsa bătînd cîmpii în același fel.

Cerșetorul mai și rîsese pe deasupra, stîrnindu-i o mînie de copil. Din totdeauna simțea rușinea asta în ea, ca un ghimpe. Rana era acum închisă și fata se credea vindecată, dar niciodată nu i-ar mai putea arăta maică-si o dragoste adevărată.

Elsa tăcea. Fața pierzîndu-și culorile vii pe care i le dăduse beția, redevenea moale, fadă, figura unei fetițe urîte, îmbufnate, pe care

viaţa n-o învăţase nimic. Prezenţa fiică-si îi era neplăcută; de fapt, deşi se lăudase mult cu sacrificiile făcute pentru aceasta, nu-i plăcuse niciodată privirea clarvăzătoare a fetiţei, ce-o scotea din himerele în care ea însăşi nu credea decît pe jumătate.

— Şi ce vrei de la mine? spuse Elsa cu un ton posac. Maşinal, întinse mîna să ia sticla de bere de pe masă şi se opri sub privirea Albertei.

— Dar vin să te văd, mamă, spuse aceasta cu o blîndeţe silită. Şi îţi aduc o surpriză.

— Ce surpriză? făcu Elsa pe un ton îmbufnat.

— Ţi-o dau dacă îmi promiţi...

— Dacă îţi promit ce?

— Ştii bine. Să nu mai aduci cerşetori în cameră. Poţi vorbi cu Trina, cu Hélène... Hai, fii drăguţă. Promite-mi...

Vorbea cu tonul indulgent şi exagerat pe care-l foloseşti cu copiii. Doar tratînd-o ca pe un copil, Alberte putea să regăsească puţină tandreţe pentru maică-sa. Deşi iresponsabilă, Elsa tot mai putea fi iubită. Dar dacă ar fi trebuit să atribuie comportarea maică-si unei fiinţe conştiente, cum n-ar fi putut-o înţelege, n-ar fi putut nici s-o ierte. Astfel, deşi îi oferea mici atenţii, cadouri, chiar bani economisiţi din cei pe care i-i dădea taică-său, Alberte refuza cu o cruzime inconştientă orice ar fi putut trece din partea Elsei drept o vagă tentativă de confidenţă sau încredere.

— Dă-mi mai întîi surpriza, spuse Elsa.

— Îmi promiţi că n-o să mai aduci cerşetori?

— Şi dacă am chef să stau de vorbă? spuse Elsa.

Era încă destul de beată ca să-şi permită această slabă sfidare.

— Le ai pe Hélène şi pe Trina, ţi-am mai spus, zise Alberte.

— Şi dacă nu le iubesc pe Hélène şi pe Trina? insistă Elsa pe un ton certăreţ. Tu mă împiedici întotdeauna să fac ce am chef să fac. Nu pot să beau, nu pot să vorbesc, nu pot să fac nimic. Îţi închipui că asta e distractiv? Am avut destule necazuri pentru...

Alberte roşise.

— Mulţi oameni au necazuri şi nu se cred obligaţi din cauza asta să se poarte... aşa cum te porţi tu. Eu îţi aduc bani, nu vreau decît să te ajut şi, dacă tata îmi dă zestre, aşa cum mi-a promis, te ajut şi mai mult. Dar dacă o să continui să faci atîtea prostii, că şi cei de-acasă au început să vorbească, şi chiar tata a fost obligat să-mi vorbească de asta, îţi jur că n-o să mă mai vezi!

— O, spuse Elsa, cu un rîs scurt, ştiu că nu vrei decît să rămîi acolo, acasă cum spui tu. Dar nu te încumeţi să mă părăseşti de tot, nu-i aşa? Îţi aduci aminte de sacrificiile pe care le-am făcut pentru tine. Eşti totuşi fiică-mea, nu uita!

— O, nu uit; fii liniştită, spuse Alberte cu o neaşteptată amărăciune. Chiar dacă aş vrea, n-aş putea.

Se opri, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de geamătul ăsta care îi scăpa acum pentru prima oară. Puţin tulburată, merse pînă la fereastră, o deschise şi îşi plecă spre răcoarea ecluzei faţa înfierbîntată. Îşi apăsă pieptul cu amîndouă mîinile, ca şi cum ar fi vrut să oprească sîngele dintr-o rană, atentă să se liniştească, să ascundă cît mai adînc în fiinţa ei taina de temut a cărei faţă nu voia s-o vadă. De cîte ori taică-său, fără să vrea, mătuşa sau celălalt văr nu-i redeschiseseră, cu bună-ştiinţă rana ? Cîte eforturi nu făcuse de şase ani încoace ca să izgonească din fiinţa ei tot ceea ce te putea duce cu gîndul la ce era : o fată din cartierul Triunghiului, fata Elsei. Da, chiar dacă ar fi vrut, cum ar fi putut să uite ruşinea asta, gata întotdeauna s-o cuprindă din nou, să-i alunge somnul ? De tulburarea bruscă ce-o cuprinsese pe fata asta atît de robustă. Elsa profită ca să-şi umple încetişor paharul de bere, pîndind-o cu coada ochiului pe fiică-sa, care stătea în continuare aplecată pe fereastră. Nu auzise prea bine plînsul înăbuşit care-i scăpase Albertei. În sărmanul ei creier înceţoşat, suferinţa aceasta nu pătrunsese decît în mod confuz ; nu reţinuse decît atît : că voiau s-o lipsească de auditoriul ei, de cerşetorii aceştia pe care-i îndopa, îi hrănea, îi îmbrăca adesea, înăbuşind astfel vaga remuşcare ce-o urmărea din ziua cînd se născuse Alberte, dar care, de cînd scăpase de privirea clarvăzătoare a fetei, încredinţînd-o lui Klaes van Baarnheim, crescuse şi mai mult, nedefinit, aproape inconştientă. Un moment tăcură, preocupată fiecare de rana ei, incapabilă să se întîlnească, să se înţeleagă. Fata, aplecată spre apa întunecată şi învolburată, îşi concentra forţele, adunîndu-şi mustrările ca pe nişte arme ; mama, neliniştită, simţind că beţia îi trece şi că îşi recapătă judecata, întinse spre sticla de bere o mînă prudentă.

Apoi Alberte se întoarse şi amîndouă se priviră o clipă.

— În sfîrşit, mamă, fii rezonabilă, spuse fata, mai calm. Toate nebuniile astea sînt inutile. Ai putea să trăieşti de o sută de ori mai bine dacă ai vrea. Ce-ţi aduc toate închipuirile astea, toate... (se opri, incapabilă să definească lumea de himere în care se mişca Elsa şi de care nu se putea apropia fără dezgust). Ai putea, de exemplu, să te muţi din cartier, nu ? Să bei ceva mai puţin. Mai există şi alte lucruri pe lume... Există (Alberte îşi plimbă privirea în jur ; dar cum să găsească argumente, în dezordinea aceea mizerabilă, agravată şi de vanităţile ce se descifrau în gravurile sfîşiate, pînă şi şalul spaniol pătat de găsime cu care se înfăşura Elsa ?). Ai putea să faci un efort. Şi eu am făcut. Nici mie nu mi-a fost întotdeauna uşor. Ce vrei ? Asta nu-i viaţă...

Ridică din umeri, descurajată în faţa mutismului Elsei. În unele momente, cînd vorbea fără să-şi controleze cuvintele, se vedea ce-ar fi putut să fie, dacă n-ar fi apăsat-o atîtea servituţi : o barmană foarte fardată, cu trăsături regulate, cu un corp ce-n scurtă vreme avea să se îngreuieze, care şi-ar fi pus mîinile în şolduri şi şi-ar fi ocărît clienţii.

— Nebunii! spuse Elsa, deoarece nu reținuse decît cuvîntul acesta. Mă consideri nebună acum! Niciodată o vorbă caldă, niciodată un pic de respect...

— Doar n-o să începi din nou, mamă. Am venit să-ți vorbesc foarte serios. Ascultă...

Elsa întinse mîna spre sticlă și, de data asta, Alberte o lăsă.

— Tata ar vrea să părăsești cartierul, spuse ea puțin jenată. (Discuția cu taică-său fusese atît de penibilă!) Tu spui că nu vrei. El oferă atît de mult, tu te împotrivești și crezi că faci mare ispravă (în mod inconștient, se folosea chiar de cuvintele lui taică-său. Dar era atît de grăbită să termine odată!) Toate astea sînt bune și frumoase, dar nu pot dura o veșnicie. Știi, l-am văzut cum lucrează în afaceri. (Vocea îi trăda admirația.) Insistă, insistă și pe urmă, dintr-o dată, s-a terminat. Trece la altceva. Nu e omul care să te roage cu anii. Dacă nu profiți de ocazie, o să te lase să cazi, să știi. Așa că fii totuși puțin atentă.

Pe fața ofilită a Elsei trecu un zîmbet viclean.

— Îmi e totuna, spuse ea.

— Nu-ți este deloc totuna, replică Alberte, stăpînindu-și nerăbdarea. Ce te-ai face dacă nu ți-ar mai da nici un ban?

— N-am nevoie de bani, spuse Elsa, înălțînd capul cu o mîndrie comică pe figura-i slabă și fardată. Eu muncesc! Deși sînt de familie bună, muncesc ca să-mi hrănesc copilul, ca să...

— Mamă!

Elsa se opri, prinsă asupra faptului, bău o înghițitură de bere și fixă îmbufnată podeaua.

— Ascultă-mă! Părăsești cartierul, pleci la țară, la mare, unde vrei; nu muncești, duci viață de hotel, un trai plăcut, nu? Și cînd îmi voi fi primit zestrea, o să faci ce poftești, te întorci dacă vrei, îți promit că nimeni n-o să te mai bage în seamă. Peste o lună o să am douăzeci și unu de ani — asta înseamnă încă patru ani de așteptat. Patru ani și o să faci ce vrei, tot ce vrei!

Elsa tăcea.

— În sfîrșit, spuse Alberte cu răbdare, doar nu crezi că tata o să-ți ofere mai mult decît atît? Știi doar că nu-i nebun!

— Nu vreau să plec de aici. Nu vreau bani.

Încăpățînarea care se citea pe fața maică-si, și chiar o oarecare răutate, o exasperaseră pe Alberte. I s-ar fi luat o mare piatră de pe inimă dacă maică-sa ar fi părăsit cartierul Triunghiului. Dar fata se temea, mai presus de orice, ca taică-său să n-o considere pe ea răspunzătoare de eșecul demersului.

— N-ar fi totuși pentru prima oară, spuse ea tăios. Nu tu iei banii pensiei? Nu tu i-ai luat totdeauna?

Elsa rămase un moment nemișcată, apoi fața i se acoperi de o roșeață violentă, ca la un copil prins asupra greșelii. Să fi luat bani? Creierul ei înfricoșat respingea această idee, căuta vizuina întunecată a himerelor ca să se poată adăposti. Îi trebuiau bani mulți, ca să plătească scump țoalele cu care se îmbrăca, îi trebuiau bani ca să-i împartă pe străzi cîrdu-

rilor de copii, îi trebuiau bani ca să fie înconjurată, tolerată, *crezută*, ca să dea viață sărmanului ei arsenal romanesc.

Ce lung era drumul străbătut de la prima minciună! Din ziua aceea a vrut să scape de batjocuri, de umilința de-a fi fost părăsită, de disperarea de-a nu fi în definitiv decît eroina unei aventuri foarte banale... Începuse: „Nu, nu sînt ce credeți voi! Familia mea era bogată. Uite așa s-a întîmplat...“ Grotești accesorii de carnaval, luate de prin revistele feminine, castele, răpiri, fugă pe ploaie, puțin cîte puțin reușise să uite banalul și umilitorul adevăr! Ca într-o beție, ca într-un vis se cufunda tot mai adînc în himeră. Și trebuiau tot mai mulți bani ca să întrețină minciuna, ca să uite banii cerșiți. Și se cufunda mereu, tot mai mult.

Totuși, într-o zi existase un adevăr. O, un adevăr foarte mic, foarte umil, foarte înăbușit: dragostea Elsei nu fusese de-o calitate excepțională. Dar în atîta vanitate (nu era ea, oare, o eroină?), în atîta prostie (credea că-și captivează amantul), cupiditate (se bucura, fără să se gîndească să profite, de bogăția lui, iar trei luni mai tîrziu ar fi întors capul ca să nu fie recunoscută de chelnerițele de la *Liberty's*) nu existase, oare, într-o zi, o mică flacără de tandrețe? O străfulgerare a acelui subit sentiment matern pe care femeia cea mai slabă îl nutrește pentru bărbatul cel mai puternic, dacă acesta doarme alături de ea? Nu existase oare, timp de o clipă, un jurămînt depus în tăcere și în a cărui acceptare crezuse, loialitatea aceea efemeră, darul și mîndria ce-o încoronaseră pe cea mai umilă, pe cea mai proastă dintre femei, mîndria de a fi aleasă dintre toate, tovarășă și regină a unei singurătăți? Uitase această oră a nopții cînd nu mai fusese Elsa, nu mai fusese fata aceea flecară, vanitoasă și proastă, ci orice altă femeie, copleșită de tristețe, culcată alături de amantul care doarme. Uitase de ora aceea a dimineții cînd el o părăsise iar ea rămăsese nemișcată, răcindu-se ca un obiect de pe care ai luat mîna. Uitase de liniștea deosebită, de inocența neașteptată, de golul gîndului pe care le aduc cu sine sclavia sau dăruirea. Uitase clipa în care dăduse ceva, în care avusese ceva de dat. Nu-i mai rămînea decît pădurea de minciuni, în care se rătăcea din ce în ce mai mult și din care doar fiică-sa mai reușea s-o smulgă pentru o clipă, aducînd-o la lumină cu o cruzime nevinovată. „Ai luat banii ăștia?“

— Lăsați-mă-n pace! urlă ea deodată. Lăsați-mă-n pace! Pleacă! Oare cum de nu ți-e rușine s-o torturezi astfel pe propria ta mamă? Ce ți-am făcut? Ce le-am făcut tuturor ăstora?

Și se prăbuși în hohote de plîns, cu capul pe masă.

Alberte așteptă un moment cu fața crispată de nerăbdare. Dar acum hohotele se răreau, făcînd loc unei respirații mai regulate, se ridică în tăcere și, fără să mai privească în urmă, părăsi camera. Știa din experiență că, timp de

mai multe ore, nu mai putea scoate nimic de la maică-sa.

Traversă în tăcere sala, fără a catadixi s-o privească pe Trina care freca podeaua cu înverşunare. Închizînd uşa grea, scoase un suspin de uşurare.

*

Soarele palid care urma furtunii nu pătrundea în strîmta stradă Magus, unde luminile se şi aprindeau în prăvălioarele bijutierilor şi ale agenţilor de schimb. Era ora şase. Strada se umplea încet de valul funcţionarilor de bursă care ieşeau de la Bursa Diamantelor, vechi şi respectabil edificiu înnegrit de fum şi de jeg.

Philippe zăbovea. Îi plăcea să treacă printre aceşti bătrîni evrei gravi cu bărbi mari, îmbrăcaţi din cap pînă-n picioare în negru, cu pălării cu calotă înaltă şi cu mantii de leviţi ; printre tinerii evrei de şcoală nouă, îmbrăcaţi în gri-deschis, cu o perlă mare la cravată şi afişînd uşurinţa excesivă a bookmakerilor ; printre graşii negustori olandezi care, uitînd că în altă parte nu s-ar fi coborît să salute această plebe, îi băteau familiar pe umeri pe diverşi greci pomădaţi, prea eleganţi ; printre micii curtieri francezi, palizi şi ridaţi, purtînd serviete murdare din piele ponosită, printre asirienii graşi care etalau, plini de morgă, o grăsime gălbuie şi lucioasă. Acum străduţa strîmtă mişuna de lume. Oamenii zăboveau, puneau la cale afaceri, controlau cursurile bursei. O familiaritate ostilă îi unea pe toţi aceşti inşi disperaţi care, înainte de-a se întoarce la

familiile lor, mai vorbeau cu glas scăzut despre bani, neputîndu-se încă hotărî să părăsească jocul pasionant care îi făcea complici. Philippe cunoştea bine figurile acestea pătrunse de propria lor importanţă, ochii vioi, agitaţi, mîinile grăsuţe mîngîind bancnotele unsuroase, sau hoţeşti, oferind, pe ascuns, cîte o piatră pătată, cîte un diamant cu impurităţi. Îi plăcea atmosfera aceasta furtunoasă, tulbure, febrilitatea pe care o ghicea ascunsă înapoia aerelor impozante, a burţilor maiestuoase, a ochelarilor de baga. Se simţea la largul său aici, încălzit pentru o clipă de viciul sau de pasiunea celorlalţi. Însăşi senzaţia de a fi pierdut — şi încă o sumă destul de respectabilă — nu reuşea să-l emoţioneze cu adevărat. O să-şi scoată pîrleala pentru asta cu Klaes van Baarnheim. De cîtva timp, bătrînul manifesta destul dezinteres faţă de fabrică, stăpînit de un fel de frenezie a noutăţii, vînzîndu-şi clădirile, răscumpărînd acţiuni cu o lăcomie înfrigurată. Fără să mai socotim actele de caritate care se înmulţeau şi cumpărăturile de toate soiurile. S-ar fi spus că voia să atingă limita propriei puteri, să-şi întindă mîna nerăbdătoare asupra oraşului, făcîndu-le în necaz negustorilor, alertîndu-i pe bancheri, stîrnind un adevărat iureş printre cerşetori, lansînd zvonul că amenajează un teren de fotbal lîngă fabrică şi cumpărînd, cumpărînd...

„În fond, e un mod ca oricare altul de a iubi viaţa. Dacă aş putea ajunge să iubesc cu adevărat banii, m-aş plictisi mai puţin. Asta pro-

babil că distrează un cap mărginit şi calculat. Cei de felul lui au ochi şi nu-şi văd fericirea..."

Sau nu ştiu să profite de ea. Se gîndi la Alberte. Şi ea iubea viaţa, era sigur de asta. Era de ajuns s-o vadă muşcînd cu poftă dintr-un fruct, mîngîind o mobilă, aşa cum făcea ea, în tăcere, sau mirosind florile, îndelung, ca să simtă senzualitatea pe care o emanau. Şi apoi, se îmbrăca exact ca o profesoară de pian, se supraveghea într-atîta, încît străinilor le părea afectată într-un mod ridicol, şi nu o dată o surprinsese cu sprîncenele încruntate, pe cale de a încerca să citească (ar fi jurat că zadarnic) volumele legate din biblioteca lui Klaes. Şi pentru ce toate astea ? Klaes n-ar aprecia-o mai mult. Un fel de orgoliu, fără îndoială. Da, trebuie să fi avut un fel de orgoliu : de cîte ori, la una din glumele grosolane ale berarului, n-o văzuse întorcînd capul, fără ca totuşi să-i poată citi ceva pe figură. Vedea totuşi, cu o tainică delectare, cum îi tresărea coapsa, ca unui cal cravaşat.

O clipă se întrebă dacă Alberte ar reuşi să exploateze incidentul cu Elsa. S-ar fi putut cîştiga ceva de pe urma supărării bătrînului. Dar Alberte nu era inteligentă : şi totuşi asta o făcea atît de atrăgătoare. Ideea de a pune mîna pe moştenire făcînd să fie recunoscută ca fiică a berarului probabil că nici nu-i trecuse prin cap. Şi totuşi, cu puţin antrenament, cît de bine ar profita de averea asta ! I-ar fi plăcut s-o vadă scăpată de ridicola ei grijă de respectabilitate, muşcînd cu nesaţ din tot ceea ce poate da banul. I-ar fi plăcut s-o înveţe să

nu mai roşească de ea însăşi, de animalul frumos din ea. Dar nu. O vedea mai curînd părăsind, a doua zi după moartea tatălui ei, casa, incapabilă să se mulţumească doar cu mica ei zestre (căpătase, probabil, gustul vieţii uşoare al familiei van Baarnheim), nesigură de viitor, iar pe el, Philippe, apropiindu-se de ea, oferindu-i protecţia. Avea să prefere mai curînd asta, decît să se întoarcă în cartierul Triunghiului, era sigur, deşi vedea bine că Alberta nu-l poate suferi. De ce ? Desigur pentru că nu se lăsa înşelat de impasibilitatea ei şi o dăduse în vileag. Probabil că îi plăcea să-şi găsească motive temeinice ca să suporte tirania tatălui : gustul ordinei, al virtuţii, în timp ce ei îi era pe plac propria sa indolenţă. El, Philippe, ar ţine-o în braţe. Poate că Alberte ar plînge ? Începu să rîdă singur.

„Ce exaltare ! Şi atît de clasică : «Iubeam pînă şi plînsul pe care i-l stîrneam...» Şi asta o să mă distreze opt zile. Să fim generoşi : cincisprezece. E fată tînără..."

Ca şi bătrînului însuşi, Roger Nunez considerase nimerit să-i ascundă Albertei gravitatea stării tatălui ei. Peste cîteva luni, în cursul iernii, Klaes van Baarnheim va muri fără să-şi dea măcar seama, iar Alberte va fi înlăturată. Totul era cît se poate de bine în cea mai bună dintre lumile burgheze. N-ar fi fost moral ca această fiică nelegitimă, această chelneriţă de han să moştenească o avere atît de frumoasă. Şi totuşi fata cu siguranţă că ar fi profitat de avere mai mult decît mătuşa Nunez şi vărul Roger, fără să se mai socotească pe sine însuşi ;

dealtfel, tocmai asta era partea imorală a lucrurilor. Averile nu trebuie să revină decît celor care nu profită de ele, asta e regula...

Se simţi deodată cam singur, cam stingherit. Privi în jur. Mulţimea se împrăştia. Doar evreii, care se aflau la ei în cartier, mai rămîneau încă adunaţi în grupuri mici sau coborau cele trei trepte ale restaurantelor Kosher, în vitrina cărora luceau, cu sclipiri de perle, castraveţii verzi şi translucizi, somonii roz, pîinile unse cu unt. Şovăi. Să se întoarcă ? Să se ducă la *Micul marinar* cu fetele acelea grase, purtînd fuste scurte, etalîndu-şi coapsele palide la lumina becurilor fără abajur ? Sau la *Cele Treisprezece minuni,* cu fetele lui pitice, grăbite, grotesc lubrice, fetiţe reci, frumuseţi neştiute, desfigurate de coafuri hidoase ? Sau la *Manej,* localul cel mai clandestin al Triunghiului, cu femei goale rotindu-se la nesfîrşit pe cai bătrîni, obosiţi, într-un fel de circ şi scuturîndu-şi cărnurile lipsite de frumuseţe pentru plăcerea zecilor de ochi ascunşi în micile separeuri cu grilaje ? Nu, nimic din bogăţia inepuizabilă totuşi a portului nu-l ispitea cu adevărat. Prefera să meargă s-o vadă pe Clara, amanta lui. Era ora cînd se întorcea de la institutul de frumuseţe, terenul ei personal de luptă, împrospătată, netezită de mîini docile (şi îi plăcea să-şi imagineze mîinile acelea muncitoare, frămîntînd cu dezgust, cu furie, toate corpurile bătrîne, turbate după plăcere), cu unghiile făcute, cu ochii machiaţi, minunat de albă, comestibilă, parfumată, fără nimic în ea care să trădeze prăbuşirea apropiată, decît o

strălucire în fundul ochilor, o breşă, o rană pe care lui îi plăcea s-o zgîndărească, s-o vadă sîngerînd. Hai, e timpul. Porni traversînd străzile care se luminau, alegîndu-le pe cele mai frecventate, adulmecînd aerul în căutarea unei dorinţe noi, oricare ar fi fost, a unei emoţii, chiar mai puţin, a unui freamăt, a unui fleac, a unei încreţituri de apă... Dar nu găsi nimic. Străzile, în seara asta, nu erau pline decît de oameni liniştiţi, întorcîndu-se acasă sau îndreptîndu-se, perechi extenuate, ca boii spre abator, spre vreun cinema sîngerînd de neon.

Descurajat, urcă încet, aproape cu resemnare, către apartamentul luxos unde Clara îşi aştepta tortura cotidiană.

*

— Astăzi domnul este exasperat, spuse Suzanne cu dezinvoltură, închizînd în urma ei uşa bucătăriei.

Erau aşezaţi cu toţii în jurul mesei mari de marmură : Castereau, grădinarul, slab şi gălbejit, Jean, şoferul, înalt, cu capul ras şi afectînd distincţie ; Gudule, bucătăreasa, o femeie greoaie, tristă, cu mişcări domoale şi privire bovină ; şi contabilul Maalens. Doar domnişoara Paule, cu capul prea mare plecat între umerii slabi şi ascuţiţi, îşi bea cafeaua stînd în picioare, ca să marcheze diferenţa dintre ea şi servitorime.

— Nu e treaba voastră, spuse ea cu o voce acră, să-l criticaţi pe domnul van Baarnheim, dar trebuie să recunosc că, de cîteva zile, e mult mai dificil.

— Dacă l-aţi fi auzit în timpul prînzului ! spuse micuţa Suzanne aplecîndu-se pe marginea mesei. Ce le-a făcut la toţi ! Dovadă că domnul Roger s-a dus să-i facă o injecţie.

Micul contabil o privi alarmat.

— Nu cumva... Nu cumva a vorbit de mine ? întrebă el neliniştit.

Suzanne se aplecă spre el rîzînd.

— De dumneata, domnule Fred ? Ei, nu mai mult decît de alţii. Nu eram cu toţii decît nişte pierde-vară, nişte lipitori, nişte nerecunoscători, nişte... Oh, am avut ce auzi !

— Şi de cei de sus ? întrebă Castereau cu figura lui gălbejită, încreţită de maliţie.

— Şi mai rău ! A spus de doamna Odilia că s-a săturat s-o îndoape fără ca ea să facă nimic, că aşa faci cu gîştele, dar că de la astea cel puţin te alegi cu ficatul.

Rîseră toţi, în afară de domnişoara Paule, care se mulţumi să declare :

— Dacă domnului van Baarnheim îi lipseşte o calitate, apoi asta e tactul.

— Da... Doamne ! D... Doamne, se bîlbîia contabilul, şi eu care trebuia să-i vorbesc de af... afacerea München, în după-amiaza asta !

Era un omuleţ burtos, de vreo patruzeci de ani, cu păr gras şi ondulat şi cu ochii mereu umezi de frică sau înduioşare.

Cu o sclipire răutăcioasă în ochii reci, Jean îl bătu pe spate.

— Haide, domnule Fred, bei un păhărel de coniac ? O să te remonteze...

— Dar e... ăsta al... abia murmură nenorocitul.

— Ce-ţi pasă ? insista şoferul, făcînd, discret, cu ochiul Suzannei.

Iar aceasta la rîndul ei :

— Da, da, aşa o să-ţi treacă asta.. firul de păr de pe limbă. E ca sughiţul chestia asta. Nimic mai bun decît un păhărel.

Omuleţul mai rezista, oscilînd între teama de a-i supăra pe Jean şi pe Suzanne (nu era obişnuit cu atîta solicitudine), propria-i slăbiciune pentru alcool, pe care o credea neştiută de nimeni şi groaza pe care i-o inspira van Baarnheim, căruia îi plăcea să-l tachineze, acuzîndu-l că goleşte sticlele şi fură ţigări de foi. Dar cum Suzanne apropia de nasul lui paharul plin pe jumătate, nu mai rezistă şi bău cu lăcomie.

— O să ai nevoie, îl ironiză Castereau. Ce mi-a făcut azi dimineaţă din cauza grădinii de zarzavat ! Oare el trebuie să se ocupe de asta, vă întreb ?

— Şi mie, spuse Jean suspinînd, mi-a zis ieri : „N-o să suport ca şoferul *meu*, să fie văzut în maşina *mea*, citind inepţiile astea". Şi mi-a aruncat ziarul în canal. Exact aşa e cum vă spun ! Şi seara mi-a vorbit de cultura maselor şi mi-a dat o carte despre pescuitul balenelor. Pescuitul balenelor !

— Şi ce ziar citeai ? întrebă Suzanne, pe care povestea asta o distra.

— *Inima noastră*, zise şoferul languros.

— *Inima noastră !* (Suzanne izbucni în rîs). Ce sentimental ! Citeşti *Inima noastră ?*

— Şi de ce n-aş citi *Inima noastră* ? Şi de ce n-aş avea dreptul să fiu sentimental ? Acum te dai de partea lui ?

— Nu toată lumea poate fi ca dumneata, Suzanne, spuse domnişoara Paule, luînd poziţie într-un mod neaşteptat, să-şi cîştige existenţa fără să-şi lase inima să vorbească.

— Nu toată lumea *poate*, e adevărat, spuse Suzanne coborînd privirea, cu afectare, pe gleznele groase ale dactilografei. Sînt chiar oameni care ar vrea să poată şi... ioc ! Prinde-l dacă poţi ! Haide, nu merită osteneala să te macini din cauza asta. Şi nu e chiar atît de nostim, adăugă ea cu drăgălăşenie, văzînd crispîndu-se figura fetei bătrîne. Mai ales pe timpurile astea.

— Ah, ce n-aş da să vedem testamentul ăsta faimos ! suspină Jean. Dar nu m-ar uimi să fie pe cale să-l modifice iarăşi. S-a dus la avocat, scîrba bătrînă.

Domnişoara Paule scoase un ţipăt scurt.

— Ah ! Şi mica mea rentă ? Totuşi îmi promisese...

— Oh, domnul van Baarnheim n-o să ne părăsească fără să ne lase nimic. E atît de bun, murmură Maalens.

Castereau izbucni pe dată. Deşi o lăsase, fără să protesteze, pe Suzanne să-i acorde favoruri bătrînului şi spera să se retragă împreună cu ea, de îndată ce va fi adunat zestrea, nu suporta ca cineva să laude faţă de el generozitatea bătrînului berar.

— Atît de bun ! Atît de bun ! Dacă aş avea şi eu banii lui, domnul Castereau ar fi gras ca

un butoi, şi atît de bun, atît de bun, da' deloc mai grozav din pricina asta.

— Da, dar tocmai că nu-i ai, rîse Suzanne, care considera comice furiile astea.

— Şi nici nu i-aş vrea în felul în care i-a obţinut el. Dovadă că nici taică-său pe patul de moarte n-a vrut să-l vadă.

— E o calomnie, spuse domnişoara Paule, aproape fără voia ei. (Nu reuşea să se hotărască dacă îl iubea sau îl ura pe berar şi îşi petrecea în această alternativă cele mai bune clipe ale vieţii.) Muriţi de invidie, asta-i tot.

— Da, încuviinţă Suzanne care, în cele din urmă, dobîndise glorie de pe urma modestelor ei atribuţii, nimeni nu-l adoră, asta e sigur, dar tu o să crăpi cînd el n-o să mai fie, sărmane prieten. Şi totuşi primeşti de la el cămăşi, costume vechi, bacşişuri, nu-i adevărat ? Aşa că de ce te plîngi ? Aşteaptă să crape şi ţine-ţi pliscul ca noi toţi.

— Doamne, Doamne ! se lamenta Gudule. Iarăşi certuri ! Şi dacă v-ar auzi ? Şi dacă m-ar da afară din cauza asta ? Ştiţi, şi mie mi-a promis ceva...

Dar Castereau se dezlănţuise.

— Ţine-ţi pliscul ! Ţine-ţi pliscul ! Te crezi cumva patroană aici ? Crezi că o să te ia, poate, de nevastă ? Că o să facă testamentul în favoarea ta ? Nu te necăji, fetiţo, tu eşti doar aia care simte mirosul bucatelor, dar altul o să le înfulece. Sînt destui acolo sus, ca nouă să nu ne lase decît oasele. Chiar dacă eu mă simt bine în cămăşile lui, el n-o s-o mai ducă mult.

Ceilalţi, uimiţi, tăcură. Nimeni nu înţelegea.

— Nu-i adevărat, nu-i aşa ? spuse domnişoara Paule cu un suspin.

— Adevărul adevărat, zise Castereau satisfăcut. În primăvară o să se termine. O să se termine cu toate maimuţărelile şi strîmbăturile. Ale noastre o să fie rentele şi micile cadouri. O să fim liberi. Liberi şi descotorosiţi de bătrîn, mica mea Suzette. Liberi să citim *Inima noastră*, bravul meu Jean. Liberă să dormi pe maşina dumitale, domnişoară Paule. Să bei o sticlă întreagă de coniac, domnule Fred. Ce spuneţi de asta, copii ?

— Dar cum... murmură bătrîna domnişoară.

— Domnul Roger şi domnul Philippe, ieri, la grilajul grădinii, discutau despre asta, eu îmi vedeam de răzoarele mele mă făceam că plouă... E bine ? Daţi un rînd bătrînului Castereau ?

— Bineînţeles, bineînţeles, spuse Jean posac. Se gîndea cît de greu îi va fi să-şi găsească alt post. Era afacerea aceea de moravuri, asupra căreia berarul închisese ochii ; desigur, o să-i lase ceva, suficient, probabil, ca să nu mai muncească. Dar va trebui să caute, să plaseze banii, să hotărască. Iar lui îi plăcea atmosfera din casa van Baarnheim, maşina cu tapiţeria gri-deschis în care, după vechea modă, se aflau cornete pentru flori ; camera lui era confortabilă, salariul mai mult decît suficient, portul discret şi aproape.

— Exagerezi, Castereau, spuse domnişoara Paule.

Adineauri simţise o împunsătură în inimă. Să nu se mai scoale la şase dimineaţa (locuia la ţară, în apropiere), ca să vină bombănind în autobuz, să-şi capete porţia de grosolănii familiare, avalanşa de mulţumiri (ea era cea care se ocupa de protejaţii berarului), să favorizeze pe unul, să respingă pe altul, să-şi dea aere de doamnă de Maintenon. „O, nu, nu cred că va putea face ceva pentru dumneavoastră"..., să nu mai audă vocea aceasta tunătoare insultînd-o la tot pasul, în timp ce ea îşi vărsa furia pe primii care-i ieşeau în cale şi care veşnic „părăsiseră spitalul" şi copleşiţi de un număr incredibil de copii mici... Singură, cu pensia ei, în cămăruţa ei de fată bătrînă, ar fi oare cu adevărat mai bogată ?

Suzanne se gîndea. Haide, venise deci momentul pe care îl sperase la fiecare îmbrăţişare prea apăsată, la fiecare dorinţă prea sîcîitoare a bătrînului. „Nu vreau în jurul meu decît figuri vesele !" De cîte ori, în sinea ei, se simţise iritată de dorinţa aceasta de copil răsfăţat. „Şi dacă eu n-am chef să fiu veselă ?" Dar se adaptase la existenţa aceasta fără griji. Din cînd în cînd, cîte un cadou, rochii, o bijuterie falsă dar care îi plăcea, abateri permise. Şi dacă, pe neaşteptate, avea chef să fugă la cinema, să mănînce tot restul prăjiturii de la prînz, bătrînul nu se prea supăra. Castereau va fi mai aspru cu ea. Pentru el, îmbrăţişările bătrînului nu contau, fiind răscumpărate de bancnota pe care ea o aducea de fiecare dată şi pe care o îndesau într-o cutie din metal alb. Dar tachinerii lui Philippe, de-a lungul culoa-

relor, o sărutare furată de băiatul care aducea laptele, erau luxul pe care Suzanne nu şi-l va mai putea permite. Ea va ţine casa micii cafenele pe care o vor avea. Voiau copii, cel puţin Castereau. Căci o iubea. Deodată Suzanne se întrebă dacă avea chef să fie iubită, dacă avea chef de altceva decît să fie veselă, nepăsătoare.

„Şi el care mi-a promis că-mi dă de Crăciun o pudrieră de aur", îşi spuse, gîndindu-se la berar. Îi venea să plîngă.

Maalens avea lacrimi în ochi, nu glumă. Nicicînd nu fusese mai nefericit, în nici un serviciu. Ar fi putut să ocupe, la o bancă, un post onorabil şi să se îmbete sîmbăta ca un cetăţean respectabil, în loc să muncească fără odihnă şi să se lase insultat pentru orice picătură băută, pentru orice ţigară de foi şterpelită. Dar afară, totul îi inspira teamă. Încă din copilărie visa poliţişti care descopereau la el probe pentru tot soiul de crime, infirmieri pretinzînd că e un nebun evadat, colegi bîrfitori, directori bănuitori, femei care îşi băteau joc de el ; şi tot auzindu-l pe Klaes — care, în particular, îl trata foarte rău — declarînd în public : „Iată-l pe contabilul meu Maalens, cel mai cinstit om din lume. Şi mă adoră", ajunsese, în cele din urmă, s-o creadă şi el.

— Ei, asta e cam prea de tot ! murmură Castereau. Uite că toţi fac mutre de înmormîntare. Îl adorau nu-i aşa ? Ei care...

Tăcu, descumpănit, simţind cum în tăcerea aceasta i se spulbera propria satisfacţie. Trebuia să şi-o mărturisească şi el resimţise, aflînd,

într-un chip atît de neaşteptat, că bătrînul va muri curînd, un şoc care nu-i făcuse plăcere. Ştia că şi el şi Suzanne figurau în testament, la loc bun. Ar fi avut cu ce să-şi cumpere micuţa cafenea a visurilor lui. Dar, golit dintr-o dată de venin, descărcat de ură (cum să urăşti, în mod serios, pe cineva care nu mai are decît cîteva luni de viaţă ?) se simţea ciudat de descumpănit, iar proiectele îşi pierdeau farmecul.

În tăcerea aceasta, uşa culoarului se deschise şi vocea chelălăită a doamnei Nunez răsună :

— Suzanne, de trei ori te-am sunat pînă acum ! Cafeaua !

*

— În sfîrşit, sînt mulţumit că mi-e încă bună cheresteaua, făcu Klaes van Baarnheim, aşezîndu-se comod în fotoliu. Injecţia asta mi-a făcut bine.

— Nu ai de ce să te nelinişteşti, unchiule, spuse Roger pe un ton de suficienţă. Evident, durerile, insomniile, neliniştea pot să pară puţin curioase unui profan, dar noi ştim pînă unde pot merge aceste mici nevroze. Este, îndrăznesc să o spun, preţul plătit pentru o viaţă trăită din plin.

Îndesat, mărunt, Roger moştenise de la maică-sa şi de la unchiu-său picioarele prea scurte, pe care era aşezat un trunchi puternic, spătos. Cu sprîncenele groase, cu faţa lată şi inexpresivă, ochii întunecaţi şi încruntaţi, cu un ton tăios, reuşea destul de bine să-şi compună o atitudine tranşantă şi brutală pe care o credea a fi apanajul marilor medici. Dar maică-sa, care

ştia cît se temea de familia socrilor (oare nu ei îi dăduseră banii ca să-şi deschidă cabinetul?) şi de părerea clubului lui, cel mai select din oraş, şi de breasla medicilor, şi de salonul lui cutărică şi de cel mai mărunt tabu în vigoare la A., îl cam dispreţuia şi nu-l lăsa să i se impună. Dealtfel, era de-ajuns să ridice vocea, pentru ca el să tacă, subjugat, deoarece se temea şi de ea. Şi după ce vedeai privirea furişă pe care o arunca spre ea cînd vorbea, şi în jur, în pofida spătoşeniei şi a sprîncenelor lui, nu ţi-l puteai închipui altfel decît sub înfăţişarea unuia dintre cîinii aceia graşi, în aparenţă răi, răsfăţaţi de portărese, dar pe care nu trebuie decît să-i ameninţi ca să fugă cu coada între picioare şi chelălăind jalnic.

Pusă lîngă fiu-său, şi în ciuda corpului ei diform, doamna Nunez era aproape maiestuoasă. Umplea în întregime fotoliul în care se prăbuşea şi te întrebai cum de izbuteau picioarele ei minuscule, încălţate în satin negru, să susţină această masă lipsită de talie, mai mult lată, în care era imposibil să regăseşti femeia de odinioară. După ce priveai trupul groaznic, desenat parcă de un nebun furios, erai surprins să ajungi la un cap nu lipsit de nobleţe. Capul fusese probabil frumos, în pofida bărbiei revărsate în valuri moi, ce se pierdeau în gîtul palid, şi în ciuda pleoapelor grele ; dacă trasai un oval imaginar, sculptînd figura lăţită, dacă înlocuiai paloarea uleioasă cu una mai romantică, erai surprins să zăreşti deodată, suprapusă pe figura bătrînei doamne, faţa aproape intactă a unei tinere senzuale, cu ochi vioi şi

cu nas trufaş. Conştientă parcă de această ultimă flacără de frumuseţe, doamna Nunez îşi ţinea capul foarte drept, în ciuda greutăţii bărbiei, a sînilor şi a întregului corp care o trăgea înainte. Ceea ce se întîmpla nu fără un efort vizibil ; avea aerul unui înecat care, cu o energie disperată, îşi menţine capul deasupra apei ca să respire o ultimă gură de aer.

Corpul doamnei Nunez dispăruse, era mort pentru ea ; modul în care se lăbărţa în fotoliu demonstra că îl abandonase, nu fără luptă, urîţeniei. Dar îşi apăra faţa. Ochii negri şi vioi străluceau, un strop de pudră umbrea obrajii care abia începeau să se lase, părul bogat, încă negru, era coafat cu o grijă vădită, într-o torsadă complicată. Vocea tăioasă, ascuţită, categorică fusese oare şi ea lucrată ca torsada, mlădiată, mlădiată de anii de servitute petrecuţi alături de frate-său ? Dac-ar fi vorbit firesc n-ar fi avut o voce foarte plăcută ; amestecată însă cu o falsă amabilitate, cu o viclenie veninoasă, vocea aceea excludea, te făcea să nu ai pentru doamna Nunez nici cea mai măruntă compasiune ; era respingătoare.

— Cît de fericită sînt, spuse glasul acesta, că dragul meu Klaes a exagerat puţin lucrurile. Bărbaţii sînt atît de răsfăţaţi, încît ajunsesem să-l iau în serios : la urma urmei, a trecut de şaizeci de ani şi un accident survine atît de repede...

— Şi eu m-am neliniştit, spuse Simone. Şi vezi că m-am grăbit, unchiule...

— Degeaba i-am spus Simonei că nu e nimic grav, a insistat atît de mult să vină... spu-

se Philippe cu o privire complice către nevastă-sa.

— S-a deranjat degeaba, zise berarul cu satisfacţie. O să mai aşteptaţi un pic moartea bătrînului Klaes. Şi Erna ?

Deşi adineauri blamase prezenţa Simonei, acum, cînd era liniştit în privinţa sănătăţii sale, ar fi vrut să vadă toată familia adunată în jurul lui ; îi datorau aceasta.

— Erna a rămas cu copiii, spuse Roger grăbit. Ştii cum e ea : e ziua lui Rikki şi...

— Ziua lui, ziua lui... mormăi bătrînul. N-avea decît să-l aducă şi pe băieţel. I-aş fi făcut un cadou frumos. Îmi place ca în jurul meu toată lumea să fie mulţumită.

— O, unchiule, eşti prea generos ! exclamă Roger care spera ca darul să fie făcut şi în absenţa lui Rikki.

— Eh, nu face nimic, rămîne pentru la anul... suspină bătrînul, nu fără maliţie.

Roger îşi muşcă buzele. Doamna Nunez intră în arenă.

— Bineînţeles, Roger, spuse ea fiului ei cu o neobişnuită drăgălăşenie. Unchiul tău se va ocupa de Rikki anul viitor. Anul ăsta are destule alte griji, ce mai, nu eşti întotdeauna răsplătit pentru binele pe care vrei să-l faci...

Această aluzie delicată la Elsa fu înţeleasă perfect de bătrîn căruia îi păru nespus de neplăcută, atît cît putea doamna Nunez să-şi dorească. Reacţionă fulgerător.

— Ce tot spui acolo, Odilia ? Dimpotrivă, eu am fost întotdeauna răsplătit pentru ceea

ce am făcut... Şi vreau chiar s-o dovedesc cu ocazia unei aniversări care se apropie...

Se priviră cu toţii, surprinşi.

— Nu ştiaţi ? Dar e ziua Albertei. Da, da, o să devină majoră în cîteva săptămîni. Şi o să-i fac un cadou frumos ei, care e aici... Auzi, Alberte ?

— Da, tată, spuse ea roşind. Eşti prea bun, tată, nu trebuie...

— Haide, nu face fasoane, o întrerupse el, fără răutate. Vino să mă îmbrăţişezi.

Veni spre el, cu mersul acela puţin afectat, cu mişcări stîngace sub rochia prost aleasă dinadins, cu sîrg, de doamna Nunez. Nu era cu adevărat frumoasă — îşi spuse Philippe — decît în aer liber, cu gîtul descoperit, cu braţele goale, zburlită, transpirată, ca în ziua cînd o văzuse întorcîndu-se de la piaţă cu un coş plin de peşte, pe care îşi dăduse osteneala să-l aleagă singură... Dar cînd încerca să-şi ia aere de distincţie, aşa cum o văzuse la prînz, cu degetul mic ridicat, manevrînd cuţitul şi furculiţa ca pe nişte instrumente preţioase, plasînd, din cînd în cînd, cîte o frază în conversaţie, cu o stîngăcie mişcătoare, era aproape urîtă.

Se îmbrăţişară sub privirile tuturor.

Suzanne le servise cafeaua. Berarul luă o ţigară de foi.

— Ei, dragul meu Philippe, pare interesant proiectul nostru de asociere cu München, nu ?

— Desigur, unchiule, Maalens o să-ţi arate după-masă conturile şi trebuie să recunosc că cifrele sînt foarte încurajatoare.

— Perfect. Dealtfel, combinaţia trebuie să meargă, oricare ar fi cifrele. Ei n-au ştiut cum să procedeze. Trebuie să le laşi oamenilor impresia unei concurenţe. Să poată alege, asta cer ei, posibilitatea alegerii, nu calitatea. Dacă vrei să ştii, puţin le pasă de calitate. M-am gîndit la o campanie publicitară — să-mi spui ce părere ai, Philippe — care se bazează pe...

Degeaba şi-ar da el cu părerea, Klaes van Baarnheim nici nu s-ar osteni să-l asculte. Ceea ce voia acesta era să vorbească în faţa unui auditoriu complezent, să se îmbete de cuvinte, să-i uimească pe toţi cu concepţiile sale grandioase, pentru ca apoi Philippe să se chinuie să adune ideile lui risipite şi să le pună în practică. Ce efect aveau, totuşi, injecţiile astea! Bătrînul morocănos şi obosit de la prînz părea a-şi fi recăpătat toată energia, ochii îi străluceau febril, vorbea cu uşurinţă. „Aşa şi mie, cînd aveam cincisprezece ani, un pahar de vin îmi părea o dovadă a existenţei lui Dumnezeu. Acum nu mai e nimic de făcut. Am înţeles şmecheria. Chiar cu whisky-ul..." Philippe nu mai asculta. Dar Alberte, rezemată de fotoliul bătrînului, asculta, şi bătrînul pentru fiică-sa vorbea acum. Philippe triumfa în sinea lui. „Cînd vă spuneam de ea că iubeşte banii. Îl soarbe din ochi!" Da, Alberte îl sorbea din ochi pe taică-său, cu o admiraţie sinceră. Îl admirase dintotdeauna, pentru că reparase casa aceasta veche, pentru că ştia să-i manevreze pe cei care-l înconjurau, pentru că, de asemenea, cîştiga atîţia bani, dar mai ales pentru că era aşa cum era, hotărît, imperios şi fără

complicaţii, ca un tablou pe înţelesul tuturor. Îşi dădea oare seama, că admiraţia ei tăcută, stîngace, era pentru Klaes van Baarnheim un omagiu pe care acesta îl prefera linguşirilor abile ale soră-si sau ale nepoţilor? Dacă ştia, faptul se datora în orice caz, doar acelei ştiinţe obscure care le înarmează pe fetele cele mai proaste împotriva bărbaţilor în vîrstă şi vulnerabili.

— Haide, spuse el bătînd-o uşor cu palma pe obraz, cu o afecţiune cu care nu se arăta prea darnic, vezi, micuţo, că taică-tău mai are încă ceva energie în el... Ei bine, copii, nu mai am nevoie de voi. Roger m-a pus din nou pe picioare, o să dau o raită pe la fabrică. Vrei să-i spui lui Jean să tragă maşina la scară, Alberte?

Abia se închisese uşa, cînd doamna Nunez, nemaiputîndu-şi stăpîni veninul, strigă:

— Îţi spun sincer, Klaes, nu vreau să te supăr, dar greşeşti dîndu-i astfel de idei fetei ăsteia. Să-i sărbătoreşti ziua! O să ajungi să-i suceşti capul. Închipuieşte-ţi că ţi s-ar întîmpla ceva, ce-o să se aleagă de ea? Desigur, noi o să ne facem datoria să... să ne ocupăm de ea, dar nu are nici o meserie, nu are cultură, educaţie şi...

— N-o să aibă nevoie, spuse berarul cu veselia lui periculoasă. Eşti neliniştită, Odilia? E, într-adevăr, drăguţ din partea ta. Dar n-o să fie nevoie să te ocupi de ea. Am hotărît să-i măresc zestrea. De ziua ei o să mergem la bancă şi o să vărs în contul ei o sumă de... O să-i fac o surpriză şi vouă la fel. La urma

urmei, poate că ea va fi cea care se va ocupa de tine.

Încă mai rîdea, încîntat de gluma lui şi de figura doamnei Nunez care pălise, cînd Suzanne anunţă că maşina îl aşteaptă.

— Să mă sprijin de umărul tău, Philippe. Ieşi.

— Ei bine, Roger, spuse doamna Nunez furioasă, chiar că merită să-i faci injecţii ca să ajungem aici !

*

— Să nu conduci prea repede, Jean. De vreme ce ziua e însorită, să profităm de ea...

Maşina înainta încet de-a lungul cheiului, de-a lungul canalelor nemişcate, de-a lungul caselor albe, solid aşezate ca nişte cuburi aranjate într-o cutie. Ici şi colo, cîte un restaurant mare, nou, îşi etala luminile de neon, tejghelele nichelate, mîncărurile reci, colorate artificial. Trebuia să mergi pe străduţe lăturalnice ca să regăseşti atmosfera veche a oraşului, casele inegale cu acoperişuri ascuţite, cafenelele de prin subsoluri, unde coborai cele trei trepte, ca să dai de sala întunecoasă şi răcoroasă...

— Se modernizează oraşul, constată berarul cu satisfacţie. Cînd eram tînăr...

Nu existau blocurile acelea noi, betonul orbitor în soare, nici bulevardele largi, nici cafenelele imense cu uşi transparente. Patruzeci de ani, care îi păruseră atît de scurţi, transformaseră pînă şi pietrele.

— Desigur, domnule, auzi el deodată, cu uimire.

Îi răspundea Jean. Deci gîndise cu voce tare.

— Desigur ce ?

— Pitorescul se pierde, după cum remarca domnul. Şi e tare păcat.

— Ce înseamnă asta, e tare păcat ? mormăi bătrînul.

Dumnezeu ştie de ce intervenţia asta a lui Jean îl supăra. E firesc ca lucrurile să se schimbe.

Jean nu simţise înăsprirea tonului.

— Toată agitaţia asta zadarnică, domnule, suspină el cu distincţie.

Maşina se oprise în faţa unui pod.

— Un prieten îmi spunea aseară : toată activitatea asta a oamenilor e inutilă, cînd s-ar putea trăi la ţară şi contempla natura ! Oare domnul...

— Haida-de, Jean, bombăni bătrînul, crezi că am nevoie de lecţiile tale ? Un prieten îmi spunea... Un prieten îmi spunea. N-aş avea nevoie de prietenii tăi nici ca să-mi frece parchetul, să ştii asta odată pentru totdeauna ! Şi dacă n-ai fi făcut niciodată altceva decît să contempli natura cum spui, n-ai fi avut necazurile pe care le-ai avut. Şase luni de închisoare, de ce ? Pentru că am contemplat natura, domnule judecător. Cunosc eu Natura asta a ta, costă două sute de franci în port, dar eu n-aş vrea aşa ceva nici la trei franci.

Vocea îi urcase treptat pînă la exasperare, dar o oprire neprevăzută a respiraţiei îl opri şi tăcu, apăsîndu-şi umărul stîng în care dure-

rea apăruse din nou. Podul cotise. Roşu la faţă, Jean demară cu zgomot.

„Idiotul. Fără îndoială că şi asta a citit-o în *Inima noastră*. Să contempli natura. Şi desigur, cu majuscule. Prostii ! Un individ care a făcut închisoare corecţională şi care îndrăzneşte să-mi dea lecţii !"

Durerea stăruia. De evitat, pe cît posibil, mînia, spusese Roger cu un surîs. Dar de ce era atît de furios ? Ştia demult că Jean e un dobitoc. Oare ce-l supărase atît de mult în elucubraţiile acestui idiot ? Trebuia să-l uite.

— Jean ?

— Da, domnule ? (Bineînţeles că acum făcea pe supăratul. Nătărăul !)

— Nu face pe tîmpitul. O să-ţi dau o lună, în septembrie, să mergi să contempli natura.

— Vă mulţumesc, domnule.

Tonul era încă îngheţat. Repede, să împrăştie neplăcerea asta, să uite incidentul, furia absurdă, iraţională.

— O să poţi sta chiar ceva mai mult, dacă găseşti un înlocuitor. Înţeleg foarte bine că avem nevoie şi de vacanţă, ce naiba !

— Avem nevoie şi de demnitate, domnule.

— Şi de cît are nevoie demnitatea ta ?

Jean simţi că bătrînul începe să se supere din nou şi că era timpul să cedeze.

— Dacă domnul ar fi atît de bun să-mi acorde o lună şi jumătate, cunosc un tînăr foarte potrivit care i-ar da pe deplin satisfacţie. Într-o lună şi jumătate aş avea timp să merg s-o văd pe maică-mea care s-a stabilit în Italia, domnule...

— O lună şi jumătate, foarte bine.

— Sînteţi prea generos, domnule ! E atît de drăguţ din partea dumneavoastră ! Maică-mea...

— Bine, bine. Te gîndeşti atît de mult la maică-ta, încît o să calci pe cineva, prostule !

Incidentul era încheiat. Pentru o clipă, simţi un fel de uşurare. Apoi furia îl cuprinse din nou, prost digerată. De ce oare acordase atenţie unor vorbe prosteşti ? De ce gîndise cu voce tare ? Încercă să reia plimbarea de la început. Afară era frumos şi se apropiau de Piaţa de flori, unde, pe bărcuţele amarate la chei, se îngrămădeau lalelele şi...

„Pitorescul se pierde, domnule... Activitate zadarnică... S-ar putea trăi la ţară... Demnitate..." Era imposibil de înlăturat vocea afectată a lui Jean. Trebuia să retrăiască această conversaţie, cuvînt cu cuvînt, pînă la brusca explozie de furie, care venea de atît de departe, de atît de departe...

Maică-sa, chip rece şi alb, cu frunte bombată, de madonă, pleca la liturghie cu o pălărie neagră pe cap.

— Klaes ! Odilia ! Gertrude ! Veniţi ?

Mergeau la biserica Sfîntul Iacob, cea mai elegantă din oraş, ca să-şi menţină rangul, pentru că familia van Baarnheim fusese (era încă, spunea tatăl lor) una dintre cele mai importante din localitate. Dar mergeau pe jos.

— Eu, cînd o să fiu mare, o să merg cu trăsura, spunea micul Klaes.

Se simţea umilit cînd vedea caii trecînd pe lîngă el, împroşcîndu-l, obligîndu-i pe toţi să

meargă în şir indian pe lîngă pereţi, pe străzile strîmte.
— Tu crezi că în cer o să se uite cineva la trăsura ta ? îi răspunsese maică-sa cu asprime. Toate deşertăciunile astea vor fi pedepsite, Klaes ! Crede-mă, nici un sfert din oamenii care merg la biserica Sfîntul Iacob n-o să ajungă în rai !
— Atunci, de ce nu mergem la biserica din Triunghi ?
— Oamenii din Triunghi sînt golani. Nu avem de-a face cu ei, sunase, sec, răspunsul.
— Dar şi noi mergem pe jos... insistă micul încăpăţînat.
— Da, dar noi sîntem din neamul van Baarnheim.
— Atunci nici în rai n-ajungem, nici trăsură n-avem ?
Faţa albă de madonă se crispase, palma pornise repede, iar fetiţele rîseseră, mai ales Odilia. Blîndă şi posacă, Gertrude semăna încă de pe atunci cu tînăra morocănoasă care avea să ia în căsătorie un agent de schimb, ales de părinţii ei, şi care avea să moară tăcută, la o naştere, lăsînd în urmă-i un băieţel, pe Philippe.
La masa de seară, în sufrageria goală a casei mari... Mama mergea de colo-colo, de la bucătărie la sufragerie, oftînd, uneori, de oboseală.
— Spune, de ce oftezi ?
— Pentru că sînt obosită, copilul meu.
— De ce n-ai o bonă, ca familia Sarfati ?
Tatăl luase atunci cuvîntul, pe tonul acela uşor pompos pe care-l îndrăgea.

— Pentru că nu sîntem destul de bogaţi, Klaes.
— Cum, sîntem săraci ?
— Dacă vrei să foloseşti cuvîntul ăsta...
— Atunci, de ce nu locuim într-o casă mai mică ? Ar fi mai puţin obositor. Am putea mînca în bucătărie, e şi mai cald. Am putea...
Glasul sec al doamnei van Baarnheim i-o reteză scurt.
— Poţi să fii bogat şi să ai demnitate, băiete. Ai tendinţa de a uita acest lucru.
Iar domnul van Baarnheim, dregîndu-şi glasul, reluase :
— Mă necăjeşti mult, micul meu Klaes. Cred că descopăr la tine o regretabilă tendinţă de a supraestima bunurile acestei lumi. Toată agitaţia zadarnică a oamenilor în jurul podoabelor, a vanităţii...
Fetiţele ascultau cu gura căscată. Cît de bine vorbea tatăl lor, cu o voce frumoasă, sonoră, şi ce chipeş era, aruncîndu-şi spre spate şuviţele de păr argintiu şi romantice...
— O viaţă cinstită, petrecută în contemplaţie, bineînţeles, şi muncă, dar o muncă liniştită, diferită de activitatea febrilă a oraşelor, e mult mai frumoasă şi mai bogată, e într-un anume sens, mai...
— Atunci, dinadins nu aveţi bani ?
Vocea sonoră se tulbură.
— Vreau să spun... începu el.
Doamna van Baarnheim aducea la masă o budincă de pîine, stropită cu jeleu de coacăze.

— Klaes, pentru că îndrăzneşti să discuţi cu tatăl tău, du-te la culcare. Nu vei primi prăjitură.

Se ridicase cu inima grea. Cu doamna van Baarnheim nu se discuta, era clar. Dar el avea sentimentul unei nedreptăţi. Şi în afară de asta, îi era foame. Dar numai cînd ajunsese pe scară, în afara razei de acţiune a mîniei materne, îndrăznise să strige foarte tare :

— Aia nu-i prăjitură ! E pîine cu lapte ! Ipocriţilor !

Avea doisprezece ani.

Aceeaşi casă... Era aceeaşi casă. Dar ce diferenţă ! Astăzi el era cel care domnea ca stăpîn în ea. Pentru o clipă se destinse pe pernele gri-deschis ale maşinii. De ce oare începuse să se gîndească la părinţii săi ? Probabil că tonul pompos al lui Jean îi amintise de lungile discursuri obositoare ale tatălui său. De fapt, nu se gîndea niciodată la anii copilăriei, deşi îşi promisese să venereze amintirea părinţilor. Ei nu-l iubiseră niciodată, preferînd-o pe Odilia care se măritase cu un om bogat, dar care vorbea limba lor şi, mai ales, pe bolnăvicioasa Gertrude. Erau, de fapt, oamenii mărunţi cărora starea proastă a sănătăţii le ţinea loc de virtute. Nici Klaes nu-i iubea... „Ipocriţi", le aplica întotdeauna termenul acesta din vremea copilăriei, exasperat de faptul că nu-i încurajaseră eforturile, nu-i aplaudaseră primele izbînzi. În fond, ceea ce blamau ei, în taină, la el era sănătatea lui bună, pofta lui de mîncare. Ar fi preferat să-l vadă vegetînd mărunt ca ei, care erau vag invidioşi, umili şi orgolioşi,

neacordîndu-şi nici un confort, dar făcînd pomeni ostentative şi totuşi, întrucîtva, sinceri şi adevăraţi în rigorismul lor. Nu voiseră niciodată să accepte nimic de la Klaes, faptul că reuşise îi şoca ; într-atît îşi repetaseră că nu aveau bani pentru că erau cinstiţi, încît se convinseseră, în cele din urmă, că nu puteai să-i ai fără să faci unele compromisuri, mai mult sau mai puţin tulburi. Astfel îşi înnobilau ei eşecurile. Dar nu numai cîştigarea banilor, ci şi cheltuirea lor, cu acest gust al fastului pe care Klaes îl moştenise, probabil, de la străbunii săi, marii negustori van Baarnheim, îi scandaliza. Pe măsură ce casa se umplea de obiecte noi, se făceau reparaţii şi era angajată cîte o servitoare nouă, ei se simţeau tot mai stingheriţi. Se îmbăţoşaseră atît de mult în sărăcia lor ! Să renunţe acum la ea ar fi însemnat să recunoască faptul că fiul lor era mai capabil decît ei să reabiliteze numele familiei van Baarnheim. În pofida discursurilor sale, domnul van Baarnheim ar fi putut să cedeze. Nevastă-sa îl simţi gata să se înmoaie în faţa noii zugrăveli, a fotoliilor moi şi a amenajărilor pe care Klaes le aducea vechii locuinţe. Dar nu degeaba purta ea numele Ursulei, fecioară venerată în Flandra : avea chiar feţişoara şlefuită şi dură ca a pietricelei pe care o are sfînta pe raclă, la Bruges. Şi nu tolera ideea acestui gen de supunere în faţa unui fiu pe care nu-l iubise niciodată. Hotărît că vor pleca. Odilia măritată, îşi petrecea timpul în sudul Franţei, de unde trimitea uneori o carte poştală cu palmieri, sau un mic cec pe

care mama îl ascundea fără să pomenească nimic de el. Gertrude era logodită. Imediat după căsătoria fetei celei mici, ea şi soţul ei aveau să meargă să locuiască într-o pensiune de familie în partea cealaltă a oraşului.

Această hotărîre îl jigni profund pe Klaes. La treizeci de ani, era posesorul unei averi frumuşele şi i-ar fi plăcut ca părinţii să-i recunoască, în sfîrşit, meritele. Dar, în loc să facă aşa ceva, ei îl părăseau de parcă ar fi fost lepros. Cum aşa ?! Pusese din nou pe picioare micul lor magazin de postavuri, făcuse din el o afacere prosperă, reuşise speculaţii fericite, plasase banii într-o mică fabrică de bere, care vegeta şi pe care, la rîndul ei, în cîţiva ani, o făcuse să învie, şi iată că, în momentul în care se gîndea să redea tot vechiul fast casei van Baarnheim, iar familiei rangul pe care-l merita, părinţii îl părăseau, ca şi cum ar fi vrut să-l acuze că greşeşte. Îşi jură să nu-i mai revadă niciodată. Era cel puţin la fel de orgolios ca şi maică-sa, şi se ţinu de cuvînt. La un moment dat, fu cît pe-aci să cedeze, cînd taică-său muri subit în urma unei crize cardiace. Se gîndi la maică-sa pe care moartea Gertrudei o afectase foarte mult. Trimise o coroană enormă de flori, „ce aveţi mai scump", spusese el florarului, şi aşteptă un cuvînt de mulţumire, o chemare. Dar neînduplecata Ursula, ţeapănă sub vălurile ei de văduvă, nu-i adresă fiului nici măcar un cuvînt în timpul înmormîntării. Văzuse în gestul lui o demonstraţie ostentativă, indecentă, un gest de parvenit care vrea să uimească cu orice preţ, deşi în această mare vanitate exista

şi un pic de regret şi de tandreţe. Doi ani mai tîrziu murea şi ea, şi era îngropată cu un dric ce se încovoia sub povara florilor. De data asta nu mai era nici urmă de tandreţe, ci multă ostentaţie şi puţină răzbunare în marea desfăşurare a luxului aceluia.

Cîţi ani trecuseră de la înmormîntare ? Şi fusese nevoie de vorbăria unui şofer, ca să-i reapară chipul supt al tatălui, ochii lui blînzi, părul argintat, emfaza lui... Ca să trezească imaginea mamei, dreaptă, ţeapănă în ura ei, în ura ei nedreaptă, ca să-i stîrnească mînia... Roger îi spusese că mînia nu-i face bine. Şi el de cîteva zile se supărase în mai multe rînduri. Absurdele nazuri ale Elsei îl exasperaseră. Nu mai avea chef de nimic.

— Mergem la fabrică, domnule ?

Nici măcar să meargă la fabrică, să umble încoace şi încolo printre maşinile care-i erau familiare, pe care îi plăcea să-şi plimbe mîna ca pe nişte animale mari, docile, nici măcar să dojenească ici şi colo pe cîte unul care se va stăpîni să nu ridice din umeri, nu mai avea chef... Dolls, directorul tehnic, se pricepea de minune să conducă treburile, n-aveau nevoie de el... Ah, lucrurile se vor schimba dacă perfecta fuziunea cu München. Ar fi ocupat pînă peste cap, ar simţi din nou că trăieşte... Elsa, München erau cele două preocupări principale ale lui. Era stupid să fie obsedat de o femeie pe jumătate nebună, la fel de mult ca de o afacere de importanţa asta. Dar ideea că Elsa trăia atît de aproape de el, însufleţită poate de ură, în timp ce el nu-i voise decît binele... De

fiecare dată cînd se gîndea la Elsa, se simțea lezat ca un copil.

— Nu, Jean, astăzi nu lucrăm. Hai să mergem spre Galerii...

Asta o să-i schimbe gîndurile. De ani de zile nu se mai plimbase prin locurile acelea.

*

Prin geamul care acoperea coridorul strîmt al Galeriilor, o zi verzuie se lăsa peste trecători. Bătrînul rămase nemișcat o clipă. Gîndindu-se din nou la trecut, imaginea Galeriilor din copilărie îi apăru în minte, o imagine prestigioasă și puțin umbrită, cu doamne elegante purtînd manșoane de blană și circulînd printre prăvăliile luminate cu lămpi cu gaz de iluminat; cu copii în costume de marinari, intrînd în saloanele de ceai pline de oglinzi, cu bătrîne bogate, alergînd în clar-obscurul micilor magazine de bijuterii, una cîte una, perlele unui colier... Aceleași farmacii strîmte, cu tejgheaua acoperită de postav verde; aceleași magazine de nimicuri, aceleași firme ciudate: *Stofe pentru flori și frunze, Școala Bandonéon, cu profesor de muzică diplomat*... Dar unde era mulțimea veselă care umplea odinioară culoarele cu o rumoare de maree, care se grăbea în fața vitrinelor melancolice, în ceainăria aceasta desuetă unde, printre plantele verzi și scenele cu păstori, două doamne foarte bătrîne, uitate de Dumnezeu, beau ciocolată? Încetișor, sprijinindu-se de umărul lui Jean, Klaes van Baarnheim înainta. Aproape toate

magazinele de bijuterii erau închise, proprietarii mutîndu-se în cartierele moderne, strada Java, Piața Allard. Și prăvăliile rămîneau goale, cu cîte un stor tras pe jumătate, cu vitrina despuiată, încă împodobită cu catifeaua neagră care punea în valoare aspectul oriental al perlelor. Micile magazine de parfumerie, de dantele, de fleacuri erau încă deschise; dar sub tavanele lucrate cu trandafiri, în stil modern, care uimiseră generația sa, becul electric lumina slab bibelouri prăfuite sau podoabe femeiești ofilite. Din cînd în cînd, cîte un bărbat puțin stingherit intra într-o prăvălie sau alta. O perdea se cobora și se punea zăvorul. Și nu era oare vizavi un alt trecător care aștepta?

— Ah, spuse berarul, așa-i acum?

Jean, prudent, nu răspunse, temîndu-se să nu-și supere stăpînul și să-și piardă concediul. Merseră încă puțin printre oameni de condiție modestă care se grăbeau și nu treceau pe acolo — vădit lucru — decît ca să se întoarcă mai repede acasă.

— Mă întreb, spuse bătrînul, visător, dacă investind destul capital, s-ar mai putea reface ceva...

— O, spuse Jean cu dispreț, nu merită osteneala să încercați, domnule. Totul e atît de mort aici...

Era adevărat, și melancolia locului îl cuprindea într-o asemenea măsură, încît se grăbi spre celălalt capăt al Galeriilor, spre soare, spre străzile zgomotoase. Dar cînd să iasă, berarul fu deodată lovit de o doamnă care ieșea ca un

vîrtej dintr-una din prăvălii și care, oprindu-se în fața lui, strigă brusc cu o voce melodramatică :

— Domnul van Baarnheim !

El se trase înapoi neliniștit și o examină. Era o doamnă de vreo patruzeci de ani, măruntă, cam durdulie, îmbrăcată cu o rochie de satin negru și care se fîțîia în fața lui plină de încîntare, sigură că o s-o recunoască. Vreo prietenă din copilărie ? Era prea tînără. Vreo relație comercială ? Poate. Deși un magazin de fleacuri... Poate că își schimbase profilul ?

Se înclină politicos.

— Doamnă...

Doamna durdulie rîse pițigăiat și luă martor cerul, cu un haz exagerat.

— Doamnă ! Îmi spune doamnă ! Nu mă recunoaște !

Figura, puțin porcină, nu era neplăcută, ci dură, în pofida gurii minuscule, rujată în formă de inimă, a genelor nefiresc de lungi, a coafurii complicate cu bucle oxigenate care-i cădeau pe frunte. Coafura aceasta îi amintea de ceva. În fața sprîncenelor lui încruntate, rîsul pițigăiat reîncepu și mai și.

— Haide, un mic efort ! Da, da ! Ada, micuța Ada ! Nu vă amintiți ? Călătoria la Berschel !

Pentru o clipă rămase înmărmurit. Și dintr-o dată își aminti fără plăcere.

— Da, desigur ! Ce prost sînt, doamnă !

— Vai, domnule van Baarnheim, numiți-mă Ada, vă rog. Știu că sînt mulți ani de-atunci, dar prima dragoste nu se uită, cum spune cîntecul... Dar dumneavoastră trebuie să fi avut atîtea !

Cum de putuse uita rîsul acesta îndărătnic, atît de enervant, fasoanele ei copilărești ? E adevărat că micuța Ada căpătase proporții. Dar destul cu amintirile pentru astăzi ! Va lichida cu această Ada în cinci minute. Dacă toate femeile de care avusese ghinionul să se apropie își puneau în cap să-l obsedeze cu plîngerile lor, acum...

— Ada... Dar sînt ani de-atunci... Nu mă așteptam...

— Mai mult de douăzeci și cinci de ani, domnule. Dar v-am urmărit din colțișorul meu modest ; am aflat de succesele dumneavoastră, domnule ! Se pare că acum aveți două fabrici, nu ?

— În curînd trei, spuse el reținut.

Deși era hotărît să i-o reteze scurt, ar fi fost totuși grosolan din partea lui să nu-i răspundă.

— Trei fabrici, domnule ! Frumoasă reușită ! Și atît de meritată ! Fiindcă dumneavoastră ați fost întotdeauna un om muncitor, domnule, îmi amintesc perfect. Fie zi de lucru, fie zi de sărbătoare, totdeauna erați în picioare la ora opt. Și, totuși, ce vă mai distrați seara !

Rîse scurt și-și scutură ștrengărește pieptul voluminos.

— Dacă aș îndrăzni, domnule van Baarnheim, ar fi o cinste atît de mare pentru mine... Cîteva clipe...

Deschisese puțin ușa magazinului.

— Dar... sînt grăbit, treceam...

— Zece minute, domnule... Nu uit că datorită dumneavoastră am putut să-mi înjgheb negoţul ăsta modest... Mi-ar face atîta plăcere să...

— Bine, fie. Aşteaptă-mă aici, Jean.

În prăvălia strîmtă o fată măruntă, negricioasă, se juca cu un aparat de lărgit mănuşi. O nelinişte îl cuprinse pe berar, de care puţin lipsi să nu izbucnească în rîs. Ba nu! Ada nu-i spusese oare că nu se mai văzuseră de douăzeci şi cinci de ani?

— Urmaţi-mă, urmaţi-mă, domnule. Dacă vreţi să veniţi în camera din spate...

Sprijinindu-se de tejghea, o urmă cam fără voie. Dar această cameră pe care se aştepta s-o găsească sordidă era ca veritabil budoar cu perdele liliachii, cu un divan îmbrăcat în galben-deschis, cu fotolii comode de catifea verde. Pe o masă joasă, sticle de băutură şi pahare. Un aparat de radio funcţiona în surdină. Etajerele suportau o abundenţă liniştitoare de false porţelanuri de Saxa, de negri din sticlă turnată, de păpuşi de salon. Era evident că ocupanta acestui graţios budoar era o persoană respectabilă. Puţin mai liniştit, Klaes van Baarnheim se lăsă să cadă greu într-unul din fotoliile de catifea verde. Scurta plimbare îl obosise. În acest timp, *micuţa Ada* se agita în jurul lui.

— Închipuiţi-vă că de ani de zile visez să vă aduc aici, domnule. Ah, de l-aş putea vedea pe domnul van Baarnheim! Aşa îi spuneam întotdeauna sărmanei mele mame (a murit de cancer) dar eu să vă deranjez? Nu, asta nu!

Oricum, eraţi destul de ocupat, nu-i aşa? Aventuri şi iar aventuri, nu-i aşa? Ah, nu spuneţi nimic! (Îl ameninţă cu un deget glumeţ.) Trebuie să fi făcut la cuceriri! Nu, nu, nu insist. Ştiu că sînteţi discret, foarte discret, un bărbat de lume...

O proastuţă, Ada asta, după cîte îşi amintea. O întîlnise, probabil, într-o cofetărie unde era vînzătoare şi o luase într-o călătorie de afaceri. Dar nu se simţea rău în atmosfera asta blîndă. În ultimele luni, nu mai ieşise din casă decît ca să meargă la fabrică. Nu se împotrivi cînd ea îi turnă un pahar de whisky.

— Ei bine, Ada, şi afacerile?

— Excelente, domnule, excelente, îndrăznesc să vă spun, dumneavoastră nu sînteţi perceptorul, nu-i aşa? Da, am putut să fac ceva economii.

— E drăguţ la dumneata. Locuieşti aici?

— O, nu, strigă ea. Asta este... cum să vă spun? Cel mult un cuibuşor provizoriu. Am un mic apartament foarte modest, pe strada Java, la rond. Dar sper că în cîţiva ani... N-ar trebui să spun asta, dar... Un prieten vechi, nu-i aşa? (rîse scurt, înăbuşit, acoperindu-şi cu mîna gura în formă de inimă). Sper să cumpăr o căsuţă, o cocioabă, în sudul Franţei.

Să fi fost din cauza whisky-ului? Acum se simţea în largul său.

„Iată, cel puţin, una care nu se plînge de mine!" Privi cu plăcere brăţara de aur, inelele care se lăfăiau pe degetele durdulii.

— O casă în sudul Franţei! Ei, drăcie!

După cum văd, mănuşile şi dantelele se vînd mai bine decît berea.

Ada rîse din nou, cu rîsul acela ascuţit, de şcolăriţă, artificial, şi el revăzu brusc trecătorii suspecţi din stradă. Acum înţelegea rostul camerei comode din spate, cu patul gata pregătit, grija cu care se spilcuia negustoreasa. Roşise toată şi făcea fiţe în fotoliu.

— O, Klaes — îmi permiţi să-ţi spun astfel, nu-i aşa, în amintirea trecutului — să nu mă judeci rău, mai ales... Dar Galeriile nu mai au voga de odinioară ; viaţa a devenit grea, nu-i aşa, am avut o nenorocire (schiţă un gest pudic spre uşa în spatele căreia se juca copilul) şi, Doamne, cînd nu eşti prea urîtă, eşti ispitită... Dar e vorba de oameni foarte bine, adăugă ea repede. O, din cea mai bună societate. Dealtfel, sper să mă retrag foarte curînd, cum ţi-am spus... O, nu mă plîng, am avut o viaţă plină şi acum cînd am o situaţie bună...

— Desigur, desigur, aprobă prietenos Klaes van Baarnheim. Aşadar, micuţa vînzătoare frecventa „domni foarte bine“ şi urma să se retragă pe Coasta de Azur... Un apartament pe strada Java, asta costă cam... În fond, într-o oarecare măsură, lui îi datora toate acestea. Dacă n-ar fi scos-o el din cofetărie, s-ar mai gălbeji şi acum lîngă bomboanele ei. Ce vîrstă putea să aibă ? Optsprezece sau nouăsprezece ani, cînd o cunoscuse : asta însemna vreo patruzeci şi patru de ani. Nu-i arăta, trebuia să recunoască. Avusese întotdeauna picioarele scurte, iar noua ei rotunjime îi accentua şi mai mult legănatul lipsit de graţie. Dar faţa abia dacă era brăzdată de riduri îndărătnice, pielea albă, îngrijită, ochii cu gene prea lungi erau vioi. Simţeai în ea pe femeia care reuşise.

— Încă puţin whisky ? propuse ea. Ba da, ba da, ca să sărbătorim întîlnirea... Ştii, Klaes, că dumneata nu prea te-ai schimbat ? Eşti, poate, puţin mai gras, dar abia îndrăznesc să vorbesc de asta eu care... E adevărat că s-ar găsi bărbaţi care să mă prefere acum : eram atît de slabă la optsprezece ani ! Dar statura dumitale, privirea, au rămas absolut aceleaşi. Sînt sigură că încă mai eşti căutat de femei, nu ?

Cuvintele îi provocară lui Klaes o uşoară stinghereală. Să fi fost oare o aluzie ? Dar o privire spre figura Adei, care era înflăcărată de dorinţa de a plăcea, îl linişti.

— Să vorbim de altceva, spuse el sec şi îşi goli paharul de whisky. Dealtfel, am timp puţin şi... Dar sînt foarte mulţumit că ai... prosperat.

— Bineînţeles, am necazuri cu perceptorul ! Pretinde că nivelul meu de trai nu corespunde cu declaraţiile pe care le-am făcut ! Chiar ieri mi-a mai trimis un fel de formular complicat... Nu mă pricep deloc la chestiile astea. O femeie singură e întotdeauna atît de neajutorată... Klaes, dacă ai vrea, înainte de plecare, să arunci o privire... Ai fi atît de drăguţ...

Se şi ridicase şi scotocea într-o mică mobilă, în mijlocul unei grămezi de lenjerie în dezordine.

Picioarele erau scurte, hotărît lucru, iar gleznele groase formau colaci deasupra pantofilor cocheţi din satin negru, cu cataramă de ar-

gint. Dar talia încă subțire, șoldurile generoase, și-apoi veselia asta reconfortantă...

— Abuzez de dumneata, nu-i așa, Klaes? Dar dacă ai vrea să arunci doar o privire... Un bărbat e întotdeauna mult mai priceput.

Își plecă spre el pieptul abundent și parfumat.

— Poftim. Cred că-mi cere...

Klaes se aplecă și el. Dar un glăscior ascuțit răsună de dincolo de ușă.

— Mătușă! Te caută un domn...

— Spune-i că sînt ocupată, făcu acru Ada.

— Zice că a mai fost și adineauri.

— Spune-i... Spune-i că sînt ocupată toată după-amiaza.

— Bine, mătușă.

Se auzi un scurt conciliabul și ușa magazinului se închise.

— Da, spuse Ada, ca un răspuns la privirea berarului. Îmi spune „mătușă", e mai bine așa. Și-i de necrezut cît e de mare. Ah, nu mai avem douăzeci de ani...

Klaes se pregătea să-i răspundă printr-un compliment, cînd privirea i se opri pe declarația de impozit.

— Ei, drăcie! strigă el cu oarecare admirație. Dacă te taxează cu atît de mult, trebuie să ai un nivel de trai satisfăcător. Ah, ești dată naibii, micuță Ada! Un magazin de dantele, hai?

O tutuia acum, încălzit de această prezență feminină lîngă el, și-i și pusese mîna pe coapsă, o mînă grea, posesivă.

— În ce ți-ai investit economiile?

— În căi ferate de stat, Royal Dutch, Cauciuc aglomerat...

— Ai cauciuc? Se indignă el autoritar. Dar trebuie să dea o dobîndă de-a dreptul caraghioasă! Și, în afară de asta, nici nu sînt sigure, acum. La cilindri, de exemplu, se pare că va fi înlocuit cauciucul cu un sistem de plastic care... În sfîrșit, pot să mai coboare. Va trebui să-mi arăți portofoliul, drăguța mea. Trebuie să fie o harababură acolo! O să pun eu ordine în toate astea; economiile tale o să se miște, ai să vezi. Cînd pun eu mîna...

— Klaes... suspină ea înmuindu-se. Ești mereu același! Ce autoritate! Ce...

— Mătușă, spuse glăsciorul.

— Ce e? (Era furioasă).

— Te caută un domn.

— Dar ți-am mai spus...

— Nu-i același! țipă copila.

— Dă-l afară și scoate clanța, strigă ea, fără să se teamă că va fi auzită.

Apoi, întorcîndu-se spre Klaes:

— Ești atît de bun, Klaes, că vrei să te ocupi de mine! Să-ți arăt lista?

— Desigur, arată-mi-o.

Se întinsese comod în fotoliu, luînd complet în stăpînire micul budoar.

— Ei, ce-i cu portofoliul?

Se instalară mai comod pe divan. Înarmat cu un creion, el puncta valorile care urmau să urce, sub privirea admirativă a micuței negustorese.

— Asta e bună. Și asta poate să urce. Asta... nu. Trebuie să vinzi: asta e staționară. De aș-

teptat. Aici o să fie poate un mic război peste vreo cincisprezece zile dacă situația se mai complică...

Din cînd în cînd o ciupea de talie sau punea mîna pe decolteul plin, iar ea nu protesta decît printr-un mic rîs cochet, încîntată că-l reține atît de mult.

— Ah, Klaes, suspină ea pipăindu-și buclișoarele complicate, ce viață frumoasă trebuie să fi avut ! Ce reușită ! Și totuși binele pe care l-ai făcut ! Toată lumea te laudă, doctorul Franck, pastorul Huizinga...

El nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs.

— Îl cunoști pe pastorul Huizinga ? Nu mi-l închipuiam cumpărînd mănuși...

Ea făcu o mutră supărată.

— O, nu asta voiam să spun. Dar cunosc un domn foarte bine care îmi povestește ce se mai vorbește prin oraș, bîrfele... (nu, nu, nu mă întreba cum îl cheamă ; dar are o poziție foarte înaltă, aproape oficială !) și mi-a vorbit de dumneata, de gestul dumitale frumos, de pildă de fata aceea căreia i-ai oferit un adăpost, este atît de frumos, atît de...

Dar se opri surprinsă, cu un sîn pe jumătate ieșit din rochia descheiată de bătrîn. Klaes se îndreptase repede.

— Ai auzit vorbindu-se și despre asta ?

— Da, spuse ea, nu-i adevărat ?

— Ba da, ba da, dar n-ai auzit vorbindu-se și de...

— Despre ce ?

Uimirea ei era sinceră. Nu înțelegea.

— Dar crezi că am avut dreptate ? Vreau să spun... maică-sa.

În penumbră, cu alcoolul care îi încălzea corpul, lîngă femeia cu copcile rochiei descheiate, își vărsa necazul, își mărturisea deodată neliniștea și aștepta cu o uriașă ușurare cuvintele Adei, ca pe un balsam care trebuia să-l vindece pentru totdeauna.

— Maică-sa ? spuse ea cu o strîmbătură. Nu e cumva o persoană d... destul de vulgară ?

— O fată din cartierul Triunghiului, spuse el cu un fel de furie. O chelnăriță. Și bea. Și i-am făcut o pensie. Și ea îndrăznește să se plîngă, închipuie-ți, îndrăznește să se plîngă !

Fosta chelnăriță a ceainăriei engleze rîse scurt, dezgustată.

— Ești prea bun, Klaes, am spus-o întotdeauna. Ce îngrozitor ! O femeie care bea ! Cît îi dai, de fapt ?

El spuse o cifră.

— Atît de mult ! Dar se poate trăi foarte bine cu asta și se pot face chiar și economii ! Ești un copil, Klaes, un adevărat copil ! Probabil că ești înconjurat de oameni care caută să profite de pe urma dumitale...

Se apropie puțin, iar rochia i se descheie și mai mult.

— Cînd mă gîndesc la asta, sînt de-a dreptul indignată. După tot binele pe care l-ai făcut... (O, Klaes, nu...) spitalele pe care le-ai ajutat... (vai, Klaes !) Toate operele de binefacere... Scumpule...

Aplecat peste femeiuşca aceea grasă care suspina exagerat, Klaes van Baarnheim, în pofida durerii din umăr, se simţi fericit cum nu mai fusese de multă vreme.

*

Chiar în clipa cînd toamna părea să-şi facă apariţia, vara copleşi dintr-odată oraşul care dormita între canale. O vară toridă se ridica din ceaţă, şi umezeala ei se strecura peste tot, în casele noi de un alb orbitor, în birourile înnegrite de vecinătatea gării, în străzile din centru, aliniate, în spatele faţadelor severe ale clădirilor burgheze, pe cheiurile pustii, pînă în străduţele întunecoase ale Triunghiului. Parcă uluit, oraşul acesta nordic, puţin obişnuit cu astfel de excese ale soarelui, se apăra cu greu. Obloanele grele de lemn negru, făcute pentru nopţile de iarnă, se închideau, astupînd ferestrele camerelor înăbuşitoare. Bulevardele prăfuite erau goale şi toată partea de sus a oraşului părea părăsită.

Pe străzile înguste ale Triunghiului, femei în capoate se răcoreau refugiate la umbră, pe scaune de paie, iar copiii dormeau afară, rezemîndu-şi obrajii aprinşi de piatra rece a pragurilor. În curtea restaurantului chinezesc, negustorul de păsări de hîrtie dormea pe o rogojină într-un curent care făcea să foşnească marfa-i fragilă, iar copiii, ca să-l fure, pîndeau ora cea mai toridă. „Pensionarele“ de la *Trei Marinari* nu mai puteau suporta şi, rînd pe rînd, se rostogoleau pe balconul albastru, etalîndu-şi coapsele palide.

Huruitul surd al fabricii părea zgomotul unui cuptor mare. Iar pe podul şlepurilor, între grămezile de fierărie roşcată şi pieile de bovine argăsite, întinse între ţăruşi ca nişte lilieci crucificaţi, vagabonzi bizari, epave ieşite de cine ştie unde, complet deformate de anii de frig şi ceaţă, cînd trăiseră chirciţi, îşi întindeau membrele slăbănoage, despuindu-se de complicatele îmbinări de zdrenţe care îi făceau să semene cu nişte mumii şi îşi descopereau, cu timiditate, bucăţi de piele albă şi ridată, la urma urmelor omenească.

Existau din fericire refugii, săli de cafenea în subsoluri, unde marinarii dormeau cu capul pe masă, în faţa oalelor de gresie aburite ; nu departe de ei, negustori, funcţionari pe care căldura îi dezbrăca de prejudecăţile obişnuite, murmurau, comandînd alte rînduri de halbe, inevitabila scuză :

— Nu s-a mai pomenit aşa ceva ! În plin septembrie !

În casa berarului, o sală mărginaşă, cîndva grajd, era rezervată cerşetorilor. Pe coridorul larg care ducea la ea, domnişoara Paule era instalată la o măsuţă, cu un stilou în mînă şi îmbrăcată, în pofida căldurii, cu un taior foarte corect şi prost croit ce-i evidenţia şi mai mult umerii înguşti.

— Cînd vine vara, se gîndea domnişoara Paule, săracii sînt mai puţin numeroşi. (Nu lipsea mult să le-o reproşeze.) Astăzi doar zece ! Nici măcar o duzină !

Era sincer indignată. Bineînţeles, iarna, cînd canalele îngheţau şi ei rămîneau fără lucru, îi

vedeai sosind cu zecile. Atunci avea ea într-adevăr de lucru, le scria numele, îi chestiona, le făcea fişe pe care le prezenta berarului, ajutînd pe unii, poftind afară pe alţii, domnind cu toată autoritatea ei uscată asupra acestei mici turme speriate. „N-aş fi cunoscut niciodată Viaţa, dacă nu l-aş fi întîlnit pe domnul van Baarnheim", avea ea obiceiul să spună în prezenţa berarului, care surîdea complezent. Şi era adevărat. Această natură de mic grefier, debilă şi iscoditoare, ar fi vegetat pentru totdeauna într-un birou, dacă nu s-ar fi aflat sub papucul berarului. Urîtă, bolnăvicioasă, înzestrată cu prea puţin entuziasm, cu prea puţină sensibilitate, cu o inteligenţă rece şi lipsită de temperament, domnişoara Paule ar fi trăit fără să-şi dea seama, roasă de o plictiseală mohorîtă şi de un orgoliu fără obiect, dacă n-ar fi descoperit, în noua-i funcţie, ceea ce ea numea mila. Într-un fel, era meseria ei, deşi oficial era dactilografă, deoarece Klaes o folosise curînd şi aproape în exclusivitate pentru operele lui de binefacere. Ea iscodea prin oraş şi dădea la lumină, fără milă, cazurile cele mai interesante, mizeriile cele mai tainice ; şi se deda cu o pasiune de anticar acestei cercetări minuţioase. „Nu-mi acord nici o clipă de răgaz", spunea. Şi era adevărat. Mai erau şi ajutoare de dat, informaţii de luat, socoteli de făcut, pentru că existau clipe în care pe Klaes îl interesa, mai mult sau mai puţin, Binele (acum, de pildă, era mai puţin preocupat de acest lucru ; dimpotrivă, cu cîteva săptămîni mai înainte, îi ceruse să muncească neîntrerupt şi să-i dea rapoarte mult mai amănunţite ca de obicei). Da, funcţia domnişoarei Paule era, desigur, mila. Iar ea încerca sentimentul acesta, dar mai curînd în sensul în care îl înţelegea poporul în locuţiunea „Mai bine să stîrneşti invidia decît mila", cu o nuanţă de dispreţ. Se simţea oarecum reconfortată văzînd atîtea epave despre care îi plăcea să spună : „Nu au educaţia noastră", ca să le scuze ieşirile. Şi, spre deosebire de Klaes, nu punea nici un sentimentalism în modul cicălitor şi tracasant de a-i ajuta. Putea chiar, în faţa înduioşărilor patronului, în faţa entuziasmelor lui urmate de silă, să-şi plătească luxul unui pic de milă suplimentară. Şi dacă el se aştepta la recunoştinţă, ea nu se aştepta la nimic. Nu era atît de naivă : făcea binele pentru bine.

Căldurile astea erau insuportabile. Berarul nu-i dădea nimic de făcut.. Purta lungi conversaţii cu Philippe şi părea că aşteaptă ceva. Şi ea stătea acolo, inutilă, în faţa măsuţei, pe culoarul acesta unde era cald... În sală, cîţiva cerşetori tăcuţi îşi aşteptau prînzul. N-o să mai vină nimeni. Tot ajutîndu-i pe alţii, domnişoara Paule ajunsese să nu-i mai iubească deloc pe cei care nu aveau nevoie de ajutor. Şi ura căldura care conferea şi celor mai săraci cerşetori tolăniţi pe chei un aer de trîndăvie suverană. La ce serveau educaţia, bunăvoinţa şi ţinuta pe căldurile astea ?

De partea cealaltă a culoarului se afla o oglindă. În oglinda aceasta se vedea domnişoara Paule întîmpinîndu-i pe nefericiţi cu bunăvoinţa sa uscată, împărţind pomenile ca pe

nişte pedepse, chestionînd, acţionînd şi dominînd lumea, în pofida staturii sale scunde. Însăşi viaţa ei defila în această oglindă, viaţa ei de femeie superioară, mereu corectă, plecîndu-se, în ciuda culturii şi educaţiei primite, asupra celor neştiutori şi săraci. Cum să nu urască ea vara aceea care golea oglinda şi o lăsa acolo, inactivă, cu ochii rotunzi îndărătul ochelarilor cu lentile groase, ieşită brusc din visul ei, în faţa unei realităţi pe care nimic nu o mai masca : trupul său firav şi urît ?

*

Tabloul de van Eyck din faţa lui era fals, dar el nu ştia. Oricum, puţin i-ar fi păsat. Madona Negustorilor nu era un van Eyck, ci o importantă victorie — cucerirea pieţei olandeze. Perdelele din catifea de Genova, covorul gros, aparatul de radio masiv, obiectele din nichel sau din piele de porc răspîndite cam peste tot în cameră, alcătuiau un ansamblu de tot atît prost gust ca şi budoarul Adei. Dar nici asta nu conta. Fiecare obiect avea o semnificaţie, era o cifră, şi adunarea tuturor acestor cifre — prima viziune şi primul gînd al berarului cînd se trezea — îi dădea putere şi curaj, îl ajuta în aşteptarea lui.

— Vezi tu, îi spunea lui Philippe, micuţa asta mi-a redat siguranţa. Durerile de stomac (era numele cu care, pudic, îşi boteza indispoziţiile nocturne) au dispărut aproape complet. Ameţelile m-au lăsat, sînt mai puţin nervos, îmi recapăt pofta de mîncare... A mai rămas reumatismul, dar cine ajunge la şaizeci de ani, fără cîte un mic necaz ? Eraţi toţi neliniştiţi, deunăzi, nu-i aşa ? Dar nu ! Mai am încă destulă putere, o să vedeţi voi !

Cu pometii înroşiţi de efort, cu ochii strălucitori şi radiind o asemenea vitalitate, părea că aruncă o sfidare, astfel încît Philippe se întrebă dacă nu cumva Roger se înşelase, şi dacă bătrînul nu se va restabili, cu-adevărat. De vreo cincisprezece zile îşi recăpătase jovialitatea obişnuită, o certa pe domnişoara Paule, îl chinuia pe Maalens cu o plăcere înnoită („Nenorocitule ! îmi dau seama, după cum mergi, că iarăşi mi-ai băut coniacul !" şi izbucnea în rîs cînd îl vedea tulburîndu-se pe contabilul care, de emoţie, se clătina într-adevăr), făcea, o dată la două sau trei zile, plimbări misterioase care o intrigau pe doamna Nunez. Oare datorită acestei „micuţe" de care îi vorbise pentru prima oară nepotului, îşi recăpătase Klaes van Baarnheim echilibrul ? Totuşi, ceva trebuia să fie. O oarecare surescitare în atitudine, fixitatea privirii, atunci cînd se credea singur, îl intrigau pe Philippe. Berarul cocea, probabil, ceva, pentru că nu arăta astfel decît atunci cînd se aştepta din clipă în clipă la o victorie. E adevărat că afacerea München rămăsese în suspensie. Dacă berarul reuşea să înghită această fabrică importantă care, prost condusă, se afla în pericol, piaţa lui, destul de limitată, s-ar extinde în mod considerabil. Şi era, probabil, destul de sigur de reuşită, pentru că, prin intermediul lui Yves Sarfati, Philippe aflase că pregătea lansarea unui nou sortiment de bere pe care urmau s-o

producă fabricile München și van Baarnheim comasate.

— Și cum mai e, unchiule, cu afacerea München? întrebă el, ca să arate că nu se lasă înșelat.

— Se face, micul meu Philippe, se face. Știi că n-am mai dat semne de viață, de la ultima mea propunere? M-am făcut că afacerea nu mă mai interesează, mă-nțelegi, și chiar, prin intermediul lui van Dyck care se afla la Strasbourg și care a trăncănit, am lăsat să se înțeleagă că proiectez o fuziune cu Brauer... Iar azi-dimineață, dragul meu, cine crezi că vine? Un emisar al lui München, agentul lui publicitar (un incapabil, dealtfel, o să-l înlocuiesc), care spune, prefăcîndu-se că habar nu are, ca și cum venea din politețe, că a auzit vorbindu-se de propunerea mea, că poate doi la sută nu-i de-ajuns, că...

Degeaba avea Philippe la activ douăzeci de ani de tranzacții de acest gen, viclenia grosolană a oamenilor de afaceri îl distra întotdeauna. Dar cum puteau oare să se lase îmbrobodiți?

„În fond, probabil că asta nu e naivitate, ci un fel de sport ale cărui reguli sînt respectate. Te prefaci că ești înșelat și, pentru că te prefaci, într-o bună zi ajungi să crezi cu adevărat și dai faliment... Nu-i o treabă mai stupidă ca altele. De fapt, e un fel de golf. Să cîștigi bani! Să faci dragoste în timp ce simți că ai scrupule! Cum ne-am mai plictisi fără asta!“

— Și îți dai seama, dragul meu Philippe, ce beneficii o să am, o să avem — pentru că, bineînțeles, o să ai și tu o cotă-parte — dacă reușim să...

Cotă-parte, da. Ca să fraudeze fiscul; încă o distracție pasionantă. Sau ca să-și etaleze generozitatea. „Îi făceam prea multă cinste gîndindu-mă că e vorba de un joc. Nu, el crede în asta. Crede în plăcerea de a cîștiga bani, în aceea de a face bine. Dorește într-adevăr, din toate puterile, să reușească în afacerea asta, care o să-i dea o muncă epuizantă și bani cu care n-are ce face. Și o dorește într-atît, încît se simte mai bine cînd își dă seama că va reuși. În fond are, fără îndoială, noroc...“

— Mai e ceva, spunea acum bătrînul cu o voce mai joasă. Cred că n-am fost prea prost nici în altă afacere. Ia uită-te aici.

De sub perna de care se rezema, scoase o foaie de hîrtie verzuie și i-o întinse lui Philippe.

— Citește asta. Să-mi spui ce părere ai.

Philippe luă scrisoarea și citi:

„Domnule, sînt un prieten al doamnei Elsa, care a fost cu mult timp în urmă doamna dumneavoastră. Înțelegeți cu ușurință, domnule, că demnitatea o împiedică să vă scrie și că vă scriu eu în locul ei, punîndu-mă în situația ei. Vă dați seama că mi-a fost greu să vă scriu. În ce mă privește, sînt unul dintre prietenii doamnei Elsa, și mîncam adesea împreună cu ea, dar acum acest lucru nu mai este posibil, dată fiind situația în care o puneți. E foarte necesar, domnule, să-i răspundeți ca de obicei, dar dacă aveți un serviciu pentru un grădinar bun, rămas fără slujbă,

dar foarte priceput, adresa mea este strada Înaltă, șaptezeci și cinci, în fundul curții pe dreapta.“

Era semnată cu un scris frumos, îngrijit și plin de înflorituri : Raymond Chevassu.

— Ei, ce zici ? spuse bătrînul cu nerăbdare.

Philippe ridică, surprins, capul. Ochii lui Klaes van Baarnheim aveau din nou aceeași sclipire vicleană.

— Ei bine... Iată o scrisoare la care ne puteam aștepta, presupun, spuse el cu prudență.

Nu prea știa ce să zică în fața evidentei și curioasei satisfacții a unchiului său. La drept vorbind, era destul de uimit să constate că ideea de a o face pe Elsa să dispară era altceva decît un capriciu.

— Dar nu înțelegi ? spuse acesta impacientat. E același lucru ca și cu München ! Exact același lucru. Tactica mea a reușit. Nici acolo n-am mai dat semne de viață și iată-i că atacă ! Așteaptă oferta mea, nu le dau nici o lună. Ada avea dreptate.

— Ah, bineînțeles, dacă Ada a spus... zise Philippe ironic.

Greșise crezînd că sănătatea bătrînului se ameliora. Starea aceea de agitație era provocată de lucrurile cele mai mărunte, era un semn. În aparență, Klaes acorda tot atîta importanță acestei lamentabile povești a Elsei, ca și unei afaceri de care depindeau milioane : asta trebuia să fie prima fisură a unei inteligențe în declin.

— Da, da, Ada mi-a spus : „Femeia asta vrea să ridice prețul și nimic mai mult. Și ai greși dacă te-ai lăsa tras pe sfoară ! Asta mi-o spunea chiar ieri. Și azi-dimineață am primit scrisoarea.

Plăcerea aproape copilărească cu care mîinile mari, ridate, pipăiau hîrtia verde, îl agasă pe Philippe. În după-amiaza asta se simțea înclinat spre treburi serioase. La urma urmelor, era și meseria lui să cîștige bani, iar Simone și Louisette și Clara...

— Ada asta a dumitale este prezicătoare, hotărît lucru, spuse el un pic cam tăios. Nu-i nimeni mai grozav ! Ce vrei mai mult ? Dar dacă am discuta de partea mea ? Spuneai că mi-ai ceda...

— N-am nici un motiv să-ți dau, dacă nu cîștig și eu ceva, spuse bătrînul negustor, din nou calm și lent. Am declara, pentru început, fiecare acțiune la o mie cinci sute de franci, iar între noi...

Discutară... Între ei, căldura umedă continua să se strecoare, densă ca o prezență.

*

Era vară și în camera Albertei. Și ieșind din somnolență, Alberte deschise ochii și aruncă o privire vagă asupra mobilelor lucitoare de acaju, asupra perdelelor de tul și a lemnăriei gingașe care transformau salonașul vechi într-o adevărată cameră de fată. Lipsea poate acea notă de dezordine grațioasă pe care ne place să ne-o închipuim în jurul unei fete care doarme. Dar mai ales Alberte însăși distona în mijlocul acestei eleganțe fragile, corpul ei robust, tot numai vigoare și elan, căruia, ca să

fie de o frumusețe perfectă, îi lipsea doar puțin spațiu.

În penumbra călduță a cămăruței, fata se întinse o clipă, eliberată dintr-o dată de orice stîngăcie, de orice constrîngere. Își privi în oglindă fața, părul desfăcut : își aminti brusc de o altă zi în care se mai privise astfel. Goală, în cada de lemn din mijlocul camerei înalte de la *Trei Cocori*, pe cînd se săpunea cu furie și cînd fusese fericită. Elsa suspina, făcînd o mare demonstrație de sensibilitate.

— Mi-o răpesc ! Pe unica mea fiică !

Trei matroane o admirau pe neconsolată și își jucau rolul cu brio.

— Și tu, Bertha, nu spui nimic ! Inimă de piatră ! Sărmana ta mamă care, de paisprezece ani, s-a sacrificat în fiecare zi !

În alte ocazii, clevetiseră groaznic pe socoteala Elsei, dar gustul pentru dramă le împăca în jurul căzii în care Alberte se tot săpunea, se freca, se țesăla, ca și cum ar fi vrut să-și smulgă din piele praful din cartierul Triunghiului.

— Și nu-i spui nimic sărmanei tale mame, care poate să și moară din cauza asta !

Nu, nu spunea nimic, plecată parcă în viitorul ce i se promitea, eliberată de acest trecut, de Elsa, de sensibilitatea ei demonstrativă, de asprimea ei tainică, de clienții familiari, de rîsete, de orele încete care se rostogoleau în dezordinea aceea pe care o urma mai mult ca orice, pe care o întîlnea peste tot și care îi copleșea pînă și sufletul.

Eliberată. Fusese eliberată de toate acestea. Mai auzea glasul complice al matroanelor : „Asta ar putea să-ți aducă un cîștig serios, Bertha ! Mai curînd sau mai tîrziu, sîngele o să-și spună cuvîntul." Nu, nu asta voia ea. Ci doar să fie eliberată. Că trebuie să-și cîștige acest drept, era perfect de acord. Dar să i se dea voie cel puțin să uite ! Aluziile lui taică-său, devenite în ultimele zile precise, erau cele care îi trezeau amintirile care o făceau să se simtă stînjenită, care îi evocau o copilărie îndelungată și neglijată. Sau poate era din cauza căldurii care, moleșind-o, îi amintea zilele acelea somnolente, timpul liber, lenea... Merse spre ușa cu geam care dădea în grădină și-și rezemă fruntea de oblon. Prin crăpătura strîmtă, privirea urmări poteca ce cobora de-a lungul pajiștei, pînă la gardul de pomișori albăstrui ; dincolo era drumul strîmt, unde iarna se împotmoleau șaretele, brațul subțire al fluviului, podul de lemn și, peste pod, casele negre ale Triunghiului mirosind a bere, a pește prăjit și a urină, vocea răgușită a fonografelor, labirintul răcoros al străzilor umbrite de arbori, micile baluri care începeau de cu seară, în piața micuță, cu pomi de care se agățau lanterne...

Se trase deodată înapoi cu o furie inutilă. Nu se gîndise oare, timp de cîteva clipe, la Triunghi, fără mînie, ba chiar cu o oarecare indulgență ? Și totuși erau dușmanii ei, oamenii aceia șleampăți, blajini, care vara se instalau pe pragul caselor joase și cîntau, care iarna, îngrămădiți în cîte o bucătărie murdară, beau

pînă cădeau jos o bere groasă ca un sirop. Oare nu ei o încurajaseră pe Elsa în himerele ei, nu ei o îndemnau să ceară bani, într-un mod care ei, o îndemnau să ceară bani, într-un mod care îi dăuna fiică-si ? Şi nu tot ei erau cei care o sprijineau acum în această împotrivire absurdă, fără îndoială în speranţa de a stoarce sume mari de la berar ? Cît îi era de ruşine, teribil de ruşine să fie amestecată în povestea asta ! Cît de sever îi judeca, de la înălţimea demnităţii ei artificiale ! Povestiri de călătorie rău digerate, rochii prost alese şi bunele maniere pe care credea că şi le-a însuşit temeinic, îi dădeau, credea Alberte, dreptul acesta. În ceea ce-i privea, să nu mai audă niciodată vorbindu-se de ei. Să scape de stînjeneala care o paraliza în orice clipă sub privirea lui taică-său, la batjocurile mătuşă-si, la rîsul ironic al lui Philippe. „Măcar de-ar pleca !“ se gîndi ea cu înfocare.

Cu o mînă energică îşi răsuci părul într-un coc sever, ca şi cum părul ar fi fost vinovat de reveria ei. Apoi luă dintr-un mic dulăpior un caiet mare, negru şi, cu conştiinţa împăcată, porni spre bucătărie, ca să revadă socotelile Gudulei.

*

Era frig în curtea *Împărăţiei cereşti,* restaurantul chinezesc, al Triunghiului. De la bucătăria din subsol se auzea, uneori, zgomot de prăjeală. Pe perete, agăţată cu legături de rafie de un băţ, grămada pestriţă de păsări de hîrtie foşnea din cînd în cînd, agitată de vînt ; apoi totul recădea în tăcere. Doi bărbaţi ghemuiţi

pe o rogojină îşi treceau unul altuia, cu gesturi foarte încete, aproape ritualice, o sticlă. Pe pavajul inegal, umbra desena un portic. Mărunt, acoperit de o grămadă de haine prea mari care îi dădeau aspectul unui pachet inform, unul dintre cei doi bărbaţi, cu şapca trasă pe ochi, părea toropit de căldură, iar capul nu şi-l ridica decît ca să bea, cu o încetineală înţeleaptă, din sticla de vin roşu. Chinezul era gol pînă la brîu ; avea un bust subţire, tineresc, de culoarea fildeşului ce contrasta cu figura cenuşie, încreţită de nenumărate riduri, şi cu ochii mici, întunecaţi, vioi. Alături de el, într-o ladă, se putea vedea materialul de care se folosea în ciudata lui industrie : foi de hîrtie multicoloră, trestii, o oală de clei urît mirositor şi un penel înmuiat într-o fiertură roşie. Întinse spre sticlă un braţ firav de copil.

— Ei ? spuse el cu o voce distinctă şi foarte ascuţită.

— Ei bine, zise celălalt încet, — am venit s-o cunosc, asta e. Ea tot vorbea, vorbea... Tu ai avut multe meserii, da' ai făcut vreodată asta — să asculţi o muiere, pentru o sută de franci, o muiere care vorbeşte şi tot vorbeşte şi trage la măsea, ce să-ţi spun, ca un pompier ?

Izbucni într-un rîs gros.

— Sîntem amici, nu-i aşa ? Tu vorbeşti cu mine, eu vorbesc cu tine, e-n regulă. Dar să vorbeşti despre bani cu un tip pe care nu-l cunoşti, asta-i formidabil.

— Pe vapoare sînt tipi din ăştia care tot vorbesc, spuse chinezul care se mîndrea că, demult, fusese stewart.

Duse sticla la gură şi ochii i se închiseră pe jumătate.

— Sigur că da, spuse pachetul de veşminte, pe vapoare ! Nu mă pricep la vapoare, da' nici ea. În ce priveşte banii, are ea mai mulţi. Aşa că am scris, cum mi-ai spus, şi am răspunsul. Ţine asta.

Mîna lui se cufundă, cu precauţie, sub haina prea largă, sub tricoul murdar şi scoase la lumina zilei o hîrtie destul de curată.

— *„Domnule*, citi el cu emfază, *am primit onorata dumneavoastră scrisoare din...“*

— E bine aşa, spuse chinezul satisfăcut. Asta înseamnă că te onorează, că are încredere în tine.

— *„Am renunţat să mă mai ocup de viitorul doamnei Damiaen, dacă ea nu consimte să părăsească oraşul în condiţiile pe care le-am stipulat şi care-i asigură, în continuare, un trai foarte îmbelşugat. Considerînd, după scrisoarea dumneavoastră, că puteţi exercita o influenţă salutară asupra ei, aş fi gata, în cazul în care aţi hotărî-o să facă acest pas, să vă despăgubesc de osteneala pe care vă veţi fi dat-o. Vă asigur, domnule, de sentimentele mele...“*

— Crede că tu ţii cu ea, spuse chinezul, doctoral. De vreme ce zice că o să-ţi dai osteneala. E bine, e bine. Putem scoate bani de aici, bani...

— Putem ? Care „putem“ ? spuse Raymond care nu era deloc subtil.

— Tu şi cu mine. Pentru că eu ţi-am spus să scrii...

— E adevărat, recunoscu celălalt, loial. Şi adăugă îndată entuziasmat : Ne-am cumpăra vin, am găsi două puicuţe şi...

— Încă nu-i avem.

— O să-i avem. Trebuie să plece !

O siluetă se strecurase lîngă el, în umbră.

— Cine trebuie să plece ? se auzi deodată vocea Elsei.

Stătea în picioare lîngă perete, cu un capot roz petrecut peste pieptul slab, cu un şal spaniol cu franjuri lungi, aruncat pe umăr, în pofida căldurii.

— Stai jos, madam Elsa, spuse Raymond cu grabă, trăgîndu-se să-i facă loc pe rogojină.

— Nu mă aşez, spuse ea cu măreţie. Dă-mi sticla aia !

Raymond aruncă o privire dezolată spre sticla goală pe trei sferturi, dar întinse mîna, cînd chinezul îl opri.

— Dacă am sta puţin de vorbă, doamnă Elsa, spuse el cu blîndeţe.

— Să stăm de vorbă ? răspunse ea cu o figură tulburată.

Şi revenindu-şi repede, spuse cu semeţie :

— Dacă faceţi asta ca să nu-mi daţi de băut, nu merită să discutăm. Eu ştiu unde să merg. Chiar azi-dimineaţă, la *Stridii*, mi-au dat o sticlă şi era din ce-aveau ei mai bun. „Poftim, mi-au spus ; ne amintim de dumneavoastră, care aţi fost crescută în dantele şi n-o să vă lăsăm în nevoie. O femeie care are educaţie...“

Raymond i-o reteză cu bonomie.

— A, nu, madam Elsa. N-o să începi iar cu poveştile dumitale. E plăcerea dumitale, plăteşti pentru asta, de acord. Dar nu există cinema gratis.

Chinezul făcu un gest cu mîna.

— Las-o pe doamna Elsa să vorbească, Raymond. Mă interesează. Și unde e sticla, doamnă Elsa ?

— N-am primit-o, spuse ea cu o volubilitate subită. Și totuși era o sticlă bună, cu eticheta *Grande réserve,* cu o dată, vedeți că e adevărat ? Dar eu le-am spus : „Nu primesc pomană, o să dau săracilor sticla voastră !" Și așa am și făcut !

Chinezul rînji discret. Din lada de lîngă el, scoase o foaie lungă de hîrtie albă și începu s-o îndoaie cu grijă, fără să ridice ochii la Elsa.

— Oamenii de la *Stridii* nu fac cadouri, murmură el ca și cum nu s-ar fi adresat nimănui. Te-au azvîrlit afară. Te-au și lovit poate, măgarii ? Cînd n-ai bani, n-ai nici vin, și nu-s politicoși cu tine. Să-ți dau vinul meu ? Nu. Știu că n-o să mi-l dai niciodată înapoi, niciodată. Cînd n-ai bani niciodată, oamenii își bat joc de tine, te dau afară... Ca la *Stridii...*

Elsa se îndreptase, cu obrajii arzînd, cu ochii strălucitori, cuprinsă de o mînie anemică.

— Nu-i adevărat spune ea cu glas tremurător și agitat. Mi-au dat o sticlă ! Nu m-au azvîrlit afară ! Și chiar am dat-o săracilor ! „Nu primesc pomană", le-am spus. Atunci ei au zis : „Aveți o inimă de aur, doamnă Elsa" și...

— Oh, e greu să fii sărac, urma vocea ușoară și monotonă. Ai vrea, desigur, să nu accepți nimic, să nu ceri nimic... Pe urmă accepți, ceri totuși... Dar cine dă săracilor, cine-i ascultă pe săraci ? Nu oamenii de la *Stridii,* bineînțeles, ei țipă, țipă atît de tare că toată lumea îi aude...

— Nu-i adevărat !

Aproape că urla, zgîriind cu unghiile pereții în spatele ei, ca și cum ar fi fost țintuită acolo de o tortură groaznică și incapabilă să se miște. Acum, sub privirea admirativă a lui Raymond, chinezul lipea cu grijă o tijă ușoară de bambus pe hîrtia îndoită în formă de aripi.

— E totuși ușor să ai bani, spuse el păsării care începuse să palpite între degetele lui îndemînatice. Atunci faci ce vrei, te plimbi...

— Bei ! îl întrerupse vocea groasă a lui Raymond, incapabil să-și stăpînească entuziasmul la această evocare. Mănînci măruntaie, te...

— Intri în cafenele, comanzi, faci cadouri...

— Da, faci cadouri prietenilor, îți poți permite, te distrezi ! Te...

Un rîs uscat, ciudat le întrerupea duetul. Surprinși, ridicară capul și văzură pe fața Elsei o sclipire necunoscută, de răutate.

— Îmi dau seama, spuse ea, volubilă. Și voi faceți parte din combinația asta, nu-i așa ? Vor să mă gonească de aici, ca să împartă banca, pentru că mă cheamă Damiaen, ca pe ei. S-au aranjat ca să mă dea la o parte, dar acum au nevoie de mine ! Dar eu n-o să plec ! Și pe ei o să-i deranjeze treaba asta, acum !

— Băncii Damiaen puțin îi pasă de dumneata, madam Elsa, spuse Raymond binevoitor. Asta trebuie să-ți intre bine în cap. Oamenii ăia n-au nimic de-a face cu dumneata. Nu ei plătesc ca să pleci, ci...

— Vezi că cineva plătește ca să plec, exclamă ea triumfătoare. Dacă n-aș avea niște drepturi, de ce-ar vrea să mă gonească ?

Și, în timp ce cei doi bărbați rămaseră pentru un moment zăpăciți, ea se îndepărtă rîzînd în același mod răutăcios și ciudat.

— E totuși ceva adevărat în ceea ce spune, făcu Raymond după o clipă. De ce vrea bătrînul s-o gonească. Se ascunde ceva în spatele afacerii ăsteia...

Chinezul își reluase munca migăloasă.

— În spatele oricărui lucru se ascunde ceva. Dar tu nu ești în spate, tu ești în față. Iar în față sînt bani de cîștigat, spuse el liniștit.

Raymond aprobă din cap. El era întotdeauna de părerea prietenului său. Luă sticla din nou, fără speranță, și încercă să mai stoarcă ultimele picături. În acest timp, pasărea albă odată terminată, chinezul își înmuie pensula într-un păhărel și adăugă, drept ochi, un singur punct roșu.

*

Căldura aceasta neînduplecată obosea pe toată lumea. În fiecare zi, te așteptai la furtuna care să însemne începutul toamnei și al ploilor obișnuite. Dar nimic nu se arăta. Berarul era, din cauza asta, cam prost dispus. München tot nu cedase, ca, de altfel, nici Elsa. Ritmul vizitelor sale la Ada scăzuse simțitor. Nu se mai simțea bine în micul budoar mov și verde unde îl aștepta fremătînd această cuadragenară, hotărît lucru, puțin cam grasă. Și apoi, mania ei ca în momentul plecării să-i strecoare în mînă cîteva acte, o datorie urgentă, o factură, sfîrșise prin a-l irita. Îi plăcea să se închipuie în rolul unui personaj fastuos, nu să se lase exploatat. Ca să nu mai spunem că durerile reapăruseră și că le atribuia acestui gen de oboseală... Dintr-o dată, în cursul unei scene memorabile, Ada trecu în rîndul „nerecunoscătorilor“ al căror nume nici nu mai voia să-l audă. Ea care își făcuse cele mai îndrăznețe visuri fu complet aiurită ; e adevărat că exagerase și dăduse dovadă de prea puțină subtilitate sperînd că bătrînul îi va face „o situație“ fetiței negricioase. I se puse în vedere clar, de către un van Baarnheim în plină formă, că dacă el se ocupa de propriii săi copii, se interesa foarte puțin de ai altora, și că tariful pe care ea îl punea farmecelor ei ajunsese cu timpul să-i pară abuziv și admisibil doar raportat la greutate. Zicînd acestea, plecă într-o dispoziție excelentă și o uită pe mănușereasă. Dar cum aștepta răspunsul german ca să se apuce iarăși cu adevărat de lucru, proasta dispoziție începea să-l cuprindă din nou.

— În sfîrșit, e totuși de neînchipuit ! Îmi vine să-i joc o festă lui München și să mă asociez cu altcineva. Ce zici, dacă am cumpăra o firmă de aperitive sau de sifoane, pe care am lansa-o la primăvară ?

Apoi, brusc :

— Și ce speră proasta asta ? Să-i fac o ofertă ? Totuși nu sînt nebun. Dacă l-am chema pe Chevassu ?

Philippe asculta fără să manifeste interes. Trebuia să se ferească să pară că ia în serios obsesia asta care ar fi putut să-l împingă cam prea departe pe Klaes. Neliniștea acestuia devenea, vădit, tot mai puternică. Merse pînă

acolo încît se întrebă față de Philippe dacă nu cumva Alberte era, într-o oarecare măsură, complice cu maică-sa.

— Alberte ! (Philippe nu-și putu stăpîni rîsul). Dar e absolut incapabilă chiar să se gîndească la așa ceva.

— O, spuse repede Klaes, glumeam.

Dar în aceeași după-amiază o chemă pe fiică-sa.

Alberte nu mai contenea să se mire. În general, taică-său o chema în zori, cînd suferea de insomnie. Arareori după-amiaza, cînd ea se ocupa de socoteli cu Gudule, cînd făcea, împreună cu domnișoara Paule, pachete pentru bolnavii din spitale, cînd comanda meniuri sau flori dacă aveau invitați, sarcini casnice pe care doamna Nunez i le trecuse fetei, în timp ce ea își petrecea vremea citind romane polițiste la ea în cameră. Dar bătrînul părea foarte bine dispus și o chemă lîngă el cu o cordialitate neobișnuită.

— Ia spune, fetițo, ce făceai ?

— Mă ocupam de dineu...

El n-o lăsă să termine.

— Bine, bine. Mereu activă, nu-i așa ? Asta-i bine. Ia spune-mi, Alberte, ziua ta e în curînd ?

— Peste cincisprezece zile, tată.

— O s-o sărbătorim, nu-i așa ? Și o să-ți fac un cadou de care n-o să te plîngi, fata mea. Sînt mulțumit de tine, foarte mulțumit. Tu ești cea care faci să meargă casa asta... ba da, ba da, mi-am dat seama foarte bine, mătușă-ta nu face nimic, dealtfel întotdeauna a fost așa. A fost favorita părinților mei ; ei o considerau distinsă fiindcă nu se ostenea pentru nimic. Distinsă ! Leneșă, da, și bună de nimic !

Privirea i se opri din nou asupra Albertei, pe care o cam uitase.

— Ce spuneam ? A, da, ziua ta. Ai făcut mari progrese, micuța mea Alberte, mai ales în anul ăsta. Te-ai cizelat, te-ai dezvoltat, ai învățat întrucîtva să întreții o conversație...

Ea roșise, simțindu-se foarte stînjenită și încerca zadarnic să deslușească în ochii mici, vicleni, pe jumătate închiși, ce voia bătrînul să obțină de la ea.

— Da, da, continuă el, în același mod insinuant, sînt foarte mulțumit, foarte mulțumit. Pentru mine, știi, aniversarea celor douăzeci și unu de ani ai tăi înseamnă o dată. Locuiești aici cu noi de peste șase ani... Ai fost întotdeauna foarte discretă, te-ai adaptat repede... Foarte bine. Ți-ai respectat promisiunile, o să le respect și eu pe ale mele. Și o să fac chiar mai mult decît am făgăduit, o să vezi, o să vezi. Așa sînt eu și așa am fost întotdeauna : drept. Poartă-te bine cu mine și o să mă port și eu bine cu tine. Fă ce trebuie și o să fac și eu ce trebuie, și chiar un pic mai mult. Dar cer corectitudine. Numai să încerce cineva să facă pe deșteptul ! Ah, atunci sînt groaznic. Nimeni n-o să mă înfrîngă prin șantaje pe mine ! Sînt corect dar nu sînt prost. Nu ești mulțumit ! Afară ! Supărăcioșii, nemulțumiții n-o să aibă niciodată nimic de la mine, nici un ban, nimic !

Așteptă un moment, cu respirația tăiată de falsa-i mînie, supraveghind-o pe Alberte de sub

pleoapele grele. Dar nu vedea decît fruntea ei încăpățînată care se pleca. „Să fie oare posibil ? Să se fi înțeles între ele ? Să fi știut micuța s-o ascundă atîta timp ?..." Simți urcînd în el un val de furie (fusese întotdeauna atît de sigur că ea îl admiră, că e fericită, neînchipuindu-și nimic mai bun decît viața și casa aceasta) pe care îl canaliză cu abilitate.

— Așa am fost întotdeauna. Chiar cu părinții mei. S-au purtat foarte rău cu mine, foarte rău, dar erau părinții mei. Nu le-a lipsit niciodată nimic. Dar nici o vizită ! Și înmormîntarea lor, poți să întrebi pe toată lumea, flori ca la... ca la un ministru. Au vrut să-și bată joc de mine : „Noi n-avem nevoie de bani, Klaes ! Nici de servitor, sîntem obișnuiți !" (Cam bătea cîmpii acum, revedea fetișoara împietrită a maică-si, figura lui taică-său cu expresia aceea de om ispitit pe care o schița vîrful buzelor lui, ca un copil ce nu îndrăznește să se servească dintr-un fel de mîncare ce-i face poftă. Dar o privire spre nevastă-sa îl făcea să adopte din nou un aer măreț, iar vocea îi redevenea sonoră, inepuizabilă, debitînd fraze pompoase... Se întoarse deodată la Alberte). Ei bine cu toate că erau părinții mei, nu i-am mai revăzut niciodată, auzi, niciodată. Așa sînt eu cu oamenii care își închipuie că fac pe deștepții !

Se aștepta să vadă pe fața ei o încurcătură revelatoare, sau poate surpriză, dacă nu înțelegea. Dar stătea tot cu capul plecat, ca și cum nu auzea. El se impacientă.

— Înțelegi ?

— Da, tată.

— Aș vrea să știu ce părere are maică-ta în legătură cu asta, spuse el, fără să vrea. Regretă imediat că se dezvăluise prea mult. Dar la urma urmelor Alberte nu era decît un copil.

— Nu știu, tată.

— Tu nu ești proastă, Alberte. Nu am regretat niciodată faptul că te-am smuls dintr-un mediu pentru care nu erai făcută. Mă gîndisem că pentru tine, pentru reputația ta, și poate pentru situația ta, era preferabil ca maică-ta să plece... Pentru cîtva timp. Dar acum mi-e frică de ce-o să spună lumea, știi că oamenii sînt răi. S-ar putea insinua că o gonesc, că n-am făcut destul pentru ea. Mă întreb dacă n-am greșit, deși, repet, nu m-am gîndit decît la tine și...

— N-ai făcut destul ? strigă ea cu o vioiciune neobișnuită. Dar ce puteai să faci mai mult ?

Fata roși din nou din cauză că își exprimase gîndul cu atîta brutalitate. Dar, stăpînită mult timp, exasperarea ei contra Elsei izbucnise deodată.

— Și crezi că, în cele din urmă, o să plece ?

Era nu atît o întrebare, cît, mai curînd, o afirmație. Și totuși aștepta palpitînd răspunsul, ca un vînător la pîndă.

Alberte nu se îndoia că Elsa, în cele din urmă va pleca. Nu auzise ea oare, cu șase ani în urmă, lamentările acelea ce-ar fi înduioșat și pietrele ? Nu, nu, cu nici un preț, Elsa nu va lăsa să-i fie luată scumpa fiică. Și pe urmă

prețul crescuse și gata. Iar Elsa o lăsase de-a binelea să plece pe scumpa ei fiică, pentru plăcerea de a-și cumpăra trei zdrențe, de a domni cîteva seri peste cîrciuma *Trei cocori* într-un adevărat delir, de a-și da iluzia opulenței...

— Bineînțeles, în cele din urmă o să plece, spuse ea cu un pic de amărăciune.

Cît ar fi vrut să poată spune contrariul !

— Ea nu e chiar atît de nebună pe cît pare. Și chiar...

Dar bătrînul știa destule.

— Micuța mea Alberte, toate astea sînt foarte interesante, dar cred că e timpul să urcăm. Vrei s-o chemi pe Suzanne, fetița mea ? Am flecărit, am flecărit și am uitat de ceaiul meu. Vezi cît de mult mă interesez de fiică-mea !

Rîdea, afecta un ton de glumă, dar își și pierduse răbdarea văzînd că nu pleacă mai repede ; se grăbea să rămînă singur cu victoria sa.

— Haide, grăbește-te !

În prag, fata se mai întoarse odată, nesigură, neînțelegînd dacă îl supărase. Dar nu putu descifra nimic pe fața bătrînă, impasibilă, care închisese pleoapele pe jumătate, ca o fiară sătulă.

*

Nevinovată, Alberte nu mai prezenta interes pentru bătrînul prea sigur că o ține la cheremul lui. Era, fără îndoială, pentru prima oară cînd fata exprima ritos ceea ce gîndea despre maică-sa, dar considerase întotdeauna aceasta

ca pe ceva de la sine înțeles, convins că încă din prima zi Alberte nu se putuse simți decît încîntată de noua ei existență și eliberată. Ceea ce era, întrucîtva, adevărat. Spiritul Albertei, care ani de zile aspirase la curățenie, la ordine, la simplitate, imaginația ei pentru care covoarele, catifelele, coloanele și înfloriturile aurite reprezentau sumum-ul luxului de pe lume, pentru care zestrea promisă era aproape o avere, spiritul și imaginația ei erau copleșite. Și totuși într-un colț obscur al ființei ei, puțin dezvoltat la urma urmelor, dar care trebuia numit sensibilitate, suferea uneori într-un mod confuz din cauza acestei recunoștințe pe care trebuia să o etaleze la comandă, așa cum etalezi o comoară în fața unei persoane dubioase. Și această măruntă susceptibilitate umilă și tristă ce exista în ea suferea uneori : rîsetele pe care altădată le auzea în cartierul Triunghiului se preschimbaseră în zîmbete ironice, în fraze pe care nu le înțelegea, în șușoteli... La fel și corpul ei care, uneori, se revolta cu toată vitalitatea împotriva acestei vieți atente, de constrîngeri ; nu era făcută să trăiască supusă. Fără să-și dea seama, o roșeață, o înfiorare o trădau : Philippe remarcase faptul.

Dar de ce să se fi preocupat de asta Klaes van Baarnheim ? Ea era aici, se plimba de colo-colo după poftă, ca Maalens, ca Yves, ca Suzanne, jucînd rolul fetei umile și recunoscătoare, așa cum ei jucau rolurile de contabil idiot dar pierdut în admirație, de secretar perfect, de subretă malițioasă, promovată, eventual, la rangul de amantă, în timp ce el, autor

și spectator, dirija și contempla totodată mișcările acestui balet geometric.

Și greșea oare întru totul în dorința lui de simplitate, în aversiunea față de complicațiile psihologice, de ceea ce el numea „idei“, cu totalul dispreț al omului care nu a mînuit niciodată decît fapte (dar cifrele acestea aliniate pe o foaie de hîrtie cu pătrățele, care costa un franc, cifrele acestea care nu erau monezi sunătoare, nici măcar bancnote, ce erau oare dacă nu „idei“ ?) Greșea oare întru totul considerîndu-le cu un dispreț binevoitor, cuprinse pe de-a întregul în funcțiunile lor aparente ?

Lent, ca un gaz asfixiant care paralizează centrii nervoși și distruge unele reflexe considerate inerente ființei umane, lent prin acest involuntar amestec de bunătate și de tiranie, de afecțiune sinceră și de nevoie instinctivă, brutală, de posesiune (aceste două emoții perfect amestecate, dealtfel, și comparabile cu cele pe care le încearcă ființele dezmoștenite în darul lor de a se atașa de animale), printr-o alternanță involuntară de cadouri excesive și de amenințări violente, Klaes van Baarnheim ajunsese să reducă la foarte puțin viața afectivă a membrilor casei sale. Satisfăcîndu-le nevoile și ținîndu-i într-o stare de totală dependență materială, prin însuși excesul binefacerilor sale cu care ei se obișnuiau puțin cîte puțin, mai simțea și nevoia să le provoace confidențele, să ia parte la bucuriile și durerile lor, să și-i însușească. Ar fi ajuns pînă acolo încît nu s-ar fi supărat de viciile lor, dacă ei i le-ar fi mărturisit, într-atît setea de a poseda, fie ea de orice speță, era profundă în el. Se poate înțelege cu ușurință că, ajuns la acest punct, cea mai mică rezistență însemna pentru el mai mult decît un obstacol, devenea un contra-adevăr.

Fanatismul acesta provenea, fără îndoială, de la strămoși, de la fastuoșii van Baarnheim pe care se lăuda cu atîta plăcere că i-a făcut să renască. Totuși ei erau, negustorii aceia duri, cei pe care îi vedeai îngenuncheați, țepeni și cu privirile reci, la picioarele unei Fecioare melancolice. Ei sau semenii lor, deoarece Klaes nu poseda acest tablou, atribuit în mod curajos de Philippe lui van Eyck, decît de vreo zece ani. Dar Klaes van Baarnheim nu îngenunchease niciodată, nici măcar de leac, în fața nimănui. Nimic nu putea astîmpăra pofta lui de a dobîndi, iar ceea ce îi atrăgea cel mai adesea privirile, în tabloul agățat în fața patului, era sclipirea blîndă a perlelor pe purpura togilor.

Nici chiar căldura nu reușea să-l doboare. Nervos, nerăbdător, rămînea totuși intact, ținut treaz de neliniștea aceea obișnuită. Nu era oare toată viața lui în această așteptare de animal, în această tensiune a creierului care calcula, cîntărea probabilitățile, pregătindu-se de atac, îndepărtînd orice gînd care nu avea legătură cu prada sa ?

*

Obosită, domnișoara Paule își părăsise postul. Era, într-adevăr, prea cald. Solicitanții obișnuiți aveau să găsească singuri drumul sufra-

geriei, iar ceilalţi... Veneau atît de puţini ! La ora unu după-masă, în faţa gamelelor pline nu se aflau decît un bătrîn funcţionar îmbrăcat în lustrin şi cu papuci în picioare, două bătrîne, ţepene în mizeria lor decentă şi un omuleţ uscat care se ţinea de stomac cu ambele mîini şi care îşi pusese alături o servietă de piele. Un sfert de oră mai tîrziu, li se alătură un guşat, fost funcţionar al berarului.

Cerea un ajutor în bani, dar nu-i era foame. Această ultimă lovitură o dădu gata pe domnişoara Paule. Se duse în bucătărie să se reconforteze cu o cafea sorbită încet, ascultînd bîrfelile lui Jean, pe care se prefăcea că le dispreţuieşte. Bătrînele mîncau cu lăcomie, omuleţul, fost agent de asigurări, încerca să-şi povestească viaţa guşatului care vîna muşte, iar funcţionarul citea un ziar vechi de trei săptămîni. După ce-şi va fi băut cafeaua, Klaes von Baarnheim va petrece cîteva clipe în sală, acordînd, în funcţie de dispoziţie, ajutoare mai mult sau mai puţin importante. Era linişte. Te-ai fi crezut într-o sală de aşteptare de clasa a treia. Atunci intră o femeie.

Elsa băuse mai mult ca de obicei. Batjocurile chinezului o loviseră în inimă. Se întorsese la *Trei Cocori*, iar în seara aceea povestise clienţilor, cu volubilitate sporită, nenorocirile şi speranţele ei. Înconjurată de rîsete, de ţipetele joviale, mersese pînă acolo încît făcuse o chetă care, printre marinarii beţi şi muncitorii care tocmai îşi luaseră salariul, dăduse rezultate fericite. A doua zi, încă din zori, împinsă de un obscur sentiment de revanşă, mersese să bea

un păhărel în cafenelele din care fusese dată afară. Şi să vorbească, să vorbească într-una. Ce făcuse domnul van Baarnheim după ce o părăsise ? Tocmai îi trimisese iarăşi bani, ca să-şi cumpere rochii, bijuterii, orice voia. „Şi ea o să meargă oare să locuiască la el ?" o întrebau cu toţii ironic. Iar ea, luată de valul propriei sale elocinţe, confirma. Urma să ia masa cu el, chiar astăzi la prînz, împreună cu fiică-sa, cu notabilităţile oraşului, cu... ar fi numit pe toată lumea. Oamenii rîdeau fără răutate. Elsa asta ! Mereu aceeaşi. Şi toţi se aşteptau s-o vadă întorcîndu-se la *Trei Cocori* şi să se prăbuşească pe pat, cum făcea de obicei.

Din nenorocire însă, trecu prin faţa prăvăliei lui Suss telalul. Era unul dintre auditorii ei preferaţi. Intră. De îndată ce Suss simţi mirosul de ienupăr care o însoţea pe Elsa (şi care însemna clar că dispunea de bani), de unde, în ultimele săptămîni fusese rece faţă de ea, deveni primitor. Ascultă cu răbdare povestea prînzului pe care Elsa o înfrumuseţa în fiecare clipă cu noi amănunte. Aprobă călduros, fără cea mai mică urmă de batjocură. Dar pentru un prînz de o asemenea importanţă, Elsei îi trebuia o rochie splendidă ! Tocmai avea ceva, dar se temea să nu fie puţin cam scumpă, o rochie de o calitate, de o distincţie ! Aparţinuse unei notărese şi cu asta spunea totul. O mătase verde, suplă, cu strasuri care ar merge cu şalul spaniol pe care i-l vînduse cu două luni înainte ; ar fi un „ansamblu" sclipitor ! Scoase rochia, mult prea largă pentru Elsa, cîrpită

de nenumărate ori (notăreasa trebuie să fi avut o răbdare de Penelopă), dar anul acesta se purta foarte larg.

Un copil striga în camera din fundul prăvăliei. Telalul se scuză și ieși pentru o clipă. Suss era un bunic minunat : copilul era fiul răposatei sale fiice, un copil palid, cu părul rar, care semăna cu Suss însuși, lua toate premiile la școală, citea Larousse-ul pagină cu pagină și, în prezent, suferea de oreion. Cu precauții materne, bătrînul ridică ușor capul palid al băiatului, umflat în mod ciudat și aplică pe gîtul dureros o cataplasmă care se încălzea pe reșoul cu gaz.

— Aș vrea altă carte, spuse băiatul cu un glas morocănos.

Suss luă un album cu gravuri și i-l întinse.

— Nu, aș vrea o carte nouă, spuse glăsciorul morocănos.

Bătrînul telal ezită.

— Mă dor urechile, bunicule... gemu copilul cu multă prezență de spirit. Mă doare gîtul... Mă doare peste tot, bunicule...

Învins, telalul cedă :

— Cum îi spune cărții tale ?

— *Povestea insectelor.*

— O să mă duc după-masă, suspină bătrînul. Dar ai grijă, ține-ți fularul. Dacă răcești la boala asta, îți cad urechile !

Și se întoarse în prăvălie.

Elsa îmbrăcase pe lamentabilul ei corp slăbit rochia, care atîrna din toate părțile.

— Cît de bine vă vine ! Cît de bine vă vine ! Și ce distincție, ce șic ! E într-adevăr

ceea ce vă trebuie. Ce păcat că... E scumpă, da, puțin cam scumpă... Chiar că nu știu dacă v-o pot lăsa la mai puțin de...

Elsa plecă după ce-și dădu toți banii ; telalul își cunoștea meseria. Abilitatea lui Suss, boala unui băiețaș care voia cărți și ale cărui medicamente costau scump o împiedicară să mai bea cele două sau trei pahare care ar fi doborît-o. Străbătu cartierul Triunghiului părînd, în rochia cîrpită și țipătoare care curgea pe ea, o marionetă caraghioasă. Lîngă pod o întîlni pe Marie-a-Șlepurilor care se îndrepta nepăsătoare spre cheiul unde își exercita meseria. Cînd era cald, Marie era prosperă și își dădea pe buze cu un ruj oranj care lăsa urme măgulitoare marinarilor. Elsa o rugă atît de mult, încît fata îi împrumută, nu fără ironie, micul baton de ruj cu care cealaltă își mînji fața. Soarele dogorea din plin. Undeva bătu ora unu. În capul înfierbîntat al Elsei, beată de alcool și de căldură, mai zumzăiau doar propriile ei cuvinte. „Un prînz... Să merg la el... Alberte mă așteaptă..." Pentru prima oară, după ani și ani, traversă podul, o luă pe chei, coti la stînga spre bazin și mai șovăi o clipă înaintea fațadei înalte. Dar cum copiii, pe care îmbrăcămintea caraghioasă îi distra, rîdeau și țopăiau în jurul ei, ocoli casa și intră hotărîtă pe o ușă deschisă.

— Domnul van Baarnheim, spuse ea cu o voce înăsprită în care se ghicea frica împinsă pînă la un paroxism primejdios.

— Încă n-a coborît, spuse bătrînul funcționar, ridicînd nasul.

Timp de o clipă, privirea-i stupefiată rămase ațintită asupra apariției aceleia stranii. Elsa îl măsură din cap pînă-n picioare cu aroganță.

— Sărman nebun! spusea ea ridicînd din umeri. Mă așteaptă. Îți spun că mă așteaptă. Și cine sînt oamenii aceia?

Abia își auzea propria voce din adîncul ceții care o înconjura. Și totuși, simțea, așa cum simt orbii, ostilitate vagă, neîncrederea din jurul ei, care trebuiau risipite repede, cu orice preț, prin cuvinte...

— Sînt invitată, spuse ea tare. Invitată la prînz cu Bertha, fiică-mea, cu notari, cu avocați și... Toată lumea mă cunoaște în oraș. Sînt invitată. E prea devreme, poate. Încă n-a coborît, se îmbracă, și Bertha la fel... Eu sînt gata. Rochia mea e nouă, de azi-dimineață.

Se sumeți cu o disperată aroganță. „Unde sînt? În sala asta sărăcăcioasă? Cine-s oamenii ăștia? Cine mă așteaptă? Au vrut să-și bată joc de mine, las' că le arăt eu lor... Bertha există! Și El există! Atunci?"

„Nu e chiar atît de nebună", spusese Alberte. Și era adevărat. Cu o groază amestecată cu plăcere, mintea ei se întorcea la realitate, o părăsea, se întorcea iarăși, ca un copil care se apleacă deasupra prăpastiei și gustă senzația amețelii. Dar unde era prăpastia? În adevăr? Și adevărul unde era?

Bătrînele șușoteau. Să fie oare nebună? Beată? Sau poate că venerabilul berar o cunoștea pe prostituata asta? Gușatul o privea cu oarecare admirație; era un sărac cu duhul

și rochia verde i se părea, ca și Elsei, somptuoasă. Agentul de asigurări se ținea în continuare de stomac strîmbîndu-se de durere. Funcționarul voi să restabilească ordinea.

— Hai, așază-te, acolo, spuse el cu asprime. Și mănîncă ceva.

Elsa izbucni în rîs.

— Să mănînc! Dar, omule dragă, dacă aș fi vrut să mănînc toate prînzurile la care am fost invitată, n-aș prididi nici pînă deseară!

Familiară, dintr-o dată, se așeză lîngă el. Trebuia s-o asculte, trebuia să vorbească iarăși și iarăși, să se piardă într-un vîrtej amețitor de cuvinte în care s-o găsească pe cealaltă Elsa, cea căreia nu-i era foame, cea care nu tremura, fără să știe de ce, în caraghioasa ei rochie verde...

— Sînteți foarte drăguț, murmură ea. Dacă ați ști cine sînt... Da, mă vedeți cam nearanjată, dar... N-am dat bine cu ruj? Se repezi pînă la fereastră, se privi în geam și se întoarse mulțumită că nu văzuse nici o imagine.

— O să pun o vorbă bună pentru voi, spuse ea grațios. Pentru voi toți. Vreți să-i cereți ceva, văd eu. O, nu trebuie să vă neliniștiți. Tuturor celor pe care îi recomand eu le dă o pensie...

Un plic cu un cec pe care patronul de la *Trei Cocori* îl preschimbă în bani. Apoi n-au mai fost nici bani, nici plic. În sfîrșit, Elsa, de ce, de ce? Izbucni într-un rîs ascuțit. „De vreme ce-o să locuiesc împreună cu ei, n-o să mai am nevoie de pensie..."

— O pensie ? întrebă una dintre bătrîne, ridicîndu-şi cu aviditate profilul de pasăre de pradă.

— Vezi-ţi de treabă, Madeleine, spuse cealaltă, o cumătră buhăită de-o grăsime nesănătoasă şi galbenă. Nu vezi că a băut ?

Ispitită, cealaltă nu se lăsa convinsă.

— Îl cunoaşteţi pe domnul van Baarnheim, doamnă ?

— Dacă îl cunosc ! (Elsa se simţea îmbătată în faţa unui public absolut nou). Dacă îl cunosc ! O să vedeţi, cînd o să mă zărească o să... N-o să se mai uite la nimeni ! O să-mi spună : „Elsa, acum am înţeles, în sfîrşit, te-am regăsit !“ O să-mi ceară poate să locuiesc în casa lui, dar n-o să pot primi din cauza fiicei mele, nu-i aşa ? Oare rujul meu de buze... ?

Merse din nou la fereastră, îşi controlă coafura, se înfăşură mai strîns în şalul cu motive florale, care avea în mijlocul spatelui o pată mare de grăsime. Bătrînele se priviră. Una îşi duse mîna la frunte cu un gest elocvent. Cealaltă avea îndoieli. Funcţionarul ridica din umeri cu dispreţ ; fusese întrerupt de la lectura somnolentă a ziarului, asta era suficient ca să-l stîrnească împotriva intrusei căreia, totuşi, nu îndrăznea să-i spună nimic. Guşatul era cucerit : cu ochii lui mari şi albaştri, mereu umezi, o privea pe Elsa cu admiraţie. Ea, în acest timp, se pleca spre cele două bătrîne ; trebuia, trebuia cu orice chip să se poată îmbăta cu cuvinte, să se ridice prin vorbărie în zona aceea unde era o femeie nefericită, persecutată

şi, în acelaşi timp, stimată : pentru că nu reuşea să împace starea ei prezentă de restrişte foamea care îi chinuia stomacul şi umilinţa pe care o presimţea în mod vag, cu imaginea pe care şi-o făurise despre sine însăşi, imaginea unei femei a cărei simplă apariţie stîrnea devotamentul, stima şi mila.

— Sînteţi fără îndoială mirate să mă vedeţi intrînd pe uşa asta, îmbrăcată aşa cum sînt, nu-i aşa, doamnelor ? Ei bine, credeţi-mă dacă vreţi : cînd voi ieşi de aici, n-o să mă recunoaşteţi. Dar n-o să mă vedeţi. De îndată ce el o să mă vadă, n-o să mă mai lase să plec. De cîte ori nu mi-a spus : „Elsa, dacă într-o zi o să ajungi la ananghie, nu te codi ! Eu voi fi întotdeauna aici !“

Cu ochii pe jumătate închişi, părea că-şi savurează propriile cuvinte.

— Dar atunci de ce aţi aşteptat ? spuse femeia grasă şi palidă ridicînd din umeri.

— Am şi eu demnitatea mea, doamnă, murmură Elsa, urmărindu-şi visul. Cînd ai trăit ceea ce am trăit eu cu el... Ne întîlneam în parc. Aveam o rochie lungă, roz, cu flori de catifea, da, de catifea verde, nu se mai face acum aşa ceva, şi el îmi spunea cuvinte, cuvinte... Lustrele, de cristal, erau aprinse şi...

— Lustre ! În parc !

Bătrînul funcţionar nu se putu stăpîni să nu-şi spună părerea.

— Exact, domnule, lustre ! spuse ea cu un curaj disperat. Nu se mai face acum aşa ceva. Lustrele... lustrele...

De partea cealaltă a uşii se auzeau paşi. Elsa tăcu brusc, se îndreptă şi bîigui cu o voce slabă :

— Rujul meu...

Klaes van Baarnheim intra în cameră.

În faţa acestei creaturi bizare, înfăşurată ca o marionetă, într-o cîrpă bălţată, îşi pierdu pentru o clipă graiul. Iar ea, găsind puterea de a-şi continua rolul pînă la capăt, spuse :

— Eu sînt, eu, Elsa, îl asigură, gata să leşine văzîndu-l în fond atît de asemănător cu ceea ce era, cu statura impozantă, cu ochii mici şi imperioşi, ivit brusc din trecutul ei, singurul personaj viu în pînza de himere pe care o ţesea cu răbdare de atîţia ani...

— Ce ? Ce este ? murmură berarul fără să înţeleagă încă.

Se sprijinea pe umărul lui Yves şi pe figura lui surprinsă mai stăruia o urmă a surîsului larg pe care îl arbora pentru „clienţii" săi, cum îi numea el. Dar cum ea rămăsese nemişcată, el revăzu probabil pentru o secundă mutrişoara înfometată de altădată şi o recunoscu, simţind un amestec de stinghereală şi de satisfacţie (pentru că nu-şi închipuia că ar fi putut veni pînă la el pentru altceva decît ca să discute propunerea lui).

— Ah ! Totuşi ! Vreţi să treceţi în camera de alături, hm... doamnă.

Elsa porni, îngrozită, fără să se gîndească, merse pe culoar... Klaes o urmă, după ce închisese uşa, spre stupefacţia protejaţilor săi, frecîndu-şi mîinile cu maliţie : în sfîrşit, era aici, obligată să vină să-l implore, în mizerie, judecînd după incredibilele zdrenţe şi după figura ei slabă şi rătăcită. Puţin cam supărător că venise, în loc să scrie sau să pună pe cineva să scrie. Dar atîta pagubă ! Din moment ce se va descotorosi de ea...

— Pe aici...

O introduse în biroul lui, nu fără oarecare satisfacţie. Decorul nu se putea să n-o impresioneze. Mai supărătoare era prezenţa domnişoarei Paule şi a lui Maalens care aşteptau şi care se ridicară uluiţi la intrarea ciudatului cortegiu.

— Hai, spuse Klaes van Baarnheim cu nerăbdare, să terminăm repede. Pentru că Maalens, contabilul meu, este aici (schiţă un gest vag de prezentare, care avu prea puţin efect asupra Elsei), putem să lichidăm totul în cinci minute. Ia loc.

Ea, fascinată parcă, se aşeză. Klaes, în ce-l privea, sprijinindu-se în continuare la Yves, făcea înconjurul biroului masiv, înapoia căruia se instală, ca să fie cît mai impunător.

— Ei bine, spuse el cu oarecare jovialitate, destinată să-i umple de admiraţie pe colaboratorii săi care contemplau scena stupefiaţi, ei bine, micuţo ! Spune-mi cinstit ce vrei. Toate tergiversările astea, scrisorile, şiretlicurile ieftine erau, într-adevăr, inutile. Am făcut o ofertă, n-ai considerat-o satisfăcătoare, timpul a trecut... Să nu mai insistăm. N-o să abuzez de situaţie. Ai fi făcut mai bine să-mi spui cinstit, de la început, ce vrei. Nu te-aş fi refuzat, în limitele bunului simţ. Nu am obiceiul să mă tocmesc, nu-i aşa, copii ? (aruncă o pri-

vire în jur și colaboratorii săi dădură grăbiți din cap) și înțeleg foarte bine necazul dezrădăcinării, al... În sfîrșit, că toate astea trebuie compensate. Bineînțeles, oriunde te-ai hotărî să mergi, îți va fi vărsată aceeași pensie. Dar dacă suma care trebuie să-ți permită să... să începi o viață nouă ți se pare insuficientă, sînt dispus...

Întinse mîna spre stilou, făcu un semn lui Maalens care se repezi să-i pună în față o foaie de hîrtie cu antet.

— Pot să-ți vărs bani lichizi, lichizi, dă-ți seama ! oricît vrei, pentru plecare... O femeie are nevoie de o mică garderobă, nu-i așa ? Atît pentru garderobă, atît pentru valize, bilet... Și ce ai spune de un frumos voiaj organizat ? Cred că o să trăiești ca o adevărată rentieră !

Rîse bonom în fața stării de apatie a Elsei, pe care o lua drept încîntare.

— Haide, haide, nu te lăsa intimidată. Nu era rea combinația cu scrisoarea. Un adevărat renghi de om de afaceri. Dar eu sînt jucător cinstit. Spune o cifră, drăguțo...

Privind în sus, domnișoara Paule lua martor cerul pentru răbdarea îngerească a stăpînului ei. Maalens se agita, cu gura căscată, inutil, jenant, împingea înainte călimara de care nu era nevoie, împiedicîndu-se de fotoliul stăpînului, mai încurcat de mutismul Elsei decît era ea însăși, în aparență. Yves o privea în tăcere pe femeia aceasta prăbușită, care era mama Albertei.

„Vocea asta. Nu te jena, micuțo. Vocea asta... e aceeași. În mod sigur, e el. Sînt invitată la

el și îmi spune să nu mă jenez. Unde e Bertha ? Dar el spune : un voiaj. Un voiaj organizat". Timp de o clipă mintea ei tulbure dădu tîrcoale cuvîntului cunoscut și reveni la vocea care devenea nerăbdătoare.

— Totuși, chiar și cele mai bune glume au un sfîrșit. Știu ce vrei, sîntem de acord asupra principiului, dar spune o cifră. N-o să capeți nimic peste...

„Aceeași voce și aproape aceleași cuvinte. Elsa, micuțo, trebuie să înțelegi, totuși ; Klaes van Baarnheim nu-și poate petrece viața discutînd cu tine. Nu ți-am promis niciodată nimic, nu-i așa ? Atunci ce vrei ? Să te iau de nevastă ? Am petrecut împreună o lună foarte plăcută, te-am făcut să cunoști lucruri pe care nu le-ai fi cunoscut niciodată, iar acum îți dau posibilitatea să duci o viață convenabilă. Aceleași cuvinte. Dar fusese oare chiar vocea aceasta, în trecut ? Nu cumva era aceeași scenă care urca dintr-un coșmar profund ? Nu, nu, nu exista trecut, nu era adevărat decît că ea era invitată, Klaes van Baarnheim în persoană era cel de acolo și o prezenta invitaților săi, declarînd sus și tare că îi va da orice ar dori ea, ca să o onoreze".

Șovăind, șovăind din nou, ca un copil care se apleacă, se apleacă spre pavaj, se teme și dorește, inexplicabil, căderea. Dar unde era adevărul ?

În lăcomia Elsei care o făcuse să întindă mîinile spre această sumă însemnată, cei trei mii de franci din care se născuse o lume de min-

ciuni şi de himere ? În mica mîndrie absurdă care tresărise pentru o clipă, văzîndu-se plătită astfel, care rezistase (atît de puţin ! atît de rău !) şi care, în final, cedase ? În dragostea rudimentară pe care o încercase totuşi, timp de cîteva săptămîni, dîndu-şi ifose prin restaurante, arborînd toalete ţipătoare, care pe Klaes îl făceau să zîmbească, şi împăunîndu-se prosteşte pentru că era, credea ea, iubită astfel ? În însăşi nebunia ei, întreţinută cu grijă, care înălţa deasupra acestui trecut, ca să-l mascheze, un mic monument de prost-gust ? Unde era adevărul ? În bunătatea lui Klaes care ar fi vrut, într-un mod întrucîtva distant, fără îndoială, întrucîtva teoretic, dar sincer, să fie fericită ? În supărarea egoistă a lui Klaes care nu putea să admită ca ea să nu fie fericită în modul în care dorea el ? În dispreţul inconştient şi poate justificat al lui Klaes pe care ea îl simţise într-o zi, cu douăzeci de ani în urmă ?

— Nu am timp de pierdut, spunea acum vocea. Haide, dat fiind că nu propui nimic... Ce-ai spune, de pildă, de o mărire a pensiei cu o treime şi de o sumă de... care să-ţi fie înmînată în ziua plecării ? Nu oricine are renta asta, mititico ! E o sumă frumuşică... Ei, accepţi ? Un simplu da...

„Un simplu da... E oare acelaşi ? E vorba oare de... Bertha există, asta e sigur. Există şi a plecat. Nu e aceeaşi voce care mi-a propus atunci banii. Dar nu am acceptat ! Am păstrat-o pe Bertha ! Nu, Bertha e aici... Eu m-am sacrificat. Şi banii ? Cei trei mii de franci ? Atunci nu erau cei trei mii de franci..."

Dintr-o dată se simţi goală, dezbrăcată de mizerabila ei mîndrie, de exaltarea ei de prost-gust ; se convinsese atît de bine, pentru ea însăşi şi pentru strălucitoarele ei tovarăşe, că trăia o mare dragoste, că el o adora, că urma să o ia în căsătorie...

Avea încă de pe atunci tendinţa de a fabula. Ar fi vrut atît de mult să fie adevărat şi să-l poată uimi, la rîndul ei, pe acest unchi care o ironiza pentru sănătatea-i şubredă ! Da, se ataşase de el ca de o revanşă şi iată că, deodată, cădea din nou, ridicolă, de pe aceste piscuri sentimentale, în cea mai mizerabilă realitate, o realitate care nici măcar nu era tragică... Dacă el ar fi avut cel puţin tactul de a-i provoca o durere nobilă, din cele pe care le găseşti prin revistele ilustrate, dacă i-ar fi cerut să se sacrifice pentru ca el să-şi poată continua munca, să reuşească în carieră, sau dacă ar fi vorbit de o dragoste din copilărie, reînviată brusc, Elsa ar fi fost în elementul ei. Dacă măcar ar fi consultat-o, ea şi-ar fi păstrat demnitatea. Dar cum s-ar fi putut el gîndi măcar la astfel de menajamente ? Avusese într-un asemenea grad conştiinţa că acţionează cum e mai bine...

— În sfîrşit, pleci sau nu ?

Cei din jurul ei manifestau acum nerăbdare. Un omuleţ alerga prin birou cu un aer înnebunit. O femeie cu figură de bufniţă, cu buzele strînse într-o expresie înţepată, se apropie de ea şi murmură :

— Haideţi, doamnă, daţi-vă seama că săriţi peste cal. Răbdarea domnului van Baarnheim a ajuns la capăt...

Un tînăr palid o privea cu intensitate. Goală, dezbrăcată de toate... O împingeau spre birou, ca pe un animal la abator. Peste o clipă va ieşi din casa aceasta străină, cu bani în mînă, neştiind încotro s-o apuce, infinit de săracă... Toţi o chinuiau. Le plăcea să o chinuie. O minţeau, voiau s-o gonească. Nu era adevărat, n-o goniseră din cafenea, „afară cu nebuniile tale !" Nu era adevărat, ea nu primise niciodată bani de la nimeni... Pe fetele care o înconjurau căuta zadarnic un pic de bunăvoinţă, de atenţie. Nu descoperea decît nerăbdare şi această indulgenţă exasperată pe care o manifeşti faţă de copii.

— Hai, semnează aici. Ia asta. Tocul, Maalens. Vedeţi bine că nu se ţine pe picioare. Beată ? A fost întotdeauna puţin nebună.

Adevărul, adevărul... Creierul ei înnebunit se zbătea ca un animal care presimte moartea şi pierde chiar şi reflexul de a fugi. Voiau s-o gonească, să... Privirea ei şovăielnică se ridică spre bărbatul care o înfrunta, observă cu o subită şi scurtă luciditate ridurile profunde, fruntea atentă, o strălucire în fundul ochilor cenuşii, pe jumătate închişi. Şi găsi. Pe jumătate înecată, întîlni epava care avea s-o salveze, se cramponă de ea cu o energie disperată : figura aceasta, singura pe care o distingea clar, singura asupra căreia — o simţi dintr-odată, ca un fulger în mijlocul întunericului — avea o oarecare putere, trebuia atinsă, rănită, distrusă.

Un val de răutate o cuprinse şi izbucni în rîsul acela surprinzător care, de cîteva săptămîni, era în ea, independent de gîndul ei, de raţiunea ei, rîsul unui instinct mai profund, care mergea drept la ţintă şi rănea la sigur :

— Aţi vrea să plec, nu-i aşa ? spuse ea cu o voce înfrigurată. Vă închipuiţi că e suficient să mă goniţi cu bani ? Vă înşelaţi al dracului toţi. Rămîn unde sînt şi ştiu eu ce ştiu. Nu-i nimic de făcut. Vorbiţi, vorbiţi, atîtea vorbe, atîtea minciuni... Vă spun eu că nu mă cunoaşteţi !

Mergea acum de colo-colo prin cameră, cu rochia peticită fluturînd în jurul ei, cu obrajii roşii de însufleţire, agitîndu-şi braţele slabe şi negre şi regăsind în mijlocul acestor figuri stupefiate regalitatea ei imaginară, familiara beţie a cuvintelor.

— Voi puteţi totul, nu-i aşa ? Nu aveţi decît să spuneţi : ia asta şi semnează aici. Dar Elsa Damiaen n-o să se lase înşelată. Puteţi să-mi oferiţi un munte de bani, n-o să mă clintesc. Nu pot fi silită, nu-i aşa ? — dacă vreau să rămîn aici. Mereu acelaşi lucru. Ia asta şi taci. Dar eu n-o să tac ! Niciodată !

Klaes van Baarnheim schiţă un gest ca şi cum ar fi vrut s-o oprească. Îi fu însă cu neputinţă să se ridice din fotoliu, iar Yves, în loc să-l ajute, rămăsese cu gura căscată şi alb ca varul... Dealtfel, toţi erau nemişcaţi, depăşiţi, dominaţi de această femeie care se plimba încoace şi încolo, vorbea, aproape frumoasă în însufleţirea ei febrilă.

— Ai crezut că eu nu sînt nimic, spuse ea, adresîndu-se de data aceasta direct berarului.

Ai crezut că poţi să-mi comanzi, nu-i aşa ? Întoarce-te la ţară şi nu mai face mofturi. Dar o să le spun tuturor ce eşti... Dumneata...

O uşă care se deschise în spatele ei îi tăie vorba. Se întoarse şi o văzu pe fiică-sa. Cu sprîncenele încruntate, vreme de o clipă, încercă să înţeleagă, să facă legătura cu amintirile, mînia, oferta făcută... Dar însufleţirea care o susţinea odată trecută, se prăbuşi într-un fotoliu cu ochii rătăciţi şi aproape fără cunoştinţă.

Alberte rămăsese împietrită în prag, privindu-i pe taică-său, pe maică-sa, pe Maalens care se ţinea cu mîinile de cap, pe Yves care pălise... Se lăsă o clipă de tăcere. Domnişoara Paule fu prima care îşi recăpătă sîngele rece ; ea se evidenţia întotdeauna în timpul catastrofelor. Punînd mîna pe telefon, comandă cu voce joasă şi grăbită un taxi. Apoi îi spuse lui Yves :

— Domnule Sarfati, ar fi bine, poate, să-l ajutaţi pe domnul van Baarnheim să urce în camera lui. Mă descurc eu ca s-o îngrijesc pe nefericita aceasta... Domnule Maalens, vrei să-mi dai poşeta ? Am acolo nişte săruri care... Domnişoară Alberte, sprijiniţi capul... mamei dumneavoastră, haideţi ! Nu vedeţi că o să cadă ?

— Sînt totuşi în stare să urc singur la mine, mormăi bătrînul. Dar se agăţă de umărul lui Yves şi ieşi fără să mai adauge nimic. Alberte înaintase cîţiva paşi, aproape fără să ştie ce face. Maalens continua să se agite în mod inutil.

— Afară aşteaptă un taxi, domnişoară, veni să spună Suzanne, care... oh !

O descoperi cu stupoare pe femeia fardată strident, prăbuşită.

— O s-o însoţesc, spuse domnişoara Paule cu hotărîre. Domnişoară Alberte, vreţi să mă ajutaţi s-o duc pînă la maşină ?

În tăcere, susţinînd-o pe Elsa, doborîtă dintr-o dată de emoţii şi de o revenire a beţiei, merseră pînă la uşă şi o instalară sub privirea înveselită a şoferului.

— Treaba asta o să producă un efect frumos în vecini, spuse domnişoara Paule, instalîndu-se la rîndul ei. În fine ! Ce trebuie, trebuie. Aţi avea ceva împotrivă s-o las la clinica doctorului Franck ? Evident, nu e într-o stare normală şi cred că puţină odihnă...

Alberte aprobă cu un semn din cap. Taxiul porni.

•

În partea de jos a grădinii, lîngă gardul viu, o cabană destul de mare servea drept şopron şi, în acelaşi timp, de magazie de scule. Yves aştepta în penumbră.

— Iată-mă, şopti ea, închizînd uşa în urmă. N-am putut să vin mai devreme. Mătuşa Odilia nu mai pleca.

— Şi taică-tău ?

— Tot n-a ieşit din cameră. Trebuia neapărat să-ţi vorbesc.

— E imprudent, spuse Yves rece. Nebuneşte de imprudent. Închipuie-ţi că te-a văzut Castereau şi-l anunţă pe taică-tău.

— Ei și ? O ștergi prin lucarnă și peste gard, iar eu spun că-i nebun.

— Și dacă vine cineva alături să ia lemne, și ne aude vorbind ?

— Lemne ? Pe căldura asta ?

Își înăbuși rîsul sonor.

— Totuși e periculos. Era atît de simplu să vin în camera ta în seara asta.

— Asta ar fi fost periculos, spuse Alberte malițioasă.

Dar Yves nu aproba genul acesta de glume și se mulțumi să încrunte sprîncenele. Alberte redeveni serioasă și se așeză pe marginea unei roabe răsturnate, în dezordinea cămăruței.

— Ei, ce s-a întîmplat ?

Îi relată, nu fără efort, întorcînd capul și fără s-o privească, dîndu-și seama de stingheréala pe care i-o provoca povestea asta.

— Dacă n-ai fi venit, nu știu, într-adevăr, ce s-ar fi întîmplat. Eram complet uluiți.

— Dar, în sfîrșit, ce-a spus ?

— O, nu contează atît de mult ce-a spus, ci... faptul că e (voia să spună complet nebună, dar se stăpîni). Știi, e foarte exaltată. Nu voia să spună mare lucru. Dar el, el cum o privea !

— Era, desigur, furios.

— Furios... Da, furios, dar... Nu spunea nimic, înțelegi, parcă era apucat, parcă... Și faptul că nu ne-a spus nimic, că nu te-a chemat, găsești asta normal ? Simt că se petrece ceva groaznic !

Nu mai era rigid, își frîngea cu nervozitate mîinile frumoase și un tic imperceptibil îi crispa

maxilarul fin. Alberte ridică din umeri, ca de obicei, sigură pe sine.

— Hai, Yves, spuse ea calm, mama face scandal la el acasă, el turbează, e normal. Și dacă nu mă cheamă, înseamnă că n-are chef să se gîndească la așa ceva, asta-i totul.

— Pentru tine, totul e întotdeauna normal, spuse el cu înfrigurare. Dar eu îți spun că se întîmplă ceva. De ce-a vrut bătrînul mai întîi s-o alunge ? Poate că după aceea îți vine ție rîndul. Ce-o să se întîmple cu noi ? Poate că are bănuieli și că o să-mi pierd postul. Și dacă pierd postul ăsta, tata...

Căzu în genunchi lîngă ea și-și sprijini capul de genunchii fetei. Alberte îi mîngîie blînd părul deschis.

— Tu nu mă crezi, spuse el ridicînd capul, dar lucrurile o să iasă rău ! N-o să avem banii aceia. N-o să putem face nimic. Și era în proiect ceva atît de minunat, un garaj situat exact la ieșirea din oraș.

— Da, spuse ea încetișor, da...

Yves avea întotdeauna în proiect lucruri minunate pe care, în ultimul moment, un fel de panică îl împiedica să le accepte. Va fi oare mai sigur de sine cînd Alberte va fi primit zestrea promisă ?

În legătură cu zestrea aceasta, Yves făcea planuri pe care Alberte le aproba întotdeauna. La momentul potrivit, se gîndea fata cu o indulgență tandră, va ști ea să ia deciziile cele mai bune. În pofida lipsei ei de experiență, era sigură că se va descurca mai bine decît el. Poate că asta era chiar cauza dragostei ei : îl

văzuse atît de descumpănit, cînd se angajase la Klaes van Baarnheim! Mai ales în seara aceea cînd îl găsise distrus, în cabana unde ea venise să caute o valiză veche pentru un protejat al domnişoarei Paule. Era aşezat jos, ca astăzi, cu capul în mîini, cu figura înăsprită, luptînd în zadar împotriva unei disperări copilăreşti.

— Aşteaptă-mă o clipă, şoptise ea. Dusese în fugă domnişoarei Paule valiza. Cînd se întorsese, el sta aşezat pe un cufăr desfundat ; îşi aranjase cravata şi îşi compusese o figură atît de ceremonios comică, încît ea nu se putuse stăpîni să nu izbucnească în rîs. Era furios că fusese surprins de ea în una din crizele care îl doborau adeseori şi de care se ruşina. Dar nu era nimic de făcut, nu el era de vină. O chestiune de sănătate, spusese medicul consultat ; nervii slabi, şocul ruinei, faptul că maică-sa îl părăsise... Nu, nu era răspunzător. Şi totuşi, un sentiment de vinovăţie îl urmărea, care sporise şi mai mult în ultimele săptămîni sub privirea pătrunzătoare a bătrînului berar. Se simţea dat în vileag, înşelat. Nu se putea stăpîni ca la orice cuvînt, cît de cît brusc, să nu tremure, iar la cea mai măruntă concesie, să nu roşească. „Laşule" îşi repeta el cu disperare, simţind că berarul se juca cu el oricînd voia. Îl ura aproape pentru puterea şi siguranţa lui, pentru vitalitatea agresivă pe care încă o mai degaja bătrînul, şi o urîse şi pe fata care-i semăna acestuia prea mult, înaltă, robustă, taciturnă, îmbrăcîndu-se prost, neuitîndu-se niciodată la el şi, desigur, dispreţuindu-l. Şi

iată că Alberte îi descoperise disperarea tainică, văzuse starea aceea de prostraţie şi poate şi lacrimile (pentru că plînsese : „Emotivitate maladivă", spunea doctorul. Dar degeaba se refugia îndărătul diagnosticului rece şi detaşat, ruşinea persista). Nemişcat, ţeapăn pe cufărul stricat, Yves hotărîse s-o convingă că nu văzuse nimic. Dar ea rîsese. Rîsese! Îşi mai bătea şi joc de el, pe deasupra! Îi va povesti, fără îndoială, lui taică-său scena asta grotescă : ascuns în cabană, secretarul lui plîngea! Atunci, furios, ca şi cum ar fi luat-o la bătaie, o cuprinsese în braţe, o strînsese, o îmbrăţişase, lovind-o cu capul de marginea cufărului. Ar fi posedat-o dacă, în cele din urmă, ea nu l-ar fi respins cu toată puterea corpului ei voinic. Se priviseră timp de o clipă. Şi pe urmă cu cîtă ruşine şi după ce rezistenţă disperată începuse el din nou să plîngă! Emoţionată, plînsese şi ea, pierzîndu-şi capul. Şi, nemaiştiind, sub acest asalt brusc şi în faţa unei astfel de disperări, ce să mai facă şi ce să mai gîndească, îl luase în braţe, îl legănase, îl îmbrăţişase, răscolită pînă în adîncul sufletului de dragoste şi de milă. Dacă anii aceştia îndelungaţi, de constrîngeri, n-ar fi apăsat-o pe Alberte, dacă s-ar fi ocupat de muncile grele pe care le cerea vigoarea corpului ei, dacă sufletul i-ar fi fost mai puţin preocupat de tensiunea continuă de a-şi înfrîna instinctele, poate că l-ar fi considerat pe Yves ridicol pur şi simplu, în psihologia ei rudimentară. Dacă Yves nu s-ar fi aruncat asupra ei cu atîta violenţă, poate că mila n-ar fi fost de ajuns, fără ajutorul săru-

tărilor, s-o mişte profund. Dar aşa cum era ea, înăbuşind de mult în suflet dorinţe confuze de care roşea, obişnuită să nu arate din ea însăşi decît o aparenţă de-o bunăcuviinţă stranie, sărutările furioase urmate de această prăbuşire lamentabilă arătîndu-i că nu avea de ce să se teamă din partea bărbatului care o emoţionase astfel, stîrniră în ea o descumpănire subită. Într-o clipă, cunoscu tandreţea odată cu dorinţa şi, cum era o făptură simplă şi puţin pricepută să se analizeze, îşi dădu seama deîndată că iubeşte.

Cît despre Yves, el nu-şi pusese întrebări. Fata plînsese cu el, îl strînsese în braţe : deci ţinea la el. Era fiica lui van Baarnheim : asta însemna siguranţă. Era calmă, viguroasă, taciturnă : era sănătatea care lui îi lipsea.

Din ziua aceea, Yves îi încredinţă destinul său, a cărui povară îl obosise : Alberte îl va conduce la liman. Atîta încredere nu excludea o imperceptibilă înţepătură de dispreţ afectuos, dar el însuşi era abia conştient de acest lucru. Eliberat, începu să închipuie arabescuri în jurul viitoarei lor prosperităţi.

Acum stătea pe gînduri, mîngîind uşor cu mîna gleznele goale ale Albertei, fără să observe că ea fremăta.

— Ascultă, totuşi... Cînd îl duceam pe bătrîn în cameră la el, mormăia nu ştiu ce, îţi spun că nu era normal. Şi pensia asta pe care o promitea era princiară. Dacă mie mi s-ar da aşa ceva aş pleca în Groenlanda.

— Eu nu, spuse Alberte, încercînd încă să glumească. Dar trebuia să recunoască faptul că

văzînd-o pe maică-sa gesticulînd în mijlocul biroului, rămăsese înmărmurită, nu mai puţin ca la insistenţele lui taică-său, acum cîteva zile. Ceea ce voia să facă, spunea acesta, era pentru ea. Dar timp de atîţia ani nu-i păsase de Elsa.

— Ei bine, tocmai asta e alarmant. Felul în care te-a privit cînd ai intrat... Ce putem face ? Ce putem face ?

— Nu ştiu, spuse ea tulburată în cele din urmă de atîta nervozitate. Dar de ce vrei să facem ceva ?

— Pentru că există riscul să-ţi poarte pică din cauza prostiilor maică-ti, strigă Yves, din nou agitat. Înţelegi că de azi pe mîine poate hotărî să te dea afară ? Unde te duci ? În timp ce dacă stăm pe loc pînă în clipa cînd o să ai zestrea...

La început, el fusese cel care protestase la ideea de a aştepta ca Alberte să împlinească douăzeci şi cinci de ani şi să capete zestrea promisă. Dar Alberte ştiuse să-l convingă cu simplitatea ei încăpăţînată. Puţin îi păsa că trebuia să-şi tăinuiască planurile. Nu văzuse oare atîtea ţărănci logodite, venind de la ţară, hotărîte să strîngă, timp de luni de zile şi uneori de ani, banii care le trebuiau ca să aibă cu ce cumpăra o fermă sau o prăvălie ? Yves fusese de acord cu părerea ei, atît din interes, cît şi din cauza panicii care-l cuprindea în faţa deciziilor iminente. Prefera să aştepte cinci ani o situaţie sigură, decît să rişte ceva ca să o obţină imediat. Şi, puţin cîte puţin, se adaptase atmo-

sferei grele ce domnea în casă. Se obişnuise chiar şi cu berarul, de care continua să se teamă detestîndu-l, dar cu nuanţa aceasta de ataşament pe care Klaes van Baarnheim reuşea întotdeauna s-o inspire fiinţelor slabe, descărcîndu-le de orice răspundere.

În cele din urmă tăcuse, cu capul pe genunchii Albertei, uşurat pentru cîteva ore, deoarece vorbise, liniştit de căldura acestui corp apropiat, nemaicerîndu-i decît toropeala aceea tăcută... Dar fata spuse cu o oarecare şovăire :

— Crezi într-adevăr că o să-mi poarte pică ? Din moment ce-a spus că pentru mine voia ca ea să plece...

— Nu cred nimic, spuse Yves precipitat. (Scăpînd de neliniştea care îl chinuise, nu dorea să-l cuprindă din nou). Probabil că sînt nervos. Ştii, cînd e cald, îmi trec prin cap tot felul de gînduri. Uite, pune mîna, inima îmi bate, îmi bate...

Îşi lipi mîna rece de pieptul băiatului şi izbucni în rîs.

— Inima ta bate ca şi-a mea, da. Mereu cu dramele tale !

Rîseră împreună îndelung, uitînd de orice prudenţă, cu toată puterea tinereţii lor eliberate. Pentru o clipă, prezenţa înăbuşitoare a casei încetă să-i mai apese. Rîsul li se stinse într-un sărut.

*

Doamna Nunez se privi în oglindă cu oarecare satisfacţie. Rochia de satin albastru-închis care o strîngea foarte tare îi păru plină de dis-

tincţie. Pe pieptul ei bogat, admirabilul colier de perle, unica rămăşiţă a averii lui Albert Nunez, răposatul ei soţ, strălucea cu un reflex irizat, melancolic. Îl mîngîie o clipă cu vîrful degetelor plinuţe. Apoi îşi reveni. Un pic de briantină pe cocul încă negru, o undă de pudră pe chipul mîndru. Ceea ce vedea în oglindă era figura unei femei bătrîne, încă vioaie, dreaptă, ca şi cum ar fi vrut să sfideze pe cineva. O doamnă în vîrstă, vioaie da, care bea zdravăn, mînca bine (avea un stomac de fier, cu mult superior celui al bietului Klaes, era sigură de asta) şi înghiţea cu lăcomie romanele poliţiste şi faptele diverse din ziare. O catastrofă frumoasă, relatarea pe îndelete şi bine adusă din condei a unei crime (sadice de preferinţă), făceau deliciile doamnei Nunez. Titlurile mari din ziare care anunţau „Toate amănuntele în legătură cu deraierea simplonului“ sau „Durerosul calvar al unui invalid“ o atrăgeau în mod irezistibil. Viaţa ei era atît de privată de emoţii de cînd locuia cu frate-său... Din cînd în cînd, cu strîngerea de inimă pe care o simţi cînd evoci o fiinţă iubită, revedea staţiunile balneare în care petrecuse cu soţul ei ani atît de frumoşi. Nu pe Albert îl revedea, ajunsese să uite aproape cu totul figura lui bonomă, rotofeie, zbîrlită, cu părul în dezordine. Dar revedea palmierii, umbrelele bălţate de pe plajă, chelnerii prevenitori, cazinourile. Fără îndoială că ar fi reuşit, cu puţină abilitate, să-l facă pe frate-său să-i ofere un sejur într-unul din oraşele acestea pe care le iubise atît, iar doamna

Nunez nu era lipsită de abilitate. Dar de fiecare dată cînd, prin linguşeli şi amabilităţi, îl făcea s-o privească cu un pic de indulgenţă, se ivea dintr-odată ocazia să-l jignească, să umilească, printr-un cuvînt, un gest sau o privire orgoliul acesta pe care ea nu-l suporta la el, şi nu putea rezista ispitei. Un zîmbet nimicea luni de muncă răbdătoare.

Cu gustul pe care doamna Nunez îl nutrea pentru catastrofe, nu trebuie să ne mirăm că aventura pe care o avusese frate-său şi despre care toată casa şuşotea, o bucura. Şi în seara aceasta, pregătindu-se să-l însoţească la Operă, ceremonie care avea loc de două ori pe lună, vinerea, se bucura dinainte de săgeţile pe care va putea să i le arunce. Cu o vioiciune neaşteptată la o femeie atît de corpolentă, se repezi cu paşi mărunţi la noptieră, ca să ia un ziar şi îl consultă. Se reprezenta *Mignon*. Zîmbi satisfăcut. Mignon nu era oare, pe cît îşi amintea, un fel de copil găsit ? Ce ocazie minunată ca să strecoare în cele mai mărunte aprecieri săgeţi otrăvite ! Încercă să-şi amintească libretul operei *Mignon*. N-o mai văzuse de mult timp dar... În cutare loc ar putea să spună... Viziunile paradisiace ale cazinourilor şi palmierilor dispărură încă o dată, în faţa bucuriei mai apropiate, de a vedea congestionîndu-se o figură detestată. Ca şi cum ar fi fost vorba de instrumente de tortură, îşi puse una după alta mănuşile negre, lungi, cu un mic zîmbet satisfăcut. În aceeaşi clipă, Suzanne bătu la uşă şi spuse cu vocea ei malițioasă :

— Doamnă, domnul vă transmite să nu vă osteniţi să vă îmbrăcaţi. În seara asta merge cu domnişoara Alberte !

*

— Ce-i cu rochia asta ? spuse Klaes van Baarnheim pe un ton morocănos.

— E cea pe care am purtat-o deunăzi la cină, tată, murmură Alberte. În cele trei zile care trecuseră de la apariţia Elsei, abia îl mai văzuse pe taică-său, şi această hotărîre subită a lui de a o duce la Operă o uluise. Nu ieşise niciodată împreună cu el. Opera era unul dintre lucrurile inaccesibile la care fata visa uneori. De asemenea, Klaes nu se preocupase niciodată de rochiile ei.

— Nu merge. Rochia asta îţi stă foarte rău. N-ai altceva ?

— Nu... tată.

— Dar cum se ocupă de tine mătuşă-ta ? Nu-i nimic. O să găsim în drum un magazin deschis. Haide, Jean !

Urcaseră în maşină. Sufocată de succesiunea rapidă a evenimentelor, Alberte nu îndrăznea să spună nimic. Pe Cheiul Negustorilor, un magazin era încă deschis. În vitrină, Alberte zări rochii de seară care îi părură somptuoase. Sprijinindu-se de umărul lui Jean, bătrînul îşi făcu intrarea plin de demnitate.

— Vai, domnule, nu mai vindem nimic, spuse o vînzătoare venită în grabă. Am lăsat magazinul deschis pentru clienţii care vin să ridice rochii comandate, dar...

— Iată o clientă, spuse Van Baarnheim, măturînd obiectiile cu un gest. Şi dacă trebuie să comandăm rochii, o să comandăm...

— Dar, domnule, bîlbîi vînzătoarea uluită, dacă aţi binevoi să treceţi din nou mîine...

— Îmi trebuie o rochie imediat, spuse Klaes cu hotărîre. Şi aveţi chiar, adăugă el uitîndu-se la ceas, un sfert de oră ca să mi-o găsiţi. Alberte, însoţeşte-o pe domnişoara care o să-ţi aleagă o rochie.

Vînzătoarea suspină resemnată.

— O rochie pentru un dineu, domnule ?

— Pentru Operă.

— Fiţi bună şi urmaţi-mă, domnişoară.

Alberte se pomeni singură cu femeiuşca aceea aferată în cabina strîmtă.

— E foarte hotărît domnul, nu-i aşa domnişoară ? Vreţi ceva deschis sau închis ? Avem un model foarte frumos pe vişiniu... Sau un galben-pal cu volănaşe ? O să vi le probez pe amîndouă, dacă vreţi să aşteptaţi un moment...

Trecu în magazin, scoase două rochii dintr-un dulap, ezită.

— Domnule, şopti ea berarului care se aşezase, în ceea ce priveşte preţul rochiei...

— Arătaţi-i ce aveţi mai scump, spuse Klaes cu voce tare şi limpede. Dar grăbiţi-vă, pentru numele lui Dumnezeu !

Vînzătoarea se făcu nevăzută. Se auziră cîteva frînturi de fraze.

— Nu, asta o să fie prea scurtă. Un retuş... domnişoară Anna ! Vino să faci un retuş ! Dacă vreţi s-o aduceţi mîine, o s-o aranjăm, dar pentru seara asta...

În sfîrşit, Albert îşi făcu apariţia. Rochia de catifea vişinie îi strîngea puţin pieptul ; mergea fără graţie, încurcîndu-se în rochia largă, de o somptuozitate inutilă. Iar mîna ei mîngîia, oarecum pe ascuns, stofa fascinantă care o uimise.

— Domnul nu crede că... şopti Jean care devenise familiar, de cînd cu aventura cu Ada.

Dar Klaes van Baarnheim ridică din umeri.

— Foarte frumos, spuse el hotărît. Foarte bine. Cît face ?

Vînzătoarea îi şopti preţul, el scoase portofelul.

— Şi acum, să mergem, Jean. La Operă.

Sprijinindu-se de umărul şoferului, urcă în maşină. Alberte îl urmă, roşie, tulburată, incapabilă să se gîndească la altceva decît la rochia nouă, la prestigiul teatrului unde nu pusese piciorul niciodată, la lumini, la mulţime... Sosiră. Coborî din maşină, tremurînd toată de emoţie, abia suportînd greutatea bătrînului sprijinit de braţul ei, în timp ce urcau amîndoi scările de piatră. Albertei i se părea că diverse voci îl salutau pe taică-său, dar i-ar fi fost greu să distingă de unde veneau. În jurul ei totul se pierdea într-un fel de ceaţă aurie.

— Pe aici, domnule van Baarnheim, spuse prevenitor o plasatoare. Loja dumneavoastră obişnuită... Şi nu aţi venit cu doamna sora dumneavoastră ?

— Am adus-o pe fiică-mea, răspunse el, nu fără o uşoară ironie.

Plasatoarea se extazie.

— Cum ? Domnişoara aceasta atît de mare ? Fiica dumneavoastră ? Nu ştiam că aţi fost căsătorit, domnule.

El nu răspunse nimic. Se instalară. Alberte, parcă pierdută într-un vis, privea în jurul ei sala veche, de o urîţenie renumită, consacrată de generaţii de spectatori ; plafonul pe care se fărîmiţau îngeri policromi, balcoanele pe care se îndoiau, în volute armonioase, sirene pe jumătate goale, enorma lustră manieristă, catifelele mov, aplicele aurite, cu mici abajururi vişinii, împodobite cu noduri semănînd cu nişte pudeli, şi umerii goi ale soţiilor de notari, de armatori sau bancheri în penumbra lojilor. Aceasta era lumea bună ! Se simţi cuprinsă de o mare veneraţie. Nu mai vedea nimic altceva, nici ochii lui taică-său, sclipirea lor maliţioasă şi bătăioasă care o urmărea. „Sărmana micuţă, îşi spunea berarul, se mulţumeşte cu puţin, într-adevăr ; o să fac ceva pentru ea. Măcar ea îmi va fi recunoscătoare." Simţea pentru fată o adevărată afecţiune, prevăzînd că planul său se va desfăşura atît de uşor. Aşteptă cu răbdare ca ea să examineze pînă şi cea mai măruntă sculptură ornamentală a plafonului.

— Îţi place ? spuse el cu indulgenţă.

— O, da, tată !

Zadarnic se străduia să-şi impună placiditatea obişnuită, în cele mai mărunte gesturi, pe faţa ei roşie de plăcere se citea uşoara ameţeală ce-o cuprinsese din momentul în care îmbrăcase rochia nouă.

— Ei bine, şi mie îmi place, spuse berarul cu multă răbdare. Prefer să mă arăt cu o fată frumoasă, fata mea, decît cu mătuşă-ta, care, trebuie să mărturisesc, nu e întotdeauna lesne de suportat. O, bineînţeles, asta o să declanşeze un mic scandal, dar... Ce-are a face ! Am cîştigat dreptul să fac ce-mi place la vîrsta mea.

— Scandal ? murmură ea cu o voce şovăitoare.

Dar berarul nu intenţiona să se descopere atît de repede.

— Ia te uită, orchestra, spuse el cu naturaleţe.

Alberte se aplecă să vadă, interesată din nou. Dar cuvintele lui taică-său rămîneau în ea, fără să le înţeleagă prea bine, ca un zumzet neplăcut, ca o amintire care te urmăreşte în adîncul unui vis şi de care te străduieşti zadarnic să scapi.

— Dar îţi spun că nu e singur, zise Simone cu exaltare. Haide, Philippe, priveşte !

Cu părere de rău, Philippe, care se plecase spre o vecină atrăgătoare, ridică privirea spre lojă.

— E adevărat, pe legea mea ! Şi mi se pare că... Dă-mi binoclul.

Erau în fotolii de orchestră, în partea opusă celei unde se afla berarul.

— E Alberte, spuse el. Aş fi pariat...

— Cum ? Dar...

— Îţi spun că aş fi pariat. Trebuia să ia o întorsătură proastă povestea asta cu Elsa...

Era adevărat. Philippe se gîndise la lucrul acesta, fără să zăbovească însă asupra lui. În ultimul timp, berarul fusese preocupat mult prea mult de obsesia lui ; era fatal să ajungă s-o considere pe Alberte ca pe singurul intermediar posibil. Din fericire, fata era incapabilă să tragă din asta vreun folos.

— E chiar ea ! constată, la rîndul ei, Simone cu acreală. Și îmbrăcată fără gust ! I-ai văzut rochia ? Catifea pe căldura asta ! O fi crezut că în felul ăsta pare bogată. Și roșie pe deasupra ! Asortată, probabil, cu teatrul. E absolut grotescă. În pauză o s-o arate lumea cu degetul...

Era evident. Philippe se întrebă cum putuse Klaes, care nu era lipsit de finețe, să comită o asemenea gafă. Biata Alberte o să vadă că toată lumea îi întoarce spatele. Cum de nu se gîndise el... Și, deodată, fu cît pe ce să izbucnească în rîs. Ba da, bineînțeles, precis că se gîndise ! Vulpoiul bătrîn ! Asta făcea probabil parte din planul lui : să-i arate Albertei răul pe care i-l făcea comportarea maică-si și s-o împingă la un demers care i-ar dăuna Elsei. Asta era ! În înflăcărarea clipei, nu se putu stăpîni să nu-i comunice Simonei descoperirea lui.

— Dar, în sfîrșit, spuse ea, fără să-i împărtășească veselia (pentru ea banii erau zestrea Louisettei, un lucru serios), nu înțeleg ce rost are toată strategia asta ca să o gonească pe biata nebună care nu-i face nici un rău ?

— Ah, ce spui ! Dacă există un lucru pe care Klaes nu-l poate suporta, spuse Philippe cu oarecare satisfacție didactică, e tocmai ideea

că oamenii au un mic domeniu al lor, pe care el nu-l poate atinge. Chiar dacă acest domeniu nu este nimic altceva decît o sticlă de vin roșu. Dacă vrei să-ți spun gîndul meu ascuns, Klaes este un fel de idealist. El nu-și dă seama că...

Sîsîiturile indignate ale vecinilor îl întrerupseseră. Cortina se ridica pentru actul al doilea.

*

— Ce zici, Alberte ? întrebă berarul după primul act.

Fata ezita să răspundă. Spectacolul acesta pentru care era atît de puțin pregătită o uimise, deși nu urmărise prea atent ceea ce se petrecea pe scenă...

— E foarte frumos, spuse ea cu prudență. Dar costumele sînt tare uzate, nu-i așa ?

Berarul întoarse capul ca să zîmbească.

— Hai să mergem puțin pe culoar. Se sprijini de ea și se ridică.

Alberte remarcă imediat că atrage mult privirile.

— Vrei să te prezint ? înțelegi, e cam delicat... Nu știu... Poftim, doctorul Franck ! Bună seara, doctore. Ești la fotoliu de orchestră ?

— Ca întotdeauna, dragă prietene, răspunse doctorul cu frumoasa lui voce sonoră. Vin să-i ascult din nou pe bătrînii noștri clasici. Ah, *Mignon* ! E demodată, dar mereu fermecătoare. O ascult iarăși și iarăși și nu mă mai satur de ea, așa cum frumoasele mondene ale lui Balzac mergeau de o sută de ori să asculte

operele italiene. Dealtfel, doar la noi, popoare nordice, înapoiate, se regăseşte atmosfera aceasta balzaciană de operă, nu-i aşa ? Calitatea spectacolului, ce-i drept...

Frumoasa lui voce sonoră, se pierdu într-o tuse afectată. Îşi aruncă pe spate părul bogat, şi un surîs vag trecu pe faţa-i chinuită, beethoveniană.

— Ah, muzica... suspină el. Doar ea ne înseninează pe noi, medicii, care, aplecaţi...

Klaes van Baarnheim îl întrerupse cu brutalitate.

— O cunoşti pe fiică-mea ?

— Nu am avut plăcerea, răspunse scurt medicul.

Dacă Klaes van Baarnheim ar fi premeditat să-i displacă, n-ar fi izbutit mai bine decît întrerupîndu-l astfel în mijlocul tiradei. Salutul adresat Albertei trădă acest lucru ; era aproape insolent.

— Mă întorc la soţia şi fiica mea, adăugă el.

— O să le vedem în foaier ? întrebă berarul cu o afabilitate care nu-i era obişnuită.

— Nu, nu, nu cred, spuse repede medicul. Nevastă-mea e foarte obosită şi...

Bîigui cîteva cuvinte şi dispăru repede. Klaes van Baarnheim finanţase în mare parte fondarea clinicii lui, renumită în prezent, dar să-l scutească de fata asta ciudată, pe care însuşi berarul n-o recunoscuse şi a cărei mamă era pe jumătate nebună şi beţivă pe deasupra. Se grăbi să meargă să le prevină pe nevastă-sa şi pe fiică-sa.

Foaierul era plin de o mulţime zumzăitoare. Klaes şi fiică-sa se strecurară cu dificultate pînă la bufet. Bătrînul respira greu şi, din cînd în cînd, durerea îl încerca din nou, arzătoare, pornind, după cum i se părea, de la inimă şi străpungînd umărul stîng.

Dar ochii continuau să-i sclipească malitios.

— Păcat, spuse el după ce dăduse comanda, că n-am putut s-o vedem pe fiica doctorului, o tînără remarcabilă, medic şi ea...

Alberte roşi uşor.

— N-ar trebui să bei bere, tată, spuse ea.

Bătrînul ridică din umeri.

— Fleacuri ! Roger spune prostii. Nu m-am simţit niciodată mai bine ca acum. Berea nu face rău la reumatism. Haide, goleşte-ţi paharul, o să coborîm la fotoliile de orchestră să salutăm familia lui Franck ; Philippe şi nevastă-sa trebuie să fie şi ei acolo.

Sub privirea lui atentă, fata se împurpură uşor.

— Aş prefera... Cred că ei ar prefera... murmură ea.

— Vrei să ne întoarcem în lojă ? întrebă Klaes surprinzător de înţelegător.

Alberte aprobă cu un semn din cap ; toată bucuria îi pierise. Nu că ar fi înţeles manevra grosolană, şiretenia rudimentară cu care Klaes o învăluia puţin cîte puţin. Fără să înţeleagă, instinctul o făcea să se încordeze, tăcută, gata să primească o nouă rană şi să încerce imediat s-o uite. Era obişnuită cu durerile acestea scurte şi, neanalizîndu-se, le biruia mai uşor.

Dar ceea ce-o surprindea și-o dezarma, mai mult decît umilința îndurată, era solicitudinea subită a celui care, sub cuvînt că oblojește rana, mai rău o zgîndărea.

— Oh ! suspină realmente berarul. Îmi porți pică, sărmana mea copilă. Ai fi vrut poate să insist mai mult, să... Nu m-am ocupat prea mult de tine, e adevărat. Dar lumea se putea întreba, trebuie s-o recunoști și tu, dacă, dat fiind mediul în care... în sfîrșit, se putea ivi întrebarea ce se va întîmpla cu tine. Cînd am văzut că ești demnă de noi, am vrut, nu să te despart de maică-ta, ci s-o îndepărtez, să fac posibilă un fel de uitare care ar fi permis multe lucruri.

Sub pleoapele striate cu mov, ochii lui deveniseră niște fente înguste în care nu se deslușea nici o maliție, ci o atenție gravă, aproape respectuoasă, ca aceea a matadorului în momentul uciderii taurului. Alberte încrunta din sprîncene, rezista fără să știe la ce, își pleca fruntea îndărătnică. Dar Klaes știa de pe acum că fata nu va rezista mult, nu avea forța necesară. Dealtfel, nu avea el oare conștiința că acționa atît pentru binele ei, cît și pentru liniștea sa proprie ? Bătrînul tăcu. Cortina se ridică din nou, dar nu fu contrariat. Zdrențele acestea bălțate, decorurile grele de praf, lumea aceasta artificială, uzată la maximum dar, pentru Alberte, nouă și amețitoare, îi erau complici. Fețele care din cînd în cînd se ridicau spre ei, șoaptele pe care le ghiceai între capetele plecate unul spre altul îl ajutau mai mult decît cuvintele, iar pe singurătatea ce-i va înconjura în curînd, cînd vor părăsi teatrul, sconta de pe acum, ca pe atuul său cel mai sigur. Alberte privea scena fără s-o vadă, își aduna gîndurile, raționa cît putea mai bine, pierdută în mijlocul unei furtuni, dar încă încăpățînată ca o fată de la țară care, în mijlocul nenorocirilor, continuă, orbește, să socotească roadele unei recolte imposibile.

„Un fel de uitare... Se poate deci uita că sînt fiica ei ? E cu putință ? Și ce pot face eu ? S-o implor n-ar servi la nimic. Nu poate fi silită. Atunci ?“ Umilința, teama, ca și lăcomia, treceau pe lîngă ea, rînd pe rînd, ca niște rafale mari de vînt care ar fi încovoiat-o, dar cărora nu le spunea pe numele lor adevărat. „Ea a fost întotdeauna nebună. Nebună și fățarnică. A luat banii și m-a dat afară, fără să-mi ceară măcar părerea. El e bun cu mine. Da, bun. Ce-ar spune Yves ? Și dacă mama nu vrea să plece, dacă nu există nici un mijloc ? Tata m-ar da oare afară ? Pentru asta ? Dar atunci de ce mă duce la teatru ? Altceva e. Trebuie să fac ceva. Toți banii ăștia, să mă mărit cu Yves... El nu m-ar lăsa să mă căsătoresc cu Yves... Dar odată ce-aș avea banii, aș putea...“ Cortina se lăsă din nou, fără ca Alberte să fi auzit vreun cuvînt din cîte se rostiseră pe scenă. Muzica nu servise decît ca un acompaniament îndepărtat al gîndurilor ei tumultoase.

— Vezi tu, ceea ce intenționam să fac, spuse bătrînul gînditor, ca să le închid tuturor pliscurile, era să dau de ziua ta un fel de recepție, ceva care i-ar fi silit să tacă, ceva care ar fi arătat că te consider drept fiică-mea...

Alberte ridică ochii repede. Privirile li se încrucişară. „E în regulă, îşi spuse Klaes. A înţeles. Muşcă momeala. Nu mai rămîne decît să..." Îşi coborî pleoapele, ca să mascheze triumful uriaş ce-l cuprindea.

— Dar, spuse ea, aproape fără voie, ce piedică există... ?

Klaes suspină.

— Înţelege-mă, dacă maică-ta părăsea oraşul, am fi putut pretinde că şi-a schimbat modul de trai, că a primit o moştenire, mai ştiu şi eu ? O, îmi dau seama că toate clevetirile astea sînt destul de absurde, dar există, ce vrei ? Iar cu riscul de a vedea repetîndu-se scena de deunăzi... O, nu-i port pică, bietei femei, nu era într-o stare normală... Dar cine te-ar primi, cine nu s-ar teme un pic... Bineînţeles că nu-i aprob... am dovedit-o îndeajuns, cred, aducîndu-te la mine... Dar nici nu-i pot blama.

Alberte făcu o mişcare bruscă, întocmai ca un cal care se cabrează, şi el înţelese că mersese prea departe.

— Nu cer nimănui nimic, zise ea brusc. Şi dacă...

— Ho, ho, spuse berarul cu vocea aceea răguşită pe care o foloseşti ca să aduci, fără pagubă, vitele la grajd. Nu te ambala. Semeni cu mine, nu-i aşa, Alberte ? Nici eu n-am cerut nimănui nimic şi n-aş vrea să te împing la asta, fata mea. Nu, ceea ce aş vrea e pur şi simplu ca prietenii mei, această mică societate care, la urma urmelor, nu e neplăcută, să poată învăţa să te cunoască, să te aprecieze. Ceea ce

totuşi e un pic cam dificil de realizat, cred că eşti de acord, cu maică-ta rătăcind pe străzi sub... travestiul acela cel puţin straniu.

— Dar, spuse ea, din moment ce e la spital ?

Klaes avu un uşor suspin de satisfacţie. Fata intrase, fără să ştie, pe drumul strîmt de la care nu mai trebuia să se abată.

Nu mai avea decît să aştepte, liniştit, ca Alberte să coboare în arenă.

— La clinică, Alberte ! La clinică. N-aş fi tolerat să se spună că maică-ta e la spital. Iar clinica doctorului e cea dintîi din oraş. Sînt îngrijite aici persoane foarte bine. Are o rezervă, e tratată admirabil. Dealtfel, eu nu cer decît să-mi asum cheltuielile tuturor tratamentelor de care ar putea avea nevoie. Numai că... maică-ta e de trei zile la clinică şi cere să-şi reia lucrul, dacă asta se poate numi lucru. Din partea mea, cred, iar doctorul Franck crede şi el la fel, că dacă s-ar face un tratament de mai lungă durată, starea sănătăţii s-ar putea ameliora considerabil, ar putea s-o dezintoxice, să facă iarăşi din ea o fiinţă cu judecată...

— Dar, întrebă Alberte plină de speranţă, doctorul n-ar putea s-o convingă, să-i explice ?

Era deci cu putinţă ca Elsa să redevină normală ?

Dintr-o dată, îi era revelată speranţa aceasta, eliberarea îi era propusă. Brusc, descoperea importanţa pe care o avea pentru ea nebunia Elsei, la care de ani de zile evita să se gîndească.

Era o uşurare pînă şi ideea de a admite că Elsa era într-adevăr puţin nebună. Acest lucru

înlătura bănuiala înjositoare de ipocrizie care, mai mult decît orice, o împiedica pe Alberte să-și iubească mama. Continua să înainteze pe drumul pe care i-l trasase berarul. Acesta suspină descurajat.

— Vai, biata mea micuță ! În starea în care e, n-ai cum s-o faci să judece. Ce vrei ? Ar trebui să avem curajul ca timp de cîteva săptămîni, poate cîteva luni, s-o considerăm iresponsabilă... Și numai tu poți, copila mea, să-ți asumi răspunderea asta...

Iresponsabilă. Nu acesta era oare calificativul pe care îl folosise Yves, făcînd acea ușoară strîmbătură de-o clipă, ce-o rănise ?... Iresponsabilă.

La urma urmei, era o boală, nu o rușine. N-aveai de ce să roșești cu o mamă iresponsabilă. Și dacă se vindeca, atunci cînd se va vindeca, n-o să se bucure văzînd-o pe fiică-sa atît de iubită de berar ? Ce revanșă la rîsetele fetelor de la *Trei Cocori*, ale copiilor din mahalaua Triunghiului !

— Dar ce-ar trebui să fac ? întrebă ea.

În sfîrșit, ajungea aici. De la începutul serii aștepta întrebarea asta.

— Doamne, nu prea știu, spuse el fără grabă. Cred că ar trebui să-i dai doctorului Franck un fel de consimțămînt, în ziua în care vei fi majoră — maică-ta neavînd pe altcineva, nu-i așa ? — să semnezi un fel de hîrtie prin care consimți să fie tratată de doctor atîta timp cît starea ei va face necesar acest lucru, și ținută în clinică... O, n-o să fie dificultăți. La urma urmei, oricine își poate da seama că are mintea puțin tulburată.

Poate că spusese asta pe un ton prea vioi ? Fata își încruntă din nou sprîncenele, părea că se gîndește.... Era timpul să termine, așa cum făcea, cu rezultate atît de bune, la semnarea cîte unui contract : „E de la sine înțeles că..."

— Cred că e într-adevăr tot ce poți să faci mai bun pentru ea, micuța mea Alberte, spuse în concluzie. Odată mai mult, acționezi așa cum e mai bine, cum dealtfel mă așteptam.

— Adevărat ? spuse ea cu naivitate. Crezi într-adevăr ? Totuși deunăzi...

Era adevărat. Deunăzi fusese ușurat de mărturisirea făcută în șoaptă fiică-si : „Haida-de, nu-i chiar atît de nebună..." Și ce-i cu asta ? Astăzi avea nevoie ca Elsa să fie nebună. Doar nu era să piardă ceasuri întregi analizînd faptele și gesturile Elsei, acum cînd scăpase atît de ieftin. Ar fi vrut ca fata să fie interesată, pentru ca să se poată debarasa de maică-sa.

Din același motiv dorea ca Elsa să fie nebună. Rezultatul fusese dobîndit și asta conta. Reușise. În superstiția lui bătrînească, vedea aici un semn. Oare nu-și spusese el în subconștient că insomniile, răul care îl chinuia i se trăgeau, mai mult sau mai puțin, de la această inexplicabilă neplăcere : existența Elsei în apropiere ? Acum se va simți bine. De zece minute se simțea ușurat de greutatea ce-l apăsa în piept. Toate chinurile acelea fizice și morale pe care le tîra după sine de mai multe luni se vor potoli, vor dispărea. Amintirile, impulsurile

(aventura cu Ada îi părea acum de neînțeles, ridicolă) se și liniștau. Era un semn. Își regăsea liniștea ce-l cuprindea după marile afaceri, cînd grijile îl chinuiseră cîte o zi întreagă, în cursul căreia purtase discuții, și cînd, pe deasupra, mai trebuia, în timp ce se despărțea de parteneri, să-și ascundă victoria. Ce eliberare era, pe urmă, să se prăbușească în fotoliu, cu nervii zdrobiți, simțind că o bețe surdă îi cuprinde membrele, greu, greu în întregime și zumzăitor, beat de bucurie, ca insecta umflată de miere care adoarme la soare gata să fie strivită !

Cînd se întoarseră, Maalens era tot acolo, așezat în vestibul, cu ochii lipiți de somn, dar credincios, cu o hîrtie în mînă.

— Abia ați plecat, domnule, că au telefonat de la Köln. Era împuternicitul domnului München și am crezut că fac bine...

— Ce ? răcni bătrînul. Acceptă ?

Acceptau. Nu se înșelase. Era, desigur, un semn. Elsa și München trebuiau să capituleze în același timp.

— Pe toată linia... murmură el aspirînd îndelung o gură de aer. Am reușit pe toată linia...

Dar întîlnind privirea nesigură a Albertei, se întoarse și, rezemîndu-se de micul contabil, se grăbi să dispară ca să-și ascundă veselia nemăsurată.

*

Era unsprezece dimineața. De la ora opt soneria suna fără încetare. Se aduceau flori, coșuri cu fructe, platouri de argint acoperite cu șervete albe, care erau trimise la bucătărie, și iarăși flori... În sufragerie toate mobilele fuseseră ceruite după moda veche, iar din dulapurile grele și de pe masa lungă de stejar se degaja un miros care nu era cel acru al cerii de parchet, ci un parfum mai fin, mai iute, mai sălbatic. Un soare nemilos scălda acoperișurile albastre și geometria strălucitoare a canalelor.

— Domnișoara ar putea, totuși, să ne dea o mînă de ajutor, murmură Suzanne.

— Domnișoara Alberte e în camera ei, croitoreasa îi probează rochia cea nouă, spuse Jean ridicînd din umeri. Și dacă o alege la fel de bine ca de obicei...

Rîse scurt, semnificativ. Din motive obscure, o considera pe Alberte dușmanca lui personală. Fata nu răspundea niciodată tentativelor lui de a face conversație și părea chiar să se îndepărteze de el cu oarecare repulsie. O fată din mahalaua Triunghiului să facă pe mîndra ?

— Nu arată chiar atît de rău rochia asta, spuse Suzanne cu imparțialitate.

Nici dactilografa n-o iubea pe Alberte căreia, spunea ea, „nu-i plăcea să rîdă". Dar era dreaptă. Jean ridică din umeri.

— În orice caz, e caraghios să dai un dineu pentru o fată care abia știe cum se stă la masă. Și i-a invitat pe doctorul Franck, și pe domnul Dolfus, și pe domnul Steiner ! Ce au domnii ăștia cu aniversarea domnișoarei Alberte Damiaen, aș vrea să știu ?

— Mie îmi plac zilele festive, spuse Suzanne cu un ton definitiv. Și cînd comandă domnul,

rămîn întotdeauna atîtea lucruri, te mai poţi alege cu ceva... Du-te să deschizi uşa, aşa...

Singură în sufrageria mare, Suzanne privea cu satisfacţie masa pusă, cristalurile, argintăria strălucitoare, carafele de cristal cu reflexe albăstrii în penumbra storurilor pe jumătate lăsate. Da, îi plăceau sărbătorile. Şi dacă totul reuşea, nu le promisese oare bătrînul tuturor o primă grasă ? Şi-ar lua şi ea o rochie nouă...

— Se pare că domnul a angajat două femei ca să ajute... spuse Jean cu scîrbă. Sînt aici.

— Să ajute ? Să ajute la ce ? Ca şi cum noi n-am fi destui ! Gudule o să fie cea mulţumită ! Dar ce l-o fi apucat pe domnul ?

Acest episod neaşteptat îi displăcea. Într-adevăr, berarul cam exagerase.

— Domnul îşi închipuie, fără îndoială, că e balul primăriei, mormăi ea. În fine, dacă tot sînt aici... Să frece pe jos, la intrare, tocmai mă gîndeam s-o fac eu acum. Dar e nebunie curată, aşa aş spune dacă mi s-ar cere părerea.

Era oare şi părerea domnişoarei Paule, a lui Maalens, a lui Yves Sarfati care îl înconjurau pe Klaes în biroul acestuia, cu o expresie de uluire respectuoasă ? Modul în care berarul rezolva problemele în dimineaţa asta şi buna lui dispoziţie exuberantă justificau o oarecare surpriză. Dintr-un colţ, Philippe vedea, nu fără să se distreze, uimirea ce cuprinsese timidul stat-major al unchiului său.

— Dar, domnule, bîiguia bietul Maalens mereu înnebunit, ieri îmi spuneaţi că domnul Sarfati o să-mi verse o sută cincizeci de mii de franci, iar astăzi...

— E adevărat, domnule, spuse Yves cu nervozitate. Nu pot totuşi să cer pe orzul ăsta două sute de mii de franci, din moment ce ieri nu ceream decît o sută cincizeci.

Domnişoara Paule îşi amestecă glăsciorul subţirel în dezbatere :

— Şi mie, domnule, îmi spuneţi de cincizeci de mii de franci pentru copiii aceia părăsiţi (un gest foarte frumos dealtfel), în timp ce ei înşişi nu cer decît treizeci de mii ! Nu găsiţi că...

Rîsul zgomotos al berarului domina tumultul.

— Asta-i timiditatea dumitale, nu-i aşa ? Sînt sigur că n-o să se supere copiii părăsiţi, primind ceva mai mult decît au cerut, domnişoară. O să-şi cumpere păpuşi, şi cu asta basta. Cît despre orz... Hai, Yves, prietene, ia spune-ne ce ne opreşte să modificăm preţul azi ? Ce ne opreşte ?

— Domnule, dar e dreptul dumneavoastră, bineînţeles, murmură Yves. Numai că mi se părea...

— Ce ţi se părea ? Hai, spune, sînt bine dispus astăzi şi pot să ascult toate măgăriile din lume.

— Dar, domnule, mă gîndeam la reputaţia noastră...

Rîsul berarului se amplifică.

— Reputaţia noastră ! Reputaţia noastră nu trebuie s-o facem abia de acum încolo, dragul meu ! Îţi doresc să ai, la vîrsta mea, o treime, o zecime din reputaţia pe care o am eu !

„Hotărît lucru, e în formă în dimineaţa asta, se gîndi Philippe. În formă, într-un anumit fel,

cel puțin. Nu l-am văzut niciodată atît de vesel. Și orice ar spune, micul Sarfati are dreptate. Nu schimbi prețurile în ajunul încheierii unui tîrg ; trebuie să-și fi pierdut capul. Probabil bucuria de a fi rezolvat afacerea München."

Ridică privirea spre bătrînul așezat în biroul lui, îi observă ochii strălucitori, rîsul dezordonat, mîinile puternice care se agitau... „Eliberat" era cuvîntul care i se impunea lui Philippe. Părea eliberat de o greutate imensă și ușor amețit de libertatea aceasta subită. S-ar fi putut să fie povestea aceea caraghioasă... Atențiile cu care era înconjurată Alberte de opt zile păreau s-o dovedească. „De necrezut", se gîndi el, nu fără plăcere. Importanța pe care, probabil, o căpătase în mintea berarului această rezistență minimă trebuie să fi fost enormă, pentru ca ușurarea lui să se manifeste atît de evident. Philippe constata faptul cu satisfacția etnografului care descoperă o populație necunoscută sau un rit ignorat ; toate necazurile lui Klaes, toate indispozițiile care erau, probabil, generate de starea sănătății lui păreau că se cristalizaseră în jurul Elsei. „Biata femeie, să cadă în asemenea gheare ! Și probabil că nici nu era chiar așa de nebună. N-a făcut decît greșeala de a nu aprecia în suficientă măsură binefacerile tiranului nostru național. Aha, nu ești fericită ? La «furioși» cu tine !"

Fu pe punctul de a izbucni în rîs, dar se stăpîni. „Ar fi totuși imoral ca bunul Klaes să se vindece de asta. Dar nu. E ultima zvîcnire. Va muri fericit, cu conștiința împăcată, așa se întîmplă întotdeauna. În afacerea asta singura care se retrage e Alberte a noastră. Ar trebui totuși să fiu atent..."

Yves mai ridicase vreo obiecție ? Vocea berarului îl smulse pe Philippe din meditație.

— O pierdere ! Riscăm să avem o pierdere ! Ei și, domnule ? Îți închipui că nu pot suporta o pierdere ? N-o să putem lichida surplusul de hamei ? Ei bine, dragul meu, n-o să-l lichidăm. O să putrezească ? Fie, o să putrezească. Prefer să-l las să putrezească decît să-l vînd la prețuri caraghioase, în timp ce americanii încearcă să ne descopere secretul fără să reușească și o să fie obligați să cumpere berea noastră peste un an. Dacă în afaceri n-ar exista riscuri, n-ar exista nici plăcere. O pierdere ! Ce raționament ! Vrei să știi, dragul meu Yves, ce ești tu cu ideile tale despre economii, despre reputație, corectitudine și toate celelalte ?

Se aplecă spre băiat dominîndu-l cu statura sa și urlînd cu bucuria feroce de a-l cunoaște atît de bine :

— Un prăvăliaș, micuțule. Un simplu prăvăliaș ! Făcut să cumperi ață de trei parale și s-o vinzi cu cinci, pînă la moarte. Făcut pentru micul cîștig sigur, pentru micul comerț meschin și împrumutul săptămînal. Nici atît : un funcționar cu salariu fix și cu casa de economii în fiecare lună. De ce nu la pensie ? Murind de frică să nu-ți pierzi postul, portofelul și gulerul tare ! Dacă aș fi fost ca tine, micuțule, știi unde aș fi fost acum ? În spatele unui ghișeu la Poșta municipală și poate pe cale de a fura un timbru ca să-mi creez emoții !

Iar rîsul lui tunător, umplu biroul, scara și ajunse la bucătărie.

— Rîde ! exclamă Suzanne cu indignare. Ne dă de lucru nebunește de mult, și rîde !

Încă o dată ciocănelul de la ușa principală fu acționat de o mînă nerăbdătoare.

— Oh, doamne, gemu Suzanne, ridicîndu-se fără grabă. E insuportabil !

Era tot un coș de flori, un coș uriaș cu flori albe, înconjurate de iederă. În aceeași clipă, un alt comisionar cu un coș lung de răchită, pus pe cap, bătea la ușa bucătăriei. Fu rîndul bucătăresei să-și smulgă părul din cap.

— Dar ce-o fi vrînd să fac cu toate astea ? E nebun, nebun ! gemu ea, căutînd în bucătărie un colț în care să pună ultimul transport.

Ori de cîte ori avea loc un dineu, în casă domnea aceeași agitație. Dar cel puțin se mai potolea spre ora prînzului, ca să reînceapă și mai și pe la șase seara, în momentul pregătirii mesei. De data asta, era aproape ora două și loviturile ciocănelului de la intrare nu mai conteneau.

— Ei hai, cu asta o să se termine, spuse Suzanne ca s-o liniștească pe bucătăreasă, care se prăbușise pe un scaun. Femeia nu înțelegea ce se petrece. Nici chiar bancnota albastră pe care berarul i-o strecurase discret cînd servise cafeaua nu risipise acest ușor sentiment de neliniște ce se năștea în ea. O lovitură a ciocănelului, apoi alta... Se aduceau iarăși fructe, legume inutile, homari. Un muncitor veni să aducă iepuri vînați, spunea el, la ordinul domnului van Baarnheim.

Apoi veni un om în zdrențe, aducînd fazani. Toate astea se adunau claie peste grămadă, alcătuind piramide care amenințau să se prăbușească în curînd, pe masă și pe cele două bufeturi din bucătărie ; ciorchini de struguri pe homarii de un gri-albăstrui, fazanii aruncați pe marginea mesei cu capul atîrnînd, din care picura pe podeaua de marmură un sînge aproape negru. Între paharele de cristal și sticlele prăfuite, lucea blana neagră și aurie a iepurilor părăsiți acolo de Gudule disperată. Cînd în sfîrșit, se aduse tortul, o roată enormă care ar fi putut figura cu cinste la un banchet de treizeci de persoane, izbucni în plîns.

— Dar ce se întîmplă ? E prea mult, e prea mult, suspina Gudule.

Suzanne și Jean tăceau. În momentul acela intră Castereau.

— Dar ce... începu el — și se opri cu gura căscată.

Privirile i se plimbau de la fazani la sticlele de vin auriu, de la Gudule prăbușită, la piramidele de fructe.

— Ei bine, copii, se poate spune că...

Dar nu găsi ceea ce se putea spune. În tăcerea bucătăriei, ciocănelul de la intrare se făcu din nou auzit.

— O mică minune, spuse Klaes cu satisfacție. O copie a unui colier al prințesei Eugenia, douăzeci și cinci de plăci de aur, douăzeci și cinci de perle, douăzeci și cinci de briliante. Ce spui de asta ?

Într-adevăr, o minune, zise Philippe gînditor.

Bătrînul juca totuşi cam tare. Colierul ăsta era o lovitură de...

— Ei, spuse ironic berarul, te deranjează? Găseşti că-ţi ştirbeşte un pic din moştenire? Te gîndeşti ce măsuri să iei? Să mă pui sub interdicţie? Poate sub tutelă?

— Dacă te-am pune sub tutelă, unchiule, n-ai putea să recîştigi într-o lună fleacul ăsta... nu, nu, mă gîndeam pur şi simplu că un asemenea cadou pentru o fată atît de tînără...

Doamna Nunez intră în clipa aceea.

— Eşti nebun, Klaes, spuse ea cu un tragism simplu şi puternic. Casa e invadată de flori, nu mai ştiu unde să punem ce-ai comandat... Doamne! (zărise colierul) nu-mi spune că e pentru EA!

— Nu-ţi spun, din moment ce ai ghicit singură, spuse Klaes.

(Dacă există ceva care să-i sporească dispoziţia olimpiană, aceasta era panica manifestată de ai săi.) Şi acum, pentru că invitaţii o să sosească, vrei să mi-o trimiţi pe Suzanne ca să mă ajute să mă îmbrac, şi pe fiică-mea, ca să-i dau cadoul?

Ieşind, doamna Nunez declară cu măreţie că ea nu va fi complicea unei mîrşăvii. Dar pe scară, i se adresă lui Philippe pe un ton mult mai puţin grandilocvent.

— Asta e curată nebunie, Philippe! Trebuie să facem ceva.

— Linişteşte-te, spuse el. O să facem. Dar, după părerea mea, exuberanţa asta o să dispară de la sine. Doctorul Franck a venit azi-dimineaţă, nu-i aşa?

— Da, dar nu văd...

— Aşteaptă cîteva zile, dragă mătuşă. De îndată ce senzaţia asta de uşurare se va epuiza, interesul lui pentru Alberte va redeveni aşa cum a fost întotdeauna, foarte scăzut.

Ajunseseră în josul scării. Doamna Nunez se întoarse şi nepotul văzu o figură exasperată.

— Philippe, în numele cerului! Uşurarea lui... hîrtiile... doctorul Franck... mi-ar plăcea să ştiu ce se întîmplă în casa asta. Şi dacă frate-meu se încăpăţînează să-mi ascundă...

— Dacă nu ţi-ar ascunde-o decît dumitale, dragă mătuşă Odilia, ar fi, desigur, foarte vinovat. Dar şi-o ascunde chiar şi lui însuşi. Asta îi va permite să moară fericit, iar nouă...

— Nouă, ce? Philippe, eşti insuportabil cu enigmele tale!

— Nouă să trăim, cred, sau cel puţin să trăim aşa cum înţelegem noi...

Vru să adauge ceva, dar doamna Nunez, ridicînd din umeri, se îndreptă spre bucătărie. Philippe se duse să bată la uşa Albertei.

Rochia cea nouă era întinsă pe pat. Storurile, ca în toată casa, erau pe jumătate trase. Dar Alberte nu privea pe furiş spre Triunghi prin crăpătura lor îngustă. Fiecare lovitură a ciocănelului de la intrare o lovea drept în inimă: „Toate astea sînt pentru mine!“ Doctorul Franck îi vorbise cu multă consideraţie. „Mama dumneavoastră, domnişoară, e bolnavă, pur şi simplu bolnavă. În cîteva luni o să se vindece. Daţi-mi voie să vă felicit pentru înţeleapta ho-

tărîre..." Toată lumea o felicita. I se dădeau cadouri, i se mărea zestrea (taică-său îi promisese), iar serbarea asta, florile care se îngrămădeau în sufragerie, pregătirile al căror zgomot îl auzea, toate erau pentru ea. Ziua asta era a ei, în întregime a ei. Nimeni nu va putea să-i reproşeze nimic, şi seara, cînd se va aşeza la masă, vor vedea cu toţii că în mod greşit au considerat-o drept o străină stingheritoare şi stingherită. Nu va mai fi constrînsă, temătoare, tîrînd după sine o ruşine veche inexplicabilă. Va vorbi, va rîde... „Pur şi simplu bolnavă"... Incapabilă să stea locului se repezi la fereastră, privi grădina înverzită, cabana. Dacă lui Yves iar trece prin minte, să vină acolo înainte de dineu! Ar fi vrut, în bucuria, în uşurarea ei, să-i spună cît de mult regreta cearta din ajun. Dar şi el era atît de enervant tot repetînd „Simt că se petrece ceva..."

„Ţie ţi-e întotdeauna frică de ceva, îi răspunsese ea grăbită, din cauza asta ţi se întîmplă mereu cîte ceva." Şi ei, pînă atunci, îi fusese frică de ceva, ruşine de ceva. Să nu apară pe neaşteptate Elsa, sau să nu se vorbească despre cartierul Triunghiului, sau să nu se întrebe lumea cine e ea... Avu remuşcări amintindu-şi de amărăciunea din ochii lui Yves cînd plecase ţeapăn şi corect, atitudine pe care o afecta cînd era jignit. Bineînţeles, nu pentru că lui i-ar fi fost teamă, că părinţii săi scăpătaseră şi că maică-sa îi părăsise... După cum nu era vina Albertei dacă Elsa... Şi totuşi cît de mult suferise din cauza asta, fără să spună! Dar în

seara asta totul se sfîrşise! „Pur şi simplu bolnavă." Nu era nici vina Elsei. Nu era vina nimănui. Nu simţea nici ruşine, nici păreri de rău, nici frică. Lumea era nevinovată şi eliberată. Alberte avea douăzeci şi unu de ani, o rochie nouă şi irezistibila dorinţă de a dansa...

— Alberte!

Nici vocea aceasta nu va mai avea putere asupra ei, nici ochii aceştia care întotdeauna o spionau cu atîta atenţie şi care păreau să spună... Nu! Nu se va mai gîndi la nimic. Alergă la uşă şi o deschise.

— Te cheamă tatăl tău, micuţa mea Alberte. Încă un cadou. N-ai de ce te plînge de ziua ta! Ce zi frumoasă pentru toată lumea!

Ironia abia perceptibilă n-o opri. Fata o porni pe scară, urcă vreo cîteva trepte.

— Ei, ce alergi aşa! Spune-mi, cel puţin, ce culoare are rochia ta cea nouă?

— Albă, răspunse ea în silă.

— Albă! Mişcător simbol! Experienţa oferind o rochie nouă Nevinovăţiei. S-ar putea picta pe tema asta un tablou frumos. Dar din păcate, în tablouri, Nevinovăţia nu poartă bijuterii... E neplăcut pentru tine. Dar simbolurile sînt demodate, nu-i aşa?

Bineînţeles că iarăşi se distra vorbindu-i în fraze de neînţeles. Nu-şi va da osteneala să-i răspundă. Ridicînd din umeri, ajunse în capul scării.

Dar nu se mai grăbea şi, fără să-şi dea seama, o uşoară stînjeneală îi stingheri din nou mersul afectat.

Intrară împreună în sufragerie, bătrînul sprijinindu-se greoi de umărul robust al fetei și, deîndată, toată lumea îi înconjură ca să-i felicite. Dumnezeu știe de ce-i felicitau în aceeași măsură pe tată și pe fiică. Alberte remarcă faptul cu o ușoară uimire. Dar era prea uimită de masa sclipitoare, de belșugul de flori, de bufetele joase ceruite cu furie și lucind admirabil, și de toate cuvintele și zîmbetele, ca să se gîndească prea mult la asta. Yves stătea într-un colț, cu un aer detașat, mai corect ca niciodată. De departe, ea îi zîmbi ușor. Niște domni pe care îi mai văzuse, dar care n-o priviseră niciodată, veniră s-o felicite. Unul dintre ei spuse chiar „bravo !“, sărutînd-o pe amîndoi obrajii, ceea ce o surprinse întrucîtva. Dar își dădu seama, în mod vag că o felicitau nu numai pentru ziua ei, ci, oarecum, și pentru că meritase o asemenea desfășurare de afecțiune din partea lui taică-său. Și însuși taică-său n-o părăsea nici o clipă, ținînd-o pe după umeri, prezentînd-o tuturor (întrucîtva, ca și cum ar fi fost un animal ciudat) și părînd atît de mulțumit, de parcă ar fi fost propria lui aniversare. Toată lumea, toți oamenii aceștia veniți în vizită la berar o mai văzuseră. Dar, fără îndoială, ca s-o facă să se simtă la largul ei, majoritatea se prefăceau că o întîlnesc acum pentru prima oară. Alberte, cu toate că înțelesese că în prefăcătoria aceasta exista o oarecare delicatețe, nu se putu împiedica să se simtă, din nou, puțin stingherită.

În sfîrșit, se așezară. Klaes van Baarnheim era într-o dispoziție radioasă. Îi privea pe toți cu bunăvoință. Pe doctorul Franck cu nevastă-sa, pe împuternicitul lui München, pe bancherul Dolfus, pe avocatul Meier... „Oh, n-ar fi îndrăznit să nu vină“, își spuse el încîntat. În coada mesei, Maalens și domnișoara Paule șușoteau. Yves, foarte corect, marca granița dintre funcționari și familie. Iată-i pe unii care nu aveau chef de rîs. „Furioși, sînt furioși“, își spuse el cu o bucurie copilărească. Și totuși, pe măsură ce privirea lui îi trecea în revistă ei surîdeau. Doamne, ce bine se simțea ! În seara asta nimeni n-ar fi putut să-i reziste. Cele mai bune afaceri le făcuse cu un fel de voioșie. Mîine, sau, de ce nu, chiar în seara asta, după ce vor pleca, se va ocupa de afacerea München. De aici se putea scoate ceva formidabil. Idiotul nu-și dăduse seama de propriile lui posibilități...

— Și tortul ? ceru el cu voce tare. O, trebuie să aducă tortul acum, nu-i așa, Alberte ? O să fie atît de frumos să stea în mijlocul mesei...

Deschise gura ca să aprobe, dar Suzanne se și repezise :

— O să vă aprindem lumînările, domnule. O clipă numai...

O să vă aprindem lumînările ! Totuși era ziua ei ! Se uită în jur, căutînd o privire. Dar domnii serioși se angajaseră în discuții nu mai puțin serioase, iar nevestele lor vorbeau între ele... Doctorul Franck îi făcu un mic semn protec-

tor. Philippe... Nu, cu nici un preţ nu l-ar privi pe Philippe. Roger Nunez era ocupat să reprime cu numeroase ghionturi exuberanţa copiilor săi, doi băieţi îmbrăcaţi prea bine, cărora cuvîntul „tort“ părea să le fi trezit instincte sălbatice. Lîngă el, Simone Brenner, uscată, urîtă în mod elegant, toată numai unghii şi zîmbete ascuţite, refuza să converseze cu Erna, nevasta lui Roger, o olandeză grasă, prost îmbrăcată şi cu faţă roşie şi fericită.

Dar nimeni nu-i acorda vreo atenţie Albertei. Chiar Yves continua să se arate morocănos şi, de departe, putea să-i vadă, din cînd în cînd, maxilarul fin fremătînd. O cuprindea din nou o tulburare paralizantă. Nu îndrăznea să converseze, se simţea stîngace, ţeapănă în rochia aceea albă, care poate că nici nu era aşa de frumoasă cum crezuse. Şi colierul pe care toţi îl priveau atît de mult, la gîtul ei, şi care, puţin mai înainte, o împietrise de admiraţie, acum aproape că o stingherea. „O, eu cînd fac cadouri !“ spusese Klaes van Baarnheim. Iar doamnele scoaseră ţipete de admiraţie. Chiar şi acum cîte o privire furişă se oprea, din cînd în cînd, asupra colierului, ocolind faţa Albertei. „Dar de ce sînt cu toţii aici ?“ se întrebă ea deodată. Şi zadarnic îşi repeta, aşa cum făcuse toată ziua în faţa florilor, a rochiei, a agitaţiei care domnea : „Toate astea sînt pentru mine“ ; puţin cîte puţin, pe măsură ce treceau secundele şi aşteptarea se prelungea, afirmaţia radioasă se transforma într-o întrebare insidioasă care,

dincolo de fericirea, de siguranţa fugară, de tînăra ei forţă trezită, o măcina pe ascuns.

— Ah ! Iată-l ! În sfîrşit ! strigă Klaes van Baarnheim vesel. Uitînd de toate, Alberte se întoarse spre uşă de unde se vedea venind o lumină strălucitoare. Încet, cu flăcările mari ale celor douăzeci şi una de lumînări, se aducea tortul.

PARTEA A DOUA

În noaptea aceea, pe la ora două, Alberte se trezi. Dinspre ușa cu geam, întredeschisă spre grădină, venea un zgomot ciudat, un fel de șușotit continuu, de ronțăit egal, ca acela al unui șoarece în lemnăria unei case, dar parcă produs de o sută de șoareci în grădină. Ascultă, se ridică, deschise ușa : ploua. Căldura apăsa încă orașul, sufocantă, pătrunzătoare ; dar ploaia neobosită lupta cu răbdare, săpînd în grădină rigole noroioase, strecurîndu-se de-a lungul ferestrelor, rozînd fațadele, împrăștiind peste tot respirația ei urît mirositoare, călduță și ronțăind ici, ronțăind colo, făcînd să fie auzit în tot orașul scrîșnetul dinților ei subțiri de rozător.

Alberte se culcă la loc. „În sfîrșit, plouă", se gîndi ea liniștită. De mult timp doreau oamenii ploaie ; o s-o aibă acum luni de zile, pînă cînd o să scape de ea. Afară doar de cazul cînd ar veni frigul și va aduce zăpada. Toată lumea se închidea atunci în casă. Nici chiar în Triunghi nu mai rămînea pod vechi de fîn, antrepozit, sau capelă, care să nu servească de adăpost

mai multor cerșetori stabiliți acolo atît de bine în reședințele lor de iarnă, ca și cum ar fi avut contract în toată regula. Iarna fusese una din încercările prin care Alberte trecuse în copilărie. Elsa atunci avea obiceiul să stea în sala comună, lîngă foc, și să vorbească, să vorbească fără oprire în fața unui cerc de persoane pe jumătate atente, pe jumătate batjocoritoare. Și să strige deodată : „Nu mă mai privi așa ! Îți interzic să mă privești !" fetiței care, stînd în picioare, nu rîdea, nu admira și-o cîntărea cu o privire aspră. Dar de ce trebuia oare să se gîndească la iarnă ? La Triunghi ? La Elsa ? Toate astea erau acum departe, se sfîrșiseră. Scoase un suspin lung de ușurare și se miră că nu doarme. Oare ploaia o trezise ? Sau, poate, soneria ? Ascultă o clipă și nu auzi nimic. Nu simțea nervozitate, ci pur și simplu doar acea neliniște vagă a călătorului care crede că a uitat ceva și reface mașinal, în minte, inventarul bagajelor. Timp de o clipă căută vag în treburile zilnice, dar nu găsi nimic. Nemișcată, în întuneric, aștepta somnul.

În jurul ei și casa era liniștită, compactă și întunecată. În mijlocul nopții, nemișcată, apăsa cu toată greutatea-i masivă. Ferestrele erau închise, ușile zăvorîte cu zăvoare grele, vechi, încărcate cu lanțuri, împodobite cu inimi de bronz, sau cu mînuțe din aramă. Și storurile din lemn erau lăsate în jos. Dar în fiecare casă rămîne, uitată, o fereastră, prin care intră noaptea. Aici era fereastra Albertei.

Da, asta era senzația pe care o încerca și care o ținea trează : senzația unei poveri. Ima-

gini diverse i se perindau prin fața ochilor închiși: opulența florilor care încă mai umpleau sufrageria, farfuriile de argint, fructele parfumate care păreau să se rostogolească în mijlocul mesei. Dealtfel, Alberte nu dădea importanță unor asemenea lucruri : ca o bună gospodină, regreta pur și simplu risipa aceea inutilă. Evocă apoi casa, așa cum o văzuse de ziua ei, împodobită cu belșugul de flori și de lumini : draperiile de catifea, de o frumusețe venețiană, jardinierele de Delft în care se înlănțuiau plante grase, bufetele joase, umflate ca niște pînze de corabie, splendoarea flamandă a îngerilor auriți, baroci, și austerul lemn negru al fotoliilor spaniole ; reflexul tablourilor și al arămurilor, al dalelor ceruite, și pînă la scara pompoasă, împodobită de coloane, și la cuferele din lemn de India cărora le lipsea cheia și care nu vor mai fi deschise niciodată. Și ea însăși, în mijlocul acestei case, coborînd scara, cu bătrînul sprijinindu-se de ea și cu toate privirile urmărind-o...

Sărăcia ușilor deschise ! Alberte își amintea de han și de veșnica zbatere a ușilor. De pereții subțiri prin care răzbăteau toate zgomotele și prin care o auzea pe Elsa vorbind, vorbind întruna cîte unui bețiv care n-o asculta. De rochiile murdare, de prînzurile sărăcăcioase, de evantaiele japoneze sfîșiate, prinse în pioneze deasupra patului maică-si, de tot ce era mediocru, fragil, gol, sfîșiat. De sentimentul de sărăcie, de goliciune, care o aștepta în fiecare dimineață... Gîndul i se desfășura liniștit și monoton, ca și cum ea n-ar fi luat parte la

acestea. Aceleași imagini de belșug îi apăreau iarăși, obsedînd-o. Cuvintele doamnei Nunez : „Ei bine, micuțo, se poate spune că taică-tău a aranjat bine lucrurile !" Modul în care Klaes ceruse tortul. Atitudinea puțin afectată a comesenilor. Încet, metodic, se întorcea la începutul zilei, la primele lovituri ale ciocănelului de la ușa principală. La rochia care fusese adusă. La bucuria ei : oare în ce clipă îi pierise ? Ar fi fost caraghios să crezi că acel colier deosebit de frumos pe care toată lumea îl privea avea vreun amestec în treaba asta. Și totuși, cît de mult belșugul de hrană, indignarea lui Yves pe care-l întîlnise pentru o clipă pe scară („Nu știu ce are azi ! Poftim, acum urcă prețul orzului care este și în excedent !"), fastul acestei recepții, colierul, făcuseră să se nască în ea un fel de neliniște, de neplăcere aproape : ceva ieșea din făgașul bunei rînduieli.

Mîine nu va mai fi sărbătoare. Mîine se va putea bucura cu adevărat. „O s-o vindecăm pe maică-ta, micuțo", spusese cordial doctorul Franck, dimineața chiar, dîndu-i să semneze niște hîrtii din care ea nu înțelesese mare lucru. „Tulburările de acest gen sînt perfect vindecabile."

Cu cîtă ușurare ascultase cuvintele acestea ! Lumea tulbure în care se mișca Elsa, această semi-nebunie, semi-ipocrizie pe care Alberte nu reușea niciodată să le descurce, aveau deci un nume. Erau o boală, o simplă boală clasată, catalogată din care mai existau cazuri. Nu mai trebuia să se rușineze, nu mai era cazul să aibă îndoieli. Dar de unde provenea uriașa mul-

ţumire a tatălui ei, care izbucnise atunci ? Oare şi el avusese îndoieli, suferise de... Ce conta ! Mîine...

Începuse să se cufunde în somn, dar gîndul ei încă mai striga. Acum o zărea pe Elsa părăsind crîşma *Trei cocori*, mergînd de-a lungul unui drum care se îndepărta la infinit... Bucătăria invadată de fructe, păsările pe masă... Mîna grea a lui Klaes pe umărul ei... şi din nou drumul unde nu mai era Elsa, ci Alberte, ea însăşi, care mergea, mergea, avînd pînă şi în somn sentimentul obscur că la capăt va găsi ceva...

*

Ploua acum de peste trei săptămîni ; oraşul îşi regăsise înfăţişarea obişnuită.

Pe străzi, înapoia micilor ferestre pătrate, montate în rame de plumb ale caselor vechi, în cafenelele care se umpleau de aburi umezi, se ghicea, sub nemulţumirile mormăite ale oamenilor, un fel de uşurare. Vara aceea tîrzie, cu balurile ei, cu cerşetorii aproape goi pe cheiuri, cu lampioane în pomi, cu idile în aer liber descumpănise pe toată lumea. Felul acela de viaţă eliberată dintr-o dată, uşurată, nu-i convenea Albertei. Storurile pocneau, uşile se închideau ostentativ parcă. Şi, cu un fel de veselie sumbră, cumetrele prevesteau : „A fost prea cald, într-o lună vine îngheţul“.

Domnişoara Paule nu mai părăsea micul coridor întunecat, plin de obişnuitul zgomot de paşi umezi. Vîntul bătea pe canale, umplîndu-le

de cute caraghioase, care se străduiau să semene cu valurile. Toamna îşi scotea pîrleala ; totul reintra în normal.

Un foc de lemne ardea în micul birou. Şi acolo, totul era liniştit : fotoliile de piele, cărţile legate din bibliotecă, dosarele îngrămădite pe masă şi Klaes van Baarnheim, cam îndesat şi cu cearcăne adînci la ochi, dar, în aparenţă, foarte bine dispus, care discuta fuziunea München-van Baarnheim.

— Mă urmăreşti, Philippe ? Evident că dacă pretextăm lansarea unei campanii publicitare costisitoare, pe care ne-o asumăm integral, München o să mai lase cîte ceva. Atunci sîntem majoritari şi declarăm : nici un fel de bere nouă (formula lor e sub orice critică) şi, în consecinţă, fabrica lor va produce, din acel moment, doar după formula noastră. La nevoie vom schimba etichetele, le vom da una sau două mici satisfacţii de acest gen...

— Dar dacă bănuieşte ceva ? obiectă Philippe. Din partea mea, nu cred să fie atît de uşor de îmbrobodit. Probabil că ţine la majoritatea lui. Totuşi va trebui să ne gîndim la...

Cineva bătu la uşă.

— Parcă am spus să nu fim deranjaţi, mormăi Klaes. Intră ! Ce este ?

Vocea i se îmblînzi.

— Ce-i, fata mea ?

Era Alberte. Şovăi o clipă, în prag.

— Scuză-mă, tată. Pentru astă-seară... Suzanne mi-a spus că doreşti...

— Perfect, spuse bătrînul scurt. Iei masa cu mine astă-seară. Îţi displace ?

— Dar... Nu, tată, desigur...
— Au adus rochia ? Nu ? O s-o aducă înainte de ora cinci. Te rog să fii gata pentru ora șapte.
— O rochie ? murmură ea roșind. Dar o am pe cea de la ziua mea, tată, care...
— O femeie nu are niciodată prea multe rochii, spuse Philippe amabil. Și mi-am spus întotdeauna că ai stofă de femeie elegantă, draga mea Alberte...
— Ați terminat cu mondenitățile ? le-o curmă Klaes van Baarnheim aspru. Alberte, am spus la ora șapte. Și acum, vrei să mă lași să lucrez ? Eu nu-mi cîștig pîinea flecărind ! Și nu flecărind o să fac din tine o „elegantă"... Nu-mi pot permite să-mi neglijez afacerile, ca să fac complimente doamnelor ! Eu...
Puțin cîte puțin, vocea i se ridica la diapazonul mîniei. Dar Alberte dispăruse. „De necrezut... Nu mai am dreptul... Ceea ce vreau..." mai auzi Philippe. Își dădu totuși seama că mînia unchiului său ascundea mai ales un fel de stinghereală. Era evident că van Baarnheim ar fi preferat să păstreze pentru sine hotărîrea aceasta surprinzătoare : ieșea în oraș cu Alberte. „Haide, își spuse Philippe filozofic, e rîndul ei la favoruri." El nu se neliniștea din pricina asta : știa prea bine, din experiență, cum sfîrșeau, în general, capriciile berarului. Aproape că o plîngea pe Alberte care, probabil, lua toate astea foarte în serios. Ce dezamăgire mai tîrziu, cînd își va da seama că tot ce voia de la ea... Dar, dealtfel, ce voia berarul de la fiică-sa ? Și așa o deformase destul. Iar ea nu

e destul de deșteaptă ca să-l păstreze prea mult timp. O să se sature repede de ea. Biata Alberte ! „Dacă își închipuie că o să mă neliniștesc din cauza asta." Poate că, în fond, hotărîrea bătrînului era determinată de dorința nevinovată de a-i necăji pe cei din jur...
— Ei bine, unchiule ?
Bătrînul ridică ochii surprins.
— Ce ? Ce spuneam ? Micuța ne-a întrerupt. Oh, nu trebuie să-și închipuie, și nici tu, Philippe, că o să ies cu ea în fiecare zi. Dar, de cîțiva ani încoace, mă cam anchilozez. Am nevoie să mă mișc. Roger îmi interzice totul, alcoolul, cafeaua... În cele din urmă o să mă facă să mă îmbolnăvesc de-a binelea. În realitate, mă simt foarte bine. Firește că, acum, cînd a venit cu-adevărat toamna, am reumatism ca în toți anii. Dar simt nevoia, mai ales, să mă distrez. Și doar n-o să încep să mă plimb cu Odilia, nu-i așa ?
„Acum un an sau doi nu avea nevoie să se plimbe cu Odilia. Chiar și astăzi, cu reputația lui de generozitate, ar găsi toate fetele din lume... N-are nevoie să-și plimbe propria-i fiică."
Era ciudat. Ciudat era și tonul acesta fals ușuratic, ca și cum Klaes s-ar fi scuzat. Deci nu urmărea să-i facă să se alarmeze. Atunci ? Un simplu capriciu ? În ochii mici și glăbui ai berarului sclipea o luminiță a cărei semnificație Philippe nu reușea s-o înțeleagă. Lucrul acesta îl enerva. Dacă și Klaes van Baarnheim începea să fie complicat...

— Şi... spuse el, împins de curiozitate, ai de gînd s-o obişnuieşti cu modul acesta de viaţă, unchiule ?

— De ce nu ? spuse bătrînul, brutal. Cred că am dreptul să fac ce vreau pentru fiică-mea. Dreptul de a mă îngriji de fericirea ei. Şi dacă eu vreau să cunoască puţin viaţa ? Să se plimbe, să se îmbrace elegant, să fie fericită ?

„Acum şase ani nu te îngrijeai atît de fericirea ei, se gîndi Philippe. Ar fi pentru prima oară cînd te-ai ocupa de ea de la... de la aniversarea aceea bizară." De fapt, acum şase luni nici nu se ocupa de ea. Această dorinţă „de a o face fericită" era cu totul recentă. Faptul îl uimea pe Philippe. „Din moment ce Elsa nu mai poate face rău, Alberte ar fi trebuit să nu-l mai intereseze. Dacă nu-i aşa, înseamnă că vrea să mai scoată ceva de la ea. Dar ce ? Klaes devine, într-adevăr, pasionant de la un timp încoace !"

Să fi fost din cauză că era bolnav ? Probabil că aşa simţi cînd te apropii de moarte. Şi se prea poate ca nebunia să-l împingă pe berar să se agaţe de toanele cele mai prosteşti.

„După ce se va fi plictisit de Alberte, va trebui să-i găsim ceva. Dacă nu, e tocmai copt pentru o ţicneală ; de exemplu, să-şi lase averea copiilor părăsiţi..."

Mîinile mari ale berarului boţeau cu nervozitate hîrtiile îngrămădite pe birou.

— Astea sînt acordurile cu München, unchiule.

— Ce ? Da. Deci spuneam...

— Să le propunem să ne ocupăm noi de publicitate.

— Da, Cît despre sifonul lor, îl suprimăm pur şi simplu. Trebuie să fabricăm o băutură aperitiv pentru ca sifonul să fie rentabil. Dealtfel, eu sînt fabricant de bere, nu de limonadă.

— Dacă l-am chema pe Yves, am putea să-i dictăm...

— Chiar aşa, spuse berarul. Peste opt zile avem o şedinţă şi trebuie să fie totul pus la punct.

Vocea lui era la fel de fermă şi de decisă ca de obicei, dar Philippe crezu că desluşeşte un licăr de nebunie în privirea lui distrată.

*

Spre seară, ploaia încetase. Bătrînul lucrase toată după-amiaza cu un fel de furie parcă, dînd telefoane, redactînd proiecte de contract, revăzînd contabilitatea fabricii, în ciuda protestelor lui Philippe, care considera perfect inutilă munca aceasta. Întrucît Philippe plecă, berarul îl reţinu pe Yves şi începu să verifice contractele clădirii pe care o avea în centrul oraşului, spre marea uimire a secretarului său.

— Dar asta ar putea s-o facă foarte bine domnul Maalens. Dacă doriţi să daţi afară pe cineva, să vindeţi chiar, pot să vă pregătesc un raport. E absolut inutil...

— Îţi închipui că ştii mai bine decît mine ce e inutil şi ce nu ? făcu berarul pe un ton violent.

Pe măsură ce se scurgea timpul, bătrînul manifesta un fel de veselie febrilă care avea da-

rul să-l înspăimînte pe Yves. Berarul se simțea devenind tot mai nervos și faptul acesta îl irita.

— Yves ! Nu, nu e vorba de dosarul acela, ce naiba ! Îmi vorbești de zece minute de drepturile domnului Taub, iar domnul Taub nu administrează clădirea aceea. Îți pierzi capul, băiete. Dealtfel, toate astea sînt inutile. Clădirea va fi vîndută în două luni. Am un plasament mai bun... Afară de cazul cînd pun s-o demoleze... Nu cumva, la vreo zece metri de ea, trebuia clădit magazinul acela mare, gen Uniprix ?

— Aș putea să mă informez, domnule.

— Să te informezi, să te informezi ! Nu știi niciodată nimic ! La ce ești tu bun, te întreb ? Chiar și idiotul de Henri, chiar Maalens fac mai mult decît tine.

Yves păli ușor și nu răspunse nimic. Dar mîinile sale care clasau hîrtiile împrăștiate tremurau ușor.

— Ah, dacă n-ar fi fost taică-tău, suspină berarul, nu te-aș fi angajat niciodată. Munca pe care o faci tu aș fi putut s-o fac singur...

Fixa, oarecum amuzat, fața băiatului. Pentru că și el descoperise freamătul acela la încheietura maxilarului pe care Alberte îl sărutase de atîtea ori...

— Domnule, spuse Yves rigid, dacă doriți să renunțați la serviciile mele, ar fi mai simplu...

Berarul izbucni în rîs, dintr-o dată ușurat. Faptul că simțise emoția lui Yves, îl eliberase pentru o clipă de apăsarea aceea ciudată din piept. Strînse cu mîna lui lată brațul subțire și nervos al băiatului.

— Cît de susceptibil ești, micuțule ! Nu, nu, nu vreau să renunț la serviciile tale ! Nu pentru că mi-ai face multe, ci pentru că ești un băiat de treabă. Du-te, du-te... O să-mi găsești datele astea mîine. Ies să mă plimb cu fiică-mea.

Yves nu-și putu stăpîni o tresărire pe care bătrînul o surprinse.

— Cum, exclamă el, nici tu n-o poți suferi pe biata Alberte ? Dar ce-oți fi avînd cu toții ? Gelozia, hai ? Ah ! Eu o iubesc mult, da, mult, pe Alberte. Și nu văd în ce măsură te poate interesa pe tine asta. Nu tu ești moștenitorul meu, nu-i așa ?

— Dar, domnule, bîigui Yves, vă înșelați, nu am pentru domnișoara Alberte nici un sentiment care...

— Bine, bine. Să spunem că m-am înșelat. În orice caz, dacă, din întîmplare (sublinie aceste cuvinte nu fără maliție) vei vorbi despre toate astea cu soră-mea sau cu nepoții mei, ei bine, nu uita să le spui că o iubesc *mult* pe Alberte, că ți-am spus-o eu. Pariez că o să-ți spună că și ei o iubesc mult pe Alberte...

Din nou, înfrigurarea îi trecuse, ca și senzația de sufocare. Existau astfel clipe, uneori ore, în care se simțea liberat dintr-o dată, liber să respire, să rîdă, să se miște. Ușoara neliniște pe care o lua, întotdeauna, drept indispoziție stomacală, scădea, și chiar jena obișnuită din brațul stîng (reumatismul) părea să se atenueze. Atunci se simțea cuprins de un fel de euforie, toate grijile îi dispăreau, ajungea chiar să nu mai înțeleagă ce-l chinuise cu cîteva clipe înainte. De ce oare, în după-amiaza asta, de pil-

dă, se apucase de munca aceea idioată pe care, după cum spunea Yves, oricine ar fi putut-o face pentru el ?

Philippe îl enervase arătîndu-se surprins prosteşte. Ei bine, da, ieşea să se plimbe cu fiică-sa ! Ce avea el de spus la asta ? Bineînţeles, n-o va duce în oraş. Lumea şi-ar închipui Dumnezeu ştie ce. Dar un restaurant drăguţ la ţară sau pe malul mării, desigur că o să-i placă. Biata micuţă ! Nu prea o obişnuise cu multe atenţii de acest gen. Iar în dimineaţa asta lui îi venise ideea că i-ar face plăcere să stea un pic la taifas cu ea. De ce nu ? O sună pe Suzanne.

— Domnişoara Alberte e gata ?

— O, de mult, domnule. Aşteaptă în hol.

— E atît de tîrziu ?

— Şapte şi un sfert, domnule.

— Spune-i lui Jean să scoată maşina, vin acum.

Haide ! Trebuia să petreacă o seară frumoasă. Se ridică cu greutate, se sprijini de birou, ezită s-o cheme din nou pe Suzanne... Ei şi ! De data asta va reuşi să urce scara singur. Prinzîndu-se de balustradă, suflînd din greu, chinuindu-se, începu să urce scările de stejar.

— La Digues, Jean.

Şoferul avu o uşoară tresărire de surpriză. Ca să ajungă la Digues, o staţiune balneară de pe litoral, le trebuia o oră. Iar berarul nu mai era obişnuit cu asemenea plimbări.

— La Digues ! repetă el cu glas poruncitor.

Şi se întoarse spre Alberte. Ei îi luceau ochii. Digues ! Asta însemna atîtea lucruri ! Familii care îşi petreceau vacanţa la Digues, maşini strălucitoare care se îndreptau spre Digues... La Digues erau un cazinou, baluri, cabine de baie vărgate, fotolii înalte de răchită pentru doamnele bătrîne, sere, hoteluri fastuoase. Dar nu la asta visa Alberte, nu asta o făcuse să scoată un suspin de uşurare. Ci sunetul familiar al numelui Digues care, deodată, fără ca ea să ştie de ce, o încîntase. Ceea ce îi evoca numele acesta, deşi ea nu-şi dădea încă seama prea bine, era respectabilitatea : plictiseala din biroul domnului van Baarnheim, mirosul muced al vechii case, gravitatea notarilor, ifosele domnişoarelor care treceau pe stradă ca să meargă la cursurile Kremmer. Era cercul de enoriaşe care tricotau pentru săraci al doamnei Nunez, dosarele pe care le mînuia Yves, cărţile legate pe care ea le deschidea uneori, în serile cînd toţi erau plecaţi, cufundîndu-se cu sîrg în fastidioase note de călătorie din care nu înţelegea nimic. Tot ceea ce o fată detestă în familia ei, spiritul mărginit, plictiseala, convenţiile apăsătoare, bordurile de boscheţi ale grădinii, cartea de rugăciuni cu fermoar, vizitele programate ca la o curte princiară, la toate acestea ar fi vrut ea să ajungă, în lumea aceasta ar fi vrut să-şi cîştige un loc.

Stătea dreaptă pe pernele maşinii, grijulie să se arate demnă de onoarea pe care i-o făcea tatăl ei. O ducea la Digues ! La un restaurant ! Nu se putuse împiedica să nu roşească

de plăcere. Ce-ar spune Yves dacă ar vedea-o astfel, în rochia nouă care foşnea în jurul ei ? Va avea, în sfîrşit, cu taică-său o conversaţie aşa cum demult visa să aibă. Va vedea şi el cine e ea, va vedea că ştie să se poarte, să vorbească... Ai mai fi putut bănui văzînd-o, că era o fată din mahalaua Triunghiului ?

Dar gîndurile i-o luau razna puţin cîte puţin. Mîndria făcea loc unei plăceri mai simple şi mai senzuale : legănatul maşinii, rochia nouă care-i aluneca pe piele... Maxilarul crispat se decontractă, un zîmbet inconştient trecu pe buzele cam groase şi faţa i se destindea, îşi pierdea impasibilitatea învăţată, ca să-şi regăsească frumuseţea tînără, cam vulgară. Se aplecă o clipă pe fereastră, aspirînd vîntul, bucurîndu-se de seara răcoroasă şi cenuşie. Apoi se lăsă pe pernele maşinii, cu capul dat pe spate.

Ajungeau la mare.

— Marea, Alberte ! spuse Klaes cu un pic de emfază, ca şi cum i-o oferea.

Jean rînji în oglinda retrovizoare.

— Domnişoara a adormit, spuse el fără simpatie.

— Cum ? O privi. Da, dormea. Privirea neliniştită, aspră, dispăruse deodată îndărătul pleoapelor grele pe care le moştenise de la taică-său şi acum se vedea că e frumoasă. Maxilarul cam greoi dar plin de energie, nasul drept, pometii ieşiţi în afară, fruntea bombată, ca a unei fecioare flamande... Era fruntea acelei femei subţirele, implacabile, pe care Klaes n-o iertase niciodată : maică-sa. Nu observase pînă acum că Alberte avea fruntea ei. Trebuise pentru asta s-o vadă lipsită de apărare ; se gîndi prosteşte că n-o văzuse niciodată dormind. N-ar fi îndrăznit să-şi permită acest lucru în faţa lui ; chiar noaptea, cînd el cerea să i se facă lectură timp de ore întregi, ca să-şi învingă insomniile, Alberte nu lăsa să-i cadă capul pe carte. Acum dormea.

Mititica ! În materie de lux, nu era obişnuită cu mare lucru. Ar fi fost amuzant să ieşi cu ea în oraş, ca să vezi ce gîndeşte. Nu se preocupase niciodată prea mult de ea ; totuşi, cît de înţelegătoare se arătase în povestea cu Elsa. Îşi dădea seama, bineînţeles, cît de mult îi datora lui. Dar el va face şi mai mult pentru ea. Îi va găsi un soţ potrivit (nu imediat, mai avea încă nevoie de ea, ci peste cîţiva ani). Pe unul dintre fiii lui Mayersheim, de pildă. Era unul care se bucura de pe-acum de-o frumoasă reputaţie la Bursă şi, cum aveau un faliment în familie, n-o să se arate prea năzuroşi. Va putea să-şi spună că a făcut totul pentru fericirea ei. Observînd-o mai bine, îşi dăduse seama că nu părea prea fericită. Fără îndoială că o îngrijora maică-sa. Uneori chiar — îşi dădea seama, retrospectiv — avea o privire neliniştită pe care o ascundea repede coborînd pleoapele şi zîmbind. Toate acestea se vor aranja. Se îngrijea el de asta. Deodată, dori ca Alberte să deschidă ochii şi să se minuneze.

— Alberte ! priveşte marea...

Ea se trezi imediat, se ridică.

— Sosim ?

— Am sosit, domnişoară, spuse Jean cu un ton superior. Dar în sezonul ăsta nu e animaţie aici... Tonul lui arăta clar neplăcerea de a fi trebuit să-i ducă atît de departe, în timp ce chiar la A. existau atîtea restaurante excelente.

— Să ne laşi la Excelsior, spuse Klaes van Baarnheim.

Urmară încet marginea digului. Alberte privea cu aviditate plajele pustii, cu cabinele răsturnate de vînt, digurile de protecţie ale portului, construite din piatră neagră şi care, la fiecare sută de metri, se afundau în ceaţă. De cealaltă parte a digului, căsuţele pescarilor alternau cu micile magazine unde se vindeau scoici şi cărţi poştale şi care erau închise la ora aceea, şi cu vilele particulare, înghesuite unele în altele, nespus de urîte, fals rustice, cu perdelele lor în carouri şi acoperişul cu pinion, avînd rareori mai mult de un etaj, ceea ce conferea întregii staţiuni aspectul unui sat de pitici. Din loc în loc, un felinar lumina spectacolul ; ferestrele rămîneau întunecate şi magazinele închise. Cum spunea Jean, nu era sezon. Alberte se simţea, cu toate acestea, mulţumită.

— E frumos... murmură ea cu respect. Vine multă lume aici, tată ?

— Oh, sute de oameni, spuse Klaes cu satisfacţie.

În ceea ce-l privea, găsea că Digues este un loc groaznic, dar admiraţia fiică-si îl flata totuşi.

— Şi locuiesc în vilele astea ?

— În astea şi în altele, draga mea. Digues nu era decît un sătuc de pescari cînd un om formidabil, contele van Loo, a cumpărat tot terenul din preajmă, pe ascuns, fără să facă mult tapaj, prin diverşi intermediari. Nimeni n-a bănuit nimic, totul a fost condus de o mînă de maestru, şi deodată a construit vilele astea, a făcut o publicitate formidabilă şi, în zece ani, a adus toată ţara aici. Asta afacere !

— Oh, da, spuse ea cu convingere.

Bătrînul îi mîngîie ceafa netedă, viguroasă.

— Eşti o fetiţă bună. Bineînţeles, Digues nu e o staţiune elegantă.

— Nu ?

— Nu. Elegant este la Sallendam, la Friest, mai departe pe coastă... Aici e pentru familişti. Uite, acolo... (îi arăta cu un gest o clădire care părea enormă, la capătul digului, un fel de baracă mare, albă, străjuită de o turelă, împodobită cu rozase, cu rozete, cu toate fleacurile arhitecturale care pot încăpea pe o faţadă) acolo familiile din A. şi din mai multe oraşe vin să-şi petreacă week-end-ul. Dans, biliard, îţi dai seama de gen.

— Acolo mergem ? spuse plină de speranţă. Se înşelă asupra intonaţiei ei.

— Oh ! Nu, nu-i nevoie să-ţi fie frică. Nu e genul lui taică-tău să te ducă în restaurante cu preţ fix ! Dacă merg cu tine n-o fac ca să economisesc cîteva bancnote ; ei, Jean, nu te grăbeşti ?

Îşi freca mîinile cu satisfacţie. Dacă Alberte admira Digues, ce-o să spună de Excelsior,

unde o ducea? Ah! O să aibă un şoc! Se bucura de pe acum de surpriza ei.

Părăsiră căsuţele aliniate şi trecură pe lîngă dunele care se succedau, acoperite de grozamă, de iarbă rară.

— Da, spuse Klaes zîmbind, e un peisaj cam sinistru, dar o să vezi tu, o să vezi imediat...

Alberte tăcea. Aştepta cu răbdare momentul cînd urmau să discute serios. O să-i vorbească, poate, de afacerile, de grijile lui. Ar şti să-i arate că-l înţelege. La rîndul ei, i-ar vorbi de cîteva transformări de făcut în casă: ar vedea că ea se pricepe mai bine decît doamna Nunez. Cine ştie? Poate că ar găsi ocazia să-i strecoare un cuvînt despre Yves? Din moment ce bătrînul îi spusese, cînd fuseseră la teatru, că-i măreşte zestrea... Calcule nenumărate o frămîntau.

Sala restaurantului Excelsior era foarte mare şi foarte goală. Abia cîteva cupluri, împrăştiate printre oglinzi şi plante verzi, luau masa sub plafonul greoi lucrat, cu irişi monstruoşi, cu stalactite bizare şi chiar cu busturi de femei ce păreau că se apleacă spre consumatori. Între ferestrele mascate de perdele grele, nişte statui ridicau torţe de cristal şi vreo zece chelneri care circulau pe parchetul lucitor se căzneau foarte mult să pară ocupaţi. De-a lungul peretelui se servea masa într-un fel de nişe, izolate de celelalte mese prin pereţi împodobiţi cu banchete de catifea.

— Ei bine, spuse Klaes cu satisfacţie, ce părere ai? Ei? E altceva decît cocioaba de la

Digues. Şi o să iei o masă de care o să-ţi aduci aminte.

Şeful de sală se apropie cu un zîmbet larg pe buze.

— Domnul van Baarnheim! Nu v-am mai văzut de-un veac, domnule! Nu avem lume bună astăzi, nu-i aşa? Dar sîntem în cursul săptămînii, iar sezonul e slab... Ei şi? E mai multă linişte, nu-i aşa, domnule? Domnul nu s-a schimbat deloc, dar absolut deloc!

— Bine, bine, i-o reteză Klaes, spune-mi ce aveţi mai bun pentru această tînără care nu a venit niciodată la Digues.

— Nu a venit niciodată la Digues! (Zîmbetul larg se adresa Albertei.) Oh! Domnişoară, ce păcat! Ce-ar spune domnişoara de un aspic frumos de ficat, sau poate de un homar, pentru început? Avem un nou bucătar şef, domnule van Baarnheim, care reuşeşte tournedos-ul Rossini ca nimeni altul. Şi nişte sufleuri, domnule!

— Ai vreo preferinţă, Alberte? întrebă Klaes cu un zîmbet uşor.

Fata scutură din cap.

— Atunci, nişte homari, şi pe urmă ce vrei. Dar să fie bun!

— Oh! Domnule van Baarnheim, doar cunoaşteţi casa!

O muzică vagă venea din fundul sălii.

— Ei? Spuse berarul. Vezi cît de cunoscut sînt aici. A fost un timp cînd veneam la sfîrşitul fiecărei săptămîni şi chiar în cursul săptămînii... La început, cînd ai sosit tu, încă mai veneam aici. Îmbătrînim, îmbătrînim...

Alberte simţi că trebuie să spună ceva.

— Ce mare e! zise ea cu stîngăcie.

Era încă prea intimidată ca să-i facă plăcere masa. Şi apoi plafonul care părea atît de înalt, în ciuda lustrelor de cristal, sala pe trei sferturi goală, chelnerii rapizi şi tăcuţi... Totuşi, florile pe mese, perdelele, marele covor din mijloc o impresionau. Toate astea trebuie să fi costat mulţi bani.

— Cred şi eu, răspunse berarul, că e mare. Se pun cinci sute de tacîmuri o dată, ceea ce înseamnă, în timpul sezonului, două sau trei mii de tacîmuri pe zi. O afacere de aur! Dar de cînd timpul a început să fie urît, oamenii merg mai curînd la Friest. E mai adăpostit. O afacere ca asta, vezi tu...

Totul începea exact aşa cum se aştepta ea. Alberte se îndreptă pe scaun şi îi aruncă chelnerului, care îi oferea pîine, o privire ce încerca să pară sigură de sine.

— Vezi tu, micuţo, în afaceri e nevoie de idei simple. În după-amiaza asta mi-a venit una. Vînd clădirea de pe strada Evreilor şi lansez zvonul că deschid acolo un mare magazin... Eu...

Nu se gîndise în mod serios la aşa ceva. Dar în seara aceasta, sub privirea admirativă a Albertei, lucrul îi părea sigur. Îl va convinge pe proprietarul Uniprix-ului să se extindă, cedîndu-i o parte din acţiunile lui. Clădirea care cerea mereu reparaţii şi ale cărei chirii erau neînsemnate, ar fi fost înlocuită printr-o afacere productivă. De cîte ori nu luase el cîte o hotărîre importantă, în timpul vreunui dineu,

în faţa unei femei subjugate? Femeile simt banii, întocmai ca un cîine de vînătoare, obişnuia el să spună. Vorbeşte-i unei femei despre afaceri, n-o să înţeleagă nimic, dar dacă afacerea e bună, o să asculte, o să pună întrebări prosteşti, o s-o intereseze. Dacă însă cască, tace şi se gîndeşte la altceva, poţi renunţa la afacere. Mai curînd sau mai tîrziu se va sfîrşi rău. Acesta, cel puţin, era raţionamentul lui Klaes van Baarnheim, care avea pretenţia că le cunoaşte bine pe femei şi afacerile.

Se aducea vinul. Bătrînul se servi din belşug. Roger i-o interzisese, e-adevărat, dar în seara asta se simţea atît de bine dispus!

— Doreşti ceva? Bătrînul tău tată e dispus să-ţi ofere. Hai, e momentul să profiţi. O fată îşi doreşte întotdeauna ceva, nu?

— Mi-ai dat atîtea lucruri zilele astea, tată.

— Cu atît mai bine, cu atît mai bine. Dacă ţi le-am dat le meritai, fata mea. Ai fost foarte înţeleaptă, foarte înţeleaptă... Şi dacă ar fi să aştepţi cadouri de la mătuşă-ta sau de la Philippe, ce zici?

Îi dădu, familiar, cu cotul. Dispoziţia lui jovială se accentua. Ce mai putea să ceară de la viaţă? Afacerile îi mergeau bine, era plin de idei, iar Roger nu era decît un prost care voia să-l pună la regim. Începu să mănînce cu poftă din homar.

— Ei, draga mea, nu mănînci? Eşti intimidată? E adevărat că nu prea ai obiceiul să ieşi în oraş. Dar lasă că deprindem noi obiceiul ăsta, măcar ca să-i necăjim pe toţi ceilalţi...

Vinul, căldura o făcuseră să se înroşească. Părea mai tînără ca de obicei şi ochii îi străluceau. Probabil că îi plăcea să se plimbe; lui îi părea rău că nu se gîndise mai de mult la asta. Dar de şase ani de cînd stătea la el, o observase atît de puţin...

— Sînt buni homarii, nu-i aşa? Hai, bea puţin vin. Ba da, ba da, e un vin minunat, trebuie să guşti.

Alberte bea, mînca, uimită oarecum de înduioşarea aceasta pe care n-o înţelegea. Chelnerii se agitau zeloşi în jurul ei, îi ridicau şervetul pe care îl lăsase să cadă, îi umpleau paharul, îi prezentau mîncărurile... Era un pic ameţită. Berarul, perfect destins, vorbea mult, gustînd iarăşi din homar, trimiţînd înapoi tournedos-ul care nu-i plăcea şi descoperind plăcerea de a o uimi pe fetiţa aceasta pe care, în şase ani, abia o privise. Simţea faţă de ea o exaltare familiară, o înduioşare suspectă pe care o luă drept bunătate şi din pricina căreia ar fi îndeplinit dorinţele oricui, ale chelnerului, ale portarului, în dorinţa de fast, în nevoia de proprie exaltare, care mătura toate vechile îndoieli şi vechile resentimente lîncezinde în adîncul inimii. Atunci se simţea cu-adevărat el însuşi, stăpînul lumii, atotputernic peste ceea ce îl înconjura şi stăpînit de uimirea naivă de a nu-şi folosi puterea decît spre bine. Îşi contempla propria bunătate, o etala, în închipuire, acelei mame implacabile care nu voise să cedeze şi tatălui său care ar fi dorit, poate, să o admire. Prin forţa sa,

îi supărase pe toţi aceşti nevolnici; nutrea o adevărată groază faţă de vorbăria lor virtuoasă, de preceptele lor meschine. Dar nu se considera cu adevărat eliberat decît atunci cînd, în faţa unei figuri străine, simţea deodată în el puterea aceea de a face să se nască o bucurie adeseori un pic josnică, de a i se mărturisi o dorinţă pe care o putea îndeplini cu un cuvînt, cu sentimentul îmbătător de a-şi însuşi ceva. În seara aceasta, în faţa fetei care îi semăna şi pe care o cunoştea atît de puţin, la aşa ceva voia să ajungă. Să bea, să mănînce, să-l asculte şi să fie fericită.

— Ah! spuse el cu o bucurie copilărească, ce furioşi erau că te iau la plimbare! Pînă şi micuţul Sarfati părea şocat... Dar chiar dacă aş avea chef să mă plimb cu bucătăreasa, tot ar putea să aibă ceva de obiectat, te asigur. Un băiat care nu e bun de nimic şi pe care îl ţin doar de milă. E adevărat, e de familie bună şi taică-său mai are încă prieteni în Consiliul municipal... Asta o să-mi servească întrucîtva. Şi, dealtfel, e un băiat bun, mă adoră. Numai că n-are viitor deloc. Îi este frică de orice, moare de frică, întocmai ca un şoarece la el în gaură, care simte că pisica îl pîndeşte afară. Mie nu mi-a fost frică niciodată de nimic.

Maşinal, îşi încordă muşchii fără să acorde atenţie durerii din braţul stîng şi-i zîmbi fiică-si.

— Mai mănîncă ceva. Chelner! Să-i dai domnişoarei căpşuni cu frişcă. Sînt căpşuni de seră, cei de aici fac în aşa fel încît să aibă aproape tot anul. Vezi tu, cînd te scot la plim-

bare, nu te duc într-o cîrciumă, nu-i aşa ? Ce spuneam ? Da, erau furioşi. Dar ţie puţin să-ţi pese, fata mea. Ei nu reprezintă nimic fără mine. Mătuşă-ta ? Face pe mîndra (n-avea nici cincisprezece ani şi era pretenţioasă nevoie mare), dar n-a fost în stare să păstreze nici măcar averea lui Nunez al ei, idiotul acela de negustor de ţigări care credea că poţi cîştiga bani locuind în hoteluri de lux şi jucînd la cazinou. Foarte distins genul ăsta de viaţă, nu-i aşa ? Iar eu nu eram decît un coate-goale, un muncitor de rînd (n-ar fi îndrăznit să mi-o spună în faţă, dar aşa gîndeau). Chiar şi maică-mea : „Trebuie să te mulţumeşti cu ce ţi-a dat dumnezeu, Klaes. Eşti prea lacom, prea..." Ipocriţii ! Dar ei erau foarte mulţumiţi că Albert Nunez le cere fata în căsătorie. Şi-atunci, asta-i viaţa ideală ? Să locuieşti în cazinouri şi puţin să-ţi pese dacă afacerile merg prost ? „Eşti prea dur, Klaes, duci o viaţă groaznică..." Şi acum, cu modul ei distins de viaţă, mătuşă-ta a fost foarte mulţumită să dea de mine ! Roger e un prost (nu un medic prost, ci un prost), iar Philippe, cam deocheat. Bursa este Bursă, uneori mă ocup eu însumi de ea. Dar Philippe nu ia nimic în serios. Dacă n-ar fi avut creditul meu, de mult ar fi dat faliment. Bagă de seamă, toţi mă iubesc mult, iar eu pe ei la fel. Dar, în sfîrşit, fac ce vreau, iar ei n-au decît să meargă pe drum drept. Cînd am trimis să te cheme, au făcut o mutră, dar ce mutră ! Îşi şi vedeau moştenirea în aer. Bagă de seamă că încă n-au pus mîna pe moştenire. Eu sînt puternic !

Alberte ar fi vrut să vorbească, să spună cîteva fraze bine pregătite, dar se simţea oarecum jignită de violenţa acestui ciudat monolog şi nu înţelegea niciodată tonul de ameninţare pe care taică-său îl adopta deseori.

Bătrînul se întoarse spre ea, ca şi cînd ar fi descoperit-o deodată.

— Trebuie să te fi uimit chiar şi pe tine, nu ? Ce schimbare, nu-i aşa ? Te gîndeai la una ca asta, vreodată ? Hai, povesteşte-mi şi mie ce se petrece în căpşorul ăsta. La ce te-ai gîndit cînd Philippe a venit să te caute ?

— Dar... spuse ea un pic jenată, nu ştiu... Eram atît de surprinsă... atît de mulţumită, se grăbi să adauge văzînd sprîncenele berarului încruntîndu-se.

— Mulţumită, da, cred şi eu. Sărmana mea micuţă, dacă am ceva să-mi reproşez în viaţă, e lamentabila copilărie pe care probabil ai avut-o... Mi-ai purtat pică pentru asta ?

— Nu, tată...

Era adevărat. Elsei îi purta pică, dintotdeauna. Dar fără să ştie de ce, era un pic stînjenită să i-o spună. Totuşi, nu erau acolo ca să vorbească de Elsa şi de Triunghi.

— Ce restaurant frumos, tată ! spuse Alberte cu stîngăcie. Şi ce drăguţe sînt lămpile astea !

Asta era tot ce găsea să spună, în dorinţa ei de a arăta că ştie să aprecieze decorul luxos. Klaes începu să rîdă, deşi era un pic iritat că fusese întrerupt.

— Asta ? spuse el atingînd cu degetele lampa în stil veneţian, un negru colorat, care

susţinea un abajur de satin. Da, e nevoie de aşa ceva ca să uimeşti un client. Dar e marfă de duzină, fata mea, nimic altceva decît marfă de duzină. Ah ! Evident, adăugă el fără răutate, revenind la subiectul lui, e ceva mai bine totuşi decît cabaretul tău. (Alberte tresări, rănită în amorul ei propriu, iar entuziasmul i se stinse brusc, dar bătrînul nu observă.) Spune-mi... Era într-adevăr atît de neplăcut *Trei Cocori* ăsta ? Philippe mi-a vorbit de un mediu foarte ordinar, foarte... O fată ca tine, trebuie să fi fost totuşi şocată de aşa ceva. Serveai în sală ?

— Doar de un an sau doi, murmură ea, chinuită din cauza curiozităţii acesteia subite.

— O copilă de treisprezece ani ! Maică-ta s-ar face foarte vinovată, dacă n-ar fi iresponsabilă. Ce promiscuitate ! Şi bineînţeles că uneori trebuia să respingi unele avansuri ? În general, în asemenea locuri... Stăteai cu maică-ta în cameră ?

— Nu totdeauna...

Nu înţelegea, nu înţelegea într-adevăr de ce manifesta bătrînul subit fantezia de a scormoni mizeria, de a scoate la lumină toată existenţa aceea demnă de milă, pe care ea se străduia s-o uite. Ceva în ea se revolta în faţa acestei curiozităţi care îşi însuşea pînă şi cele mai lamentabile amintiri.

— Da, da, suspina el în acest timp cu o oarecare satisfacţie şi savurînd plăcerea descoperirii. Tu nu erai ca fetele acelea cărora nu le pasă de nimic. Să trăieşti alături de nefericita asta... Şi cînd ai consimţit să vii la mine, nu te-ai simţit, cumva, puţin jignită, necăjită ? Ne place uneori să credem că o mamă...

Alberte îşi muşcă buzele... Ce voia oare de la ea ? Ce-l împingea să-i exploreze astfel, dintr-o dată, sentimentele nemărturisite nici ei însăşi ? Să hăituieşti pînă în adîncul inimii ei pe femeia aceea bolnavă, iresponsabilă — o spusese chiar el — la care nu se putea opri să nu revină iarăşi şi iarăşi. Insista acum, nevrînd să înţeleagă reticenţa ei ; de ce nu răspundea ? Se bucurase atît de mult s-o vadă mulţumită, s-o simtă cucerită de tot ce-o înconjura, şi iată că Alberte îşi relua expresia aceea afectată pe care, deodată, bătrînul n-o mai suporta. După toate cîte le făcuse şi avea să mai facă pentru ea, într-adevăr, fata nu avea dreptul să-i arate atîta duşmănie. Înduioşarea lui era pe punctul de a face loc supărării. Dealtfel, la urma urmei, probabil că Roger avea dreptate : vinul nu-i făcea bine. Se simţea din nou apăsat, o durere difuză îi urca în umăr... Insistă poate puţin prea iritat :

— Sîntem între noi, nu-i aşa ? Ai încredere în mine, ştii că o să fac multe pentru tine... Poţi să-mi vorbeşti deschis. Te-a făcut să te simţi foarte nefericită, nu-i aşa ? Biata mea copilă ! Doar la gîndul ăsta şi te simţi răscolită... (Şi într-adevăr, văzînd-o jignită astfel, cu toată plăcerea pierită şi plecîndu-şi capul, simţea pentru ea un adevărat elan afectiv şi se indigna împotriva Elsei.) Dar, spune-mi, aşa a fost ea întotdeauna, nu ? Încă de cînd

am cunoscut-o — dealtfel pot să ţi-o spun, nu mai eşti un copil — nu prea era echilibrată. Iată, dovada e că într-o zi, într-un restaurant...

Se întorcea brusc la trecutul acela, îl răscolea, îi aducea Albertei dovezi : Elsa nu fusese niciodată cinstită. De pe atunci încă inventa tot felul de poveşti despre părinţii ei pe care îi prezenta mai bogaţi decît erau.

— Îţi închipui că nu mă lăsam înşelat. Îmi dădeam seama perfect, după manierele ei... Dar voia să-mi impună. Întotdeauna a fost aşa, vezi. În altă zi...

Continua să insiste vrînd cu tot dinadinsul ca ea să se plece, să aprobe. În sfîrşit, chiar deunăzi, Alberte fusese de acord să spună că Elsa e nebună. Semnase chiar şi actele. Aşa că de ce tăcea acum ? Şi el se înverşuna din ce în ce mai enervat, simţind-o încăpăţînată, căuta alte cuvinte, alte dovezi... Sala se golise, chelnerul se apropiase într-un mod semnificativ, dar el vorbea întruna.

Alberte, plecîndu-şi fruntea îndărătnică, tăcea. Vasăzică o adusese aici ca să-i vorbească de Triunghi ? Ca s-o facă să bage de seamă ce prost-gust avea ? Ca să-i vorbească de Yves în modul acesta dispreţuitor — „un băiat bun" — şi să-i spună, peste un sfert de oră, pe acelaşi ton „tu care eşti o fată bună, trebuie să recunoşti..." Puţin ameţit de vin şi de bătăile grăbite ale inimii, Klaes înşira vrute şi nevrute, aplecîndu-se spre fata aceasta ca spre o femeie pe care ar fi dorit s-o cucerească. Şi ceea ce voia să obţină nu era nici măcar aprobarea fetei în legătură cu Elsa ; aproape

că uitase de ce lupta : pentru orice aprobare, orice soluţie care i-ar fi permis să-şi uite neliniştea, alături de o fiinţă care să-i aparţină.

Dar Alberte era şi ea puţin ameţită ; deziluzia fusese prea mare. Un vag sentiment de revoltă o cuprinsese, venind din amorul ei propriu rănit, din dragostea ei pentru Yves jignită şi, supus acestei inchiziţii, nu psihicul ci corpul ei se revoltă. Cu brutalitate, ca şi cum ar fi respins un asalt, îşi eliberă umerii din strînsoarea tatălui ei.

— Deci, ca să vorbim de mama am ieşit la plimbare ? întrebă ea, fără să-şi dea seama ce spune.

Klaes van Baarnheim o privi o clipă fără să înţeleagă. Ajunsese să se înfierbînte în asemenea măsură, încît i se păruse că va cîştiga. Exaltarea i-ar fi dispărut de la sine dacă Alberte n-ar fi intervenit, dacă ar fi tăcut. Ar fi lăsat-o în pace şi n-ar mai fi cerut decît linişte. În loc să procedeze astfel, fata îndrăznea să-l înfrunte, îndrăznea... Stacojiu la faţă, chemă chelnerul cu un gest scurt.

— Nota, repede, sîntem grăbiţi.

Chelnerul rîdea pe ascuns. „A luat plasă, bietul bătrîn. Asta pentru că, trebuie spus, e cam tinerică pentru el. Aş paria că nu e majoră. Ţi-e şi milă !"

Între timp Alberte, după ce vorbise, roşise toată. Ce va gîndi taică-său ? De ce nu-i răspunsese ? În fond, bătrînul nu greşise. Poate că ar fi putut să înţeleagă... Dar ce să înţeleagă ? Îşi rememoră cuvintele pe care Klaes le rostise şi nu-şi mai dădea seama ce anume o

jignise dintr-o dată. El se ridică fără un cuvînt. Alberte aruncă o ultimă privire spre sala mare, goală, cu parchet strălucitor și lustre de cristal. Regreta acum locul acesta elegant, promisiunile tatălui ei... Klaes van Baarnheim mergea cu pași mari spre mașină. Alberte îl urmă fără să spună un cuvînt.

— Repede, acasă.

De îndată ce auzise ordinul, Jean simțise că stăpînul era prost dispus. Îl cuprinse o bucurie răutăcioasă. „Exact așa cum prevăzusem, fata nu știe să se poarte. Sărmana prostuță! Pînă una-alta, peste opt zile eu plec în concediu." El știa să se descurce; cu Klaes van Baarnheim era totuși ușor. În oglinda retrovizoare îl supraveghea cu coada ochiului, clocind în sine — era evident — o mînie tumultuoasă, și pe Alberte care se prefăcea că doarme. Oare ce se putuse întîmpla la Excelsior? Va fi Alberte gonită mîine, așa cum fuseseră Henri, pianistul ungur, cum probabil că fusese doamna de la Galerii, la care berarul nici nu mai făcea aluzie? Era oare pur și simplu un moment de dizgrație, căruia îi va urma o nouă criză de interes? „În orice caz, hotărî, în sinea lui șoferul, e prea proastă ca să profite de asta. Afacerea e terminată."

*

— Ai sosit cam tîrziu, Philippe, spuse Roger cu un ton înțepat. Toată lumea e aici? Consiliul de familie e în plen?

Se aflau în sufrageria stil Empire, din imitație de acaju, cu satin verde, cumpărat de la solduri, cu un covor pe masă, cu franjurile înnodate grijuliu de copiii familiei Nunez, cu gravuri galante din secolul al XVIII-lea (asta categorisește pe un medic), pe care, cînd era tînără, doamna Nunez, după consultații, le întorcea cu fața la perete, din cauza copiilor. Și Simone era de față, distantă, și doamna Nunez, plină de autoritate, Erna, timidă, și stînjenitoare ca o mobilă prea grea, copiii agitați de ușoare tresăriri potolite de privirea imperioasă a lui Roger și toate figurile acestea, palide din cauza lămpii prea slabe, înverzite din pricina satinului fotoliilor, se aplecau spre o prăjitură uscată, puțin apetisantă.

— Ce liniște! glumi Philippe. Și ce gravitate! Lecția de anatomie, iată ce evocați pentru mine. Dar unde e cadavrul?

— Gluma asta, începu medicul, e de un gust...

— Să nu ne ciondănim, spuse doamna Nunez mama. Puțină cafea, Philippe?

— Am băut, mătușă.

— Cu atît mai bine, spuse jovial doamna Nunez. Cea pe care o face Erna e atît de proastă...

Urmă o clipă de tăcere. Toți simțeau că înainte de a aborda problema care îi făcuse să se adune s-ar fi cuvenit un pic de conversație de familie. Admirară copiii care se zbînțuiră și mai tare. Erna făcu tentativa unei conversații cu Simone care, ca întotdeauna, îi răspunse ironic. Aceasta declara deschis că-și disprețuiește mult verișoara, despre care spunea că e proastă și vulgară, ceea ce nu era în întregime fals. Si-

mone, cu privirea ageră, mişcîndu-se cu uşurinţă, vorbind tare, cu o siguranţă mondenă care impunea, cîştiga uşor autoritatea în faţa staturii masive, a îmbrăcăminţii sportive, a mersului greoi al Ernei, iar Philippe constata cu satisfacţie că nevastă-sa ştia să se îmbrace. Şi totuşi Erna nu avea decît să apară cu braţele-i groase, cu ochii ei mari, cu obrajii roşii — şi ghiceai imediat, dintr-un fel de siguranţă, de plenitudine a mişcărilor, că era o femeie fericită, iubită. Deşi vulgară, iar micul şi morocănosul ei soţ emana o mediocritate pretenţioasă, ei doi, contemplîndu-şi copiii durdulii, formau totuşi un grup plin de forţă, solidă geometrie rezistentă la scurgerea timpului.

— Ei bine, spuse doamna Nunez, proptindu-se în şoldurile largi ca un călăreţ în scări, pentru că ne-am adunat să vorbim de afaceri, să vorbim de afaceri. Sîntem cu toţii perfect de acord că povestea asta capătă proporţii ridicole. Fata merge cam prea departe. Trebuie să punem o stavilă.

— Te cam grăbeşti, zîmbi Philippe.

Doamna Nunez ridică din umeri.

— Totuşi nu e prima oară cînd sărmanul nostru Klaes are asemenea capricii.

— Asta e adevărat, spuse medicul. Poate că ar fi suficient să aşteptăm... Unchiul nostru se surmenează mult, inima e foarte obosită, poate să cedeze în orice moment...

— Bietul om ! spuse Erna cu sinceritate.

Philippe consideră că venise momentul să intervină în dezbatere.

— Toate astea sînt foarte frumoase, spuse el scurt, dar să fim realişti ! Mai întîi, Roger, eşti sigur că nu bănuieşte nimic ?

Medicul ridică din umeri.

— Nimic. Cum ar putea bănui ? Are toată încrederea în mine.

— N-o fi strecurat vreun cuvînt, din întîmplare, despre tratamentul lui, doctorului Franck ?

— Chiar dacă ar fi făcut-o, spuse Roger cu o voce mai puternică decît era nevoie, nu văd ce-ar avea de obiectat doctorul Franck. Tratamentul meu e perfect indicat pentru cazul lui şi...

— Nu te enerva, dragul meu, spuse doamna Nunez. Dacă ar veni pe la el doctorul Franck, aş şti lucrul acesta de la Suzanne. Dealtfel, nici el nu mi l-ar fi ascuns. Se preocupă atît de puţin de noi, bieţi paraziţi...

Şi rîse, fără ranchiună, răzbunată numai la gîndul că ştia numele răului care rodea corpul acestui hercule, frate-său, fără ca el să bănuiască.

— Cu toate acestea, spuse Philippe, planul nostru nu mai e suficient.

— Nu văd ce-aş putea să mai fac.

— Dragul meu Roger, tu nu vezi nimic. Pentru tine, moartea nu e decît o chestiune de celule, de hormoni, ştiu şi eu ? Îţi închipui că n-ai decît să laşi boala să-şi facă mendrele, să-l laşi pe bunul nostru unchi să moară cu încetul şi că el însuşi o să se lase răpus fără nici o zvîrcolire. Ar fi prea uşor, dragul meu.

Vinele de la tîmplele lui Roger Nunez se umflară, medicul deveni stacojiu şi lovi în masă cu muchea palmei, cu un gest care impresiona clienţii.

— Philippe, nu admit să rosteşti astfel de cuvinte. Nu-l „las să moară" pe unchiul nostru, îl îngrijesc ! Mi s-a cerut să nu-i dezvălui gravitatea situaţiei, am crezut că fac bine conformîndu-mă, din cauza inimii lui bolnave. Dacă nu urmează regimul prescris şi îşi scurtează astfel zilele, nu am nici o vină şi...

— Roger ! imploră nevastă-sa.

Iar doamna Nunez adaugă cu bonomie :

— Haide, Roger, sîntem în familie !

— În sfîrşit, spuse Philippe, cît mai are de trăit ?

Medicul îşi regăsise calmul. Conform unei vechi deprinderi, îşi atinse cravata, tuşi uşor (să-l faci pe client să aştepte, să-l nelinişteşti, suprem precept...)

— Ajunge cu maimuţăreala ! îl repezi Philippe care cunoştea trucul. Cît ?

— Ei bine, spuse Roger Nunez, voi ştiţi că unchiul nostru are, de cinci ani, o angină pectorală. Nu vreau să vă obosesc cu amănunte, dar, după evoluţia bolii, mai lentă decît ne temeam (Philippe nu-şi putu stăpîni un zîmbet), cred că în patru sau cinci luni, poate şase... E greu să apreciezi exact în chestiuni de acest gen... O emoţie violentă ar putea fi de ajuns, nu-i aşa, să provoace un stop cardiac. Aţi constatat ca şi mine nervozitatea lui crescîndă, agitaţia, stările depresive urmate de exaltare...

— Cadourile pe care le face fetei acesteia ! E curată nebunie ! exclamă doamna Nunez. Aş susţine acest lucru în faţa oricărui tribunal.

— ... care indică un progres constant al bolii, continuă Roger. Dar mi-e imposibil să afirm... pe scurt, cu optimism : între şase luni şi un an sau doi...

În cameră se făcu linişte pentru o clipă. Nu se mai auziră decît copiii sorbind zgomotos ciocolata şi profitînd de neatenţia generală ca să ronţăie, una după alta, porţiile de prăjitură. Philippe privi un moment feţele acestea încordate, palide din cauza lămpii. Acestor fiinţe urma, totuşi, să le asigure averea... Roger cu falsa lui brutalitate, gata la orice compromis, doamna Nunez cu grăsimea ei nesănătoasă, cu jovialitatea ei înşelătoare de matroană, Erna, plină de bunăvoinţă şi de prostie, copiii bucălaţi care, de pe acum, aveau aerul mărginit al tatălui lor, Simone, propria-i soţie, care privea pe fereastră cu un aer detaşat, dar care, ştia el, era gata să se arunce cu ciocul şi cu ghearele în grămadă, ca să salveze zestrea Louisettei.

— Doi ani ! spuse el cu perfidie. E mult.

— E prea mult, spuse doamna Nunez.

În umbra verde, faţa medicului se convulsionă, se agită.

— N-o să-mi cereţi totuşi... începu el şi se opri singur.

Clinchetul andrelelor Ernei încetă, apoi reîncepu. De pe strada strîmtă, de afară, urcau strigăte, mirosuri omeneşti. Luminile de neon trebuiau să se aprindă sub ploaie, iar cafe-

nelele să se umple. Dar o prezență rece se făcuse simțită în cameră, la care ochii lor rămaseră ațintiți o clipă. Rîsul lui Philippe îi eliberă.

— Nu, Roger, n-o să-ți cerem ceva ce nu poți face. Te cunoaștem, ce naiba ! Numai că, nu trebuie s-o ascundem, unchiul nostru trece printr-o perioadă periculoasă. Schimbările bruște de dispoziție, capriciile astea bizare... Mai ales capriciile. Nu mai are mult de trăit, spuneți voi, dar nu trebuie prea mult ca să cheme un notar.

— Un notar ! strigă doamna Nunez.

— Cum ? Crezi ? spuse Simone care își părăsi pe loc aerul de detașare.

Iar Roger, cu ochii mari, rotunjiți de stupoare și de furie :

— Un notar ? Să o recunoască ? Ar îndrăzni ?

— Oh ! Unchiul Klaes nu poate face una ca asta, spuse Erna cu încredere.

Doamna Nunez nu se putu stăpîni să nu izbucnească într-un hohot de rîs ascuțit și furios.

— Erna, ești prea proastă ! strigă ea. Philippe are dreptate. E un pericol. Toată săptămîna asta domnișoara n-a încetat să meargă la croitorese, să iasă în oraș (îi dă șoferul s-o ducă unde vrea să meargă) și se pare că n-o să se mai ocupe de nimic în casă : frate-meu o să angajeze o cameristă pentru treburile astea. Găsește neapărat ceva, Roger.

— Ah, da, dragule ! spuse Erna cu fermitate. Dacă e chiar atît de rea...

— Dar ce ? murmură furios medicul. Ce ?

Philippe îi privi zîmbind. Bieți monștri, gata la orice și totuși atît de neputincioși cu vicleniile lor grosolane ! Gata să ucidă și incapabili să găsească mica stratagemă care, fără zgomot, fără scandal, i-ar elibera... Îi ținea în căușul palmei, eșuați ca niște caracatițe pe plajă, care nu-i mai înfricoșează nici măcar pe copii, în ciuda tentaculelor amenințătoare și grotești. Îi fu aproape milă de ei, înainte de a se gîndi să profite.

— Cred că am găsit eu un mijloc, foarte nevinovat dealtfel, de-a ne elibera.

— Ce anume ? spune repede ! Dacă putem face, cît de cît ceva...

— Oh, e o copilărie. E vorba pur și simplu... Dar cum asta presupune intervenția mea, la urma urmelor, înainte de a vă spune aș vrea să cădem de acord. În schimbul acestui serviciu, peste partea mea, mi se pare echitabil să-mi dați mie casa.

— Totul, dar nu casa ! spuse doamna Nunez, ridicîndu-și nasul mîndru, cu o tresărire de demnitate. Să mă dai afară pe mine ?

— Evident, casa reprezintă foarte mult, se agită doctorul. O astfel de casă cu dependințe, cu o grădină care coboară pînă la fluviu, știi tu, dragul meu Philippe, că înseamnă mai multe milioane ?

— Față de o moștenire care cuprinde uzinele van Baarnheim, e un fleac, Roger. Și dumneata, mătușă Odilia, preferi să fie Alberte cea care să te dea afară ?

Tăcură o clipă apoi reîncepură şi mai şi...

— Cine ne spune că mijlocul tău va reuşi ?

— Dacă ne părăseşti, te ruinezi sigur !

— Mi s-ar părea destul de frumos, spuse Philippe zîmbindu-le, să mă ruinez din încăpăţînare. Nu uitaţi că fac toate astea, dragă Doamne, întrucîtva ca un diletant. Dar am mult mai puţină nevoie decît voi de moştenirea asta ! Nu tot eu v-am dat ideea să-l lăsaţi pe unchiul în pace, nespunîndu-i ce are ? E ceva atît de uman ! Am cîştigat doi ani. Vreţi să pierdeţi partida, inclusiv, casa, din pricina unei nerecunoştinţe prosteşti ?

Roger şi maică-sa se priviră neliniştiţi. Fără a-i ghici gîndurile, îl credeau pe Philippe în stare de orice. Nici vorbă, nu bănuiau plăcerea lui de a-i vedea, după ce le inoculase veninul, sfîşiaţi, de doi ani încoace, de pofte. I-ar fi împins cu uşurinţă pînă la crimă ; se mulţumea însă să ştie acest lucru, să răscolească, din cînd în cînd, drojdia sufletelor acestora, să ceară tot mai mult şi să-i vadă zbătîndu-se, stăpîniţi de un obscur sentiment de neputinţă.

În sfîrşit, cedară cu toţii, aşa cum cedează sub hăţuri caii înhămaţi cîte doi, iar furia li se mai citea în priviri, în timp ce încercau să mimeze o generozitate detaşată.

— Hai, fie. Dacă ţii atît de mult... Dar e prea mult, crede-mă. Cel puţin, putem conta pe tine în toate ?

— Contaţi pe mine, ne-am înţeles. Dar îmi pregătiţi o hîrtiuţă în legătură cu asta, nu-i aşa ? Dacă vreodată s-ar ivi vreo contestaţie...

Acceptară, învinşi.

— Ei bine ?

— Alberte, spuse Philippe cu nonşalanţă, are o idilă.

— Nu e posibil ! lătră doamna Nunez.

Iar Roger, aproape în acelaşi timp :

— Probabil că te înşeli !

Zîmbi de uluirea lor. Nu fusese oare el însuşi destul de uluit cînd, trecînd prin hol fără să facă zgomot, o zărise pe Alberte sărutîndu-se în grabă cu micul secretar ? Uimit şi chiar puţin indignat. Fusese întotdeauna atît de sigur că-i cunoaşte bine gîndurile ! Ar fi jurat că e intactă atît sufleteşte, cît şi trupeşte. Şi cînd colo, ea era în braţele micului Sarfati ! Trebuie să fi fost mai abilă decît credea el, ca să-l fi înşelat astfel. Se simţea amuzat şi, totodată, puţin jignit. Nemaipunînd la socoteală faptul că era pe cale de a-l subjuga treptat, din punct de vedere spiritual, pe bătrînul Klaes. „Dumnezeu ştie cum. Ar fi totuşi bine să fie mai circumspectă. Nu poţi avea totul." Albertei îi plăcea atît de mult respectabilitatea şi avea acum o ocazie atît de bună s-o dobîndească ! „Numai că, îl iubeşte oare ea îndeajuns ca să procedeze cu inteligenţă ? S-au mai văzut dintr-astea"... Ah ! Micuţa Alberte ! Să te mai încrezi în mironosiţe ! Şi el care era atît de sigur de bunele ei intenţii şi o vedea sub trăsăturile inofensive ale unei orfane a doamnei de Ségur... Una peste alta, descoperirea asta i-o făcea mai curînd simpatică. Poate că va găsi cu cine să mai vorbească... Cine ştie ? Lupta va fi poate amuzantă...

— Nu pot să cred una ca asta, spuse Erna convinsă. O fată atît de rezervată !

— Erna, tu nu poţi să crezi niciodată nimic, spuse doamna Nunez. Pe mine lucrul acesta nu mă miră deloc. E o mică intrigantă, şi aşa a fost întotdeauna. Sîngele apă nu se face. Dar, Phil, ce aştepţi ca să-i spui lui frate-meu...

— Ce să-i spun ? spuse Philippe cu nerăbdare. Că am surprins-o pe neasemuita lui fiică sărutîndu-se cu secretarul pe scară ? E greu. N-o să vă mire dacă vă spun că, ieşind cu Alberte la plimbare, o face, pentru că, printre alte motive, vrea să ne necăjească. N-ar fi greu să creadă că inventăm pe de-a-ntregul o poveste care urmăreşte să provoace neplăceri favoritei lui. Ce înseamnă o sărutare ? Poate că m-am înşelat, luînd drept îmbrăţişare ceea ce nu era decît o şoaptă sau o căzătură.

— Totuşi e adevărat, spuse Erna cu convingere. Poate că ea şi-a scrîntit piciorul...

— Roger, spuse doamna Nunez, vrei să spui nevestei tale să tacă ? Pot să îndur multe, dar asta nu. Philippe, dar ce facem în cazul ăsta ?

— Dragă mătuşă, e rîndul dumitale să joci. Dumneata eşti la faţa locului, nu eu. Dumneata eşti avertizată, ea nu e. Supravegheaz-o şi o să reuşeşti s-o prinzi asupra faptului. Dealtfel, n-aş fi surprins ca, primul pas o dată făcut...

— Tîrfuliţa ! şuieră doamna Nunez. Am spus întotdeauna că...

— Ei bine, încearcă să dovedeşti, mătuşă. Iată o sarcină demnă de dumneata, cred. Pîndeşte-o, stai seara la fereastră, plimbă-te pe scară... Dar fii atentă. Nu da alarma decît în cazul în care poţi dovedi ceva. Fără asta...

— Toate bune şi frumoase, interveni medicul. Dar dacă pentru sfatul ăsta ne ceri o casă evaluată la peste un milion...

— Ai avut tu ideea asta ? Vezi bine... E o idee care, te asigur, face cît vă costă. Şi pe urmă, n-o să fiu egoist. O să-i fac o mică zestre Albertei, ca să nu piardă totul din cauza mea...

În culmea bucuriei, doamna Nunez izbucni într-un rîs strident.

— O mică zestre Albertei ! Ah, Philippe, eşti de nepreţuit ! Trebuie să recunosc că fără tine... O mică zestre !

— Oh, nu rîde, mătuşă ! spuse Simone puţin cam palidă. Philippe e atît de generos ! E capabil s-o facă !

Şi cum bărbatu-său plecă, ea se ridică să-l urmeze. Merseră unul lîngă celălalt, cîteva clipe, sub ploaie.

— Ce frig ! murmură Simone. Cînd mă gîndesc că nu sînt nici două luni de cînd doream ploaia... E serioasă povestea asta cu Alberte ?

— Ce să fie serios, draga mea ? Aventura ei ? Toana bătrînului Klaes ? Planul meu ?

Simone întoarse capul.

— Ştii bine ce vreau să spun. Te interesează fata asta.

— Fiindcă e interesantă. Şi o să fie şi mai mult, dacă nu mă înşel... Dragostea şi banii, tragedia corneliană a unei fiice a Triunghiului... Mă întreb pe unde o să scoată cămaşa.

Se întreba, într-adevăr. Nemulţumirea sistematică pe care Alberte o afecta, ca să-l aţîţe

pe bătrînul van Baarnheim, dovedea o anumită isteţime. Desigur, o isteţime foarte vulgară : toate fetele care agaţă pe un bărbat ce le doreşte se comportă, cam la fel. Dar ar fi putut reuşi, dacă el n-ar fi fost acolo, sau dacă ea n-ar fi comis prostia să cedeze prea devreme propriei sale senzualităţi. „Dacă măcar mi s-ar fi adresat mie, noi doi împreună am fi pus mîna pe avere cu o uşurinţă... A jucat pe numărul necîştigător."

Şi-o închipui surprinsă în braţele micuţului Sarfati, incapabilă de o reacţie inteligentă, învinsă, sub privirea perfidă a doamnei Nunez şi victimă a revirimentului năvalnic al berarului... Revenea mereu la visul acesta în care Alberte se afla, în sfîrşit, la cheremul său. Probabil că o dorea mai mult decît pe altă femeie, ca să-i poarte atîta pică...

Ajunseră la strada Java, largă, măturată de torente de ploaie. Maşina fiind parcată la zece metri distanţă, nu era cu putinţă s-o lase pe Simone să se întoarcă pe jos. Simţi din cauza asta o oarecare nemulţumire. Cu atît mai mult cu cît Simone, scuturîndu-şi hainele ude, se instală alături de el cu un aer într-adevăr posesiv.

— În fond, spuse el pe un ton visător, învîrtind cheia de contact, în familia asta doar eu o simpatizez cu adevărat pe Alberte...

•

De-a lungul digurilor, mergînd pe lîngă mare, întîlneşti o serie de stabilimente care vara prosperă, pline de mirosul condimentat al

mulţimii, fals ruseşti, fals chinezeşti, bogate în valsuri vieneze sau în tangouri argentiniene, în lămpi voalate, în feţe de masă brodate sau rustice, pline de ceasuri cu cuc şi perdele în carouri. Toamna însă nu le e prielnică : cupluri nelegitime îşi creează aici, în mirosul de ciuperci, iluzia plăcerii, iar ţiganii strălucitori fiind plecaţi pe durata sezonului la cabaretele de noapte ale oraşelor, orchestrele locale, mai mult sau mai puţin dezgheţate, le moştenesc hainele zdrenţuite şi prea mici. Toamna însă, se bea mai mult decît vara. Şampania înlocuieşte limonada obişnuită, iar chelnerul devine un complice aproape tandru al cuplurilor eşuate aici. În timp ce afară plouă încet, între muzicanţii obosiţi, chelnerii discreţi, clienţii sentimentali se înnoadă un fel de legătură deocheată de rudenie.

De două sau de trei ori pe săptămînă, şoferul lăsa în faţa unuia dintre localurile acelea ciudatul cuplu care îi făcea pe chelneri să cadă pe gînduri : Klaes van Baarnheim cu fiică-sa. Bătrînul se sprijinea pe umărul fetei, intrau, se aşezau la o masă discretă, într-un colţ (întotdeauna, cu luminile roşii, era destul de întuneric, iar cîte un tînăr posomorît vărsa şampanie în decolteul vreunei doamne coapte care rîdea, rîdea... Sau veneau îndrăgostiţi fără tinereţe care, gură în gură, nu departe de ei, lăsau să se audă un fel de plîngere gravă, neîntreruptă), şi li se servea cina. Klaes comanda ficat de gîscă, raţă cu portocale sau un *buisson* de raci : avea o încredere oarbă în aceste nume magice care, pe femei, le făceau să se

extazieze. Alberte mînca cu poftă şi, în acest timp, Klaes îşi dădea seama de absurditatea grijilor pe care şi le făcea : la urma urmei, ce-i reproşa fiică-si ? Era roşie în obraji, mînca, părea fericită că stă alături de el, într-o rochie bine croită... Apoi el îi vorbea. Sau, cel puţin, se străduia să-i vorbească. Pentru că cel mai mic efort de conversaţie degenera în polemică. Începea prin a-i vorbi de afacerile lui, de munca de peste zi, pîndind cu coada ochiului reacţiile ei : era oare bănuitoare ? Lui i se părea că nu-l admiră atît cît ar fi trebuit. O întreba ce mai făcuse, iar ea îi răspundea prin fraze scurte. Întrebări, mereu întrebări. Şi care, puţin cîte puţin, treceau de la ziua în curs la cea de ieri, la anul trecut, şovăiau o clipă asupra periculoasei liziere de umbră, apoi se cufundau în ea deodată. Numele Elsei revenea între ei, şoptit de Klaes ca un secret. Da, da, era nebună, dar el ar fi vrut să ştie (din curiozitate, din pură curiozitate şi ca să vadă dacă sărmana femeie se va face bine curînd) ce povestea ea. Vorbea oare despre el ? Se plîngea ? Spunea cum se cunoscuseră, toată povestea lor scurtă şi banală ? Avea nevoie să audă confirmîndu-i-se cît de asemănătoare fusese povestea aceasta cu toate celelalte pe care le cunoscuseră. O povestea el însuşi Albertei, ca şi cum ar fi vrut s-o convingă. Uitînd de orice pudoare, îi spunea cum o acostase pe chei, cum o dusese la masă şi cum o întreţinuse la Hotelul Anglia. Timp de mai multe săptămîni, o găsea la căpătîiul lui, cam obositoare, flecară şi sentimentală. În sfîrşit, ea era cea căreia îi

oferea banii aceia şi care îi accepta (insista asupra acestui fapt), era foarte fericită să-i accepte şi care...

Alberte tăcea cu ochii aţintiţi a îndărătnicie asupra feţei de masă. De ce, de ce s-o chinuiască mereu astfel ? Era oare ea răspunzătoare pe nebunia maică-si ? De neplăcerile pe care aceasta putuse să i le pricinuiască tatălui ei ? Crezuse că prin internarea Elsei la clinică totul se va termina, şi iată că, dimpotrivă, începea un nou fel de tortură. Totuşi nu îndrăznea să protesteze. În fiecare zi, noi cadouri şi, mai ales, o furie tot mai vizibilă în ochii mătuşii şi a verilor ei atestau trecerea sporită de care se bucura pe lîngă bătrîn. Yves însuşi, care se speria atît de repede, nu vedea în ieşirile acestea decît lucruri liniştitoare. Şi din nou venea seara, cu ieşiri la plimbare şi cu întrebări... Printre lumini cernute ca prin sită, chelneri slugarnici, cupluri înlănţuite, ei se aşezau la măsuţa lor, iar bătrînul vorbea. Era oare fericită ? Nu-şi dorea nimic ? De ce tăcea ? Fata nu se pricepea să-i explice starea aceea de indispoziţie. Cadourile, plimbările nu reprezentau nimic din ceea ce-şi dorise. Banii aceştia pe care el îi cheltuia pentru ea, în loc s-o cucerească, o nelinişteau. Nu înţelegea ce voia de la ea. Dar oare el ştia ? Din nou se lovea de acel ceva care era tăcerea Albertei. Lui i se părea uneori că un cuvînt ar fi fost de ajuns ca să risipească stînjeneala aceea pe care o simţea în faţa ei. Cu o maliţie puerilă, încerca s-o provoace, pîndea momentele în care fata se

abandona plăcerii ușoare a muzicii, a luminilor, a ușoarei beţii provocate de o cumpărătură, somnului care o prindea devreme, nefiind obișnuită cu veghea. Dar întotdeauna, în adîncul fiinţei ei, Klaes se lovea de aceeași lipsă de înţelegere oarecum înverșunată, de aceeași tăcere, de privirea subit mirată și aspră care, cu cîţiva ani mai înainte o înfuriase nu numai o dată pe Elsa împotriva acestei copile taciturne.

Philippe îi servea de confident unchiului său.

— Ceea ce mă necăjește, spunea acesta cu aparenţa unei mari detașări, e faptul că nu-i fericită...

Philippe rîdea pe ascuns de atîta bunăvoinţă.

— O copilărie nefericită, pe care nu reușește s-o uite, răspundea el. Dar își spunea. cu o neliniște plăcută, că Alberte era, fără să știe, diabolic de abilă. Oricare alta în locul ei ar fi fost ameţită de atenţiile berarului. Partida merita osteneala să fie jucată. Dar doamna Nunez era o parteneră slabă. Plăcerea pe care și-o făgăduia, aceea de a o surprinde pe Alberte, era atît de vizibilă, încît ajunsese la rezultatul că nici Yves, nici Alberte nu păreau să mai manifeste nici cel mai mic interes unul pentru celălalt. Iar plimbările continuau, și bătrînul o chema în orice clipă pe Alberte lîngă sine, ca s-o trimită înapoi mereu nemulţumit și tulburat.

Sub aparenţa ei calmă, nici Alberte nu era mai puţin neliniștită. Nu se simţea la largul ei decît pe un teren solid. Casa greoaie, tirania apăsătoare a bătrînului, chiar și ura doamnei Nunez făceau parte dintr-un tot ușor de înţeles, în care își găsise locul. Între ea și casa van Baarnheim exista un fel de pact a cărui rigiditate însăși o liniștea. Ea își oferise serviciile, își dăruise admiraţia, sperase libertatea și o zestre cu o cifră fixă. Tatăl ei oferise o siguranţă în plus acestui spirit logic : boala și vindecarea sînt lucruri acceptabile, clare, evidente, în timp ce nebunia și beţia abordează domenii pe care, din instinct, Alberte refuza să le exploreze. Nu bănuia că ar fi fost suficient să-i prezinte Albertei această ocazie de a simplifica lumea, pentru ca ea să profite : nici o altă promisiune nu era necesară. Liniștită, fata ar fi continuat să trăiască în pace, dacă bătrînul n-ar fi tîrît-o în lumea aceasta nocturnă în care obiectele își pierdeau numele, întrebările scopul, cifrele însăși opacitatea lor liniștitoare. Da, greșeala lui Klaes fusese mare. Și o plătea luptînd împotriva umbrelor ; în timpul serilor în care, cînd crezînd că învinge, cînd cu o încăpăţînare furioasă își povestea victoriile, era departe de a-și închipui că de la el însuși veneau reflexele acestea pe care zadarnic încerca să le gonească de pe figura adormită a Albertei.

*

Roger își aranjă seringa în trusă, aruncă fiola goală și intră în baie :

— Cu asta o să dormi bine, strigă el acoperind zgomotul apei. Ai fost cam nervos în ultimul timp, nu-i așa ?

— Trebuie să mă scapi de durerile astea, spuse Klaes cu o violenţă nejustificată. E inadmisibil ! Ieri a trebuit să mă opresc din dic-

tat, atît de mult suferean. Şi inima e de vină, îţi spun că inima !

— N-o să mă înveţi meserie pe mine, spuse brutal Roger revenind din baie. Şi stai odată întins ! În zece minute o să te simţi foarte bine. Ah ! Reumatismul ăsta vechi ! Îl urăşti, nu-i aşa ?

Sub jovialitatea bruscă pe care o afecta s-ar fi putut discerne un pic de nervozitate. Dar Klaes îşi asculta bătăile inimii.

— Crezi, într-adevăr ?

— Ei, asta-i ! De cînd au reapărut durerile ? De o lună sau două. În timpul căldurilor te simţeai bine, nu-i aşa ?

— Da poate...

— Ei bine, e clar. Ploile îţi fac rău. Dacă aş fi în locul dumitale, m-aş duce puţin în sudul Franţei, şi cînd m-aş întoarce...

— Cînd m-aş întoarce, afacerile mele ar fi la pămînt, da. Ca şi cele ale lui taică-tău. Vouă, în familie, hotărît lucru, vă place sudul Franţei. Dacă taică-tău ar fi rămas liniştit la A., bietul meu Roger, n-ai fi ajuns să îngrijeşti muncitori de uzină. Ai avea clientela ta, sau ai trăi din rente.

— Dar am clienţi foarte bine, se îndignă Roger, uite, de pildă, domnul Taub mi-a spus...

— Eu ţi l-am trimis pe Taub. Aş vrea să-l văd consultînd un alt doctor ! Administratorul imobilului meu ! Cu tot ce fură de la mine, are cu ce să te plătească. Haide, mă oboseşti. Cheam-o pe Alberte.

— Pentru că ea n-o să te obosească, nu-i aşa ? spuse medicul cu o umbră de ironie.

— O iubesc mult pe micuţa asta, răspunse maliţios berarul.

— Şi ea te iubeşte mult, nu-i aşa ?

— De ce nu ? Fac destul pentru ea, nu crezi ?

— Eu cred, spuse Roger uitînd recomandările lui Philippe şi incapabil să se stăpînească, dar poate că ea nu crede. Nu vezi, unchiule, că încearcă să te îmbrobodească ?

— Într-adevăr ? Ce interesant ! Alberte îţi face confidenţe ?

Medicul roşi uşor sub privirea galbenă, abia perceptibilă, ce se cernea de sub pleoapele bătrînului. Cunoştea prea bine blîndeţea aceasta care preceda rapida explozie de furie în care se complăcea unchiu-său ; dădu înapoi.

— Rămîi întins, spuse el, plecînd ochii, dar afectînd o oarecare importanţă. Ţi-o trimit pe fiica dumitale.

Şi se întoarse pe călcîie. Klaes fu cît pe-aci să izbucnească în rîs. Forţa privirii lui, a falselor lui accese de furie, a impresiei de violenţă pe care reuşea atît de bine s-o creeze, fără să mişte nici măcar un deget, îl înveselea întotdeauna. Calmat de injecţie, ajunsese chiar să se amuze de apropiata întîlnire cu Alberte ; de data asta va rezolva totul cu un cuvînt, cu o privire. Dealtfel, recunoscuse oare el vreodată cît de profund era răul de care suferea ? La fiecare întîlnire, fiecare plimbare ce se sfîrşea cu o tăcere, se credea pur şi simplu enervat şi petrecea o oră minţindu-se singur în mod perfid. „Poate că ea nu crede..." Roger îi oferise, între altele, un pretext de destindere. Acestea

erau deci teama, neliniştea pe care le citea în ochii lor, cînd se aşezau la masă. Îi fusese oare frică de altceva ? Ai fi putut-o crede, văzîndu-l uşurat dintr-o dată. „Poate că ea nu crede.“ Le era teamă de o acţiune nesăbuită, de notarul chemat în grabă, de Alberte stăpînă pe averea ei. Ea însăşi, poate... Nu folosise el oare, ca s-o seducă, termeni vagi care o puteau face să creadă... Asta era ! Tăcerea fetei era cea a aşteptării. Alberte ar fi preferat ceva pozitiv acestui belşug de cadouri inutile. De data asta, aproape că rîse tare, într-o stare tot mai euforică. „Are cap micuţa asta !“ Se gîndi la acest lucru cu bunăvoinţă ; nu găsise el oare mijlocul de a aplana totul ? „O să-i vorbesc clar. O să-i deschid un mic cont în bancă. Nu se ştie niciodată. Să o mărit ? Nu.“ Îi repugna să se debaraseze astfel de ea ; şi apoi, fusese stabilit că ea nu-l va părăsi înainte de a împlini douăzeci şi cinci de ani. „Asta mai tîrziu. Dar dacă ea îşi închipuie...“ Desigur, n-o va recunoaşte drept fiică legitimă. Nu din simpatie pentru moştenitorii lui. La urma urmelor, nici soră-sa, nici Roger, nici Philippe nu-i inspirau mai multă simpatie decît fata aceasta care îi semăna. Dar tot instinctul lui de negustor se opunea acestui gest. Să recunoască pe o fată din cartierul Triunghiului drept fiică a sa ar fi fost şocant, ca şi cum ar fi plătit o marfă cu suprapreţ. Va trebui să se mulţumească cu ceea ce îi oferea el.

Alberte intră. Evită să-l privească în faţă, ca şi cum, chiar înainte ca el să vorbească, ar fi

fost gata să se apere. Dar bătrînul nu se simţi jignit.

— Aşază-te, fata mea. Vezi că în seara asta nu ieşim nicăieri. Roger mi-a făcut injecţia, mă odihnesc, la urma urmelor sînt un bătrîn de treabă, care nu-i deloc făcut să bată localurile de noapte...

— Oh, dar nu face nimic, tată ! spuse ea cu un fel de uşurare.

Aici, în casă, se simţea mai în siguranţă, ca şi cum fiecare mobilă, fiecare draperie ar fi trebuit s-o menţină într-o lume stabilă, departe de prăpastia nedeslușită şi alunecoasă în care el încerca s-o tîrască.

— Nu te supără treaba asta ? Doar tu nu eşti o fată ca toate celelalte, nu-i aşa ? Rochiile, plimbările, nu-ţi spun mare lucru ? (Opri cu un gest împotrivirea Albertei : se simţea ciudat de stăpîn pe situaţie.) Nu, nu, nu-i nevoie să te aperi. Nu mă deranjează. Dimpotrivă. Eşti o fată inteligentă, ai cap, se poate discuta cu tine. Afacerile sînt afaceri, nu-i aşa ? Aşa gîndeşti ? (Cuvintele îi scăpau cu o uşurinţă stranie, fără să le poată controla prea bine. Dar impresia de victorie persista : oare nu-l privea acum cu atenţie ?) Sînt lucruri asupra cărora ne-am înţeles, altele... Eu ştiu ce fac : n-am furat niciodată pe nimeni. Ţi-am spus că voi face pentru tine mai mult decît ţi-am promis : e adevărat. Nu te-am înşelat. O să ai partea ta, şi încă o parte destul de frumuşică, să-i faci pe toţi să turbeze. O să faci ce vrei, n-o să mai munceşti, mătuşă-ta n-o să mai aibă nimic de zis. O să-mi ţii companie :

n-o să fie prea penibil, nu-i aşa ? Ce spui de asta ? Eşti mulţumită ?

Bineînţeles că era mulţumită. La urma urmelor, plimbările acestea de neînţeles erau un fel de muncă. Iar munca asta va fi retribuită, era logic. Rolul ei se schimbase, asta era, şi se schimbase pentru că nu mai avea de ce să se teamă de scandal. Elsa, odată vindecată, lumea se va recompune în jurul său, în sfîrşit logică, în sfîrşit perfectă. Jocul copilăriei ei, pătratele regulate care se etajau de la iad pînă la rai, ar fi complet, parcursul terminat, traseul definitiv. Faţa i se lumină.

— Ei bine ? întrebă berarul. Ce spui de asta ?

În euforia care urma întotdeauna injecţiei, i se părea că citeşte pînă în fundul privirii întunecate şi proaspete care se ridica spre el. În sfîrşit, nu se mai lovea de acel perete de tăcere. Acum Alberte îi va mulţumi, apoi el se va întinde în pat şi va dormi adînc pînă dimineaţă.

— Eşti foarte bun, tată. Eu... eu sper că o să ştiu... În sfîrşit, că o să-ţi ţin companie aşa cum doreşti. O să fac cum pot mai bine.

— Bine, spuse el cu un gest familiar al mîinii, ca şi cum ar fi gonit-o şi pe deplin satisfăcut (pentru că lua drept umilinţă ceea ce la ea nu era decît prudenţă şi precizie). Acum poţi să mă laşi. O să dorm.

Era într-adevăr obosit, dar cuprins de o oboseală plăcută, saturată de victorie. Alberte se ridică, stătu o clipă lîngă uşă şi el îşi aminti de o altă zi cînd ea îl privise astfel, nesigură, şovăitoare şi neînţelegîndu-l. O bănuia atunci

de cine ştie ce absurdă complicitate cu acea sărmană fiinţă... Prostii ! Fata era la cheremul lui şi aşa o să şi rămînă. Dar părînd că răspunde gîndului lui, spuse :

— Mîine o să mă duc la clinică. Poate se simte mai bine ?

Aşteptă o clipă în umbră, o încurajare, un răspuns. Cum nu primi nici unul, crezu că taică-său adormise şi ieşi.

*

Grădina era exasperantă cu minusculele ei peluze de iarbă roşcată, cu pomul acela gol, plecînd capul, cu micile ei arcade de verdeaţă bine aliniate şi cu aleile derizorii care şerpuiau în acest spaţiu mic, întorcîndu-se mereu în acelaşi punct ca nişte gînduri dezolate, spre mica păstoriţă de ghips, groaznică, demodată, acoperită de muşchi şi făcînd graţii pe soclul ei ruginit.

— Nu vă impacientaţi, domnişoară. I se face o toaletă sumară înainte de vizită, spuse infirmiera. E puţin agitată, nu-i aşa, din cauză că e privată de... E normal... Totuşi e foarte drăguţă, foarte drăguţă...

Vorbea despre Elsa ca despre un copil. Era o blondă durdulie, coafată, care îşi zornăia micile brelocuri de argint care îi acopereau aproape în întregime făptura şi care atenuau severitatea uniformei. Unghiile făcute cu grijă, permanentul îngrijit, nasul cîrn şi arogant, proclamau sus şi tare că nu e lipsită de farmec, dar de un farmec distins. Cînd vorbea ridica

degetul mic al unei mîini grăsuțe care se agita cu gesturi mărunte.

— Dar luați loc, domnișoară ! Sînteți un pic emoționată ? Ah ! Vă înțeleg... Trebuie să vă simțiți prost... Permiteți ?

Se așeză lîngă Alberte.

— Nu că ne plîngem, dar avem o bătaie de cap cu sărmana dumneavoastră mamă ! Cred, dealtfel, că domnișoara Franck voia să vă vorbească despre asta — este fiica doctorului, și e absolut re-mar-ca-bi-lă — nici una dintre doamnele de aici nu ne dă atîta bătaie de cap. Bineînțeles, sînt doamne a căror educație... Oh ! Nu am nici o prejudecată, dimpotrivă. Dacă îmi permiteți această remarcă, cred, dimpotrivă, că dumneavoastră aveți mult mai mult merit să... (Ochii ei mici străluciră dintr-o dată de o curiozitate intensă.) Este din cartierul Triunghiului, nu-i așa ? Închipuiți-vă, poate că o să vă par proastă, dar n-am fost niciodată acolo ! Să locuiești la A. și să nu cunoști Triunghiul, pe care și străinii vin să-l vadă, nu e ridicol ? Dar asta din cauză că sîntem atît de puțin liberi în timpul zilei, iar seara, nu-i așa, n-ar fi prudent... Nu pentru dumneavoastră, fără îndoială, care probabil că-l cunoașteți, dar se povestesc atîtea lucruri !

Se apropie și mai mult de Alberte. Nu-și mai ridica degetul mic. Vocea ei unsuroasă se transformă în șoaptă.

— Spuneți-mi, e adevărat că există un... o... în sfîrșit, înțelegeți ce vreau să spun... unde femeile sînt îmbrăcate în marinari ? Mi s-a

mai spus că exista unul unde nu găseai decît femei cu diformități... groaznice ! E adevărat ?

Alberte pălise.

— Domnișoară, spuse ea greoi (și timp de o clipă semănă uimitor cu bătrînul berar), poate că dumneata cînd locuiești într-un cartier ai obiceiul să vizitezi mai întîi bordelurile, dar eu nu-l am.

Abia terminase fraza, că infirmiera scoase un mic țipăt ascuțit, ca și cum ar fi zărit un șoarece. Apoi sensul cuvintelor o atinse și deveni, treptat, tot mai roșie. Doar un neg, pe obrazul stîng, rămăsese palid.

— Cum ? Ce... e ? bîlbîi ea.

Și, găsind în furia ei o vulgaritate plebeiană :

— Ah ! E prea de tot ! exclamă ea cu mîinile în șolduri. Eu sînt cea care frecventează acum... bordelurile ! Asta-i culmea ! Cînd vorbesc de o jumătate de oră cu o chelneriță de bar... Chelneriță de bar ! Se știe ce înseamnă asta ! Și dacă nu erai fata domnului van Baarnheim — după cum se spune, pentru că cine-o poate dovedi, hai ? — nu te-ar lăsa nimeni să pui piciorul aici, pe dumneata și pe nebuna dumitale de mamă ! Și...

Își trăgea sufletul ca să continue cînd, o femeie înaltă, palidă, cu părul aproape alb deși era tînără, intră împingînd ușa cu geamuri.

— Ce înseamnă asta, Léaucourt ? Ești chemată la 16, spuse ea pe un ton care nu permitea replică.

Stacojie la față, infirmiera ieși cu capul plecat.

— Dumneavoastră sînteți domnișoara van Baarnheim ? întrebă femeia cu părul alb, invitînd-o cu un gest pe Alberte să ia loc din nou.

— Mă numesc Alberte Damiaen, răspunse ea scurt.

Femeia zîmbi.

— Exact așa vroiam să spun. Scuzați-mă, poate că nu am avut tact. Eu sînt Hélène Franck. Conduc clinica în lipsa tatălui meu, și cazul mamei dumneavoastră mă interesează în mod deosebit. Chiar dacă domnișoara Léaucourt nu s-ar fi... exaltat puțin, aș fi dorit să vă vorbesc. Dealtfel, am cerut acest lucru în momentul în care mama dumneavoastră a intrat aici, dar tatăl dumneavoastră, obiectînd că această întîlnire v-ar putea provoca o stare nervoasă, a trebuit să renunț. Țineți seamă de faptul că înțeleg foarte bine emoția dumneavoastră. Scena penibilă la care ați asistat v-a răscolit, probabil.

— Scena penibilă ? murmură Alberte care nu înțelegea.

Desigur, nu dorise în mod deosebit s-o viziteze pe maică-sa ; dar taică-său nu fusese oare de părere, la sfatul doctorului Franck, să se abțină, ca să nu „o suresciteze pe nefericită", după cum spunea el ?

— Da, scena cînd a venit la tatăl dumneavoastră în îmbrăcămintea aceea ciudată și care v-a decis, în mod foarte înțelept dealtfel, să o internați.

Alberte nu spuse nimic. Creierul ei înregistra încet cuvintele acestea surprinzătoare, medita asupra lor. Dar era prea deprinsă cu o prudență de fiecare clipă, ca să-și dezvăluie în vreun fel surpriza. În fața mutismului ei, Hélène Franck consideră inutil să continue interogatoriul.

— Oricum ar fi, spuse ea, sînt foarte fericită să vă văd astăzi, ca să discut lucrul acesta cu dumneavoastră. Mama dumneavoastră ne pune, trebuie s-o spun, o mică problemă ; oh, destul de ușor de rezolvat. Tatăl dumneavoastră insistă mult s-o ținem aici, nu-i așa, și e de la sine înțeles că nu intenționăm s-o lăsăm (își cîntări cu grijă cuvintele) să revină la un mod de viață neconvenabil. Numai că, nu-i așa, noi nu sîntem spital... Mai curînd un fel de casă de odihnă, de mic club de dezintoxicare, unde niște persoane, desigur obosite, dar în posesia tuturor facultăților lor, apte pentru viața socială, vin să facă o cură de odihnă... Pensionarele noastre sînt perfect libere să formeze grupuri, să meargă de colo-colo, și chiar să facă plimbări în oraș cu o infirmieră, dacă starea sănătății le-o permite. Dar mama dumneavoastră, pe care am primit-o cu bucurie, dat fiind că domnul van Baarnheim ne-o cerea, este mai... (Consultă încurcată micul carnet pe care-l ținea în mînă.) Doamna Damiaen are la activ, zise ea cu o voce din nou precisă și rece, mai mulți ani de etilism pronunțat. Intoxicația este profundă și a antrenat sindroame de ordin mintal care ar putea fi asimilate cu un fel de idee fixă, de obsesie. Ați putut

constata dumneavoastră înșivă, desigur, crize de volubilitate aproape somnambulică, în cursul cărora doamna Damiaen evocă un trecut luxos pe care, fără îndoială, nu l-a cunoscut niciodată.

Alberte roși toată. Va trebui, deci, să discute mereu, fie cu diverșii gură-cască de la *Trei Cocori*, fie cu taică-său sau cu femeia aceasta groaznică, rece și calmă, cazul maică-si ? Va trebui, oare, să încerce mereu rușinea aceasta ? Iar carnetul verde, intitulat „Observații“, circula, fără îndoială, în toată clinica. Probabil că fiecare citea aici prostiile Elsei, le analiza, le diseca... Cutreierau clinica, așa cum cutreieraseră Triunghiul. Oare mai merita atunci osteneala...

— În cursul acestor crize, doamna Damiaen evocă, într-un mod, evident, un pic... transpus... împrejurările în care a făcut cunoștință cu domnul, tatăl dumneavoastră, Riz-ul din Madrid, un parc, mai știu și eu ? o serie de fantasme pe care, în parte, le datorează lecturilor, cred, dar care produc asupra bolnavilor mei efectul cel mai supărător. Mă veți înțelege cu ușurință dacă vă voi spune că mai mulți dintre ei au fost neliniștiți pînă într-atît, încît s-au întrebat dacă nu li s-a ascuns gravitatea propriei lor stări... Pe scurt, prezența mamei dumneavoastră în această secție nu mai este posibilă.

— O trimiteți acasă ? întrebă Alberte cu oarecare neliniște. Nu înțelese prea bine zîmbetul un pic disprețuitor al Hélènei Franck.

— Oh ! Nu ! Nu vă neliniștiți, nu-l neliniștiți pe tatăl dumneavoastră... Pur și simplu, dacă sînteți de acord, o vom transfera într-un alt pavilion, o simplă dezintoxicare este inoperantă, dar cred că un tratament psihanalitic potrivit va da, cu timpul, rezultate bune...

— Cît timp ? întrebă Alberte mașinal.

Doctorița își ridică uimită spre ea privirea rece.

— Doamne ! Cred că timpul puțin vă interesează. După părerea tatălui dumneavoastră...

— După părerea tatălui meu ? repetă Alberte.

De data asta nu-și putuse ascunde o ușoară tulburare, ca și senzația aceea abia perceptibilă de neliniște, de jenă, pe care o încercase nu o dată în cursul interminabilelor seri petrecute împreună cu bătrînul.

Doctorița o privi o clipă.

— Nu te neliniști, copila mea, spuse ea cu o voce mai blîndă. În cîteva luni o să-ți revezi mama mai demnă de numele acesta decît a fost vreodată. O să-ți cer numai să semnezi aici... așa... transferul ei... Fiind majoră și singura persoană din familia ei, e mai corect... Încă o semnătură... Așa. Cred că, într-adevăr, adopți atitudinea cea mai înțeleaptă. Evident că, dată fiind starea bolnavei, e și greu să te opui...

Timp de o clipă, însăși privirea ei cenușie păru să se înduioșeze, ațintită asupra Albertei cu un fel de milă. Apoi se înălță, redeveni calmă, incoloră, indiferentă.

— O să ți-o trimit, relua doctorița pe alt ton. Nu te nelinişti dacă o găseşti cam agitată. Încearcă să n-o enervezi. Chiar ieri, domnişoara Léaucourt, comițînd greşeala de a discuta una din fantasmagoriile ei, a fost pălmuită...

Puse pe umărul Albertei o mînă prelungă, îngrijită, cam virilă.

— Nu te frămînta, copila mea, spuse ea repede. Ai făcut cum e mai bine.

Alberte rămase singură. Salonul era mic, cu fotolii mari tapițate în creton, cu hîrtie roşie şi crem pe pereți, cu un fals şemineu, cu o pendulă de bronz încadrată de trubaduri auriți. Nu mai lipseau decît cîteva fotografii de familie ca să semene cu saloanele pe care, seara, le vezi la parterul căsuțelor de mahala ; dar nu avea căldură, viață. Parchetul lucitor, comoda rustică sclipitoare, perdelele scrobite, păreau obiecte de catalog, pe care nici o uzură nu le atinsese, între care nu se desfăşurase nici o viață normală, nimic din întrevederile inumane dintre bolnavii stingheriți, rupți de lumea exterioară şi vizitatorii împotmoliți în bunele lor intenții şi în cadourile lor inutile. Alberte se gîndi cu un pic de remuşcare că nu adusese nimic. Din fericire, îi rămîneau cîteva bancnote. Printr-o asociație inconştientă de idei, se gîndi la taică-său. De ce oare femeia aceasta părea să creadă că el ținuse în mod deosebit ca Elsa să fie îngrijită ? Hotărîseră totuşi împreună...

Elsa intră. Rămaseră amîndouă tăcute timp de o clipă. Curios, odihna aceasta mai curînd o îmbătrînise. Hoinărind pe străzile Triunghiului, cu obrajii învăpăiați, cu hainele zdrențuite, era grotescă şi stîrnea întrucîtva groaza, dar nu avea vîrstă. Aici iluzia aceasta se risipea. Coafura severă lăsa să i se vadă părul cărunt sub blondul violent al şamponului ; fața, mai puțin slabă, devenise ştearsă, înecată parcă într-o grăsime lipsită de frumusețe ; corpul, închis într-o rochie decentă, era trist şi inform. Dar modul încăpățînat în care Elsa îşi privea fix degetele, refuzînd în mod vizibil să vorbească, rămăsese acelaşi. Alberte era descumpănită. Fusese atît de obişnuită s-o găsească pe maică-sa în pat, în camera ei mare, dezordonată, s-o certe, să-i întindă corsetul, să-i ia sticla... Aici nu era loc nici de ceartă, nici de acțiune. Nu avea decît să vorbească şi Alberte îşi dădea seama cu surprindere că nu avusese, poate, niciodată o adevărată discuție cu maică-sa.

— Mamă, spuse ea cu stîngăcie, eşti supărată pe mine ?

Îşi muşcă imediat buzele. Era fraza cea mai neîndemînatică pe care ar fi putut-o rosti. Să dea impresia că Elsa era de plîns, ce imprudență ! Într-adevăr, Elsa îşi ridică acum capul şi spuse cu o voce îndurerată :

— O să te iert înainte de a muri, Bertha. Pentru că ei mă ucid, asta e sigur, au interes. Oh ! Îmi zîmbesc, fac pe prietenii, dar chiar ieri a fost una care a vrut să mă facă să vorbesc, să ştie secretele noastre de familie şi am pălmuit-o ! N-o să mă las îmbrobodită de nimeni, i-am spus. Elsa Damiaen de la marea Bancă Damiaen n-o să se lase înşelată. Şi ştii

ce mi-a răspuns ? „Văd, doamnă Damiaen, că sînteți de familie bună. Mi se vorbise de rău de dumneavoastră, dar..."

Pe măsură ce se exalta vorbind, fața ei semăna puțin cu cea a Elsei de altădată. Iar Alberte simțea renăscînd în ea supărarea obișnuită, rigiditatea involuntară, subită, care încă din copilărie o făcea să se ridice împotriva maică-si, neîmpăcată și tăcută.

— Haide, mamă, spuse ea tăios, nu vorbi prostii. Ești aici ca să-ți îngrijești sănătatea și nimeni nu-ți vrea răul.

Elsa izbucni în rîs.

— Ca să-mi îngrijesc sănătatea ! El ți-a spus asta ?

— Care el ? întrebă Alberte cu neplăcere.

— Oh ! Știu eu ce spun ! Trebuie să aibă vreun interes, altfel nimeni nu m-ar fi necăjit. Interese mari ? Voiau să mă gonească, acum mă închid. E normal, toate astea sînt normale. Nici măcar n-o să mă plîng. Nu e vina ta, biata mea Bertha. Și ție o să-ți vină de hac într-o zi. O să vezi ! Nu e chiar un fleac să porți numele Damiaen.

Schiță instinctiv gestul de a se drapa, așa cum făcea altădată, cu șalul spaniol... În mod inexplicabil, în fața acestui biet gest, Alberte simți că i se strînge inima.

— Mi-au luat rochiile mele frumoase, știi ? spuse Elsa cu un zîmbet ușor tremurat. Vor să mă facă să cred... Dar răbdare ! O să vadă ei ! Cînd o să intru în stăpînirea părții mele la bancă...

Alberte se ridică. La ce bun să mai rămînă să asculte din nou, mereu aceleași cuvinte ? Aproape că-i părea rău că venise.

— Pleci așa de repede ? spuse Elsa cu un fel de părere de rău.

Alberte își aminti de *Trei Cocori* ; acolo maică-sa se arăta ușurată cînd o părăsea. Aici probabil că refuzau s-o asculte și-și vărsa năduful pe fiică-sa. Fața i se înăspri din nou.

— O să mă întorc, mamă. Vrei să-ți aduc ceva ?

Elsa se aplecă spre ea cu un aer misterios :

— Reviste ilustrate... șușoti ea. Ei nu vor să-mi dea. Le e frică să nu aflu știrile.

— Dar ce știri vrei ?

— Oh ! Întotdeauna sînt știri de aflat. Sînt chiar uimită că te-au lăsat să vii. Am crezut că el o să te păzească... Pleci ? Lasă-mă să-ți spun...

— La revedere, mamă, spuse Alberte.

Era incapabilă să mai suporte vocea aceasta, flecăreala obișnuită în care putea fi, totuși, deslușită o notă falsă... Ieși, traversă grădinița. De la grilaj putea s-o mai vadă pe maică-sa stînd în picioare, în salon, cu gura deschisă, imobilizată parcă într-o fotografie... Comisese o greșeală vizitînd-o. Elsa nu era încă vindecată ; va mai trebui mult timp, spusese doctorița. Nu se va mai întoarce înainte ca noul tratament să fi dat vreun rezultat. Nu părea atît de sigură de sine femeia aceasta bizară. Era frig, grăbi pasul. Dar cu puțin înainte de a ajunge acasă, se opri cuprinsă de o neașteptată oboseală. Oare taică-său n-o s-o chestio-

neze iarăşi, n-o să vrea să ştie ce se mai întîmplase, pentru ca, apoi, din întrebare în întrebare... ? „Dar ce i-a apucat pe toţi, suspină ea epuizată, de vor să-mi spună poveştile lor ?"

Nemişcată, rezemată de peretele casei, stătu aşa, nesimţitoare la frig, la noaptea care se lăsa şi la fulgii albi care începeau să se rotească în jurul ei. Fu nevoie ca o uşă să se trîntească nu departe de ea, pentru a o smulge din toropeală.

— Dar ce faceţi aici, domnişoară ? spuse o voce ascuţită lîngă ea.

Cu pălăriuţa de fetru trasă pe ochi, cu o servietă sub braţ, mergînd cu paşi mărunţi, siguri, domnişoara Paule pleca.

— O să răciţi, domnişoară. Da, începe să ningă... Am avut destul timp căldură, trebuia să se mai schimbe, nu-i aşa ? Ah, o să avem de lucru mîine ! Vreau să spun : o să am de lucru pentru că, bineînţeles, acum nu mai trebuie să faceţi asta...

— Acum ? spuse Alberte maşinal.

Apoi îşi aminti că aceste cuvinte mai stîrniseră o dată mînia tatălui ei. Dar domnişoara Paule, dimpotrivă, părea încîntată să răspundă.

— Da, da, acum. Fiindcă lucrurile s-au schimbat, nu-i aşa ? Acum cînd sperăm... Pot să vă spun : n-am iubit-o niciodată pe doamna Nunez. Nici ordine, nici exactitate... Eu...

Dar Alberte o şi părăsise ca să intre în casă. Aici era cald. Probabil că după-masă se făcuse focul. Nici nu observase că începuse să ningă. Cineva vorbea în sufragerie. Traversă culoarul în vîrfurile picioarelor. În seara asta nu

trebuia să fie auzită. Taică-său urcase pesemne. Dacă o va chema, se va preface că nu aude. Încetişor, se strecură pînă la uşa camerei ei şi o închise în urmă. Se dezbrăcă fără grabă, îşi împături hainele, îşi puse cămaşa de noapte. Nu va coborî la cină. Era timpul să reflecteze.

Alberte iubeşte ordinea şi, pentru prima oară, gîndurile ei sînt în dezordine. Stă calmă, cu sprîncenele încruntate, fără să intre în panică, dar un pic gînditoare, ca o gospodină care vede cum se adună rufele la spălat şi apreciază timpul de care va avea nevoie. Simte în ea ceva ce nu recunoaşte ; are însă răbdare, aşteaptă. În cele din urmă va afla, desigur. E oarecum ca şi cu acele cărţi pe care a încercat de atîtea ori să le citească fără să reuşească, pentru că, ajunsă la deznodămînt, nu-şi mai amintea începutul. Atunci, cu răbdare, relua totul de la prima pagină pînă la ultima şi, cînd ajungea la sfîrşit, uneori înţelegea. Se întîmplă şi acum acelaşi lucru. Trebuie să se întoarcă la început. Dar la ce început ? Începutul unei cărţi este primul cuvînt. Începutul unei indispoziţii, al unei stingherели, al acestui dezacord pe care l-a simţit adineauri născîndu-se în ea, să fie oare începutul vieţii ei, primele cuvinte auzite, rostite ? Primele cuvinte auzite... „Mă sacrificasem... În conacul părinţilor mei... A trebuit să ne despărţim.." Primele cuvinte auzite erau minciuni... Tresare, fără voie din pricina acestei vechi ruşini care este în ea. Dar a început să caute ; trebuie să continue. Stă aşezată aici, în penum-

bra camerei, fără să acorde atenție zgomotelor casei din jurul ei. (Suzanne, uimită, vine chiar s-o întrebe dacă nu vrea să cineze și ea răspunde calm că nu, o doare capul), fără să dea atenție nici acestei dureri aproape fizice pe care o stîrnesc atîtea amintiri și se chinuie doar cu efortul acesta, așa cum te chinui cu o muncă pe care o cunoști prost. Trebuie să regăsească resentimentul care a înarmat-o întotdeauna împotriva Elsei. Dar de ce-i este greu ? Ultimele săptămîni petrecute cu taică-său n-au obișnuit-o cu puhoiul de cuvinte ? Pentru că și el vorbește. Dar asta înseamnă conversație, e vorba pur și simplu să-i țină companie, el a spus-o. El îi vorbește de maică-sa, iar ea suferă din cauza asta. Dar cum ar putea el să ghicească ? „E nebună, complet nebună. Așa a fost întotdeauna." Fără îndoială că din cauza asta n-a mai vrut să audă de ea. Pînă și ea, Alberte, n-a fost oare ispitită, și nu odată, să renunțe chiar la vizitele scurte pe care le făcea la *Trei Cocori ?* Îi purta pică Elsei, așa cum îi purtase Klaes odinioară (și poate că-i mai poartă încă : după modul în care vorbește de ea, îți dai seama deîndată că hăituiește nu știu ce fantomă...). Dar dacă Elsa este nebună, îi poți purta pică ? Iar dacă nu este, de ce să te îngrijești de sănătatea ei ?

Frazele acestea scurte o fac pe Alberte să simtă că i se învîrte capul. Iată că încă o dată a pierdut firul. Trebuie să reia totul de la început. Primele cuvinte. Dacă era nebună, acestea nu erau minciuni, ci pur și simplu o boală, un accident...

— Ai făcut așa cum e mai bine, spusese doctorița. Evident, ar fi fost și greu să te opui...

Totul era simplu, Elsa era nebună și într-o zi avea să se vindece. Dar de unde venea atunci mînia lui taică-său ? („A fost o mamă rea pentru tine !" striga el. Și apoi : „A vrut să mă șantajeze, dar...") El, pe care întotdeauna l-a văzut atît de sigur de sine, își pierde sîngele rece cînd e vorba de Elsa. Manifestă o bucurie agresivă pe care ea n-o înțelege. Cum ar putea s-o înțeleagă ? Cum ar putea să înțeleagă acest „acum" care înseamnă : acum cînd totul s-a schimbat, acum cînd nu mai sînt în pericol ? Cum ar putea să fie taică-său amenințat de această nebună ?...

În întunericul devenit total, începu încetișor să plîngă. Probabil că adormise pentru că ușa, scîrțîind, o făcu să tresară.

— Yves !

Numai după tăcere și tot ar fi ghicit că era el. Dealtfel, nu-l vedea dar, ridicîndu-se deîndată, îi simțea prezența apropiată, la fel de sigur ca și cum ar fi fost în plină zi. Ușa se închise. Era în cameră, tot tăcut, dar respirînd precipitat, cu răsuflarea aceea grăbită, de animal încolțit, pe care Alberte ar fi recunoscut-o dintr-o mie.

— Yves, ești nebun ? Ce faci aici ? Dacă te-a auzit cineva ? Cît e ceasul ?

— Unsprezece trecute, spuse el, în sfîrșit, cu glas scăzut.

Și, dintr-o dată, căzu pe pat, peste ea, strîngînd-o în brațe, cu capul pe genunchii ei, as-

cunzîndu-și obrazul, ca și cum ea ar fi putut să vadă teama care îl desfigura.

— Alberte, nu mai puteam... spuse el cu o voce înfrigurată, precipitată. Sînt săptămîni, mă auzi, săptămîni de cînd nu ne-am mai văzut. Simt că sîntem supravegheați, că sînt pîndit. Bătrîna Nunez nu se dezlipește de mine, de fiecare dată cînd sînt cu tine. Și tu, tu nu spui nimic, nu vezi nimic, mă uiți...

Alberte deschise gura ca să protesteze dar, luat de val, Yves continuă fără să-i dea timp să răspundă.

— Oh ! Știu bine ce se urzește aici. Tu nu te mai ocupi decît de un lucru : să-l seduci pe bătrîn. Și cînd vei fi reușit, o să vrei mai mult decît un băiat fără avere, fără situație, incapabil să facă ceva ca lumea... Oh ! Știu bine cîte parale fac. Taică-tău mi-o aruncă în față. Dar atunci, spune-mi măcar cinstit, nu mă ocoli, nu... Doamne ! Vreau să mi se spună adevărul !

— Yves, murmură ea pierzîndu-și cumpătul și din pricina disperării lui și din teama de a nu fi auziți. Yves, nu-i adevărat ! Dragul meu...

Nici nu auzi măcar cuvîntul de tandrețe pe care fata îl pronunța atît de stîngaci, preocupat să coboare pînă în străfundul fricii, al amărăciunii sale, cu dorința sălbatică de a răni, de a nimici totul în jurul lui și pe sine însuși, pînă cînd, cu nervii zdrobiți, va găsi, în sfîrșit, o liniște rușinoasă.

— Și de ce m-ai iubi ? Acum o să poți aspira la cele mai bune partide din oraș. N-o să ai dificultăți : fabrica îi ispitește. Și, la urma urmei, ce te face să crezi că eu nu căutam același lucru ? La o zestre mică, puteam totuși să ajung și eu, și pe urmă mai era și maică-ta, nu-i așa ? Unii ar fi considerat asta o căsătorie potrivită... Dar acum... Ah ! Acum e altceva ! Moștenitorii dau năvală, maică-ta a dispărut din circulație, de ce să nu dispar și eu ? Drumul ți-ar fi deschis. Sînt sigur că dacă ai spune un cuvînt lui taică-tău, m-ar da afară.

— Yves, îl imploră ea. Cum poți...

Dar el simțea nevoia să continue, să continue pînă în clipa cînd avea să se prăbușească, eliberat, în sfîrșit, de veninul adunat de-a lungul anilor.

— Și de ce nu vrei să recunoști ? La urma urmelor, nu mi-ai promis nimic. Aveai nevoie de zestre. Patru ani sînt atît de lungi ! Probabil că nu m-ai fi așteptat atîta. Nu ești nici măcar amanta mea ; Oh ! Nu ! Ești mult prea prudentă pentru asta. Bănuiai, probabil, că spre sfîrșitul vieții, bătrînul nebun se va înduioșa ? Pînă una-alta, e întotdeauna distractiv să ai o idilă la îndemînă. Bănuiai, probabil, nu-i așa ? Spune ! Spune !

Vocea i se gîtui într-un hohot, lacrimile îi inundară obrajii iar fata așteptă ca el să se liniștească, așa cum se liniștește un copil epuizat, cînd, deodată îl simți îndreptîndu-se și se pomeni proiectată spre fundul patului cu o violență pe care n-o prevăzuse și care o făcu să geamă fără să vrea. Pentru o clipă, sub sărutările lui mînioase, regăsi emoția primei zile cînd o ținuse astfel în brațe. Apoi cu o smucitură a șoldurilor puternice, sări din pat

și alergă la ușa-fereastră pe care o întredeschise. Un frig glacial pătrunse în cameră.

— Pleacă, spuse ea cu o voce în care se amestecau tulburarea și o poftă copilărească de a rîde, văzîndu-l consolat atît de repede. Hai, Yves, pleacă. O să ne audă toată casa. O chem pe mătușa Odilia pe fereastră, Yves !

Băiatul se apropia de ea fără să spună nimic, tremurînd dar animat de ranchiună, de dorință, făcîndu-și în sine un calcul viclean de copil jignit că, odată cu ea, asalta toată averea lui Klaes, și-o însușea pe toată deodată.

— Yves ! (Nu-i era cu adevărat frică de el ; îl respinsese de atîtea ori. Își uita grijile, redată subit condiției sale de fată simplă și veselă pe care dorința bărbatului o atrage și o înspăimîntă). Dacă nu mă lași în pace, țip !

— N-o să-i pui să mă gonească, nu-i așa ?

Acum era sigur că o va face să cedeze și-și pusese mîna pe umărul ei, apropiindu-se tot mai mult, încet, stăpînit de o bucurie nemiloasă, ca și cum, învingînd-o pe ea, și-ar fi învins dintr-o dată frica dintotdeauna...

— Yves, fug în grădină, șușoti ea.

— În zăpadă ? N-o să faci una ca asta.

Tocmai voia s-o strîngă în brațe, cînd fata făcu o săritură înapoi și fugi pe ușa-fereastră, oprindu-se pe mica terasă, rămînînd sub fulgii de zăpadă care cădeau mereu, dar surîzîndu-i cu un fel de maliție care-l exasperă. Înaintă trei pași, ea se dădu înapoi.

— Alberte ! Dar ești nebună ! O să răcești !

Obligația de a vorbi în șoaptă crea între ei un fel de complicitate, ca aceea a copiilor care sînt pe cale de-a se deda unui joc interzis.

— Și tu erai nebun adineauri... Mă lași în pace ?

— Nu ! spuse el furios, convins că fata nu va merge mai departe și repezindu-se spre ea. Cu un strigăt ușor, Alberte se aruncă înainte nebunește, coborî cele trei trepte ale terasei, alergă cu cămașa lungă fluturîndu-i în urmă, cu părul desfăcut, cu picioarele goale care se afundau în stratul subțire de zăpadă și rîzînd, amețită deodată de urmărirea aceasta în aerul înghețat.

Și Yves alerga, dar nu atît de repede, știind bine că la capătul grădinii fata nu va avea timp să deschidă grilajul și că, oprită de gardul de arbuști spinoși, nu va putea să-i scape. Atunci o va lua în brațe. Alergau uitînd de casa întunecată din urma lor, de unde îi spionau poate ochi vrăjmași, uitînd totul, poate chiar începutul acestei curse nebunești, și Alberte șovăi o clipă în fața arbuștilor. Yves o și ajunsese, sigur de sine. Atunci ea se aruncă în gard, cu un rîs triumfător ; arsura violentă a o sută de țepi sfîșiindu-i cămașa, zgîriindu-i corpul, nu o opri și, lăsînd în urmă fîșii de material alb, vru să fugă mai departe pe drumul pustiu, de-a lungul fluviului, cînd se împiedică și căzu, continuînd să rîdă pînă la sufocare, pe marginea ierboasă a potecii. Într-o clipă Yves fu lîngă ea, peste ea. Alberte gîfîia ușor cu obrajii încă arzînd și stacojii, iar prin

cămaşa sfîşiată se vedea pieptul tînăr, stropit cu mici picături de sînge.

— Oh ! Yves... A fost atît de nostim... mai suspină ea.

El îşi scosese vesta şi i-o pusese pe umeri.

Cînd se ridicară, pentru prima dată băiatul fu acela care o sprijini. Fata se lipi de el.

— Mi-e frig... spuse ea plîngător.

— Vrei să te duc în braţe ?

O luă în braţe, mirat că acest corp înalt e atît de uşor. Şi deodată, ridicînd ochii spre el, Alberte murmură :

— Yves, ce-ar fi dacă am pleca ?

— Să plecăm ? spuse el nesigur.

În faţa lor se aşterneau drumul pustiu, fluviul întunecat. Erau singuri. Timp de o clipă, avu şi el intuiţia ciudată că drumul acela era singurul pe care ar fi putut avea norocul să scape, să rămînă în lumea aceasta minunată, scăpaţi de piedici, împreună pentru totdeauna... Apoi ridică ochii spre casă şi frica îl cuprinse din nou. Unde să plece ? În cămăruţa de lîngă antrepozite, unde trăise ani atît de grei, lîngă taică-său bolnav ? La *Trei Cocori*, în patul Elsei ? Încet, urcă pînă la grilaj, ţinînd-o în continuare pe Alberte în braţe. Ea întinse singură mîna ca să împingă lemnul care scîrţîi. Străbătu încet aleea şi urcă cele trei trepte ale terasei. În casă era linişte.

*

Între lăzile antrepozitului, dormeau vagabonzi în poziţii stranii, tresărind în somn, ca nişte cîini bolnavi. Pisici slabe dădeau tîrcoale

pescăriilor închise, lingînd pavajul pe care mai rămăsese cîte o bucată de carne strivită, un rest de sînge. Era ceaţă în jurul stîlpilor electrici, al carcaselor negre, al faţadelor înalte, al antrepozitelor cu uşi întunecate, etajate, stranii, care dădeau în gol, de cînd fuseseră luate macaralele. Cîţiva copii înfofoliţi, cu cîte un coş negru în mînă, aşteptau. Pentru cîteva clipe, era încă noapte, liniştită şi rece. Dar cafenelele îşi şi aprindeau luminile, iar obloanele de tablă se ridicau cu un uruit teatral. Uşile negre se căscau în gol şi începeau să înghită una după alta lăzile grele, ridicate de scripetele enorm, scîrţîitor, care se profila pe cer, manevrat de jos de un om minuscul. O şalupă ieşea din port. De sus, de pe un petrolier, se striga ceva. Nişte bărci se desprindeau de chei în direcţia masei întunecate, semănînd cu un gigantic cetaceu, al docului plutitor. Şi de peste tot, din case, de pe vapoare, dintre stivele de lăzi oamenii păreau să răsară ca prin minune, din ce în ce mai numeroşi. Vagabonzii dispăreau pe străduţele Triunghiului ; lăzile se făceau nevăzute. Una dintre ele se desprinse, căzu cu zgomot, împrăştiind o grămadă de portocale, iar copiii se repeziră asupra lor. În sfîrşit, prima sirenă sună şi motoarele începură să trepideze în burta camioanelor : era ora şase dimineaţa.

În camera doamnei Nunez lumina era aprinsă. Rezemată cu spatele de perne, cu faţa unsă cu o cremă grasă, dar cu aerul ei măreţ dintotdeauna, cu părul prins într-un fileu, cu-

fundîndu-şi mîna din cînd în cînd într-o cutie de caramele, citea ultimele pagini ale unei cărţulii galbene.

„Dumneata eşti asasinul ! Înainte ca cineva să se fi gîndit să se apropie de el, omuleţul se întorsese, înghiţise o capsulă pe care o ţinea în căuşul palmei şi se prăbuşi la pămînt. Voiră să-i dea primul ajutor.

— Prea tîrziu spuse detectivul ridicînd din umeri. Mai bine pentru el...

Şi îşi aruncă pardesiul peste cadavru.“

Doamna Nunez puse deoparte cartea cu un suspin de mulţumire. De la bun început îl bănuise pe inofensivul farmacist şi încerca o oarecare satisfacţie constatînd exactitatea propriilor deducţii. Ce-ar fi devenit ea fără literatura aceasta pe care o consuma în doze mari, datorită nu atît gustului pentru lecturi facile, cît plăcerii deosebite de a hăitui, prin intermediul acestor pagini, pe unul dintre semenii ei ?

Ar fi preferat, bineînţeles, ca acesta să fie în carne şi oase. În evul mediu s-ar fi delectat vînînd vrăjitoare ; dacă ar fi fost americancă, i-ar fi plăcut la nebunie să facă parte dintr-unul din acele cluburi de cucoane care hotărăsc, rezolvă şi influenţează opinia publică, cu toată făptura lor carnală înfloritoare şi inutilă. Membră a societăţii din A., s-ar fi mulţumit cu o inchiziţie de salon, de ostracizare fără gravitate, de punere la stîlpul infamiei mondene... Dar vai, cînd revenise la A., sperînd încă să tragă un profit onorabil din vînzarea magazinelor Nunez, dispreţuise această societate care, de atunci, i-o plătea cu aceeaşi monedă. Trebuia să se mulţumească cu paginile romanelor poliţiste, care o ajutau să-şi cheltuiască timpul. Numai un an, se gîndise ea altădată, un an sau doi, pînă cînd Klaes îşi va descurca afacerile... Dar lucrurile trenaseră şi cînd, în final, din aceste negocieri laborioase nu reuşise să capete decît o pensie insuficientă, era mult prea obişnuită să trăiască lîngă frate-său... Şi-apoi, n-o lăsase el oare să spere (oh ! fără să-i promită nimic, ci prin priviri, aluzii voalate, fraze vagi) că într-o zi va face ceva pentru ea, că va putea să reînceapă acea viaţă fericită pe care o iubise atît ?... Aşa încît aşteptase, acrindu-se puţin cîte puţin, iar vioiciunea şi generozitatea ei de femeie sănătoasă, care iubeşte viaţa, mesele bune, confortul marilor hoteluri, raporturile superficiale din staţiunile balneare cu oameni plăcuţi fuseseră corupte puţin cîte puţin de atmosfera aceasta apăsătoare ce-i răpea pînă şi curajul de-a merge să locuiască în altă parte, să se bucure de libertatea care, pretindea ea, îi era indispensabilă. O indolenţă naturală de femeie, altădată frumoasă şi răsfăţată, confortul de care nu s-ar fi putut lipsi şi cu care Klaes, în mod periodic şi cu o şiretenie inconştientă o copleşea, îi răpiseră curajul. Acrită, vitalitatea îi slăbise, devenise agresivă, se redusese la dimensiunile unei umori tracasante ; îşi creea iluzia independenţei, bombardîndu-l pe Klaes cu săgeţi ascuţite pe care berarul le suporta cu răbdarea unui leu bătrîn, sîcîit de musculiţe. Din cînd în cînd, o lovi-

tură brutală de labă o punea din nou pe doamna Nunez la locul ei.

Instinct matern avea puţin. Cînd rămăsese văduvă, fiu-său împlinise şaisprezece ani şi nu-i semăna. Ce-i mai rămînea, oare, în afară de romanele poliţiste, pofta de mîncare pe care nu ştiuse să şi-o înfrîneze şi speranţa aceea, care sporise de cinci ani încoace, că fratele ei va muri ? Se lăsase în voia unui fel de somnolenţă, cînd speranţa aceasta venise să-i redea viaţa. Klaes era fratele ei mai vîrstnic, în plus, boala îl încolţise. Viaţa doamnei Nunez recăpătă o virulenţă nebănuită, ura o întineri, îi dădu putere. Încercase chiar să-şi înfrîneze lăcomia, să urmeze prescripţiile fiului ei. Nu trebuia oare să mai aibă înaintea ei ani frumoşi de trăit, cînd Klaes va fi mort ? De acum înainte, chiar şi romanele poliţiste căpătau o viaţă, o intensitate deosebite. O frază ca asta : *„Şi îşi aruncă pardesiul peste cadavru“* trezea în ea un val de imagini la care se gîndise îndelung, cu jind : corpul mare al fratelui ei întins pe pat, dezumflat parcă de toată grăsimea lui galbenă, cu pleoapele violete închise ca nişte cicatrici peste privirea poruncitoare... Gîndul acesta îi inspira un fel de bucurie răutăcioasă. Se şi vedea, matroană obişnuită să mînuiască morţii, spălînd cadavrul, manevrîndu-l cu dispreţ, înainte de eliberarea definitivă, plecarea în cuşeta strîmtă, sosirea într-o regiune însorită, întoarcerea în lumea aceasta artificială, unde tineri groomi îi deschideau uşile şi unde, în sfîrşit, va putea trăi liniştită.

Se legănase cu iluzia aceasta, pîndind pe faţa fratelui ei cel mai mărunt semn de decrepitudine, cea mai neînsemnată slăbiciune în privire, lăsarea muşchilor. În sfîrşit, se apropia de ţel şi iată că ţărăncuţa asta primejduia totul ! „Ea îl alarmează, spusese Philippe. E capabilă să-l alarmeze în asemenea măsură, încît să consulte un alt medic. Vă conjur, vegheaţi ! E imposibil să nu comită, într-o bună zi, o imprudenţă.“ Şi era adevărat. Dacă ar fi avut măcar prezenţa de spirit să strige, să-l trezească pe bătrîn, cînd, acum trei săptămîni, zărise deodată, uluită, silueta aceea neagră care se profila pe poteca acoperită de zăpadă ! Dar nu desluşise imediat ce anume ducea Yves în braţe, iar cînd înţelesese, ei intraseră în casă şi uşa se trîntise... Era prea tîrziu. Klaes n-ar fi crezut-o. „În zăpadă ! strigase Philippe. E nemaipomenit ! Dar de ce ? Ce nenorocire că n-ai fost mai devreme la fereastră !“ Acum doamna Nunez veghea în fiecare seară pînă la miezul nopţii în fotoliu, lîngă fereastră. Dar nu se petrecuse încă nimic. Iar în zori se trezea, îşi relua romanul poliţist şi veghea iarăşi, gata să sară la cel mai neînsemnat zgomot suspect... Dar nu se mai întîmpla nimic. Probabil că Alberte era prudentă. Răbdare. O să obosească mai repede decît doamna Nunez. Ştia ea prea bine ce trebuie să însemne aşteptarea fetei, dorinţa aceea exacerbată de nelinişte... Astfel, altădată, ea însăşi părăsea la ora cinci dimineaţa casa părinţilor săi ; mai auzea încă lanţul zăvorului (acelaşi care era şi acum, cu inimioara de bronz) clincănind în-

cetișor. Dacă ar fi fost surprinsă, ce-ar fi spus nemiloasa Ursula? Avea șaptesprezece ani...

Bărbatul era funcționar la postăvărie; nu-și mai amintea figura lui, ci numai de cămăruța situată de partea cealaltă a bazinului, unde el o aștepta. Nimeni nu bănuise niciodată nimic. Poate în afară de Klaes? El se apuca de lucru dis-de-dimineață, își verifica din nou contul, întocmea planuri de extindere a magazinului de postavuri. Timp de o clipă îl revăzu așa cum era atunci, înalt, impunător, dar atît de chipeș și radiind acea aroganță pe care mama lor n-o putea suferi... Pe atunci ea îl admira. Și era același bărbat, cel care acum dormea nu departe de-aici, în camera unde trăiseră părinții lor, și care murea fără să știe... Cum spunea Erna „e mai drăguț ca el să nu știe nu-i așa?" Erna era cea mai tîmpită creatură pe care o întîlnise vreodată.

Pentru o clipă gîndurile îi rătăciră în jurul nurorii și a fiului ei, pe care îi amesteca în același dispreț. Apoi se întoarse la Klaes. În ziua în care ea se măritase, frate-său fusese destul de urîcios. „Haide, haide, fata mea, Nunez al tău e un incapabil, ți-o spun eu. Nu știe să discute, l-am văzut la masă: toți oamenii ăștia sînt hoți și trebuie să le dau de înțeles că se știe!" Ea protestase rîzînd. Klaes n-ar fi vrut totuși ca Albert să discute masa lor de nuntă! Așa fusese el întotdeauna: avar, dar disprețuitor, trufaș, incapabil să dea ceva în mod spontan, decît ca să obțină altceva. Chiar cadourile lui, se vădeau în cele din urmă a nu fi cadouri adevărate: fie că erau o concesie

sau un serviciu, fie că reprezentau pur și simplu recunoștința, te făcea întotdeauna să i le plătești. Brusc, o cuprinse din nou ura, smulgînd-o amintirii melancolice. Încă puțină răbdare și nu se va mai gîndi nici măcar la Klaes. Întinse mîna, luă o caramea și începu din nou să fixeze fereastra.

*

— Nu dormi? întrebă Simone căscînd.

Philippe se ridicase ca să întredeschidă fereastra.

— E mult prea cald. Victor încălzește nebunește, ți-am spus-o de o sută de ori.

— Din cauza Louisettei, murmură Simone. Știi, e ger și camera ei e atît de umedă...

Philippe nu răspunse nimic și se culcă din nou prefăcîndu-se a nu observa că Simone se strecura lîngă el. Mereu foamea asta de mîngîieri! Epuizase demult toată plăcerea pe care ea o putea oferi. Doar n-o împiedica, nu-i așa, să se distreze prin ale părți? Dar constatase demult că nu e în stare; de fiecare dată cînd era pe punctul de-a se hotărî, era suficient un gest, un zîmbet din partea lui, pentru ca ea să renunțe, plină de speranță. Dealtfel, de cînd Philippe nici măcar nu mai schița gestul, ea renunțase la aceste sărmane prefăcătorii.

— Aurul a scăzut, spuse Philippe ca să evite orice duioșie. Mă gîndeam la acțiunile mele Katanga. Nu merg prea grozav în ultima vreme. Oh! Și nici n-o să urce din nou mai devreme de...

— De cîțiva ani, spuse Simone cu convingere.

Avea ea defectele ei, dar se interesa de afaceri.

— Ar trebui puțină agitație, o împușcătură-două. Și oțelurile au coborît. Probabil că ai pierdut zilele astea cu...

— Mai mult decît atît, spuse Philippe. Ar cam fi timpul ca bătrînul Klaes să se hotărască să ia pe loc repaus.

— Afacerea progresează? întrebă ea ca și cum ar fi vorbit despre cursurile bursei. Cînd nu era vorba nici de dragoste, nici de bani, nici de Louisette, Simone judeca la rece.

— Așa și așa. Roger pretinde că mai rezistă șase luni... Dar eu...

— Da? (Simone avea o încredere oarbă în el.)

— Vorbește cu mine cîte un pic, în fiecare zi, știi... Ei bine, am impresia că Alberte e pe cale să-l omoare cu încetul. Pentru orice fleac se ambalează, urlă, își pierde respirația, nu mai doarme (spune el), se plînge că e indispus. Oh! Nu-i merge prea grozav.

— Dar, în sfîrșit, ce are? N-o să mă convingi că fata asta îi face farmece... Așa ceva nu există. Are o boală și moare din cauza ei, asta-i tot.

— Biata mea Simone, ai o uimitoare lipsă de spirit metafizic. Bineînțeles, mori întotdeauna de o boală. Dar nu se moare *numai* din cauza bolii. De-ar fi fost numai boala, Klaes ar mai fi rezistat doi ani. Dar cum mai e și Alberte, nu va mai rezista nici șase luni. Asta e ce-ți spuneam.

— Dar, în sfîrșit, Phil, ce-i face?

— Nimic, draga mea, nimic. Tocmai asta e. Fata asta încîntătoare a adoptat un sistem de o abilitate diabolică, și care constă în a nu nimeri în nici una dintre cursele pe care unchiul nostru i le întinde cu răbdare. Alberte nu pretinde că-l adoră, așa cum facem noi toți prostește, nu rămîne cu gura căscată de admirație în fața noilor săli de fabricare a berei, cu care Klaes ne-a împuiat urechile, nu cere cadouri, așa cum face mătușa Odilia, nu pălește de groază, ca fericitul ei amant... Pe scurt, e fisura care amenință edificiul, ochiul care cedează într-o plasă... (aș putea să-ți fac o sută de comparații), rol în care a înlocuit-o pe demna ei mamă.

— Dar maică-sa...

— Era nebună, se înțelege. Pe cînd Alberte nu e nebună. M-am întrebat mult timp dacă e pur și simplu idioată sau... Acum înclin să cred că e un geniu neapreciat. Ceea ce nu-mi displace. O prostie atît de încăpățînată începea să mă agaseze. Dar din moment ce e un ecran...

Pe Simone n-o interesa psihologia.

— Crezi că o va recunoaște drept fiică-sa?

— Nu, dacă intervin la timp. Și mătușa Odilia pîndește, pîndește... Senzualitatea ei o va pierde. Dacă, ajunsă atît de aproape de țintă, s-a dăruit acestui mic idiot, n-o să poată rezista a doua oară. Dar trebuie să spun că, dacă n-ar fi asta, aș avea puține speranțe.

— Nu înţeleg nimic, spuse Simone. Ce vrea Klaes, în fond, de la Alberte ?

— Draga mea, vine o clipă cînd omul se mulţumeşte cu foarte puţin, cu o pasiune, un viciu... Ce-şi mai poate dori Klaes ? A cîştigat bani, şi-a mărit fabricile, şi-a tiranizat anturajul, a gonit, ca să spun aşa, pe propriii săi părinţi, şi chiar a dispus să fie închisă o nebună care îl stingherea. Trebuia ca instinctul său de a dobîndi să se canalizeze spre ceva. Alberte e aici, pe Alberte o vrea. Fii convinsă că în ziua în care va fi sigur de ea, de admiraţia ei, de dragostea ei, nu va face caz de ea mai mult decît de oricare dintre noi. Va încerca, pînă la sfîrşit, să cumpere, asta-i tot ; e negustor pînă-n vîrful unghiilor...

— Dar nu crezi că dacă ar şti că o să moară...

Philippe izbucni în rîs.

— Haide, te apuci de psihologie ? Ah ! Evident, asta ar precipita lucrurile. Un om care moare se cramponează de cel mai mărunt lucru. Dar, dat fiind că nu ştie... Hai, trebuie să dormim. Sîntem nebuni că discutăm cu gravitate despre moarte, la ora cinci dimineaţa. Nu mai avem cincisprezece ani.

Se trase spre marginea patului, ca să evite contactul cu Simone. Dar, contrar aşteptării sale, ea nu mişca.

— Phil, tu de ce te-ai crampona dacă ar fi să mori ? îl întrebă pe neaşteptate.

Ea cel puţin ar avea amintirea lui Philippe, suferinţa care îi venea de la el, şi pe fiică-sa

care era ea şi Philippe amestecaţi indestructibil, fiică-sa care o consola de orice, care îi dădea putere să înfrunte în fiecare zi absenţa lui Philippe, doliul frumuseţii ei şi propria-i viaţă stearpă.

— Doamne, Simone, ce întrebare ! De absolut nimic, zău. Nu e deloc elegant să te cramponezi, nu găseşti ?

Tăcea. Philippe se simţi agasat. Dacă şi Simone începea să gîndească, atunci...

— În orice caz, spuse el dîndu-şi silinţa să fie rău, eu ştiu bine de ce te-ai crampona tu. După toate aparenţele, veşnic şi veşnic de mine.

O simţi tresărind sub lovitură, încordîndu-se. Peste o clipă se va îndepărta de el, încetişor, spre cealaltă margine a patului, ca să plîngă în tăcere. Se întrebă cum de putuse şi-i plăcuse altădată s-o facă să sufere. Somnul se apropia de el cuprinzîndu-l puţin cîte puţin, abia distinct de totala lui indiferenţă...

*

Pe vîrful picioarelor, copilul se apropiase de fereastră, dăduse perdeaua la o parte şi privea cu sete. Nu se făcuse încă ziuă, dar acoperişurile străluceau sub lumina tremurătoare a felinarului. Copilul se întrebă dacă fluviul îngheţase. Uşa se deschise fără zgomot.

— Eram sigură ! şuşoti Erna. Urcă-te la loc în pat, Rik ! Nu e decît ora şapte şi tu eşti în picioare. Vrei să te culci, sau îl chem pe taică-tău ?

Copilul se apropie în silă.

— Vreau să mă îmbrac, spuse el hotărît. Vreau să mă duc să văd dacă fluviul a înghețat. Vreau să-mi pun patinele. Vreau...

— Vreau, vreau... Copiii nu trebuie să spună „vreau“, protestă Erna cu prefăcută energie.

În realitate, nimic nu-l împiedicase vreodată pe Rik să facă ceea ce voia.

— Eu îți spun că mă scol și mă scol, afirmă el încruntîndu-și sprîncenele blonde. Doar bătrînii mai stau în pat.

Erna capitulă și aprinse mica lampă roz.

— Cel puțin nu-l trezi pe frate-tău, îl imploră ea.

— Ca să-ți fac plăcere, consimți Rik mărinimos. Dar, să știi, n-ar muri din asta.

Deodată pufni în rîs, fără nici un motiv aparent. Erna îl cuprinse în brațe, își lipi capul de gîtul băiatului și-l mușcă în joacă, ușor, ca o femelă care își linge puiul.

— De ce rîzi ? întrebă ea fără să înceteze să-l amușine ușor, într-o stare de totală fericire.

— Pentru că mă gîndesc la unchiul Klaes, spuse Rik rîzînd din nou.

Încercă, fără să reușească, să se elibereze din strînsoarea maternă, renunță și-i șușoti la ureche cu o bucurie enormă :

— Pentru că *eu știu că o să moară !*

— Rik ! spuse Erna șocată. Asemenea lucruri nu se spun. Mai întîi, nu e sigur deloc.

— Ba da, e sigur ! Ba da, e sigur ! tropăi copilul în culmea plăcerii. L-am auzit aseară pe tata spunîndu-i bunicii.

— Asculți pe la uși, acum ? E foarte urît !

— De ce nu spuneți adevărul cînd sînt și eu acolo ? De ce nu spuneți niciodată adevărul ?

— Nu e pentru vîrsta ta, spuse Erna descumpănită.

— De ce nu i-l spuneți lui ? Nu-i nici pentru vîrsta lui, a unchiului Klaes ? De ce nu-i spuneți că o să crape, hai, explică-mi ?

Erna scoase un suspin profund de groază. Cum făcea oare Rik ca să știe întotdeauna tot ce se petrece în casă ? Roger ar fi furios dacă ar bănui. Dar Rik era un copil excepțional !

— Ascultă, Rikiki, nu trebuie să vorbești cu nimeni despre asta. Nu-i spunem, ca să nu-l necăjim, înțelegi ? Nu trebuie să știe. N-o să spui nimic, Rik ?

— Bineînțeles că nu. (Scăpase din brațele ei și-și căuta pantofii sub pat.) Dar eu aș prefera să mă necăjesc și să nu mi se toarne gogoși.

Acum se îmbrăca, încheindu-și cu grijă cămașa. Erna îl privea cu admirație. Era periculos Rik care, la zece ani, îl și judeca pe taică-său ! „Totuși, se gîndi ea, Roger spune că așa e mai uman. Nu-i spui niciodată omului că o să moară. Nu se face...“ Ea însăși fusese într-o stare foarte gravă la nașterea lui Antoine. Nu îndrăzniseră să-i spună decît după mai multe luni. Își amintea că avusese un șoc ușor. Cum, era chiar așa de simplu ? Zilele acelea cînd se simțise atît de obosită, golită de dorințe, ușor amețită, acceptînd, pur și simplu resemnată, orice, cuta aceea a păturii care o

jena şi pe care n-o netezea, ceaiul care i se părea prea dulce şi pe care îl bea fără să protesteze, infirmiera insuportabilă pe care o tolera în mod pasiv, toate acestea însemnau „a te simţi foarte rău“, „a fi în pericol“ şi erau chiar atît de simple ? Le purtase întrucîtva pică pentru faptul că-i ascunseseră starea aceea atît de gravă. Dacă ar fi ştiut... Ce, dacă ar fi ştiut ? I se păruse că ratase ceva, momentul în care o sfoară, ieşind din haina scamatorului, te face să-i înţelegi scamatoria şi unde ascunde iepuraşul alb... Dar probabil că ar fi fost periculos să ştie. Cum să-i mai placă spectacolul ? Din moment ce ştia, lucrurile trebuiau să se transforme într-un mod deosebit, trebuia să te simţi singur, singur, diferit... Se înfioră. La urma urmelor, trebuia să le fie mai curînd recunoscătoare că o apăraseră...

Rik îşi terminase toaleta. Se apropie de ea, neliniştit că o vedea tăcută.

— Mico... Nu eşti tristă...

Erna îl strînse din nou în braţe, sălbatic.

— Nu, Rikiki, dragostea mea, floricica mea...

— Flori sînt fetele, îi atrase atenţia Rik cu înţelepciune. Ar trebui să spui mai curînd micul meu zarzavat.

Ea începu să rîdă.

— Îmi place mai mult cînd rîzi. Nu te supără chestia asta, nu-i aşa ?

— Ce anume, Rikiki ?

— Pentru bătrîn... Unchiul, vreau să spun. Mie, ştii, puţin îmi pasă dacă îi spun sau nu. Vorbeam şi eu aşa. Nu te supără chestia asta, nu-i aşa ?

— Deloc, dragostea mea. Absolut deloc.

Din nou îl sărută pe gît. Nu se va sătura niciodată să-l sărute, niciodată. El se lăsă în voia ei, cu drăgălăşenie. Antoine se desprindea întotdeauna din îmbrăţişare. Într-un mare elan de dragoste, Erna spuse iarăşi :

— Deloc, deloc, absolut deloc, dragostea mea. Mămica e şi ea ca tine, puţin îi pasă.

Rîsul lui Rikiki umplu camera.

*

„Clopotele astea !“ se gîndea Klaes van Baarnheim. „Dar sînt de zece ori mai multe decît în tinereţea mea !“

Cu două minute înainte, în marea linişte întunecată, dorea cu pasiune un zgomot, cel mai mic zgomot ; o uşă care se trînteşte, o chemare, soneria unei biciclete pe stradă... Dar clopotele erau cele care răspundeau la apelul lui, doar dangătele inumane ale clopotelor, care ţîşneau atît de rapide, atît de uşoare, din clopotniţe, în oraşul acesta plin de biserici, încît ai fi spus că sînt zborul unor păsări fără culoare, care soseau, plecau din nou, apoi treceau iarăşi în mari cercuri triste, în jurul casei.

În sfîrşit, cel mai apropiat, cel mai piţigăiat, cel mai dezolat, clopotul de la Sainte Gudule îşi făcu auzit dangătul alterat, şuşoti că iarna nu se va sfîrşi, că noaptea nu se va sfîrşi, şi tăcu. Bătrînul era din nou singur, în liniştea aceea. Singur, poate pentru prima oară. Pentru că, bîjbîind prin memoria sa confuză, descoperi că era pentru prima oară cînd nu avea dorinţe.

Ca şi cum toate îşi încetiniseră ritmul în jurul lui, chiar şi neliniştea se lăsa aşteptată. Iar vidul acesta era mai groaznic decît orice. Îl mai simţise odată, doar o zi, o singură zi. Era la începutul verii, la fabrica de bere pe care încă n-o modernizase. Revedea cuva de fabricare a berei, un monstru bombat din care ieşea un fum gros, auzea mormăitul pompelor absorbante în mica sală a maşinilor (cît de mult se extinsese, de atunci... erau trei cuve, astăzi...) şi se apropiase pentru o clipă de fereastra care dădea spre vest. Strînsese cu amîndouă mîinile cerceveaua. Timp de încă o clipă mintea îi hoinărise : comenzile nu erau prea numeroase, greşise cumpărînd întreprinderea aceasta aproape în stare de faliment şi procurîndu-şi bani pentru publicitate... Şi deodată se căscă în el un mare gol. Afară era portul animat şi un soare săltăreţ deasupra unui petrolier argintiu. Klaes respira încet, cîte un gînd îi trecea prin minte fără să lase urme, întocmai ca un nor pe cer. Era cald ; o picătură de sudoare i se scurse de-a lungul pieptului. Petrolierul se numea *Aspasia Nomikos*.

Apoi venea toată viaţa. De ce părăsise oare clipa aceea în care era nemuritor ? Un cablu se rupsese cu zgomot asurzitor...

— Fir-ar să fie ! S-a dus dracului un butoi !

Apoi venea toată viaţa. Numele omului care manevrase, figura lui nu şi le mai amintea. Totul se derula într-un ritm accelerat, depăşea cifre, figuri de femei într-o beţie statornică, dar care, odată dispărută, nu lăsa să mai stăruie, în depărtare, decît zgomotul butoiului zdrobindu-se de pămînt, lumina soarelui pe petrolierul argintiu. Apoi venea toată viaţa, dar în ziua aceea fusese singur. Nimic nu mai avusese importanţă, vibraţia micii fabrici în jurul lui, grijile, dorinţele, toate acestea fuseseră parcă înghiţite, dispăruseră deodată, nemailăsînd în urmă decît un fel de groază vagă şi în acelaşi timp minunată...

După aceea veneau anotimpurile, anii : toate părînd doar o singură clipă. Toamne somptuoase, crăciunuri pompoase, asistînd la slujbă în biserica de cărămidă roşie, unde banca lui se afla printre primele, primăveri cu copii mînjiţi de funingine cîntînd *Cei trei crai*, carnavaluri bete şi îngheţate de unde beţivii erau aduşi cu grămada în şarete, ca odinioară morţii, pe timpul marilor epidemii de ciumă. Tîrgul de orz şi de hamei ţinea trei zile în timpul cărora aveau loc dezbateri, discuţii ; se urzeau conspiraţii, se lansau ştiri false ; maniera modernă încă nu exista. Iar în ziua a treia trebuiau să se pună de acord : puştii din oraş încheiau dezbaterile venind să le ofere berarilor, contra unei monede frumoase de argint, pisoi care trebuiau să protejeze în mod simbolic preţioasele grăunţe împotriva şobolanilor. Dealtfel, majoritatea erau înecaţi după serbare : mieunaturi piţigăiate, mirate, ultimele gîlgîituri, repede înăbuşite în hîrdăul de la bucătărie... Apoi venea vara, ca orice vară, bărcile pe canal îi plimbau pe turişti, grădi-

nile nemişcate, băieţi slabi şi goi ascunzîndu-se în stufăriş ca să se scalde, în ciuda interdicţiei... Cete de negustori de saboţi treceau dinspre Pădurea Neagră. Mirosul de in topit, miros de moarte, de animal putrezit la soare, infesta oraşul.

Niciodată de atunci nu mai simţise în el golul acela care era poate o prezenţă. An după an, ridica în jurul său bloc după bloc, apărarea, fortăreaţa aceasta în care se găsea astăzi la adăpost şi prizonier în acelaşi timp. Şi totuşi, pentru o clipă, în timp ce băteau clopotele...

Caută, caută iarăşi, pîndind dorinţa care îl va salva, care va face să meargă, în lipsa muşchilor săi obosiţi, rotiţele acestei bătrîne maşinării de cucerit în care se transformase. O singură dorinţă şi golul, tăcerea, aşteptarea aceasta vor dispărea, nu împlinite, ci negate, gonite pentru totdeauna. Fabrica ? Vai, de mult timp se preface doar că se ocupă de ea. Maşinile pe care le-a iubit atîta, bîzîitul morii de grăunţe, clocotul cuvelor şi, deodată, tăcerea şi penumbra rece a pivniţelor în care fermentează berea în bazine adînci, unse cu parafină neagră. De luni de zile n-a mai fost să revadă nici chiar maşinile acestea. Suzanne ? Sînt tot luni de zile de cînd n-a mai chemat-o şi de cînd chipul neruşinat al micii servitoare nu-l mai atrage. Pentru o clipă, întinde mîna spre sonerie, şovăie... Dar o renunţare nu se mai recuperează. O dorinţă moartă nu mai învie, iar la bătrîni dorinţele mor repede... Caută, încă mai caută... Şi iată, crisparea aceasta a stomacului, radiind puţin cîte puţin pînă la inimă, îi împrăştie durerea în trup. Ca cercurile pe care le face apa în care cade o piatră, pînă cînd corpul uzat e cuprins în întregime, plin de această întunecată spaimă mută.

Degeaba mai rezistă o clipă : spaima se întinde, cuprinde mîinile ce se crispează pe marginea patului, gîtul strîns, faţa pe care tremură maxilarul, pînă la creierul înnebunit care aleargă în toate direcţiile şi găseşte la capătul fiecărui culoar o uşă închisă. Poate că, în sfîrşit, cufundat în întregime, îşi va regăsi în totala-i singurătate un drum nestrăbătut din copilărie. Dar un nume îi revine în minte, amintirea unei prăzi pe care încă n-a pus mîna, şi pofta de viaţă îi revine, triumfătoare, deschingîndu-i inima, liberîndu-i respiraţia, zumzăind în artere ca o fanfară :

— Alberte !

*

Maşina trecea încet de-a lungul Cheiului Negustorilor, cel mai important din A. Una după alta, băncile, care sînt grupate aici, defilau prin faţa ochilor lor. Vechile temple masive care datau de un secol şi a căror catifea se zărea, birourile din marmură cu vinişoare, fotoliile imense de un cenuşiu cald, năclăite ca şi cum prin venele înţepenite ar fi circulat un sînge prea leneş, şi acajuul închis al lemnăriei, tot confortul etalat, asigurat, bine înfipt pe malul cheiului... Apoi erau băncile din 1900, mai puţin sigure de ele, frezate, cu

grilajele răsucite ca buclele unor domnişoare bătrîne, supraîncărcate de coşuri de fructe, de cuiburi de păsări, sculptate chiar în faţadă, cu acoperişurile pline de numeroase coşuri, în timp ce uşile, străjuite de femei şerpuitoare şi de plante răsucite, păreau, sclifosindu-se, că vor să li se uite adevărata destinaţie. În sfîrşit, cum se desfăşura cheiul, ultimele născute, înapoia geamurilor enorme din plexiglas, reuşeau, în infernul lor polar, să dea un aer cadaveric chefliilor care îşi încheiau discret hainele sub lămpile din neon acoperite de chiciură.

Fabrica se afla într-un cartier liniştit, lîngă o gară dezafectată, unde dormeau trei vagoane ruginite. Era un ansamblu de trei sau patru căsuţe cu un singur etaj, lipite una de alta, înapoia cărora se deschidea o curte largă, ce preceda o clădire mai importantă.

— Hai, intră, spuse Klaes van Baarnheim, împingînd-o pe Alberte înăuntru cu o oarecare asprime.

Uneori, o considerase pe fiică-sa drept un datornic necinstit pe care trebuia să-l hăituiască, să-l aducă la sapă de lemn. Dar în dimineaţa aceasta simţea că va fi victorios. Tulburarea gîndurilor sale se risipise. Dădea acum marea bătălie. Faptul că Philippe era acolo ca să-l susţină nu-l deranja cu nimic. Nu va trebui să vorbească. Fabrica va vorbi singură.

Anticamera era mică, aproape familială, cu lemnărie din stejar, un covor uzat şi scara strîmtă ce urca la primul etaj. Dar secretara,

care dormita înapoia unui ghişeu, tresări şi se repezi spre grup.

— Domnul van Baarnheim ! Dar e un secol de cînd... Să-l anunţ pe domnul Dolls !

În aceeaşi clipă, un bărbat cobora scara şi exclama, la rîndul său :

— Domnul van Baarnheim ! Dar e un secol...

— Mi s-a mai spus, i-o tăie berarul. Cred, totuşi, că nu am nevoie de permisiunea dumitale ca să-mi vizitez fabrica ?

— Dar, domnule ! Cum vă puteţi închipui una ca asta ? Numai că dacă am fi ştiut, am fi putut...

Repede liniştit, berarul începu să rîdă.

— Nu e o inspecţie, dragă Dolls... O aduc pe domnişoara să viziteze... Alberte, domnul Dolls, directorul serviciului tehnic. Fiica mea.

Domnul Dolls se înclină curtenitor şi păru să considere foarte naturală această apariţie. Dar înapoia biroului ei, remarcă Philippe, dactilografa rămăsese cu gura căscată.

— Deci, domnişoară, vă interesaţi de fabricarea berei ? Ah ! Încă nu ne numărăm printre marile fabrici moderne... Dar vom fi în curînd, nu-i aşa, domnule van Baarnheim ?

— Desigur. Vom reconstrui, vom transporta aici birourile lui München... Totuşi, trebuie puţin timp, nu-i aşa ?

— Timp pentru ei, ca să se obişnuiască cu fuziunea, spuse Dolls.

Schimbară un zîmbet. Ce greşeală comisese Klaes că nu mai trecuse pe la fabrică de atîta timp ! Se simţea gata să reia lucrul de care nu

mai avusese chef, gata să se exalte din nou în legătură cu o îmbunătăţire de adus, cu un efort ce trebuia făcut...

— Vă însoţesc, domnule ?

— Oh ! Cunosc şi eu drumul... Vreau numai ca fata să-şi facă o idee...

— Domnişoara nu a vizitat niciodată instalaţia noastră ?

— Niciodată, răspunse berarul, vorbind pentru fiică-sa. N-am adus-o niciodată.

Schimbară din nou o privire.

— Ah ! Foarte bine... spuse simplu domnul Dolls. În acest caz, vă las, domnule. Domnule Brenner...

Dispăru în biroul său.

— Aici sînt birourile, nu e interesant. Să ieşim.

Traversară curtea ; Klaes mergea cu un pas aproape vioi.

— Bineînţeles, nu-i o fabrică uriaşă, spuse el orgolios. A fost construită să producă cincizeci de mii de hectolitri, şi scoatem de patru sau cinci ori mai mult. Făcută din bucăţi asta e. Dar...

Emoţia îl cuprinse deodată auzind din nou zumzetul obişnuit. Făcută din bucăţile propriei sale vieţi. Două sute cincizeci de muncitori, treizeci de camioane... Nu era prea rău pentru o ţară mică. Dar, împreună cu München, va face mai mult, mult mai mult. Şi apoi va reuşi să-i dea la o parte. Da, va reuşi. Mîna lui se încleştă puternic pe umărul Albertei.

O lumină galbenă se strecura prin ferestrele fără luciu, plasate la înălţime, pe maşinile cenuşii cu aburi, care gîfîiau zgomotos, comprimîndu-se ca nişte acordeoane, cai bătrîni de dîrvală de care depindea viaţa micilor piese ce se etajau deasupra lor.

— Să urcăm, spuse Klaes van Baarnheim.

Philippe, pe umărul căruia se sprijinea toată greutatea bătrînului, vru să obiecteze. Dar o privire care îl fulgeră făcu să-i piară pofta. Urcară, străbătînd culoare întunecate şi întortocheate dînd pe nişte platforme provizorii, în camere minuscule, triunghiulare, lunguieţe, care, din necesităţi imediate, fuseseră împărţite în două sau mărite cu cîţiva metri, urcînd scările strîmte, înfundîndu-se în coridoare umede, unde picioarele ţi se împiedicau de ţevi enorme, striate cu alb şi negru, şi te loveai cu capul de conductele roşii prin care circula saramura. Albertei i se părea că pătrunde într-o lume stranie şi groaznică. Deodată te pomeneai într-o altă cameră, cu pereţii verzui, în care se aliniau, una lîngă alta, cu o rigoare egipteană, mai înalte de un stat de om, lungile butelii argintii de acid carbonic. Apoi te pierdeai din nou pe scările încîlcite, interminabile, printre cutii de gunoi şi conducte roşii, urcai deasupra unui hangar în care mai erau îngrămădite butoaie frumoase din stejar, scoase din uz ; deodată se pomeniră în camera strîmtă unde fierbeau, rotunde, galbene, blajine, în ciuda fumului pe care-l scoteau în vîrtejuri groase pe la marginile bombate, cele trei cuve de brasaj. Prima era cea mai veche şi, pen-

tru a-i face loc ultimei, trebuiseră să supraetajeze plafonul cu un fel de cupolă din scînduri, înconjurată de o pasarelă care-o făcea să semene cu Saturn.

În căldura și mirosul fad al apei cu malț, ce-și vărsa regulat în cuve jetul de ambră, Klaes rămase o clipă nemișcat. Zgomotul regăsit, bătrînii monștri blajini care lucrau supuși pentru el, întortocherile și ocolișurile vechii clădiri, mărită de o sută de ori, reparată de o sută de ori, îl făceau să-și uite oboseala, respirația îngreunată. O privi fix pe Alberte. Fata pusese mașinal mîna pe una dintre cuve și se aplecase să privească apa care fierbea. Bătrînul simți din nou că putea să învingă. La urma urmei, Alberte îi era apropiată, îi semăna, era fiică-sa... Asta însemna ceva : nu se putea să nu încerce și ea senzația aceea de beție care avea însuși ritmul pulsației mașinilor. Nu putea să nu admire...

— Să urcăm, spuse el cu înfrigurare. Vreau să vadă totul, totul...

Docil, Philippe îi oferi umărul. Îl observa pe bătrîn cu atenție : totul, pleoapele umflate, ochii strălucitori, suflul cam greoi dovedeau că era epuizat. „O vizită ca asta îl costă o lună de viață. Oare fata o să înțeleagă, în cele din urmă, ce om mare e taică-său ?“ Acum străbăteau niște poduri lungi din scînduri de culoare deschisă, unde se uscau, una lîngă alta, pînzele de filtrare, bej și cafenii, solide ca niște pînze de corabie, iar în ultimul pod, unde pătrundea o rază palidă de soare, moara de grăunțe,

pătrată, credincioasă, masivă, scotea un zumzet regulat.

— Altădată, spuse Klaes (era prima frază pe care o rostea), se vedeau chiar grăunțele care se vărsau din siloz. Era...

Tăcu, incapabil să evoce pentru Alberte acest spectacol, ca și blînzii nori de praf degajați de grăunțe care, poate, ar fi sedus-o. Ea era palidă, admirativă, fără îndoială, dar și speriată și, cum continua să tacă, bătrînul strigă cu un fel de furie : „Și încă n-ai văzut totul !“ și-i trase după el în altă direcție, îi puse să coboare din nou, să cotească, să se bălăcească prin coridoarele strîmte și întunecoase unde te împroșca apa caldă, să treacă, aplecîndu-se, în sala mașinilor unde doi cilindri mari mormăiau drăgăstos într-un colț ; mirosul devenea mai acru și cum soarele părea să-și facă simțită prezența prin ferestrele rare, șirul lung de robinete mari de aramă care vărsau într-o cadă roșietică o spumă strălucitoare sclipi ca un semnal de trompetă. Alberte, uimită, vru să se oprească o clipă, dar Klaes spuse cuprins de înfrigurare :

— Pe aici, pe aici...

Și îi împingea să coboare, să continue să coboare, traversînd o pasarelă care domina zgomotul asurzitor al sticlelor, în întunericul tot mai adînc, pe culoarele reci unde șerpuiau conducte acoperite de chiciură, care trebuiau să răcească berea înainte de a o aduce la pivnițele de fermentație. Și, în sfîrșit, aici, în fața enormului pătrat al bazinelor cu margini bombate, unse cu parafină neagră contrastînd cu suprafața albă, striată de roșu, a

berei mai mult sau mai puţin fermentată, în uimitorul subsol boltit, tăcut, îngheţat, unde circulau oameni încălţaţi cu cizme de cauciuc, ca în pîntecele unei balene, spuse cu o voce gîtuită care părea că i se rostogoleşte în piept :

— Asta e tot. Asta e tot ce-i de văzut.

Şi, cu un ultim efort, şuierînd ca să tragă în piept aerul îngheţat al pivniţei, se prăbuşi, lovind puternic cu fruntea marginea de piatră.

*

— O să scape cu bine, spuse Philippe.

Tocmai părăsise camera în care Klaes, culcat încă, glumea pe seama „pasului său greşit".

— Sper că da, spuse Alberte.

Era foarte palidă şi ochii ei ocoleau privirea inchizitoare a lui Philippe.

— Vreau să cred că speri !

Se opri în pragul uşii ; era pe punctul de a ieşi.

— Ţi-ar fi jucat o festă urîtă, nu-i aşa, dacă nu şi-ar fi revenit ? Tocmai îndepliniseşi o performanţă uimitoare !

Ea nu răspunse şi se mulţumi doar să-l privească.

— Haide, Alberte, nu fi neîncrezătoare ! Cred că ai cîştigat, pe legea mea ! Ai înţeles foarte bine, nu-i aşa, ce însemna vizita asta ? Deci ce te ispiteşte cel mai mult ? Aparatele de triere ? Spălătoarele de transvazare ? Poate pompele absorbante ? Sau, atunci, serpentinele de îngheţare, robinetele de filtrare, centrifugele ? Nu, nu merită să şovăi. O să ai totul în bloc — maşini, oameni şi camioane. Cu un pic de noroc, totuşi. Dar recunosc că ochiul tău absent, indiferenţa ta perfectă (de două-trei ori, totuşi, ai avut o clipă de slăbiciune, nu-i aşa ?)... Ah ! Taică-tău la el în fabrică e un spectacol ! Şi maşinile astea mari, care costă atîţia bani, şi berea care curge... Nu-i chiar atît de rău, nu-i aşa ?

Alberte schiţă ca un gest de protest, apoi roşi. Da, îi plăcuse zgomotul acela necurmat, vibraţia care, modificîndu-se fără încetare, străbătea toată clădirea, ca o pastă pe care o mînueşti şi care crapă în mici bule neregulate. Dar de ce-i plăcea lui Philippe să constate acest lucru cu o bucurie răutăcioasă, care o umilea, fără ca ea să înţeleagă ?

Philippe închise din nou uşa şi începu să rîdă :

— Ah ! Vezi ! Ar trebui şi să te dezobişnuieşti să roşeşti... Dar am glumit destul. Îţi acord toată stima, draga mea Alberte, dar te previn cinstit : mai am o carte în jocul meu. N-o să-ţi spun care anume. Am încredere în tine, acordă-mi şi tu încredere. În afacerea asta sîntem la egalitate, nu crezi ? Ai jucat totul pe-o carte, dar ai fi putut, şi poţi încă, să pierzi...

Privi descumpănită în jur, neştiind cum să se apere, nici împotriva cui, dar, ţinîndu-i piept cu curaj, spuse la întîmplare :

— Crezi că tata vrea...

— Eşti rezonabilă, spuse el cu satisfacţie. Da, cred că eşti aproape de ţintă. Dar un fleac

ar fi de ajuns să... Ai nevoie de sfaturi, Alberte.

Se apropie mai mult de ea, prietenos, complice, animat față de ea de o simpatie tulbure care mergea mai departe chiar decît propriile-i interese. Dacă Alberte ar fi acceptat să-l recunoască drept aliat, el, Philippe ar mai fi cîștigat și altceva, nu numai averea familiei van Baarnheim.

— Alberte, ascultă-mă, șușoti el. Ai nevoie de mine, eu am nevoie de tine. Să ne coalizăm. Împreună o înlăturăm foarte frumos pe mătușa Odilia, pe Roger și banda servitorilor. Simt și ei că se petrece ceva și nu așteaptă decît momentul... Îl vezi lăsîndu-i Suzannei averea ? Mai curînd unei instituții filantropice : tot gesturile frumoase... Asta i-ar liniști, poate, ceea ce-i servește drept conștiință... Spui da ? Jumătate din averea lui e totuși o bucățică bună, știi...

Se aplecă și mai mult spre profilul ei întors, spre ceafa puternică. Îi puse încet mîna pe umăr, pe părul întunecat, savurînd calitatea emoției ei. Oare va vorbi ? Ah ! Să-i vadă, în sfîrșit, fața asta pe care el o văzuse de atîtea ori impenetrabilă, privirea rece pe care și-o și închipuia umanizată de corupție... Brusc, aproape brutal, îi prinse bărbia puternică, strînse între degete maxilarul lat și senzual pe care-l admira, o trase spre el. Dar ce figură demnă de milă făcea Alberte, pe care el și-o închipuia aprinsă de mînie sau de dorință, calculată sau sălbatică, revoltată poate, dar nu

palidă, nu cuprinsă de resemnarea aceasta uimită pe care o întîlnești la animale !

— Alberte ! spuse el cu un fel de mînie. Alberte !

Încetase să mai șușotească, fără să-i mai pese de nimic, simțind nevoia furioasă ca ea să se explice.

— N-ar trebui, totuși, să mă iei drept Klaes ! Alberte !

Ridică privirea spre el cu un fel de franchețe și aproape de prietenie, care îl uimi ; și chiar mai mult, ridicînd din umeri, cu un fel de încredere, îi spuse deodată :

— E atît de complicat...

— Complicat ? repetă el aproape prostește.

Timp de o clipă rămaseră față în față. Apoi, deodată, dîndu-și seama de absurditatea situației, el ridică din umeri. „Fata asta o să ne înnebunească pe toți.“

— Cu atît mai rău pentru tine, spuse el cu o voce șuierătoare. Trebuia să profiți de ocazie cînd ai avut-o. O să-ți pară rău...

Vorbele se loveau întruna de privirea de neînțeles, dezarmată, goală, care stîrnea milă... Ieși repede, trîntind ușa în urma lui.

*

Trebuia să cobori trei trepte ca să ajungi la sala mizeră a cabaretului *Spînzurătoarea*, în unica și mica piață a Triunghiului. Trei trepte pe care Alberte le coborîse clătinîndu-se. Acum stătea aici în penumbra sălii pardosite cu lespezi, joasă, cu mici geamuri violet, prin care se vedeau doar picioarele trecătorilor. Se spri-

ţinea cu cotul pe masa de lemn, asemănătoare celei de la *Trei Cocori;* împodobită totuşi cu o mică faţă de masă boţită, iar cînd chelneriţa veni s-o întrebe ce vrea, ceru un rachiu de ienupăr. În cartierul Triunghiului se cerea, aproape întotdeauna, un rachiu de ienupăr. De ce s-ar fi mirat fata ? De ce s-o fi privit pe Alberte altfel decît pe clientele obişnuite ? Vocea ei fusese atît de asemănătoare celei a tuturor femeilor obosite, fie că erau muncitoare, sau mame de familie sau prostituate, care intrau şi luau un rachiu de ienupăr... Nu bea, atentă la propria-i indispoziţie, la instinctul care o aruncase în labirintul străduţelor glodu-roase, pînă la cafeneaua aceasta mică şi rău mirositoare. În mirosul acesta, cu paharul de rachiu aşezat dinainte, privea cu aviditate la cîrpa murdară care zăcea pe masă, încercînd să-şi reînvie greaţa de altădată, dezgustul simplu şi categoric care astăzi dispărea în faţa unei indispoziţii mai puternice.

Chelneriţa îşi turnase şi ea un pahar de rachiu de ienupăr, dăduse drumul la aparatul de radio şi pregătirile acestea probabil înduioşînd-o, spuse :

— Nu prea merg treburile ?

Alberte ridică, vag, din umeri. Într-o totală dezordine a ideilor, îl revedea pe Philippe şuşotindu-i la ureche cuvinte pe care ea nu le înţelegea, fabrica plină de zgomote, utilajele rotunde pe care Klaes punea mîna, îi revedea pe maică-sa, pe Yves... Nu, oare nici chiar gîndul la Yves nu mai era de ajuns ca s-o elibereze de frica asta paralizantă, de fascinaţia care o

făcea să se îndrepte, rigidă, dar docilă, spre cine ştie ce prăpastie ? De cîte ori, de trei săptămîni încoace, nu crezuse că scapă, că-şi regăseşte echilibrul, bunul ei simţ de fată simplă care nu crede în stafii ? De fiecare dată cînd, în vreun colţ al casei, îl întîlnea pe Yves, retrăia emoţia acelei nopţi nebune, se lipea de corpul băiatului, uitînd totul sub arsura aceasta... Dar nici chiar chinul de a nu mai îndrăzni să-l reîntîlnească, deşi dormeau la zece metri unul de altul, nu-i mai era de ajuns. Numai privirea palidă, bănuitoare, a tatălui ei, cînd intră în camera lui, era de ajuns să declanşeze în ea acea paralizie a creierului care o imobilizase în timp ce Philippe îi vorbea.

„Probabil că sînt bolnavă", îşi spuse Alberte cu o spaimă naivă. Era ultima ei speranţă, speranţa celor săraci, puţin obişnuiţi cu frămîntările morale şi care nu pot găsi nimic asemănător în viaţa lor decît neliniştitoarea lîncezeală a convalescenţelor de spital.

Aruncă spre chelneriţă o privire disperată în care aceasta crezu că desluşeşte o chemare. Umplîndu-şi paharul golit, veni, fără fasoane, să se aşeze lîngă Alberte.

— Nu bei ? întrebă ea cu familiaritate. Greşeşti. Îţi face bine.

Avea o figură obosită, de o oboseală moale şi buhăită iar ochii îi erau tulburi. Probabil că nu era la primul pahar de rachiu.

— Ah ! Nu eşti obişnuită... La vîrsta ta, fetiţo... De fapt, cum te cheamă ?

— Bertha, spuse Alberte. Numele îi venise pe buze cu naturaleţe.

— Cînd eram de vîrsta ta, Bertha, eram ca tine. Ba da, ba da, poți să crezi tu că nu-i așa, că nu există alta pe lume care să aibă micile tale necazuri, dar crede-mă, fetițo, sînt cu miile și cu sutele. Oh ! Eram ca tine și credeam, credeam... În ce ? o să mă întrebi. În toate balivernele. În dragoste, bineînțeles, și încă într-o grămadă de lucruri. Într-un mic negoț pe care l-aș fi înjghebat în cartierul de sus al orașului... În plăcerea de a te îmbrăca duminica, și-apoi să te plimbi pe Corso... În faptul că trebuie să faci asta, să faci ailaltă, economii, măritiș... În politețe, poftim, și în faptul că nu trebuie să bei înainte de ora șase seara... Mai știu și eu... Credeam, credeam... Eram în stare să cred chiar și în reclamele de la radio, atît eram de credulă. Și-ntr-o zi, vine un tip...

Cîntec de leagăn eficace, povestea banală se desfășura, cu refrenele, întoarcerile ei, frazele gata făcute și mereu același laitmotiv.

— Credeam, credeam... Mi se spunea Jackie, eram tip de americancă. Cu părul vopsit roșcat, cu pantofi cu toc cui, făceam ceva impresie. Dar, crede-mă, aia care scapă din așa ceva trebuie să fi omorît pe tat-su și pe mă-sa... Doar așa... Și pe urmă te chinui, te zbați, te scremi ca o mîță care vrea să latre, și te necăjești, da' ce te mai necăjești... Și cînd ți-ai încropit negoțul, o viață curată, ordonată, și ai ajuns urîtă ca dracu', la ce ți-a folosit ? Eh, o să-mi spui că nu e prea grozav să crăpi de foame. De acord. Dar sînt niște locușoare bune...

Începuse într-un mod melancolic, dar veselia o cuprinse deodată și-i făcu Albertei cu ochiul într-un fel nerușinat.

— Îți spun asta, fetițo, pentru că văd că ești pe același drum. Înțolită ca o profesoară de pian, da' totuși, o fată a Triunghiului, hai ? Ei bine, ți-o spun eu, nu merită să faci pe simandicoasa, n-ajută la nimic. Cînd înțelegi asta, o duci bine. Așa a fost și cu mine. Mă măcinam, mă măcinam, să mă fi văzut... Cu o săptămînă înainte, aș fi dat orice ca să fac pe nebuna, să am cafeneaua mea, o cafenea șic, curată, cu toaletă, să-mi dau copiii la școală, să am bucătăreasă ; și mă măritam și cu un negru, cu un chinez, cu un ciung, cu oricine numai să scap. Și după opt zile, cînd m-am trezit, nimic, vax ! Se terminase. Poate că băusem un pahar mai mult sau mai puțin, nu știu, dar am înțeles imediat. La ce bun să-mi fi sfărîmat creierul ? Mă simțeam bine aici, proprietarul e bătrîn, nu mă necăjește, nu mă omor cu munca, afară de sîmbătă, am aparatul meu de radio, o cămăruță unde aduc pe cine vreau, și păhărelul e pe gratis... E liniște. Ce vrei mai mult ? În toate zilele vieții, liniște. E ideal. Și tu, Bertha, fata mea, ești la fel, te-am simțit. Vrei altceva, îți faci sînge rău, și pe urmă o să înțelegi, ca și mine. O să vezi cum o să se întîmple, într-o noapte, îți spun eu. Reclama, dragostea, munca, n-o să mai crezi în ele...

Alberte era gînditoare. Oare asta o rodea, o oboseală vinovată, o sete de liniște, cum spunea fata asta doborîtă ? Cît de mult urîse, cît de mult mai ura încă prăbușirea ființei, moliciu-

nea, concesia față de cea mai ușoară beție... Și totuși indispoziția mai persista, surdă, amorțită, dar fără să dispară și, mai mult ca oricînd, exasperanta complicare a lucrurilor... Să fi fost oare posibil să nu-și găsească liniștea nici în Triunghi, nici în casa lui taică-său ? Pentru ea, dintotdeauna nu existau decît aceste două extreme...

Afară treceau niște copii ; un camion era înghesuit pe străduța îngustă și șoferul coborî înjurînd. O ceată zgomotoasă de oameni se opri în fața casei. Răsună o voce sonoră :

— Aici e vechea cafenea a *Spînzurătorii* Casă din secolul al XVII-lea. Pe platforma care încă mai există se găseau spînzurătoarea și roata. Prin acest jghiab se scurgea sîngele condamnaților. *Ladies and gentleman, here you see...* [1]

— Grozav ! strigă fata ridicîndu-se dintr-o săritură. Turiști ! Și multe bacșișuri ! Vrei să mă ajuți, Bertha ? O să-ți primești partea.

— Nu pot. Am treabă, spuse Alberte ridicîndu-se.

Trebuia s-o vadă pe maică-sa. Doar Triunghiul nu era de-ajuns. Trebuia ca, regăsind-o pe Elsa, minciunile ei, duplicitatea ei supărătoare, să regăsească în același timp dorința de a scăpa de ele, de a reacționa împotriva acestei moliciuni. Trebui să facă un mic efort ca s-o tutuiască pe Jackie.

— Cît îți datorez ?

---

[1] Doamnelor și domnilor, puteți vedea aici... (engl.).

— Nimic, nimic, spuse cealaltă rîzînd. Patronul a dat un rînd. Dar dacă ai chef de meseria asta, să știi că te-aș putea angaja pentru sîmbăta.

Se auzea vocea sonoră propunînd :

— Să intrăm în această cafenea pitorească. Situată chiar în centrul Triunghiului, cartierul rău famat al orașului A. ...

Alberte ieși, îmbrîncind grupul pestriț, încăpestrit cu aparate de fotografiat, încărcat de prospecte de toate formatele, care se înghesuia la intrarea cabaretului. Într-o clipă sala fu plină. Ușa joasă se închise din nou. Alberte se pomeni singură în piața mică „chiar în centrul cartierului rău famat“, după cum spunea cu mîndrie ghidul. Rămase nemișcată pentru o clipă. Din interiorul cafenelei se auzea un zgomot puternic de pahare, de exclamații anglosaxone, frînturi de voci explicînd fără încetare în engleză, franceză, germană și, dominînd tumultul, rîsul fetei din sală... Nu, nu, nu acesta era adevărul. Își aminti de un tumult asemănător, de serile de la *Trei Cocori*, cînd începea să servească. „Haide, Bertha, fii un pic mai drăguță“, mormăia patronul. Iar maică-sa îi cerea bacșișurile spunînd : „I le pun de-o parte, pentru cînd o să fie majoră“, în rîsetele băutorilor.

Se îndreptă spre clinică. Nu era prea tîrziu ca s-o vadă pe Elsa. Să-i aducă ceva, de pildă reviste ilustrate. Să asculte povestea obișnuită. S-o liniștească, poate și, mai ales, să-și regăsească echilibrul... Să se întoarcă. Să-l revadă pe taică-său, așa cum era el, bun cu ea, un om

care făcuse din viața ei lucrul acesta curat, întreg, dens după care ea jinduia. Dacă el voia s-o recunoască drept fiică-sa, de ce nu ? Philippe îi reproșa ceva ce ea nu înțelesese. Dar era normal să se arate nemulțumit dacă pierdea moștenirea aceasta. Fabrica ar fi a ei, spusese el. Revăzu căzile mari, pline de spumă, pivnițele tăcute, cu miros pătrunzător... I-ar fi plăcut să se plimbe pe-acolo, spunîndu-și că toate acestea sînt ale ei. Doar prezența lui taică-său o împiedicase. Agitația lui... Dar și el trebuie să fi fost bolnav, mai bolnav decît se credea. Din moment ce căzuse...

— Iată, spuse Hélène Franck cu satisfacție. O să fiți foarte fericită, domnișoară Damiaen. Nu așteptam rezultate atît de rapide, dar mărturisesc că doamna Damiaen mi-a întrecut așteptările. O să ne găsiți în mare progres.

Răceala ei cedase în fața unei legitime mîndrii, cea a prestidigitatorului căruia îi reușise scamatoria. Elsa era îmbrăcată cu aceeași rochie neagră pe care Alberte o văzuse la prima vizită. Dar părea că se îngrășase puțin. Fața ei, cu sprîncenele încruntate, era cea a unui copil silitor, poate cam viclean. Doctorița rămase o clipă lîngă ușă, dar Alberte nespunînd nimic, ea plecă, discreția profesională învingînd curiozitatea. În pavilionul acesta vorbitorul era mai mare, mai alb, mai impersonal decît cel din primul pavilion. Desigur, nu mai era vorba de un „mic club“, cum spusese Hélène Franck. Fotolii din corzi împletite și nichel, cu un aspect modern, o masă de sticlă, rotundă și joasă, pe care era aruncat un ziar...

Pereții erau vopsiți în galben-pal, fereastra era din sticlă mată ca într-o baie.

— Bună ziua, Bertha, spuse Elsa cu o voce gravă care o descumpăni pe fiică-sa.

— Bună ziua, mamă.

— O duci bine ?

Bineînțeles, calmul acesta era o comedie. Alberte o cunoștea pe maică-sa. Aștepta probabil ca doctorița să se depărteze îndeajuns de mult, ca să-și deșerte obișnuitul sac de baliverne. Curios, Alberte care, în general, se temea de clipa asta, ajunsese aproape s-o dorească. Așa, cel puțin, era normal. Și, de cîtva timp, lucrurile fuseseră atît de puțin normale !

— O duc foarte bine, mamă, spuse ea cu o oarecare nerăbdare. Poftim, uite revistele ilustrate pe care ți le-am adus, *Confidențe, Cuibul meu...* Sînt destule, n-am mai venit de mult...

Elsa întinse mîna și o retrase fără să ia ziarele.

— Domnișoara Franck crede că n-ar trebui să citesc așa ceva, spuse ea aruncînd o privire spre ușa cu geamuri.

— Și ce vrea să citești ?

Lectura era totuși — Alberte făcuse experiența asta — singurul mijloc de a o face pe Elsa să stea liniștită.

— Dacă nu citești și nici nu bei, nu văd ce poți face, spuse ea.

Apoi își mușcă buzele. Dacă Elsa era pe cale de vindecare, trebuia mai curînd s-o încurajeze decît să se mire. Dar femeia aceasta care nu țipa, nici nu era beată și care stătea în fața ei

încrucișîndu-și desfăcîndu-și mîinile, semăna atît de puțin cu maică-sa...

— Ce faci toată ziua, mamă ? reluă ea pe un ton drăgăstos.

Dar văzu cu surpriză că Elsei îi lucesc deodată ochii și că se apleacă spre ea, șușotindu-i cu un fel de groază și arătînd spre ușă cu privirea :

— Ea îmi vorbește.

Senzația de indispoziție o cuprinse din nou pe Alberte, ca o greață.

— Hai, mamă, doar nu-ți vorbește toată ziua.

— Nu stă aici toată ziua, dar vine mereu.

— Dar, în sfîrșit, ce-ți tot spune ?

Elsa ridică din umeri.

— N-ai nevoie să știi asta, spuse ea pe un ton morocănos. Ce, tu îmi spui mie ce gîndești ? Tu gîndeai de rău despre mine, dar nu mi-ai spus-o niciodată.

Sentimentul de greață creștea, agravat de un fel de amețeală. „Asta e, se gîndi ea. Sînt bolnavă. Probabil că am răcit." Spuse cu un efort :

— Dacă nu vrei să vorbim de asta, mamă, să vorbim de altceva. Te... te hrănesc bine ? Ai o cameră plăcută ?

O clipă, Elsa rămase tăcută. Apoi șușoti în același mod neomenesc :

— Nu vor să mă lase să ies în grădină. Știi de ce ? Pentru că am pălmuit-o pe infirmieră. O femeie foarte bine crescută...

— Tare aș fi pălmuit-o și eu, spuse Alberte cu glas cam prea tare.

Dar nu reuși să-și alunge stinghereala, impresia că asista în vis la un spectacol groaznic pe care nu mai putea să-l oprească.

— Dar ea nu-mi voia decît binele, murmură Elsa. Nu înțelesesem... Aici nu înțelegi totul...

Apoi, fără să-și schimbe tonul, spuse brusc, dar cu privirea ațintită în pămînt :

— Bertha, cînd erai mică...

— Da, mamă ?

Acuma, fără îndoială, trebuia să înceapă să debiteze povestea pe care Alberte o cunoștea pe de rost : parcul, banca Damiaen, abandonul, sacrificiul.

— Cînd erai mică, spuse Elsa încet (aveai impresia că recită un text), nu te iubeam, Bertha. Nu-mi iubeam copilul. Te uram...

— Mamă ! spuse Alberte cu groază.

Era un vis, un vis îngrozitor. De mult timp, totul nu era decît un vis. Probabil că avea temperatură, că nu auzea nimic... Să meargă să cheme infirmierele... Dar vocea tristă continuă :

— Îți amintești parcul, ziua cînd am vrut să mă omor ? Nu e adevărat. N-am mers pînă la apă. N-am vrut să mă omor, Bertha. În ziua în care am știut că aștept un copil, am mîncat. Îmi amintesc chiar și locul. Am mîncat, Bertha, Trina avea dreptate !

Vocea îi era acum subțirică, întocmai ca a unui copil care plînge răbdător. Își acoperea fața cu mîinile.

— Părinții mei nu erau nobili. N-aveau castel și nu m-au gonit... Ea a spus. Mi-a spus să-mi aduc aminte. Eu nu voiam. Știi de în-

tîlnirile din parc ? Ea spune că nu e adevărat ; spune... spune că nu sînt de familie bună...

Glasul subțirel coborî tulburat, apoi urcă din nou ca o tînguire slabă, neomenească, ireală.

— E adevărat, Bertha, spune ? E adevărat ? Atunci nimic nu e adevărat, nimic ?

Își frîngea mîinile slabe. Alberte văzu, în sfîrșit, chipul maică-si și pe el propria-i tulburare, propria-i rușine, umilința insuportabilă pe care crezuse întotdeauna că o poartă doar ea singură, și care, acum vedea, era cuibărită în Elsa dintotdeauna, amorțită numai, prin artificiul copilăresc al unui suflet prea slab ca s-o suporte. Simți în mod confuz măsura în care, mai mult decît băutura sau o suferință adevărată, privirea ei aspră de fetiță o împinsese pe Elsa tot mai mult în minciuna aceea îndărătnică... Nu, acum nu mai voia să împartă povara pe care ea însăși abia putea s-o ducă.

— Mamă, spuse ea cu grabă, nu-i asculta. Eu știu bine că tu mă iubești, că te-ai sacrificat pentru mine...

Fața umilită se ridică încet :

— Dar ploaia, Bertha ? Dar ploaia, fluviul și părinții mei și toate astea sînt adevărate ?

— E atît de mult de atunci, mamă ! Poate că ai uitat unele amănunte, poți uneori să te înșeli, așa cum pățește toată lumea...

Capul Elsei coborî din nou.

— N-am vrut să mă omor... murmură ea. N-am vrut să mă omor. Am greșit neplecînd atunci cînd mi-a cerut-o. Ar fi trebuit s-o fac pentru tine, să nu-ți provoc neplăceri...

Repetă sîrguincios : Ca să nu-ți provoc neplăceri.

Și adaugă cu o voce de femeie, cu o voce neauzită niciodată :

— Dumnezeule !

Alberte nu mai putu îndura.

— Tu ești cea care ai dreptate, mamă, spuse ea cu o voce gîtuită, în care încerca să pună destulă convingere ca să șteargă îndoiala atroce a acestei priviri. Tu ești cea care...

Un zgomot sec o întrerupse. Ușa cu geamuri se deschise și fata auzi vocea rece și blîndă în același timp a doctoriței, chemînd-o :

— Domnișoară Damiaen, vreți, vă rog, să veniți o clipă în biroul meu ?

Mașinal, Alberte își coborî privirea spre ceasul de la mînă.

— Dar ora de vizită... începu ea fără să știe prea bine ce spune.

— Puțin importă ora, hotărî vocea austeră. Aș vrea să vă spun două vorbe.

Alberte o privi pe maică-sa. Dar Elsa, cu ochii plecați, începuse din nou să-și frîngă mașinal degetele încrucișate. Fata se ridică și trecu în camera de alături. Fără să fie invitată, se trînti pe-un scaun nichelat : continua să aibă o senzație de amețeală... Înapoia biroului ei, doctorița o privea cu oarecare severitate.

— Copila mea, spuse ea în sfîrșit, aranjîndu-și pe nas ochelarii de baga (Alberte remarcă faptul că erau prea mari, un pic comici, ca niște ochelari bărbătești), trebuie să-ți spun că mă decepționezi foarte tare. M-am văzut silită să-ți întrerup discuția cu mama dumitale. Dum-

neata distrugi în cîteva minute ceea ce noi am construit în mai multe săptămîni.

— Dar, bîigui Alberte care nu-și recăpătase stăpînirea de sine, o faceți... o faceți să înnebunească !

Doctorița tuși ușor, iritată.

— Copila mea, îți înțeleg emoția, sentimentele, dar ele te duc cam prea departe. Stăpînește-te, te rog. Dealtfel, eu sînt vinovată de asta, n-ar fi trebuit să permit vizita. Aveam însă încredere în echilibrul dumitale, ca să colaborezi cu noi la efortul pe care îl facem. Unele nevroze sînt puternice ; noi ne străduim să vindecăm nevroza mamei dumitale. Slavă domnului, nu era vorba de o nebunie adevărată, ci de o semi-simulare, facilitată, evident, de consumul abuziv de alcool. Vezi, ea și-a dat seama întotdeauna, mai mult sau mai puțin, de inexistența poveștilor ei... Dar în cele din urmă, acestea căpătaseră un fel de consistență. Nu e de mirare faptul că, avînd de luptat împotriva unor ani de astfel de intoxicație mintală, bolnava iese din luptă cam epuizată. O să mă înțelegi. Iată, de exemplu...

— Nu vreau nici un exemplu ! spuse Alberte cu o mînie slabă. Nu vreau să fie nefericită ! Să fie oprită să mai bea, înțeleg, dar...

— Datoria noastră, spuse domnișoara Franck scoțîndu-și ochelarii și privind-o pe față cu gravitate, e de a îngriji psihicul în același timp cu fizicul. Dacă bolnava, în afară de tulburările organice provocate de alcoolism, suferă de tulburări mintale, consider util...

— S-o faceți să sufere și mai mult ? spuse Alberte. Sau cel puțin crezu că spune. Dar în micul birou ceva răsună într-un mod ciudat. Poate că, la urma urmei, strigase ?

— Să-i repetați toată ziua că mă urăște, că e o mamă rea, că...

— O punem în fața propriilor ei răspunderi, spuse Hélène Franck cu o voce blîndă. O învățăm să le depășească, întocmai ca o ființă omenească. Fără îndoială că o iubești pe mama dumitale, domnișoară Damiaen, dar eu mă îndoiesc că ea te iubește. Vezi, dumneata ești remușcarea ei. Prima ei greșeală (nu-ți vorbesc de moralitate ; îți spun cum gîndește ea în mod confuz), fructul primei greșeli. La următoarele ei greșeli ai fost martoră. Și ca să scape de reproșul inconștient care erai dumneata (am reușit să curățăm terenul pînă la a o face să recunoască acest lucru), te-a încredințat tatălui dumitale, împotriva căruia avea un resentiment absurd, dar cerînd o sumă de bani. În limbajul și psihologia ei sumară te-a „vîndut". A îngrămădit astfel remușcări peste remușcări, de unde nevoia de compensare, alcoolismul, mitomania, obsesia și pericolul nebuniei.

Totul se învălmășea în capul Albertei. Elsa era nebună, nu mai era, greșea, avea dreptate... Nu mai știa decît un lucru : groaza pe care o simțise văzînd ca într-o oglindă propria-i tulburare, rușinea ei profundă reflectîndu-se pe fața maică-si.

— Nu vreau, spuse ea cu vehemență, nu vreau... O să vorbesc cu tata, eu...

Se credea încă dreaptă şi mîndră, dar se încovoiase, îşi frîngea mîinile, iar vocea ei rugătoare se alătura tuturor vocilor rugătoare care răsunaseră în micul birou.

— Nu te pripi, domnişoară. (Vocea venea de departe, de foarte departe.) Tatăl dumitale ar încuviinţa să-ţi vorbesc astfel. Înţelegi bine că de îndată ce mama dumitale va scăpa de himerele ei, vor urma remuşcările, resentimentul împotriva tatălui dumitale va dispare, iar bolnava îşi va înţelege greşelile şi va putea începe o viaţă nouă.

— O viaţă nouă ? spuse Alberte tulburată. Dar cum ar fi posibil ? Cînd o veţi face să creadă că totul e din vina ei, pe ea, o bătrînă care nu ştie să facă nimic, care... Cum ar putea să înceapă o viaţă nouă ? Ce-o să-i rămînă după ce-i veţi fi luat totul ?

Figura fină, de medalie, a doctoriţei se înăspri.

— Va şti adevărul, spuse ea sec. Va fi vindecată.

— Dar nu vreau... (Obiectul nevăzut încă mai vibra în vocea Albertei.)

— Va şti adevărul, repetă Hélène Franck sec. Va fi vindecată. E prea tîrziu ca să vedem lucrurile dintr-un alt unghi. Am autorizaţia dumitale şi a domnului van Baarnheim s-o îngrijesc pe mama dumitale aşa cum cred eu şi mi-am asumat răspunderea acestei bolnave. Nu voi admite...

Uşa de sticlă se trînti cu o asemenea violenţă, încît un ochi de geam sări şi se sparse pe podea în mii de cioburi lucitoare, pe care

doctoriţa le fixă, gînditoare, cu privirea. Uşa vorbitorului se şi deschisese, iar impetuoasa domnişoară Léaucourt se repezi în cameră cu ochişorii ei negri strălucind de curiozitate.

— Am condus-o pe bolnavă în cameră, spuse ea. Şi pentru că am auzit strigăte...

Păru că abia atunci observă geamul spart şi scoase un ţipăt ascuţit.

— Ah ! Ce-i asta ? Doamnă, sper că nu sînteţi rănită ? Doamne, Doamne ! E pentru prima oară...

— Haide, haide, Léaucourt, spuse doctoriţa calm. Nu te speria, tînăra Damiaen a făcut un gest cam brusc...

— Fata asta e mai nebună decît maică-sa, exclamă infirmiera. Nebună de legat, aşa mi-am spus cînd am văzut-o prima oară. Şi cum mai ţipa ! Un animal sălbatic !

— Un animal sălbatic care o să-l moştenească poate pe taică-său, după cum se spune, remarcă doctoriţa.

— Doamne, e cu putinţă ? Atunci taică-său e şi el la fel de nebun ! Dar dacă ea îl omoară ca să-l moştenească mai repede ? S-au mai văzut cazuri, ştiţi, care...

— Sărmana mea Léaucourt, cît de mult îţi plac dramele ! Haide, mătură cioburile astea şi grăbeşte-te. Avem altceva de făcut... Da, e cam emotivă fata asta. S-ar spune că nu-şi dă seama că ea e totuşi cea care a cerut internarea... dealtfel indispensabilă. Eredităţile astea alcoolice dau uneori rezultate curioase. Iată o fată care, în aparenţă, e la fel de robustă ca taică-său şi... Haide, Léaucourt, mergem ?

Şi îi zîmbi, ceea ce se întîmpla rar. Cu exclamaţiile ei patetice, infirmiera o distra. „Dar ce-o să-i rămînă cînd îi veţi fi luat totul ?“ O întrebare interesantă, fără ca fata să-şi fi dat seama de acest lucru. Nebunii, în general, odată vindecaţi, pierd mult din originalitate. Facultăţi care abia păreau în legătură cu nebunia lor, dispar ca şi cum, zgîriindu-le suprafaţa, le-ai fi smuls însuşi sufletul... „Ce-o să-i rămînă... ?“ Dar ce rămîne majorităţii bolnavilor care se vindecă şi părăsesc spitalul la cincizeci de ani, fără un adăpost, fără o meserie, uitaţi de familie, renegaţi de însăşi boala care le devenise prietenă ? „Dacă ne-am pune întrebările astea, nimeni nu s-ar mai vindeca.“

— Şi zi, ţi-a fost tare frică, Léaucourt ? întrebă doctoriţa cu veselie, traversînd curtea care despărţea cele două pavilioane.

*

Clara locuia într-o căsuţă din secolul al XVII-lea. Camera ei, de o formă neregulată, era tapisată cu oglinzi. Clara era întinsă pe pat, într-un neglijeu de dantelă albă care lăsa să i se vadă picioarele lungi, puternice şi-i ascundea pieptul ce suportase mai multe operaţii estetice. „Un obiect, se gîndi Philippe. Un simplu obiect, asta pare cînd doarme.“ Ridică ochii şi zări propria-i imagine multiplicată de zece ori, propriu-i corp subţirel, luminos ca al unui băiat, puţin musculos, un corp fără vîrstă, fără semnificaţie. Alături de el, Clara respira calm, fără ca faţa ei bine echilibrată, abia striată de riduri imperceptibile, să freamăte,

ca şi cum în somn păstra aceeaşi prudenţă ce făcea din zilele ei un ansamblu de exerciţii şi de precauţii cu care nu i-ar fi fost ruşine nici chiar unui jocheu. Mîinile lungi, îngrijite, se odihneau pe piept, iar picioarele şi le ţinea lipite unul de celălalt. Părul scurt, argintat într-un mod îndrăzneţ, cădea în bucle pe fruntea mîndră şi dreaptă. Cînd Clara era trează, fruntea ei forma un rid anxios ; cînd dormea, dormea bine, fără pofta lacomă a acelor femei care par să deguste chiar şi cea mai mică înghiţitură de aer ; avea un somn sobru şi uscat, de campioană. „Încă una, medită el ironic, care se laudă că are încredere în viaţă. Viaţa ! Pentru ea înseamnă maseuze, regim, cutii de cremă şi plăcerea de a-şi spune că eu sînt cu zece ani mai tînăr decît ea. De ce nu ?“ Îi plăcea s-o vadă făcînd cu o remarcabilă exactitate exerciţii de gimnastică, cîntărindu-se pe un mic cîntar, luptînd împotriva fiecărui gram, calculîndu-şi toaletele fără grabă, ca prizonierul care calculează lungimea corzii care-l va ajuta la evadare... „Numai că ea ştie că-şi va frînge gîtul în cele din urmă...“ Îi plăcea la ea curajul acesta şi felul de a-şi etala rănile la lumina zilei, în văzul tuturor. Vizitele Clarei de mai multe ori pe săptămînă pe la oameni de care nu-i păsa nici cît negru sub unghie — erau oare altceva decît paradă, un fel de a spune : „Eu, frumoasa doamnă Cassini, femeia bogată care a avut trei soţi şi zeci de amanţi, şi despre care toată lumea ştie că are cincizeci de ani, reuşesc încă să fiu cea mai frumoasă“ ? Dacă n-ar fi fost aşa de ce oare, cu toţi banii

pe care-i avea, cu gusturile ei rafinate, cu eleganța ei naturală, rămînea țintuită în orășelul acesta răuvoitor ? Ar fi întruchipat de minune pe călătoarea elegantă și solitară din trenurile expres, splendida aventură a unui groom de hotel de lux, silueta întrevăzută la bordul unui pachebot și care străpunge cu o săgeată ascuțită inima unui băiat de șaisprezece ani, viitor notar, care, timp de șase luni, se va crede poet... Dar nu, preferase să rămînă aici, să lupte pînă la capăt, să rămînă în arenă, acceptînd chiar și propria-i înfrîngere. Să se agațe, așa cum reușeau toți să se agațe, de suprafața asta netedă care era viața... Așa cum se crampona Klaes cu o ardoare disperată, demnă întrucîtva de milă... În această falsă liniște care urmează chiar și celor mai deplorabile iubiri, Philippe se gîndi la bătrîn cu un fel de milă îndepărtată. Ce exaltare febrilă arătase dimineață, în timpul vizitei ! Ce plăcere puteai simți la ideea de a-ți vedea viața transformată în mașini, în piulițe și buloane ? Gîndul că ele îți vor supraviețui ? Și obiceiul ăsta absurd de a te înconjura de o mulțime (din care, dealtfel, făcea parte și Philippe) de paraziți, mai mult sau mai puțin inutili ! La ce-i vor servi cîteva luni mai tîrziu, cînd va fi mort ? La ce-i vor servi Clarei exercițiile de gimnastică în ziua cînd va avea șaizeci de ani ? „O să-și poată plăti în continuare cîte un gigolo“. Dar ea nu iubea atît de mult dragostea, după cum bătrînul Klaes nu iubea atît de mult banii. Acestea erau pretexte pe care le găseau ca să nu alunece de-a lungul suprafeței acelei exasperant de netede. El, cel puțin, nu juca astfel de jocuri. Se și găsea jos, foarte jos, privindu-i cu o veselie amestecată uneori cu oarecare milă. „Ce binecuvîntare e să fii sărac ! Iată cel mai bun pretext din lume. Clara, Klaes sînt niște amatori. Frumusețea, banii, cînd îi ai, admirația și chiar dragostea de care Simone are întotdeauna gura plină, toate astea nu rezistă. De îndată ce te gîndești un pic, îți dai drumul, aluneci. Și cad cu toții de sus ! Dar o burtă goală, copiii care țipă, cărbunele care lipsește, astea sînt lucruri solide. Cu stomacul nu discuți, îl umpli. Și trebuie să-l umpli iarăși și iarăși... Pofta de mîncare e o mașină minunată. De îndată ce nu-ți mai e foame, încep pretextele, minciunile, metafizica, Dumnezeu, opiumul bogaților... E adevărat că există unele apetituri mai robuste decît altele. Cu dorința lui de a «gusta» din Alberte, Klaes e încă destul de solid cramponat. Dacă eu aș fi știut să joc jocul acesta, să manifest un dispreț virtuos pentru reușita lui, să-l las să bănuiască faptul că mai sînt și alte lucruri pe pămînt (pentru că asta e Alberte pe cale să facă : să-l convingă, cum spun revistele feminine, că sînt unele lucruri care nu se cumpără...), aș fi ajuns să conduc fabricile lui. Mai e și faptul că micuța are o tehnică...“ O tehnică extraordinară chiar, pentru că reușise, nu mai departe decît la prînz, să-l scoată din fire. Încă se mai mira, amintindu-și mînia, dorința care-l cuprinseseră brusc. „Îi datorez mult, măcar pentru asta. Dacă reușește, va fi meritat-o cu prisosință. Dacă noi reușim, o să mă

ocup de ea...“ Se opri o clipă asupra gîndului acestuia. „Haide, o să găsesc eu ceva ca să mă mai agăţ puţin. În cele din urmă, micuţa Alberte e folositoare pentru toată lumea...“ Şi dacă se înşela ? Dacă uimirea, dezinteresul pe care le afecta erau reale ? „Ar fi prea caraghios.“ Dar oare nu însăşi ideea asta îl necăjise atît de mult în după-amiaza aceasta ?

Auzi telefonul sunînd în camera de alături, şovăi... în cele din urmă se ridică. Nu lăsase numărul de telefon decît doamnei Nunez. Să fi fost oare posibil...

— Mătuşă Odilia ?... I-a surprins ?... Datorită dumitale, bravo ! O sincopă ? Da, poate fi periculoasă... Nu, cheamă-l mai curînd pe doctorul Franck. Dacă ar veni la... Oamenii sînt atît de răuvoitori. Şi secretarul ? A fugit, da, trebuia să ne aşteptăm la asta... În sfîrşit, oricum ar fi, am scăpat de el... Crezi că e util ? Ne-am înţeles, vin.

Întorcîndu-se în dormitor, remarcă încă o dată cît de ridicol e să te vezi îmbrăcînd izmenele, înmulţit cu zece. Ar trebui să-i spună Clarei să scoată oglinzile. E adevărat că ea le atribuia, fără îndoială, valoarea unei sfidări, a unui simbol... Mereu simbolul ! Ce oboseală ! În prag şovăi să-i spună la revedere. Dar nu. Ar fi fost o crimă să deranjeze un somn atît de metodic. Şi-apoi, ce-ar fi avut să-şi spună ?

*

Cei trei copii cîntau cu încăpăţînare lîngă bazin. Zadarnic se dusese Suzanne să le spună, în cîteva rînduri, că berarul e foarte bolnav

şi că nu voia să vadă pe nimeni. Ei nu se clinteau, lovind cu falsă înflăcărare în cratiţele lor, unul dintre ei scosese chiar o armonică, iar cei doi mai mici ţipau cu glăscioarele lor răguşite :

Trei crai mari,
Trei crai mari

Vin împreună
Să vă ceară de poma-a-ană...

Ca să scape de ei, ar fi trebuit să le dea mărunţiş şi tradiţionala turtă dulce. Dar familia Nunez şi Philippe se închiseseră în birou, Yves dispăruse, berarul refuzase să vadă pe altcineva decît pe doctorul Franck, Alberte se culcase, deci cui s-ar fi putut adresa Suzanne ? Şi copiii continuau să facă o gălăgie groaznică, şi aburul se ridica din gurile mici odată cu cîntecul acesta vechi, vechi... Erau copii din cartierul Triunghiului, cu practică îndelungată în ale muzicii : unchiul lor era conducătorul formaţiei şi toţi trei trebuiau să spere că, într-o zi, îi vor lua locul. Pînă atunci făceau exerciţii în ajunul Sărbătorii celor trei crai, cu o perseverenţă admirabilă. Cel mai mare, mînjit cu funingine, îl înfăţişa pe regele negru Baltazar, şi descoperise un melon vechi pe care îl purta mîndru, ţinîndu-şi gîtul ţeapăn, dar care îi cădea pe ochi ; ceilalţi doi erau vag înfăşuraţi în zdrenţe purpurii. Şi tropăiau ca să nu îngheţe şi băteau în crătiţile lor tot mai

tare și cîntau, iar nasurile, mîinile, buzele le crăpau de frig, dar ei continuau, susținuți de speranța absurdă că berarul, deși era bolnav, va ieși în cele din urmă și-i va răsplăti cu mai multă dărnicie decît în alți ani, pentru că îi sărbătoriseră atît de bine pe cei trei crai.

— Doamne ! Ce zgomot fac ștrengarii ăștia ! Ar trebui interzise obiceiurile astea absurde, se agită doamna Nunez.

— Asta vor turiștii să vadă, spuse Roger fără convingere.

Doctorul Franck tocmai intra ; deși îl recunoscuse la fereastră, nu-l salutase. Să i se fi plîns oare bătrînul că i se ascunsese adevărul în ce privește starea sănătății lui ? Roger reluă încă o dată interminabilul rechizitoriu pe care și-l făcea lui însuși în fiecare seară, sub privirea încrezătoare a Ernei. Nu făcuse decît ceea ce ar fi făcut orice rudă iubitoare ; voise să scutească de șocuri inima slăbită a unchiului. Îi dădea calmante, singura terapeutică aplicabilă la angina pectorală. Prelungise cît putuse viața bătrînului. Atunci ce i se reproșa ? De ce nu-l salutase doctorul Franck ? La ce i-ar fi slujit bătrînului Klaes să știe că nu se va mai vindeca ? „Am conștiința împăcată“, își spuse el cu o umbră de energie. Dar se întrebă dacă doctorul Franck, care nu era blînd cu colegii tineri, nu va vorbi despre asta la clubul Adriatica, desconsiderîndu-l complet... Și dacă măcar ar fi ei moștenitorii ! Pentru că unchiul, deziluzionat în mod brutal, n-o să-i poarte oare ranchiună într-atîta încît să-i dezmoștenească pe toți ? Bineînțeles, purtarea Albertei trebuie să-l fi revoltat. Dar...

— Ce-a spus cînd i-a văzut ?

— Eu zărisem licărirea lămpii Albertei pe terasă, spuse doamna Nunez cu o oarecare satisfacție. Am simțit imediat că se întîmplă ceva. Pe scară, am ascultat și am auzit un șușotit... Atunci am jucat totul pe-o carte, m-am dus să-l trezesc, i-am spus că văzusem un hoț, și l-am făcut să coboare scara, o treaptă a trosnit, dar amîndoi l-am văzut foarte bine pe tînăr care ieșea din camera Albertei.

— L-a insultat ? întrebă Philippe la rîndul său.

— Nu. Tocmai asta m-a speriat. N-a spus nimic și respira atît de ciudat, cu un fel de zgomot... Băiatul e îngrozit, vă dați seama. Și micuța a ieșit și ea în cămașă de noapte.

— Foarte în stilul secolului al XVIII-lea, ironiză Philippe. Și el a strigat : „Mizerabilă mică ! Îmi înșelai încrederea !“

— Cînd o să terminați cu gluma ? spuse doamna Nunez sec. Din cauza voastră ne-am aruncat în aventura asta și Dumnezeu știe ce-o să se mai întîmple ! Încă n-a vrut să ne primească. Doctorul Franck a trebuit...

— Nu mai încetați odată să vorbiți de doctorul Franck ? gemu Roger exasperat.

Doamna Nunez ridică din umeri.

— Eu prezint lucrurile așa cum sînt. Dealtfel, și asta era o idee a lui Philippe, să nu-i spunem nimic. Pe scurt, nu, n-a spus nimic. A căzut imediat. Atunci m-am gîndit că, din moment ce mai avusese o dată așa ceva dimi-

neață, era... sfîrșitul și am crezut că fac bine chemînd...

Un porțelan se sfărîmă pe podea, aruncat de mîna brutală a lui Roger. Doamna Nunez tăcu.

Afară, pentru o clipă, zgomotul încetase. Un bărbat tocmai apăruse din partea cealaltă a bazinului și copiii alergau spre el. În soare strălucea un fel de monument pe care-l purta pe cap, iar mersul lui, îngreunat de clopoțeii și zorzoanele ce-i înconjurau gleznele și genunchii, era lent și parcă dureros ; era conducătorul formației.

— Priviți, au venit întărituri, spuse Philippe cu o veselie obosită.

Doamna Nunez scoase un geamăt. Roger le întoarse spatele. Urmat de cei trei copii, omul înaintase pînă sub fereastră. La zgomotul clopoțeilor lui, alți copii ieșiseră de prin case și-l înconjurau.

— Poate că ar trebui totuși să le dăm ceva... întrebă moale doamna Nunez.

— Prea tîrziu, suspină Philippe. Priviți.

Dintr-o barcă tocmai coborîseră niște turiști cu cămăși multicolore și împărțeau cu dărnicie bănuți lucitori copiilor. Omul începu să danseze. Mașinal, toți trei se apropiaseră de fereastră. Zgomotul devenise infernal. Bărbatul era destul de tînăr, avea o barbă ascuțită și părul de un roșu-deschis, prea lung. Pe spate purta o flașnetă mică, a cărei manivelă o întorcea cu mîna stîngă ; cu dreapta mînuia un fel de castaniete. Genunchii îndoiți făceau să clincăne zorzoanele legate cu niște lănțișoare barbare, care în cele din urmă îl făceau să semene cu un om supus la chinuri. Tot acest dans de urs, greoi și stîngaci, părea o tortură stranie, începînd de la genunchii ușor îndoiți și de la mîinile ce se agitau nervos, pînă la capul care se zbătea scuturat parcă de ticuri dureroase, sub enorma coroană regală, constelată de pietre false și plină de clopoței. Copiii îl acompaniau pe unchiul lor bătînd puternic în crătiți și păreau să se distreze de minune. Turiștii apreciau spectacolul și aruncau monezi în cutia veche de conserve pe care le-o întindea Balthazar. Doar privirea bărbatului rămînea gravă, ațintită drept înainte, și Philippe avu impresia că e îndreptată spre el. Atmosfera aceasta macabră, de așteptare, îi făcea probabil pe toți să devină nervoși. El însuși nu era în apele lui. Nu reușea să se întrebe în mod serios ce-avea să se întîmple.

Ușa salonului se deschise. Doctorul Franck își arătă chipul beethovenian, cu părul lung, cărunt, dat peste cap.

— Domnul van Baarnheim cere să nu fie deranjat, spuse el destul de sec. (Și fără să se adreseze nimănui în mod special.) O criză destul de serioasă. Infarct de miocard. O emoție puternică ar putea... Dar, în afară de aceasta, nu e în pericol imediat.

Închise ușa. Roger sări în picioare.

— Vedeți ? Vedeți ? spuse el aproape isteric ; nu m-a salutat. Știa că sînt aici, că l-am îngrijit pe bolnav. Între colegi... Dar medicii ăștia de spital sînt toți la fel... Niște nulități pretențioase ! Niște...

Vocea i se frînse în tăcere. Maică-sa nici măcar nu-l privea. Începu din nou să se plimbe de colo-colo, ca un animal înverşunat, incapabil să înţeleagă, şi nefericit. Philippe îşi rezemase fruntea de geam ; omul continua să danseze, coroana grea se agita deasupra chipului său de crucificat. „Totul se joacă în acest moment. Soarta Albertei, a noastră şi chiar, într-un sens, cea a lui Klaes. Oare Alberte va redeveni ceea ce era destinată să fie, o simplă chelneriţă de bar sau poate chiar mai rău ? Pentru că micuţul Sarfati o va părăsi, asta e sigur. Oare mătuşa Odilia va crăpa de amărăciune şi dezamăgire, sau va trona pe Coasta de Azur în mijlocul bătrînelor jucătoare de bridge ? Oare Roger va deveni marele nostru medic, eclipsîndu-l pe bietul Franck sau, pierzînd stima tuturor, va fi obligat să plece din oraş şi să se îngroape în vreo văgăună, gîndindu-se pînă la moarte la povestea asta absurdă ? Oare Klaes va muri liniştit ? Oare eu...“ Dar ce s-ar schimba pentru el ? Dacă ar intra în posesia moştenirii, ar duce o viaţă mai uşoară, Louisette s-ar mărita, Clara şi el s-ar plictisi în croaziere, poate... Simone ar continua să se chinuiască, iar fabrica să funcţioneze. Dacă nu va moşteni, va trebui să se mai restrîngă puţin, să spere o speculaţie fericită la bursă, să reintre în ritmul afacerilor pe care le neglijase serios în ultimul timp... Louisette se va mărita mai greu, iar Simone va fi un pic mai nefericită... Nimic nu s-ar schimba cu adevărat. Uneori avea impresia că nimic nu se va schimba niciodată. Nici chiar moartea, se gîndi el, nu-i inspira cu adevărat teamă. Klaes, acolo la el în odaie, probabil că se zvîrcolea. Ar fi bine, poate, să cunoască într-o zi această supremă nelinişte. Ba nu. Trebuie să fie ceva exagerat, întrucîtva asemănător acelui mic moment absurd care precede juisarea, ca şi cum ar urma să se întîmple o minune şi pe urmă ar trebui să cazi în moarte, decepţionat, ca lîngă un corp străin de la care ai sperat Dumnezeu ştie ce.

Se întoarse de la fereastră. Dansul ăsta i se păru a fi dintr-o dată într-un ciudat acord cu gîndurile lui. Bărbatul care se mişca încet sub belşugul de clopoţei, scoţînd sunete vesele şi hodorogite, şi care în acest timp se gîndea la altceva, aţintindu-şi departe, înainte, privirea lipsită de speranţă, îi semăna întrucîtva lui. Nici el, se gîndea Philippe revenind la gîndurile sale nocturne, nu se agăţa, probabil, de mare lucru. Probabil că şi el îşi dădea seama, în mod confuz, de absurditatea existenţei sale, de atîta îndemînare cheltuită ca să facă să clincăne nişte clopoţei hodorogiţi şi să răsune talgerele. „Încă un simbol ! Ce recoltă !“ Dar ca toate simbolurile, şi acesta era total lipsit de semnificaţie.

Soneria sună. Se ridică. O auziră pe Suzanne repezindu-se pe scară.

— Ce-o fi vrînd... murmură doamna Nunez.

— O să mă cheme, spuse Roger agitat. În mod sigur o să mă cheme...

Dar Suzanne cobora mai încet şi prin uşă le strigă :

— Vrea să le dăm turtă dulce copiilor, asta-i tot.

Se priviră. Afară, zgomotul încetă brusc. Copiii, urmaţi de şeful formaţiei, se îndreptau spre intrarea de serviciu, unde Suzanne trebuia să le împartă darurile tradiţionale. Apoi se îndepărtară de-a lungul bazinului. Bărbatul îşi dezlegase talgerele pe care le ducea acum sub braţ şi muşca şi el cu poftă din turta dulce. Philippe neputîndu-se opri să nu se întoarcă la fereastră, nu regăsi nimic din figura de Christ care îl frapase. Era o figură tînără, puţin obosită, dar cu un rîs aproape copilăresc şi care, cu toată gura, muşca din regele de turtă dulce primit. Se făcu din nou linişte.

— În sfîrşit, va trebui să cheme pe unul dintre noi... spuse doamna Nunez. Cînd eşti pe moarte...

— Da, spuse Philippe. Nu respectă convenienţele. Dacă îşi permite să moară singur, fără tapaj...

— Nu există nici un testament, spuse doamna Nunez. Asta simplifică lucrurile. Ar fi trebuit să-l întrebăm pe doctorul Franck dacă s-ar putea întîmpla în cursul zilei.

Ceasul bătea ora douăsprezece cînd Suzanne veni să ciocănească la uşa biroului.

— Domnule Brenner, soţia dumneavoastră e la telefon. Întreabă dacă...

— Spune-i că nu ştim nimic încă, Suzanne.

— Vreţi să mîncaţi, domnule ? Am pregătit un prînz pentru trei persoane.

— Şi domnişoara Alberte ?

— A spus că nu va prînzi, domnule. Şi domnul Sarfati a venit azi-dimineaţă să-şi ia bagajele, fără să vrea să deranjeze pe nimeni. Oare...

— Ajunge, Suzanne, spuse doamna Nunez cu un aer măreţ. O să luăm prînzul.

Trecură la masă. Suzanne servea fără să mai îndrăznească să pună întrebări, dar avea ochii roşii.

„Oare unde găseşte, se întreba Philippe, lacrimi ca să-l plîngă pe tiranul ăsta bătrîn, care se servea de ea cu tot atîta respect ca de o scuipătoare ? Să fie afectarea oamenilor simpli care adoptă în orice circumstanţă o atitudine rituală ? Părerea de rău după micile profituri ? Sau între bătrînul pretenţios, neplăcut şi prostuţa asta lacomă a existat cumva, cu toate acestea, ceva omenesc ?“

Atmosfera generală era de consternare. Doamna Nunez însăşi, înfulecînd cu poftă, adopta o atitudine afectată. Roger îşi plecase spre farfurie fruntea bovină şi continua să rumege atitudinea doctorului Franck. Adunaţi în hol, servitorii erau abătuţi. La desert :

— Domnule Brenner, din nou soţia dumneavoastră, veni să spună Suzanne.

— Să se ducă dracului, spuse Philippe exasperat. Doar nu aşteptăm un copil, fir-ar...

Se opri în faţa privirii indignate a tinerei servitoare şi se întoarseră în birou, lăsînd, de data asta, uşa deschisă ca să audă pînă şi cel mai mic zgomot. Dar liniştea continua să fie totală. Ce putea face Klaes van Baarnheim,

singur în camera lui, incapabil să se mişte, aşteptînd şi el ceva ce-ar fi adus cu o naştere ?

Afară treceau oameni cu creştetele înfofolite în fulare, cu gulerele ridicate, privind cu invidie pe fereastră spre biroul cald, unde se aprinsese lampa. De-a lungul canalelor probabil că mai circulau maşini, dar Triunghiul se retrăsese înapoia storurilor trase în plină zi. Timpul trecea. Doamna Nunez făcea o pasienţă. Vecinii ciocăneau la fereastra bucătăriei şi veneau să audă ştirile şi să bea o ceaşcă de cafea. O infirmieră trimisă de doctorul Franck, pe care berarul nu voise s-o primească, citea o revistă ilustrată, în sufragerie. În oraş, prin patiseriile cu ornamente în stil Ludovic al XV-lea, unde lustrele începuseră să se aprindă, femei cu manşoane de blană coborau din maşini, ţipînd uşor cînd piciorul li se afunda pentru o clipă în zăpadă. La ţară, copiii, care semănau cu nişte baloturi de haine din care ieşea doar faţa rotundă şi roşie, făceau să scîrţîie patinele de lemn, lîngă morile nemişcate ; iar în spaţioasele bucătării pardosite ale fermelor, oamenii agăţau la ferestre perdele moltonate sau căptuşite cu hîrtie de ziar, care făceau din sala comună un fel de cavernă întunecată şi călduroasă. Peste tot oamenii se închideau în case, astupau cele mai mici crăpături. Încă vreo cîteva zile de ger şi A. avea să devină oraşul întărit, orb şi mut pe care îl iubeau atît de mult vechii pictori flamanzi. Nici chiar clopotele nu se mai auzeau decît de foarte departe, ca prin ceaţă sau într-un somn uşor.

Bătrînul respira încet, sîrguincios. I se părea că reuşeşte, cu preţul unui efort imens, să umfle cu aer bătrînul piept acoperit de piele uscată, să-şi umple plămînii cu un şuierat dureros. Apoi, răsuflînd cu zgîrcenie, dădea drumul din nou, treptat, aerului preţios şi urît mirositor, încet, ca să inspire din nou repede, cu un efort lacom, spre a se umple din nou de viaţă. Din cînd în cînd, de îndată ce expira, era cuprins de-o asemenea lăcomie, încît inspira prea repede, se înăbuşea cu aerul acesta care părea palpabil şi dorit ca apa. Atunci se sufoca, inima îi lovea brutal coastele, vinele i se umflau, iar creierul era cotropit brusc de confuze nelinişti informe. Şi totuşi, în pofida epuizantului efort de a prinde din urmă fără încetare această viaţă subţire ca un fir de aer, gîndul lui mai exista încă şi străbătea în grabă antrepozite imaginare, pline de recolte inutile, magazii prăfuite, mătura la o parte dorinţe boţite şi murdărite, proiecte date peste cap ca nişte coloane măreţe şi, în dezordinea aceasta, deodată, căuta, înlăturînd cifre şi note, scormonind, spărgînd, căutînd mereu cheia ce-avea să închidă pentru totdeauna labirintul acela cu drumuri cunoscute doar de el însuşi. Trebuia să trăiască pînă acolo. Continua cu încăpăţînare să inspire, să expire, sforţîndu-se să-şi uşureze ritmul suferinţei : îndată, cînd îşi va redobîndi un pic puterile, va avea încă o problemă de rezolvat.

Jos, aşteptarea devenea insuportabilă.

— Dar ce naiba face acolo ? se exasperă doamna Nunez. Bolnav sau nu, ar fi putut să-i spună fetei să-şi facă bagajele. A ştiut să spună să se împartă turtă dulce...

— Mă întreb... murmură Philippe.

Nu-şi termină fraza. Era inutil să-i neliniştească degeaba. Rămîne de văzut. Dar se întreba dacă nu făcuse o eroare de calcul. Klaes sănătos sau crezîndu-se astfel, ar fi gonit-o pe Alberte cu scandal. Dar Klaes ştiindu-se muribund va avea aceeaşi reacţie ?

— Alberte n-a ieşit din cameră ? spuse el tare.

— Suzanne ar fi venit să-mi spună... Te temi că...

— Nu mă tem de absolut nimic. Fac ca voi, aştept.

— Şi cînd te gîndeşti, spuse Roger, involuntar, că o singură emoţie ar fi de ajuns...

— Ei şi ? i-o tăie Philippe nervos. Cred că nu vă aşteptaţi să intru în camera lui urlînd : „S-a declarat război !" ca să-i provoc un şoc ?

Se întreba ce făcea Alberte. Era probabil disperată. Şovăi o clipă dacă, să meargă, în pofida tuturor convenienţelor, să bată la uşa ei. Apoi îşi aminti de mînia lui inexplicabilă din ajun, de figura fetei, de tăcerea ei... Risca să compromită totul. „Cînd te gîndeşti că aproape mă emoţionase. Iar în aceeaşi noapte, îşi primea amantul în cameră ! N-ai ce spune, are un dar al ei. O să fie sau ea sau eu." Continuară să aştepte.

— Mulţumesc, domnişoară, spuse Klaes infirmierei care îşi aranja seringa. Injecţiile astea mă uşurează foarte mult.

Vocea îi era calmă, respiraţia mai puţin greoaie.

— Nu, vă asigur că prefer să rămîn singur. Ba da, o să vă sun, dacă... Oricum, doctorul Franck trebuie să revină în seara asta, nu-i aşa ?

Dacă se ridica, în oglinda din faţa patului putea să vadă paloarea ca de ceară a unei feţe care nu mai era a lui.

— Chiar, nu vreţi ? întrebă infirmiera, doamna Mathilde, o femeie grasă şi pricepută, de vreo patruzeci de ani. Uneori, compania cuiva e necesară...

— Am nevoie să reflectez, spuse Klaes pe un ton care nu admitea replică.

Şi ea iese.

Simţindu-şi corpul mai uşurat, valul de ură care l-a răscolit şi înecat în ajun îl copleşeşte din nou. El, Klaes van Baarnheim să fie furat sub propriul său acoperiş ! El, care de săptămîni de zile se străduieşte (pentru că, deodată, a văzut desluşit în sine însuşi) să cucerească sufletul acesta care credea că îi este închis prin cine ştie ce taină, a descoperit deodată că nu ascunde decît cea mai mizerabilă înşelăciune. Îndrăgostită ! Dumneaei era îndrăgostită ! Nu-şi dă seama prea bine ce sentiment îl cuprinde, mînia sau uşurarea. Dumnezeu ştie ce-şi mai

pusese în minte. El însuși, fără îndoială, nu va ști niciodată nimic.

— Proastă mică ! mai murmură el cu un fel de ură.

L-a înșelat, l-a tras pe sfoară în chip rușinos. Altădată, ar fi fost pînă acum dată afară. Și totuși... deși încerca o senzație de sufocare epuizantă, a știut să citească pe fața doctorului Franck ; a regăsit în adîncul memoriei priviri, răspunsuri echivoce... Și ei l-au înșelat. Chiar de n-ar fi fost nimic, n-ar ierta-o niciodată pe soră-sa că descoperise înaintea lui (pentru că din toată povestea cu hoțul n-a crezut o iotă) secretul derizoriu care l-a neliniștit, așa cum te neliniștești noaptea din cauza celui mai mărunt lucru ce pare înzestrat cu puteri tainice căruia doar ziua îi poate reda aspectul inofensiv. La fel, nici pe Roger nu-l va ierta pentru faptul că-i furase, fie și din bunătate, moartea : desigur, în fața chipului și tăcerii doctorului Franck se simțise apăsat de adevărul ivit brusc. Dar temperamentul său învinsese. Dacă trebuie să moară, cel puțin moartea să-i aparțină. Să stăpînească pînă și cea mai măruntă parcelă a acestui ultim domeniu. Nu e un copil, și atîția ani de viclenii și de orgoliu l-au pregătit să lupte chiar și împotriva ultimului său ceas. Acum, puțin întors pe-o parte, a găsit calea respirației. Reușește să se bucure de asta. („Bun poate să mai dureze cîteva ore"), așa cum se bucura de rezervele care-i permiteau să reziste în timpul grevelor. Doar mînia continuă să-l cuprindă din cînd în cînd, cu un val roșu care-i întunecă creierul și-i grăbește bătăile

inimii : „Fata asta ! Și el care îndrăznea ! Sub acoperișul meu !" E singurul lucru ce-l mai împiedică s-o cheme pe fiică-sa. „Ah ! Măcar dacă aș mai avea zece ani înaintea mea !" Cum ar mai goni-o ! Cum ar umili-o și ar zdrobi-o sub indignarea lui. Cum ar face-o să fie stăpînită de sentimentul nerecunoștinței ei ! Și pe ei, dealtfel, pe cei care așteaptă jos, i-ar zdrobi. Ar lua-o de la început, cu altceva, ar găsi alți oameni... Eșecul nu-l doborîse niciodată. Dar nu trebuie să se gîndească la asta. Nu are timp ; trebuie să se servească de ce are la îndemînă. „În afaceri, nu există sentiment", își repetă el. Are nevoie de Alberte ; restul nu trebuie să conteze.

— În ce mă privește, cred că n-ar fi trebuit să procedăm astfel, spuse cu nervozitate doamna Nunez. E greșeala ta, Philippe. În fond, ceea ce voiai era s-o sperii pe ea, ca să profiți tu și nu te-ai gîndit că, jucînd jocul ăsta, riscai să ne faci pe noi să pierdem averea.

Philippe ridică din umeri.

— E absurd, spuse el tăios.

— Ba da ! lătră doamna Nunez dezlănțuită. Acum îmi dau seama perfect de jocul tău ! Ieri ai șușotit cu ea ore întregi pe culoar. Nu voiai decît să te dai de partea ei, ăsta-i adevărul. Tu...

Dar este întreruptă de zgomotul unor pași care coboară scara și iat-o pe Suzanne trecînd pe culoar și, fără să binevoiască măcar a se

opri, le aruncă prin ușa biroului rămasă deschisă, și cu o voce prea puternică, de parcă ar fi rostit o replică de teatru :

— O cheamă pe domnișoara Alberte !

Apoi o aud parlamentînl la ușa închisă a camerei Albertei. Brațul doamnei Nunez, încă ridicat dramatic ca să sublinieze invectivele, recade greu. Toți așteaptă. Acum, pasul Albertei care trece repede și fără să-i vadă, urcă scara... „Sau o dă afară cu scandal, sau o recunoaște, gîndește Philippe. Altă soluție nu există." O să coboare victorioasă sau învinsă ? Nu e sigur nici chiar în momentul acesta dacă rezultatul îl interesează cu-adevărat. Ceea ce ar vrea el, cu o curiozitate aproape dureroasă, e ca atunci cînd fata va cobori din nou, să-i vadă fața... „Învinsă, e a mea." De lucrul acesta e sigur. Dar de ce oare are, în mod vag, impresia că, într-un fel, chiar victorioasă, va fi a lui ?

— Ce i-o fi spunînd ? Ce i-o fi spunînd ? murmura doamna Nunez cu furie, crispîndu-și mîinile mici și grăsuțe.

Roger tace. Desigur însă că e mai preocupat să știe dacă acum doctorul Frank va binevoi să-i adreseze cîteva cuvinte, decît de orice altceva. Vor mai aștepta încă vreo zece minute, pînă cînd vor auzi pe scară un pas foarte lent, vor vedea-o trecînd pe Alberte, o vor auzi ridicînd receptorul telefonului de pe culoar și întrebînd cu o voce tremurătoare :

— Notarul Zimmermann, vă rog ?

O, matroane, care o scăldați pe Alberte copilă, în albie de lemn, matroane experte, pricepute, bogate în experiența voastră țărănească, matroane făcătoare de căsătorii și desfăcătoare de căsnicii, moașe cu mîinile pline de sînge, bocitoare îmbrăcînd morții, oare nu ați proorocit voi : „Vine o zi cînd sîngele vorbește" ? Naivă emfază de sibile sătești ! Voi cunoașteți calea grea a agoniei care bîjbîie, șovăie ca un copil, prin măruntaiele sfîșiate și vine pe lume cu un strigăt ca o eliberare. Matroane flamande, gîtuitoare de găini și de iepuri, voi știți ce lucește chiar și în fundul ochiului unui animal care simte moartea, al găinii agățată de picioare, al cărei sînge curge, picătură cu picătură, pe peretele alb al curții, al porcului care simte pe gît tăișul jungherului : de noaptea aceasta de crengi cu gheare, de desișuri amenințătoare în care te zbați fără să vezi, omul nu scapă decît cu un însoțitor. Puțin contează numele sau fața lui ; pentru acest orb pierdut în pădure, celălalt este văzătorul, cel care urmează drumul. Pînă la capăt, zgomotul pașilor însoțitorului său îl va face să creadă pe cel care moare că inima sa continuă să bată. Acolo unde inteligența făcea planuri, voi ați fi știut deîndată, matroane mărginite și iscusite, că nu mai era nimic de făcut. Murind, bătrînul berar trebuia să apuce singura mînă pe care l-ar fi putut însoți : cea a Albertei.

O privesc îndelung o clipă, mînios. Apoi, cu un efort supraomenesc, se stăpînise. Obser-

vase chiar că ea își pusese rochia cea mai simplă, cea pe care, altădată, o purta în fiecare zi, și nu una din cele pe care el i le dăruise recent ; era evident că se aștepta să fie dată afară. Această supunere aparentă în cele din urmă îl liniștise.

— Ieri, te-am dus să vezi fabrica, spuse el cu greutate. Am fabrica, apoi casa, două imobile în oraș (Maalens o să-ți dea amănunte), iar Philippe are acțiunile mele. Iată tot ce am. Las clinicii doctorului Franck o anumită sumă pe an, domnișoarei Paule alta, ca s-o împartă cum e mai bine. O să vezi cifrele și-o să continui tu.

Uluită ea ridicase capul, neînțelegînd.

— O să păstrezi servitorii. Dolls o să se ocupe foarte bine de extinderile care sînt de făcut, e un om cinstit. Va trebui să-l păstrezi pe Philippe ; n-o să te descurci fără el. Dar supraveghează-l. Acum să trecem la afacerea de aseară. (Tăcu o clipă și înghiți încă o dată o undă de mînie...) E amantul tău ? Nu m-am înșelat ? Bine. Acum înțeleg că te-ai simțit stînjenită să profiți de ceea ce îți oferéam. Aveai totuși conștiința nerecunoștinței tale, a... să nu mai vorbim despre asta. Ce ai de gînd să faci cu el ?

Alberte tăcea. De ieri, evenimentele se precipitaseră atît de mult ! Vizita aceea la fabrică, șușotitul lui Philippe, Triunghiul, vizita la maică-sa, întoarcerea. Nu se putuse stăpîni să nu-l lase pe Yves să intre în camera ei. Lîngă el, nu va regăsi oare cel puțin stabilitatea, echilibrul pierdut ? El care se neliniștea atît de ușor, n-ar putea oare să-i explice propria ei neliniște care, pentru ea însăși, rămăsese de neînțeles ? Dar Yves se impacientase.

— Chiar în clipa în care totul merge bine, tu intri în panică ! Dacă vrei să spui că te-ai săturat de mine, spune-o, dar pretextele astea idioate... În sfîrșit, bătrînul vrea să te recunoască drept fiică-sa, asta e limpede ca lumina zilei, și tu îmi spui că maică-ta se simte mai bine. Atunci ce-ți mai trebuie ? În sfîrșit, Alberte, spune-mi dacă ai ceva împotriva mea. Nu e posibil...

Nu înțelesese nici Yves mai mult decît ea indispoziția care o măcina. Probabil că ridicase vocea. Acest fapt o alertase pe doamna Nunez. Taică-său coborînd scara, Yves pe care nu-l mai văzuse (avusese timp să-i șoptească „Mîine seară la cabană“), întrebările care continuau să i se învălmășească în cap... Iar acum toată averea aceasta care îi fusese oferită brusc, nu oferită, impusă... Ea tăcea. Klaes credea că-i înțelege tăcerea. E stăpînă pe situație și știe asta. Pune condiții. La urma urmei, e fiică-mea.“ Capitulă.

— Vrei să te măriți cu el ?

La asta măcar putea să răspundă.

— Da, spuse ea.

Îi aștepta mînia aproape cu ușurare. Dar bătrînul se mulțumi să suspine.

— Fie, fie ! N-o să renunți cu una cu două, nu-i așa ? Ah ! Cînd îți intră ție ceva în cap ! Mărită-te cu el. Vezi că eu vreau să fii fericită, că nu mă încăpățînez ! Nu-mi mulțumești ?

— Ba da, tată... bîlbîi ea puțin rătăcită. Nimic, nimic, nu mai înțelegea nimic. Continuă cu un ton jovial, complice :

— Dacă ești prevăzătoare, o să-l păstrezi. În fond, poate că nu e o alegere atît de proastă. O să faci ce vrei, ai bani pentru amîndoi. Va trebui să iei măsuri de precauție pentru contract, de pildă. Dar o să trăiesc destul ca să văd asta. Da. Totul va fi în ordine.

Pentru o clipă privirea i se tulbură, apoi reveni asupra ei.

— Du-te să telefonezi notarului Zimmermann să fie aici la ora șase. Are timp o oră ca să redacteze un act, o hîrtie, în sfîrșit, ce va fi nevoie. Spune-i despre ce e vorba.

Ea a ieșit, tot fără să rostească nici un cuvînt. Dar berarul nu se neliniștește din cauza aceasta. Pentru prima oară de foarte mult timp, gusta o senzație de eliberare, o impresie de ușurare ca și cum ar fi lăsat jos o povară ; un fel de împăcare.

*

Notarul fusese introdus în dormitor. Rezemat de mai multe perne, Klaes van Baarnheim aștepta, iar ochii lui galbeni erau ciudat de strălucitori în masca aceasta învinsă de leu bătrîn.

— Ah ! spuse el cînd Alberte intră urmîndu-l pe notar. Hotărîsem ora șase, Alberte.

— Teribila exactitate a omului de afaceri ! observă notarul zîmbind. E abia șase și cinci.

Avea o voce frumoasă între bariton și bas, iar sub haina gri-deschis se bomba un bust impozant.

— Domnișoară, sînt foarte fericit că v-am fost prezentat.

Alberte strînse mîna ce i se întindea.

— Spune să-i aducă maestrului Zimmermann, un pahar cu bere, Alberte.

Maestrul Zimmermann acceptă, zelos, berea. Era încîntat să asiste la o scenă atît de interesantă ; întreg orașul începea să se întrebe dacă Klaes van Baarnheim își va recunoaște fiica. Afacerea asta îi va aduce cel puțin zece invitații la cină, în cursul cărora lumea va aștepta să-i audă părerea. Și cum o să regrete unii faptul că pînă acum l-au neglijat ! În nici un caz nu va accepta să meargă la familia Drogueret. Sau, mai bine, o s-o trimită pe nevastă-sa singură și ea va pretinde că nu știe nimic ! În timp ce bea, îi observa pe berar și pe fiică-sa, dornic să noteze cele mai mărunte detalii. Fata nu arăta rău, poate puțin cam masivă, cam țărăncuță ca aspect ; semăna mult cu taică-său. Se aștepta și la mai multe lacrimi, emoție, efuziuni, așa cum văzute în majoritatea cazurilor de acest gen. Berarul părea mai mulțumit decît ea. Dar, bineînțeles, era probabil foarte emoționată. O fată din cartierul Triunghiului încearcă o oarecare emoție pomenindu-se în fruntea unei averi atît de mari. Simți nevoia să spună cîteva cuvinte ; berea, dealtfel, îl făcea să se înduioșeze.

— Ei bine, iată o circumstanță în care un notar se poate bucura fără vreun gînd ascuns, spuse el făcînd să răsune cuvintele cu delectare. Nu există nimic mai frumos, mai generos, domnule van Baarnheim, decît gestul acesta spontan pe care îl faceți, afară de caracterul tinerei, care a știut să vă inspire destulă dragoste ca să vă determine la aceasta. E de ajuns s-o văd pe domnișoara, fiica dumneavoastră, grația, distincția ei, ca să-mi dau seama că numele van Baarnheim, unul dintre cele mai vechi nume de negustori din orașul acesta pe care negustorii l-au fondat...

Fraza pe care o pregătise cu atîta grijă cu o oră înainte și gestul plin de rotunjire care o însoțea fură întrerupte brusc de intrarea lui Philippe Brenner. Klaes van Baarnheim își încruntă sprîncenele.

— Ardeam să asist la această ceremonie. Îmi permiți, unchiule ?

Luă un scaun și se așeză.

— Continuați, vă rog, dragă maestre. Cred că v-am întrerupt.

Ochii lui îi întîlniră pe cei ai Albertei. El îi zîmbi ușor. Nu, nu-i purta pică. Fata avea chiar mult curaj necedînd avansurilor pe care el i le făcuse în ajun. Ea reușise, iar pe el lucrul acesta aproape că-l distra. Totuși, în noaptea asta, după ce fusese surprinsă, trebuie să fi trecut prin clipe grele ; părea epuizată. Notarul tuși ușor ca să atragă atenția asupra sa.

— Spuneam, dragă domnule Brenner, cît de plăcut mă simt să fiu chemat în astfel de împrejurări. Îl felicitam pe clientul meu și pe fiica domniei sale pentru o decizie care le face cinste amîndorura. Iar faptul că dumneavoastră, o rudă atît de apropiată, ați ținut să asistați la această mică formalitate contribuie, de asemenea, la legitima mea satisfacție, dovedindu-mi cît de unită rămîne această familie. Numele van Baarnheim, unul dintre cele mai vechi nume de negustori din orașul acesta...

Vocea-i sonoră umplea camera, ca bîzîitul unei mari insecte vanitoase. Toată lumea părea mulțumită, se gîndi Alberte. Taică-său, notarul... și însuși Philippe, care ar fi trebuit să fie furios, îi adresase un mic zîmbet malițios... Se simțea cumplit de apăsată, parcă strînsă într-o menghine. Acum știa că n-o să mai scape din ea. Nu era bolnavă, avea altceva. Era prinsă într-o cursă în care o atrăseseră toți. O convinseseră că totul era simplu, ușor, și nu era adevărat. O convinseseră că maică-sa se va vindeca și ei i se părea că maică-sa murise. Iar acum îi spuneau că se va mărita cu Yves, iar ea era sigură că și de asta se va alege praful. Ajunsese din nou la dureroasa incertitudine care, altădată, cînd locuia în cartierul Triunghiului, o înăbușea : „Nu e asta, nu e asta..." Pe de o parte, era Triunghiul, rîsetele odioase, dezordinea hidoasă, nebunia și minciunile maică-si, iar pe de altă parte, apăsa-

rea aceasta pe care putuse, pentru o clipă, să o ia drept securitate și care se abătea deodată asupra umerilor ei... Toți laolaltă o biruiau ; patronul de la *Trei Cocori* care considera că nu e drăguță cu clienții, maică-sa care o detesta pe ascuns, taică-său care o interoga la nesfîrșit, Philippe care-i zîmbea... Cum ar putea oare să le scape vreodată ?

— Ei bine, întrucît am rostit cuvîntul „legitim", ar trebui să scot actul...

Din servieta subțire de piele scoase un dosar albastru.

— Ei, copila mea, te-ai născut la...

— Da, spuse Alberte cu glas abia auzit.

— Fiica Elsei-Maria Damiaen ; declarată din tată necunoscut ?

— Da. Dar...

Notarul ridică, puțin surprins, capul.

— Spuneați ?

— Aș vrea... Aș vrea să știu... Trebuie să semnez ceva ?

— Nu, domnișoară, nu. Tatăl dumneavoastră ar putea să vă recunoască chiar fără autorizația dumneavoastră, spuse notarul rîzînd. Dar îmi închipui că nu e cazul. Deci spuneam Alberte G... Gwendoline... Așa este ?

Gwendoline ! Elsa voise acest prenume romanesc, luat din vreun roman inept. Alberte își mai amintea timpul cînd, în batjocura generală, Elsa o chema „Gwenn". Apoi încetase brusc ; fără îndoială faptul se întîmplase atunci cînd încetase s-o mai iubească pe fetița

cu privirea dură. De atunci îi spusese întotdeauna Bertha. Iar cînd venise să locuiască la taică-său, trebuise să-și schimbe iarăși numele.

— Acum, domnule van Baarnheim, dacă vreți să parafați mai întîi fiecare pagină, iar apoi...

Se îndrepta spre pat, dar Alberte îl opri din nou în trecere.

— Aș vrea... murmură ea.

Dinspre pat, se auzi un rîs cam silit.

— E formidabilă ! strigă Klaes van Baarnheim. Ah ! n-o cunoașteți pe fiică-mea, maestre. Cu tot aerul ei blînd, e teribilă ! Îi dau toată averea mea și ea mai vrea încă ceva. Hai, nu te supăra. O să-l ai pe micuțul tău secretar. Și averea mea pe deasupra, dacă asta vrei să știi. Maestre Zimmermann...

Dar ea continua să-l oprească pe notar.

— Tocmai asta e... murmură ea lovindu-se mereu de același obstacol, n-aș vrea să...

Nu știa cum să se exprime. Dar privirea subit îngustată, subit nemișcată a lui Klaes, o determină să termine :

— Nu vreau să iau banii aceștia. Nu vreau...

Rîsul înțelegător al notarului îi desăvîrși stînjeneala și fata își acoperi cu amîndouă mîinile fața tulburată.

— Domnișoară, ce copilărie ! O delicatețe, fără îndoială exagerată, vă împinge să... Gîndiți-vă că e vorba nu numai de o moștenire,

ci de un nume care, din punct de vedere social, vă oferă avantaje...

Alberte continua să-şi acopere faţa.

— Nu vreau... spuse încă o dată, cu o încăpăţînare prostească. Nu pot. Eu...

— În sfîrşit, domnişoară, nu pot crede... cînd se ajunge pînă acolo încît sînt chemaţi oamenii legii... Vă daţi în spectacol într-un mod foarte neplăcut, daţi-mi voie să vă spun. Dacă aş da crezare tatălui dumneavoastră... doreaţi totuşi... Nu-i aşa, domnule van Baarnheim ?

Se întoarse spre pat şi scoase un strigăt uşor, ca şi cum s-ar fi găsit în faţa unui animal respingător. Fără zgomot, ca un pachet de cîlţi, Klaes van Baarnheim căzuse înainte şi ai fi putut crede că masa aceasta informă era un balot de stofă, dacă n-ar fi fost horcăitul ciudat care se auzea dinspre faţa nemişcată.

— Dumnezeule ! spuse notarul.

— Coborîţi şi chemaţi-l pe vărul meu, spuse Philippe destul de calm. Dacă nu mai e acolo, pe doctorul Franck, la clinica Paré.

Grasul se grăbi să iasă cu un aer îngrozit. Philippe merse spre unchiu-său, ridică nu fără osteneală bustul masiv şi îl culcă din nou pe perne. Deşi avea ochii închişi, probabil că nu-şi pierduse complet cunoştinţa, pentru că buzele i se vedeau mişcîndu-se, ca şi cum ar fi murmurat ceva.

— Ei bine ! Asta ai vrut ?

Vocea lui Philippe tremura de furie. Se apropie de Alberte aproape ameninţînd-o.

— O să fie bine acum dacă moare fără să te recunoască. Prefăcuto ! Prefăcută mică şi murdară ! Trebuia să mă sfidezi, să arăţi ce ştii să faci, nu ? Să te laşi rugată ca maică-ta, ca să obţii ceva mai mult ? Dar ce voiai ? Ce voiai ?

Oare pe el, Philippe Brenner, îl inunda furia asta de neînchipuit ? Tăcerea ei îl exaspera, privirea aceasta rănită, încăpăţînată, de animal ; n-ar fi avut de spus decît un cuvînt... Philippe mai făcu un pas. Oare mîna lui se ridica şi o lovea pe fată peste obraz ? Oare vocea lui se gîtuia într-un murmur de cuvinte de neînţeles, ameninţări, rugăminţi, nu mai ştia nici el ? Oare el însuşi era sau un alter ego pe care-l zărea atît de departe, într-o oglindă ? Era posibil ca însăşi oglinda să facă parte din coşmar ; probabil că nu va şti niciodată, pentru că notarul cel gras se întorcea gîfîind, cîntărind în balanţă cu toată greutatea lui şi liniştindu-se singur cu vocea-i sonoră.

— Vine, vine... spuse el lăsîndu-se să cadă greu într-un fotoliu. Fără îndoială, nu se va întîmpla nimic ?

— Nimic, spuse Philippe.

Timpul trecea.

— Hm... spuse notarul agitîndu-se în fotoliu, cam întîrzie doctorul. Sper totuşi...

Aruncă o privire neliniştită spre masa de carne care respira zgomotos, cu ochii închişi, ca o maşină ciudată. Apoi, incapabil să mai suporte tăcerea, se întoarse spre Alberte, care

rămăsese nemişcată, ghemuită în colţul ei, lîngă fereastră.

— Vedeţi, domnişoară, uneori, un simplu cuvînt e de ajuns ca să dezlănţuie catastrofe, spuse el doctoral. (Iar sunetul propriei sale voci liniştindu-l, reluă cu şi mai multă putere.) N-aţi vrut, sînt sigur, să exprimaţi prin cuvintele dumneavoastră altceva decît încurcătura faţă de generozitatea care vi se arată ? Mărturisesc că mă surprinde că domnul van Baarnheim, clientul meu, pare să fi pus la inimă...

Aruncă o privire stingherită spre pat. Putea oare să numească astfel masa aceasta gelatinoasă care părea că nu mai e legată de viaţă decît prin firul de aer aspirat, cu atîta chin ?

— Ah ! Emotivii ăştia ! Am mai văzut, de-altfel, un caz destul de asemănător la începutul carierei mele ; era vorba de un contract de căsătorie şi, datorită unor scrupule exagerate dar demne de laudă, mireasa declară...

— Vreau să plec, spuse Alberte.

Notarul se întrerupse cu o figură şocată.

— Să plecaţi ? Domnişoară, gîndiţi-vă că tatăl dumneavoastră... Nu vreau să par pesimist, dar, în sfîrşit, gîndiţi-vă că tatăl dumneavoastră este, poate, pe moarte !

— Oh, Aş vrea să plec, să plec !

Era aproape un geamăt. Va fugi oare fără explicaţii, pentru totdeauna ? Dar un pas greu

urca scara şi, o secundă mai tîrziu, doctorul Frank intra în odaie, furtunos, important, cu sprîncenele încruntate şi cu şuviţele de păr cărunt, parcă răscolite de furtună, căzîndu-i pe fruntea beethoveniană.

— Fără panică ! spuse el înainte chiar de a se îndrepta spre pat. Fără panică ! Respiră, va trăi. Un garou şi un prosop, vă rog. Aranjăm noi asta !

Fără să salute pe nimeni, începuse să manevreze ca pe o pastă corpul întins pe pat, îi ridica pleoapele, îi palpa inima, cu mîinile lui mari care se înfundau în coaste, smulgînd în sfîrşit trupului sleit un geamăt răguşit.

— Ah ! Vedeţi ? Reacţionează foarte bine, spuse el cu satisfacţie fără să se adreseze cuiva anume.

Îşi dădu părul peste cap cu un gest dramatic. Dar nimeni nu-l admira suficient, sprîncenele i se încruntară din nou, adresîndu-se notarului care i se păru auditoriul cel mai accesibil (Philippe o chema pe Suzanne pe scară, iar Alberte, abătută, părea că nu aude nimic) şi spuse scurt :

— Ce-a fost ? Luptă ? Emoţie ? Alcool ?

— Adică, murmură notarul al cărui ton scăzuse mult de la intrarea omului de ştiinţă, adică... Era vorba să întocmim actul de recunoaştere a domnişoarei, nu-i aşa... şi...

— Deci, emoţie. Înainte ? După ?

— Adică, adusesem actul gata întocmit, nu-i așa, și înainte de a semna...

Doctorul examină bolnavul cu o privire expertă.

— Va putea semna, spuse el cu o amabilitate subită, aproape mondenă. Nu vă neliniștiți, domnișoară, în cîteva clipe va fi în stare să...

Și cum Alberte părea să nu reacționeze :

— Particip la durerea dumneavoastră, adaugă el brusc.

Suzanne intră cu un lighean, prosoape, seringa ce fusese fiartă. Așteptară în tăcere. După cîteva secunde, doctorul Franck se ridică.

— Așa, spuse el. Veți vedea, în cîteva clipe respirația o să fie mai degajată și veți putea acționa, dragă maestre. Evident, nu pot să-l mențin la nesfîrșit. Inima e uzată, foarte uzată. Am spus-o și azi-noapte, am fost chemat foarte tîrziu. Tratată mai din vreme, boala ar fi fost vindecabilă. În sfîrșit... Aș putea să mă spăl pe mîini ?

Suzanne deschise ușa de la toaletă.

— Domnișoară, spuse notarul, pot să știu dacă persistați în hotărîrea dumneavoastră ? Așa cum îl cunosc pe clientul meu și în starea în care se află, fără îndoială că nu va insista să-și impună voința și...

— Nu vreau... spuse ea la fel de încăpățînată.

Doctorul Franck înaintase pînă în pragul toaletei, ștergîndu-se cu prosopul, atras de curiozitate.

— E deci vreo contestație ? întrebă el pe un ton mult mai condescendent. Să mai șovăie încă domnul van Baarnheim ?

— Absolut deloc, dragă profesore ! răspunse notarul care își recăpăta siguranța. Dimpotrivă, domnișoara este cea care, fără să pot înțelege, mărturisesc, mobilul care a determinat-o, a refuzat în modul cel mai categoric să accepte gestul generos...

— Ah ! Curios, într-adevăr, foarte curios, spuse medicul scrutînd-o pe Alberte cu interes. Eu credeam că, în orice caz, o recunoaștere a paternității se face, cum să spun, automat...

— Adică, nu-i așa, spuse notarul radios că se vedea consultat, în mod legal, opoziția domnișoarei bineînțeles că nu contează. Dar efectul moral a fost considerabil și, desigur, nu e străin de criza care...

— Foarte curios, foarte curios, repetă medicul. Și aș putea, domnișoară, să vă întreb care sînt motivele care v-au dictat comportarea ? Oh ! În nici un caz nu-i vorba de-o inchiziție pe care nimic n-ar justifica-o, dar un medic, nu-i așa, poate uneori să aranjeze multe lucruri care aparent sînt nerezolvabile și...

— Da, îl întrerupse notarul puțin gelos de importanța pe care și-o dădea celălalt. Îndrăz-

nesc să spun, domnişoară, că aveţi în faţă doi oameni cu experienţă, în vîrstă (medicul încruntă din sprîncenele impresionante : mai avea încă pretenţii la o oarecare seducţie) şi dacă am putea să vă asistăm cu sfaturile noastre, cu multă bucurie am...

— În sfîrşit, ce nu-i în regulă ? reluă doctorul Franck. Aveţi scrupule ? Vă temeţi că nu veţi şti să conduceţi afacerile domnului, tatăl dumneavoastră ? Vreo amintire neplăcută, asociată poate cu ideea banilor şi care vă paralizează ? În mod rezonabil, nimic nu explică...

Philippe interveni deodată. Se părea că-şi recăpătase sîngele rece. A o împinge pe Alberte să accepte era singurul mod de a o încăpăţîna în refuzul ei, se gîndi el cu aparenta luciditate pe care o ai cînd eşti agitat. Dar de ce oare dorea, în acelaşi timp, ca fata să accepte ?

— Alberte, e ridicol, spuse el cu o convingere uimitoare. Din moment ce-o să te măriţi cu cine vrei... Eu o să mă ocup de afacerile tale, n-o să ai nici o grijă...

— Hai, domnişoară ! spuseră ceilalţi doi, aproape în acelaşi timp.

Alberte nu spunea nimic. Îşi regăsise încăpăţînarea de copil : la adăpost înapoia acelei tăceri, i se părea că astfel va scăpa de ei. Nu mai judeca, nu mai încerca să înţeleagă, nu mai voia decît să scape.

— Aş vrea totuşi, spuse notarul care se impacienta, să ştiu ce facem. Dacă actul nu se încheie, am clienţi care...

Un zgomot venind dinspre pat îl întrerupse. Klaes van Baarnheim deschisese ochii, iar buzele uscate lăsau să scape acest geamăt care devenea o chemare aproape ameninţătoare :

— Alberte !

— Ah ! spuse doctorul Franck cu satisfacţie. Injecţia îşi face efectul. Ei, acum va rezista bine o jumătate de oră.

Notarul schiţă un gest şocat, temîndu-se să nu fi auzit Klaes. Dar bătrînul n-o privea decît pe Alberte, care se apropia încet, cu fruntea plecată.

— Nerecunoscătoareo ! spuse el deodată cu o voce foarte limpede. Nerecunoscătoareo ! N-am făcut decît binele toată viaţa mea şi iată ce primesc drept răsplată !

Pleoapele grele, violacee, păreau şi mai umflate, şi mai respingătoare ; figura congestionată semăna cu un cap de animal monstruos cu vene enorme, proeminente.

— Am scos-o din noroi, spuse el cu o voce aproape joasă. Fără mine n-ar fi decît o chelneriţă de berărie, poate o prostituată ! I-am dat totul, educaţie, rochii, tot ce-a dorit, nu-i aşa, Philippe ? Mi-am făcut datoria în întregime. Şi poftim... Spune-mi ce ţi-am refuzat ? Pentru maică-ta plătesc la clinică două sute

de franci pe zi. Şi nu-i primesc oare pe toţi păduchioşii pe care mi i-ai recomandat ?

Privirea păru să-i rătăcească pe tavan ; spuse cu o oarecare asprime (dar cui se adresa ?) :

— Trei sute de mii de franci spitalelor ; pomeni — zece mii de franci pe săptămînă ; cadourile nu se pot cifra. O pensie soră-mii ; îl voi ajuta pe Philippe să-i facă zestre Louisettei ; pe artişti i-am ajutat, pe toţi, pot să ţi-o spună. N-am conturile la mine, dar...

Privirea îi coborî, întîlni silueta adusă de spate a Albertei. Cu o energie neprevăzută, Klaes se îndreptă. Vocea îi deveni vicleană, insinuantă, întretăiată din cînd în cînd de un şuierat neaşteptat care îl făcea să cadă înapoi pe pernă ca să-şi recapete răsuflarea, cu toată energia lui de bătrîn luptător.

— Să discutăm. Nu vrei, nu vrei, te cam grăbeşti. Ştii că aş putea... Da, fără acordul tău, maestrul Zimmermann ţi-a spus-o. Dar eu sînt jucător cinstit. Nu te silesc. Gîndeşte-te. N-am fost întotdeauna de acord noi doi ? Îţi făceau plăcere banii pe care ţi-i dădeam. Făceai economii. Şi acceptai să-ţi fac zestre. Din cauza asta îmi ascundeai idila ta. Atunci ? La urma urmei, eşti fiica mea.

Posesivul răsună ca o sfidare în camera tăcută.

— Dacă refuzi, tot o să-ţi rămînă asta. Să nu te atingi de bani ? Da, poate o lună sau două. Şi pe urmă ce te faci ? Devii iarăşi chel-

neriţă ? Să sfîrşeşti ca maică-ta ? Cu educaţia pe care ţi-am dat-o ? N-ai putea, chiar dacă ai vrea. Şi-atunci ? Şi-atunci ?

Vocea i se umfla triumfătoare, în pofida apăsării, a răsuflării care îl părăsea. Dădea ultima lui bătălie, el care nu pierduse niciodată. Nu mai era momentul să se întrebe pentru cine şi împotriva cui. Trebuia să cîştige, şi gata. Vocea-i puternică acoperi glăsciorul încăpăţînat, care încerca să spună ceva.

— Nu vrei să te întorci de unde ai venit, spuse el gîfîind, ca şi cum s-ar fi luptat cu valurile. Nu mai trăieşti ca ei, nu mai vorbeşti ca ei, şi oare ei nu ştiu că tu ai pus să fie închisă maică-ta ? Cel mai mic gest al tău, vocea ta, vocea pe care o ai acum, strigă că eşti fiica mea. Îmi semeni mie ! Să te îmbraci ca ei, să te distrezi ca ei — n-o să mai poţi niciodată. Nu poţi refuza banii ăştia. Sînt ai tăi. Ai tăi !

Se opri o clipă să-şi recapete suflul. Cu mîna crispată, strîngea marginea scaunului pe care fata se aşezase.

— N-o să iau banii, o să mă mărit cu Yves, spuse ea aproape calm.

— N-o să te măriţi cu el. Eu îl cunosc aşa cum îmi cunosc buzunarele : e un mic vînător de zestre Sarfati al tău, un tip de falit care-şi zboară creierii cu pistolul. Are cui să semene, taică-său e absolut la fel. Şi tu crezi că o să rişte să se însoare cu o fată fără nici un ban ? O să fugă cît îl ţin picioarele, asta

da. Creier puţin şi nerv deloc ; o jucărie frumoasă pentru o fată bogată : nici pe el n-o să ţi-l poţi plăti.

Alberte tăcea. Capul plecat, căruia nu i se vedea decît părul întunecat, încă mai schiţa un semn negativ.

— Îţi trebuie banii ăştia, Alberte. Tu nu exişti fără ei, fără mine. Ţi-i dau aşa cum ţi-am dat totul ; cînd ai venit aici, nu ştiai nici măcar să vorbeşti, sau cum se stă la masă... Puneai vin în supă, îţi aminteşti ?

Rîse cu o cruzime superbă, inspirînd aer cu violenţă. Încă zece minute şi cîştiga, se gîndi. Simţea în el acea căldură binefăcătoare care-i preceda victoriile. Tăcu o clipă, mîncînd din ochi prada-i mizerabilă.

— Sărmană Alberte ! spuse el deodată cu un fel de tandreţe în voce. Nu vrei, nu vrei... Nu voiai nici cînd ai venit aici să te numeşti Alberte, îţi aminteşti ? Mă cheamă Bertha, mă cheamă Bertha... Opt zile n-ai spus nimic altceva. Şi acum...

Vocea lui crescu din nou, dispreţuitoare, triumfătoare şi mîngîietoare în acelaşi timp :

— Şi acum *eşti* Alberte. Şi peste o clipă vei fi Alberte van Baarnheim, fiica mea ! Maestre Zimmermann, destul cu fiţele. Poţi să aduci actul şi să-mi dai un toc ? O să-i facem un bine acestei prostuţe în ciuda ei...

Notarul se apropie puţin stînjenit de propria-i persoană, se aşeză la căpătîiul bolna-

vului şi aruncă spre acesta şi spre Alberte o privire neliniştită. Klaes van Baarnheim căzuse înapoi pe perne, scăldat în sudoare, cu un mic zîmbet pe buzele crispate. Alberte era nemişcată, fremătînd, cu braţele încrucişate pe piept.

— Iată actul, domnule. Vreţi să-l citiţi ?

Klaes van Baarnheim încercă să se ridice, căzu înapoi. Cu respiraţia întretăiată, nu putu să articuleze nici un cuvînt, dar arătă cu un gest că voia un stilou.

— Poftiţi stiloul meu, murmură notarul coborînd privirea. Spectacolul îi părea deosebit de penibil şi de cîteva minute lupta împotriva unei senzaţii de greaţă crescîndă. Încet, mîna lui Klaes van Baarnheim care părea îngreunată subit, se ridică şi apucă stiloul.

— Aici, domnule, aici.

Mîna coborî prea brusc, găurind cearşaful pe care se lăţi o pată de cerneală.

— Ţineţi-i mîna, spuse Philippe.

Mîna Albertei se ridică, pluti un moment deasupra foii de hîrtie, o apucă blînd, o mototoli parcă distrat şi o rupse în tăcere. Apoi parcă îngrozită de propriul ei gest, fata fugi spre uşă. Doctorul Franck o opri în prag.

— Vă puteţi lăuda că aţi făcut o treabă bună ! spuse el cu asprime. L-aţi omorît, da, priviţi-l, dar priviţi-l !

Într-adevăr, pe perne, Klaes van Baarnheim se zbătea cuprins de o sufocare atroce, strîngînd cu putere brațul notarului îngrozit.

— Spuneți-i că primiți ! șuieră medicul. Atitudinea dumneavoastră e o crimă ! Spuneți-i că primiți și o să moară liniștit. După aceea o să fiți liberă să faceți ce vreți. Hai, spuneți-i !

Îi dădu drumul, convins că fata se va duce spre taică-său, dar ea se și repezise afară din cameră, spre scara pe care o coborî în fugă. Se auzi trîntindu-se o ușă. Doctorul Franck ridică din umeri.

— Altă fiolă, spuse el Suzannei.

Îl eliberă pe notar care se repezi imediat spre baie, de unde se auzi un sughiț puternic. Philippe rămase nemișcat tot timpul cît durase această scenă.

— Apropiați-vă, domnule, îi spuse medicul. Poate că prezența dumneavoastră o să-l ușureze un pic...

— Mă îndoiesc, reuși să spună Philippe simțind un nod în gît. Oare unde se dusese Alberte ? Nebună. Nebună, era nebună.

— Vă înțeleg emoția, spuse doctorul Franck. Atitudinea acestei fete a fost într-adevăr... În sfîrșit, un cuvînt era deajuns. Trebuie să fie puțin... anormală, nu ? Adesea, copiii alcoolicilor... Fiică-mea o îngrijește pe maică-sa, un caz psihiatric frumos și... Ah ! Iată că-și revine iarăși. Cîtă putere are omul ăsta ! E fantastic, pentru că după efortul pe care l-a

făcut, mărturisesc că mă așteptam să-l văd secerat deodată. Ce nenorocire că n-a fost îngrijit mai din vreme ! Corpul lui a fost durat să trăiască o sută de ani. Doar inima asta uzată... Foarte emotiv, fără îndoială, sub aparența unui om vesel. Poftim, îi vedeți buzele ? Încearcă iarăși să vorbească. Și-o să reușească, animalul ! Ah ! Nu se mai găsesc din ăștia, în zilele noastre.

— Philippe, spuse Klaes van Baarnheim cu o voce foarte joasă.

— Da, unchiule.

— Vreau să-ți dau ție tot, tot. Nimic pentru soră-mea și nici pentru Roger. Au fost... Ei nu merită. Să crape de invidie. Notarul e aici ?

— Vi-l caut, vi-l caut, spuse doctorul cu grabă.

Klaes van Baarnheim îl fixă pe nepotu-său cu o privire bănuitoare.

— Accepți, Philippe ? murmură el. Accepți totul ?

— Da, unchiule. Sigur că da, spuse Philippe cu nerăbdare.

Voia, voia să știe ce se întîmplase cu Alberte. Și dacă plecase. Să plece ? Oare să nu mai știe niciodată ce s-a întîmplat cu ea ?

— N-am cerut niciodată nimic nimănui, spuse Klaes. Niciodată. Și n-o s-o fac acum. Își închipuia poate că o s-o implor ? Nicio-

dată. Pe nimeni. Nu mi-e frică. N-am cerut nimănui nimic.

Şi totuşi acum cerea orgoliosul bătrîn, cînd, cu o voce aproape ruşinată, întrebă :

— Iei totul, Philippe ? Iei totul asupra ta ?

— Da, spuse Philippe fără să-l asculte măcar, fără să înţeleagă măcar această supremă nelinişte, nevoia de eliberare, povara care urma să cadă pe umerii săi.

Foarte palid, cu o batistă la gură, notarul se apropia.

— Iată un act, domnule, nu prea legal, dar în sfîrşit... Doctorul Franck şi domnişoara Suzanne o să binevoiască să semneze ca martori.

— Tocul, ceru berarul cu o voce abia perceptibilă.

În clipa cînd coborî braţul, privi cu îngrijorare spre Philippe, ca şi cum s-ar fi temut ca refuzul Albertei să nu se repete şi, deşi era preocupat, Philippe observă cît de stranie era privirea aceasta umilă, de cerşetor, a feţei aceleia atît de mîndre.

— Semnează, semnează, unchiule, spuse el cu o milă nedesluşită. Nu te teme de nimic. Eu sînt aici.

Cu un efort, berarul formă fiecare literă a numelui său.

— Aşa. Acum o să vă puteţi odihni, spuse doctorul Franck cu o bunăvoinţă profesională, ajutîndu-l să se culce din nou pe spate.

Şi către Philippe :

— Are atîtea resurse, sărmanul, că încă nu mi-am pierdut orice speranţă. Uneori, o uşurare psihologică...

Un suspin răguşit îi făcu să se întoarcă. Ochii berarului erau larg deschişi, într-un mod ciudat, cu o expresie de uimire bizară.

— N-a vrut banii... spuse el cu o voce joasă, dar foarte desluşit. N-a vrut... De ce...

Buzele i se mişcară iarăşi, păru că face un suprem efort, iar ochii fixară cu aceeaşi expresie uimită tavanul.

— Domnule ! spuse notarul cu o voce gîtuită, oare...

Doctorul Franck puse mîna pe pieptul bolnavului.

— Dar... Pe legea mea, da ! spuse el cu un zîmbet de scuză. Ca o scrisoare la poştă. Ei, bine, iată ce dovedeşte în suficientă măsură că ştiinţa nu este infailibilă... Sau, cel puţin, modeştii ei servitori. Bietul om ! S-a consumat, într-adevăr, în mod exagerat. O să întocmim actul de deces. Doriţi...

Philippe ieşise.

— Ciudaţi moştenitori ! spuse profesorul cu nemulţumire. Dacă am înţeles bine, îşi petrec timpul urmărindu-se pe scări.

— Oh ! Am văzut imediat că era ceva între ei, spuse notarul cu satisfacţie.

Începea să-şi recapete culorile, deşi evita să privească spre cadavru.

— Cine ştie dacă nu cumva au pus la cale toate astea ca să termine mai repede cu sărmanul van Baarnheim ?

În pofida aerului său dispreţuitor, medicul era interesat.

— Credeţi ? Este evident că altfel comportarea fetei nu poate fi înţeleasă. Să refuze o asemenea avere ? Trebuie să fie nebună... Ţineţi seama totuşi de faptul că poate este. Am observat-o în timpul scenei, şi apatia ei, pupilele dilatate erau destul de suspecte. Temperamentele acestea în aparenţă robuste ascund, cel mai adesea, tulburări mintale deconcertante.

— Eu nu prea cred în tulburări mintale cînd e vorba de bani, spuse notarul. Credeţi-mă, au vrut să-l omoare pe bătrînul berar. O emoţie puternică era de ajuns, aţi spus-o dumneavoastră înşivă.

Se îndreptară spre uşă.

— Da, spuse medicul, dar de ce oare s-o fi exaltat bătrînul aşa cînd a văzut că fata îl refuză ? Ce-l mai interesa ? Nu l-aş fi crezut atît de sentimental. Rechinii ăştia bătrîni au uneori surprinzătoare resurse de emotivitate.

— Da, suspină notarul. De ce ? Cum spunea şi el. O moarte frumoasă cu un semn de întrebare.

— Aş paria bucuros că era primul din viaţa lui, spuse medicul zîmbind. Sărman prieten ! Era şi timpul.

În pragul uşii îşi strînseră mîinile.

■

După ce coborî scara, Philippe o întrebă pe Suzanne :

— Unde este domnişoara Alberte ?

— În grădină, cred.

Alergă într-acolo şi n-o văzu. Atunci îşi aminti de cabană şi se apropie fără zgomot.

— Eram sigur de asta, spunea Yves furios. S-a dus dracului ! Ce tip ! Sărmana de tine, cred că ai primit o lovitură... Deci, ei sînt cei care... Asta e prea de tot ! Trebuia să se întîmple...

Ea nu spunea nimic, ghemuită la pieptul lui, venindu-şi în fire treptat după groaznicul abis în care crezuse că-şi pierde minţile. Era oare salvată ? Auzea inima lui Yves bătînd grăbită.

— Ce să facem, ce să facem ? Draga mea ! Nu crezi că ar trebui să te întorci acolo ? Poate că mai e o speranţă ?

Fără să se dezlipească de el, scutură din cap. Nu mai voia să se gîndească, să caute, renunţa la totul în afară de îmbrăţişarea lui în această căldură protectoare.

— Alberte ! Nu era... Ba da ? A murit ?

Cu un uriaş efort, fata se smulse din apatie.

— Încă nu, spuse ea.

Vorbea cu o voce groasă. I se părea că nici-odată n-o să mai poată ridica vocea.

— Dar atunci trebuie să te întorci acolo, draga mea ! Alberte ! Te implor !

Vocea îi fremăta, începu să tremure nervos, iar pe obraz îi apăru acea cută pe care Alberte o cunoştea bine şi care o umplea de milă şi tandreţe... Dar nu mai putea face nimic. Nu mai auzi nici măcar pasul uşor care trecea pe lîngă cabană.

— O să te însoţesc pînă la uşă, dacă ţi-e frică să te întorci. În situaţia în care se găseşte el, nimeni n-o să mai bîrfească. Haide, repede ! Poate că mai e în stare să semneze, nu se ştie. Sînt muribunzi care...

O cuprinsese de mijloc dar ea refuza să se lase trasă, agăţată totuşi de el, încă mai încercînd să uite şi să-l facă şi pe el să uite, într-o îmbrăţişare, tot ce se petrecea în jurul lor. Yves îi dădu drumul. Dealtfel, avea puţină putere în braţele tremurătoare. Alberte se lăsă să cadă pe vechiul cufăr din fundul cabanei ; Yves îngenunche lîngă ea, străduindu-se să fie calm, blînd, dar cuprins de panică, ştiind că timpul trece şi că bătrînul agoniza, poate, acolo şi că toţi banii se duceau pe apa sîmbetei... Nervii începeau să i se încordeze într-un mod pe care îl cunoştea bine ; simţea cu nelinişte răsucindu-se în el furia aceea neputincioasă care se sfîrşea cu lacrimi. Şi era pentru prima oară cînd, departe de a-l consola, fata îi provoca slăbiciunea aceea odioasă. Şi totuşi Alberte cunoştea prea bine proiectele pe care

el şi le făcuse, necazurile pe care le îndurase dintotdeauna.

— Alberte, spuse el cu înfrigurare, fă-o pentru mine. Ştii că te iau oricum în căsătorie, dar ar fi mult mai bine, mai uşor...

— Eu sînt cea care n-a vrut.

Vocea ei era deosebit de calmă în mijlocul tăcerii. Alături, în şopronul de lemne, trosni un buştean.

— Care n-a vrut ce ? (Nu putea să înţeleagă).

— Banii.

— Ce bani ?

Era calmă, calmă, de parcă ar fi fost adormită. Sau, poate, dincolo de peretele subţire, era altcineva care purta povara de nelinişte a acestui minut ?

— Ce bani ? Spune !

— Banii... lui, spuse ea cu un gest nedefinit.

— Nu vrei să spui... Nu vrei să spui că dinadins... Ţi-ai pierdut capul şi mă faci să înnebunesc ! Spune : el, în ultimul moment, n-a vrut să-ţi dea banii, aşa este ? L-am văzut trecînd pe notar. A urcat notarul ?

Cu o răbdare exasperată, părea să înveţe pe un copil alfabetul.

— Da.

— Bine. Şi ce s-a petrecut după aceea ?

Alberte răspunse docilă :

— După aceea n-am putut.

— N-ai putut, ce ?

— Să iau banii.

În sfîrşit, era limpede. Simţi cum braţul care îi strîngea umerii îi dă uşor drumul.

— Tu... Tu vrei să spui că el voia și că...
— Da, spuse ea cu același calm.

Yves își șterse fruntea. O vînă i se zbătea foarte tare în tîmplă. Simțea că înnebunește, era sigur.

— Nu-ți dai seama ce vorbești ! Nu e posibil ! N-ai putut să-mi faci una ca asta.

Vocea lui neutră o liniștea oare pe Alberte ? Fata se plecă repede spre el.

— Yves, înțelege-mă... Nu puteam... N-a fost dinadins dar... Nu puteam, Yves...

— Nu puteai să-l lași să ți-i dea ? De ce ?

Era aceeași voce neutră, atonă. Cînd plecaseră din casa lor luxoasă ca să locuiască în cămăruța de la antrepozite, taică-său și el, copil de zece ani, fuseseră la fel de rigizi. Dar lovitura asta era și mai puternică ; ea, de care el își legase toate speranțele... Fata șovăia, căuta cuvinte și nu le găsea ca să-și exprime groaza subită în fața acestei morți care semăna atît de puțin cu altele. Frica înaintea acestui suflet care voia să ia, să ia mereu, în timp ce ea, cu fiecare zi care trecea, era tot mai prizonieră... Cum s-a tras înapoi instinctiv, în fața ofertei care semăna cu o cursă... Voise să fugă, asta era totul. Îi fusese frică. Putea el oare s-o înțeleagă ?

— Frică de ce ? I-a fost frică ? Nebună, nebună și tîmpită ce ești ! Dacă m-ai fi iubit...

Nu se mai stăpînea. Cu capul în mîini, izbucni în hohote uscate, respingînd cu furie timida ei îmbrățișare.

În întuneric, rezemat de grămezile de lemne, Philippe asculta. Măcar, se gîndi el, de n-ar părăsi-o Yves chiar atunci. Nu imediat. Nu în clipa asta în care ea nu înțelesese nimic și pierduse totul. „Nu înțelesese nimic... nu înțelesese nimic.“ Era fraza pe care Alberte o repeta cu o sărmană încăpățînare. Își cerea iertare, cerea o clipă de răgaz ca să-și recapete răsuflarea, să-și recîștige poziția. Acum vorbea repede, în fraze scurte, întretăiate, fără îndoială nu atît ca să se explice, cît ca să mai întîrzie clipa pe care probabil că o presimțea, cînd Yves se va ridica.

— Nu știu ce m-a apucat... Era atît de greoi, atît de sigur... Ne disprețuia pe toți, știi, ai spus-o tu însuți odată... Urma să moară și credea că totul era așa, în sfîrșit, într-un fel care era fals... Și mama e acum așa... Simplă și... parcă moartă, Yves ! Înțelegi, nu-i așa că înțelegi ?

Bineînțeles că el nu înțelegea nimic. Cum ar fi putut să înțeleagă ? Dealtfel, ce era de înțeles ? Sărmană copilă tulburată, care ceda cine știe cărei mîndrii ridicole, cărei nevoi de răzbunare poate ! Și cărei frici ! Ea însăși nu înțelegea... „Nu știu ce m-a apucat.“ O voce sfîșietoare de umilință, ca a unei servitoare căreia i se face rău și care, căzînd, sparge un pahar... „Așa de simplă... parcă moartă...“ Da, ei toți erau morți, morți de foarte mult timp. Ce importanță mai avea ? Dar ei îi fusese frică.

„Copila mea... se gîndi el cu un fel de tandrețe. Sărmana și proasta mea copilă care

te dai cu capul de pereți și crezi că dovedești ceva... Doar eu reușesc, poate, să înțeleg cîte ceva din ceea ce tu însăți nu înțelegi..."

După perete se făcuse liniște. Apoi se auzi un strigăt ușor.

— Yves!

Un zgomot de pași.

— Unde te duci?

— Acasă, spuse băiatul cu asprime.

— Yves, n-o să mă părăsești? spuse ea cu voce joasă.

Urmă o clipă de liniște. Șovăia oare s-o părăsească, sau doar să vorbească?

— Știi bine, spuse el cu și mai multă asprime. Oh! Dacă s-ar fi întîmplat o nenorocire, te-aș fi luat fără un ban, bolnavă, oricum. Dar...

Vocea i se frînse, trebui să-și recapete suflul. Trebuia să lovească repede, cu cruzime, ca să nu se prăbușească.

— Nu te iubesc! spuse el cu grabă. Nu te-am iubit niciodată. Te consideram proastă și îmi băteam joc de tine. Te-aș fi luat în căsătorie pentru banii tăi sau pentru sănătatea ta, da, știu, tocmai am afirmat contrariul. Dar era fals, fals. Nu te-am iubit niciodată.

Deodată lovi în ceva cu pumnul.

— Și-i aveam! spuse el cu un fel de geamăt. Aveam totul, casa, banii, ne căsătoream, eram liniștiți pentru totdeauna...

De acum înainte nu va mai scăpa niciodată de frica asta. Alberte îl aruncase din nou aici, fără milă, pentru totdeauna. Să se răzbune repede, înainte de a fi din nou singur.

— Nu ești decît o biată nebună, ca maică-ta. O să ajungi o bețivă ca ea, o epavă. Erai sătulă să te comporți frumos, să te stăpînești. Te-ai culcat cu mine, așa cum te-ai fi culcat cu oricine. Tu...

Philippe cunoștea bine această furie de a distruge, de a devasta, care punea brusc stăpînire pe băiat. Și ce pradă frumoasă era Alberte, acest corp splendid, umilit astfel, acest suflet tulburat, silit cu atîta ușurință să ceară iertare... Bucurie a copiilor care chinuie animalele, bucurie a călăilor, a stăpînilor, a amanților iubiți prea mult... Philippe o cunoștea, o încercase, se gîndea chiar că, poate, în cuvintele lui Yves nu totul era fals și totuși o parte din el însuși se zbătea împreună cu ea, suferea, sîngera tot mai mult în fiecare clipă.

— Niciodată n-o să te mai pot strînge în brațe. Să te strîng și să știu ce mi-ai făcut, mie care aveam încredere în tine, da, eram atît de prost! Niciodată n-o să mai am nici un singur gînd pentru tine!

Nimic. Nu-i mai rămînea nimic. Philippe o știa înaintea ei. Într-adevăr ce-i mai rămînea din moment ce Yves pleca? „Și toate astea sînt atît de inutile, atît de inutile..." Klaes murise tulburat. Elsa va trăi în mizerie. La ce serviseră toate astea? „Copila mea, copila mea..." Și totuși, suferea împreună cu ea. Dorința pe care fata i-o stîrnise dispăruse de secole. Orice dorință îl părăsise.

Un pas greu se auzi îndepărtîndu-se, în grădină. Singură în cabană, fata nu plîngea. Fără îndoială că încă nu înțelegea. Erau amîndoi

acolo, de o parte și de alta a peretelui, fiecare nemișcat, fiecare cufundat, fără îndoială în tăcerea cea mai profundă a sufletului. Dură un timp îndelungat, fără început și fără sfîrșit, un timp infinit de desperare și de liniște. Apoi o auzi ridicîndu-se. Pașii ei prin fața șopronului, rochia ei atingînd scîndurile. Se îndrepta spre casă. Philippe ieși. În urma ei, traversă salonul, holul tăcut, deschise din nou, fără zgomot ușa de la stradă pe care ea o închisese în urma ei și privi. Alberte se îndepărta încet. Își aruncase un șal pe umeri, așa cum fac multe femei din cartier, muncitoare sau vînzătoare, cînd se întorc acasă... La fel ca ele. Și oare nu era la fel ca ele ? Nu va fi într-o zi ? N-o s-o întîlnească oare, chelneriță într-o cafenea deocheată, vînzătoare într-un mare magazin, funcționară într-un birou, spălătoare de vase ? Liniștită, poate mediocru fericită, nereținînd din această aventură absurdă decît o „decepție", cum spun femeile... Cînd va fi uitat totul despre ziua în care fusese mai singură decît oricine pe lume. Cînd își va fi jucat rolul, micul ei rol în economia lumii, fără să-i înțeleagă sensul.

O clipă, cum Alberte se opri în colțul străzii, se simți ispitit să alerge spre ea, să-i spună că povara aceasta de singurătate n-o purtase zadarnic... Dar la ce-ar fi slujit ? Și poate chiar că fata ar fi considerat faptul drept o batjocură în plus... Trebuia s-o vadă dispărînd, neducînd cu sine decît victoria aceasta derizorie, inutila ei despuiere. Inutilă ? În pofida frigului, Philippe rămînea nemișcat, nedezlipindu-și privirea de pata întunecoasă pe care o făcea șalul la colțul străzii. Apoi Alberte păru să se hotărască să intre cu curaj printre casele oarbe, în întuneric. Dădu colțul străzii și dispăru.

În casă, îl chemau, îl căutau pe Philippe. Dar el nu se mișca, ieșit pentru totdeauna din tumult, îmbrîncit de un trecător, insensibil, nemișcat, cu o lacrimă curgînd pe fața-i distrusă, vicioasă, dar poate salvat.

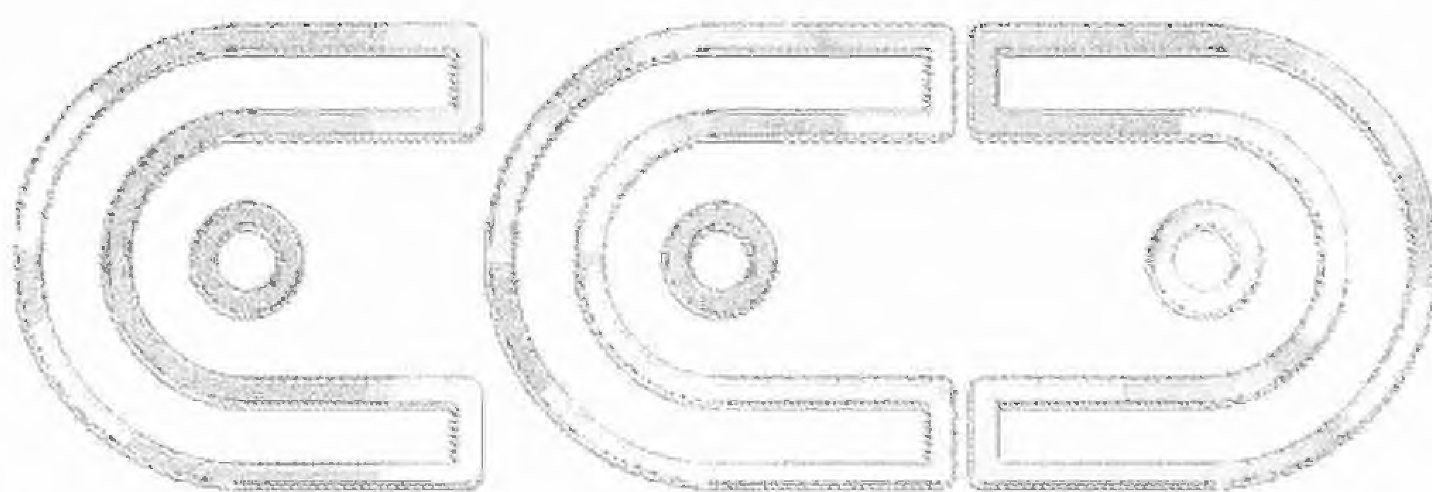
Lector: ANGELA CISMAȘ
Tehnoredactor: NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 25.110 broșate. Bun de tipar: 06.04.1978.
Coli tipar 11,25

Tiparul executat sub comanda
nr. 1693 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

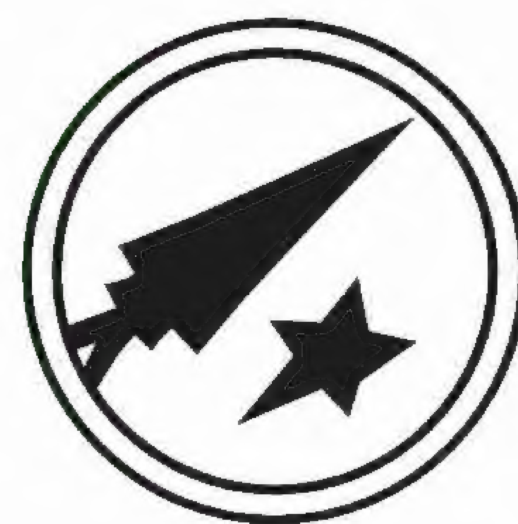
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

